394 1

Willa Cather

Casa PROFESORULUI

Curajul de a-ţi confrunta existenţa cu visurile şi aspiraţiile tînărului care ai fost tu odinioară — iată tema generoasă a acestei cărţi care pledează pentru refuzul inerţiei.

EDITURA UNIVERS

GLOBUS

Lei 11

WILLA CATHER

CASA profesorului

1983

WILLA CATHER

Casa PROFESORULUI

Selecţia GLOBUS / Editura Univers

COPERTA COLECȚIEI DE ION STATE
Grafica: Nicolae Sîrbu. Ilustrația: Done Stan

The Professor's
House
by
Willa Cather
Tauchnitz Edition

GLOBUS

Willa Cather

CASA profesorului

În românește de
ANDREI BANTAȘ

EDITURA UNIVERS

București
1983

CARTEA ÎNTÎI

FAMILIA

I

TERMINASERĂ cu mutatul. Profesorul St. Peter rămăsese singur în casa golită de mobilă în care locuia încă de la căsătorie, în care își făurise cariera și-și crescuse cele două fete. O casă mai urîtă decît asta era greu să găsești: pătrată ca formă, parter și două etaje, vopsită în culoare cenușie – cu holișorul de la intrare mult prea strîmt ca să fie confortabil, cu podeaua puțin strîmbă și cu treptele scărilor lăsate la mijloc. Plimbîndu-se agale, gînditor, în dimineața aceea luminoasă de septembrie prin încăperile care răsunau ca o peșteră de goale ce erau, profesorul trecea în revistă neplăcerile și lipsa de confort pe care le acceptase inutil atîta amar de vreme: scările cu treptele prea înalte, coridoarele și holurile înghesuite, șemineurile greoaie, cu stîlpi groși, rotunzi, de stejar, încoronați de sfere masive de lemn, străjuind olanele verzi.

Unele trepte șubrede, unele scînduri care scîrțîiau jalnic în holul de la etaj îl făcuseră să tresară de nu știu cîte ori pe zi în decursul a mai bine de douăzeci de ani – și pînă și astăzi mai scîrțîiau

şi se clătinau nesigure. Profesorul era destoinic şi mînuia cu multă îndemînare uneltele, ar fi putut uşor să repare toate acestea, dar întotdeauna se vădea că sînt prea multe lucruri de reparat şi aranjat, iar timpul nu-i ajungea pentru a le face pe toate. Se duse în bucătărie, unde făcuse muncă de tîmplar la indicaţiile sau cererile unei suite întregi de bucătărese, apoi urcă la baia de la etaj unde nu se afla decît o cadă de cositor vopsită; robinetele erau atît de vechi, încît nici un instalator nu mai izbutea să le strîngă destul ca să oprească picuratul; fereastra n-o puteai convinge să se ridice sau să se coboare decît zgîlţîindu-i vîrtos mînerul, iar uşile de la dulapul cu rufărie nu se închideau ca lumea. Împărtăşise nemulţumirea fiicelor lui, deşi nu putuse niciodată să cadă de acord cu părerea lor că baia ar trebui să fie încăperea cea mai atrăgătoare din toată casa. Cei mai fericiţi ani ai tinereţii sale, profesorul şi-i petrecuse într-o casă din Versailles, unde nici vorbă nu era ca baia să fi fost atrăgătoare, iar pe de altă parte cunoscuse nenumăraţi oameni încîntători care n-aveau deloc baie. Şi totuşi, avea dreptate soţia lui cînd spunea:

– Dacă ţara ta şi-a adus cel puţin această contribuţie la civilizaţia mondială, de ce să nu beneficiem şi noi de ea?

Adeseori se întîmplase ca seara, după ce-şi stingea lampa de pe birou, să intre în cada aceea, aşa în pijama cum se afla, ca să-i mai tragă un strat de vopsea – unul din numeroasele produse lăudate de reclame că ar fi aidoma porţelanului, deşi de fapt nu era.

Profesorul nu arăta deloc rău în pijama; la drept vorbind, în ceea ce priveşte înfăţişarea, cu cît avea mai puţine haine pe el, cu atît arăta mai bine. Orice îmbrăcăminte colantă îi scotea în evidenţă trupul bine clădit, cu oase foarte solide, cu şoldurile înguste şi cu umerii vînjoşi şi elastici ai unui înotător neobosit. Cu toate că se născuse pe malul lacului Michigan, şi cu toate că în vine îi curgea dinspre partea tatălui sînge de canadieni de origine franceză, iar dinspre partea mamei sînge de fermieri americani, se spunea adeseori despre profesorul St. Peter că are înfăţişare de spaniol. Asta se datora poate şi faptului că stătuse multă vreme în Spania şi că era o adevărată autoritate în privinţa anumitor perioade din istoria iberică. Avea o faţă lungă şi oacheşă, cu bărbia ovală acoperită de o bărbuţă tunsă scurt ca în portretele lui Van Dyck, aidoma unui smoc de blană neagră strălucitoare. Părul mătăsos, negru ca pana corbului, se armoniza foarte bine cu pielea de culoare închisă dar cu reflexe aurii; de asemenea, se potrivea bine şi cu nasul acvilin şi ochii vultureşti – negri dar cu scînteieri aurii şi verzui. Erau aşezaţi în găvane mari, în care aveau destul loc să se rotească mult şi des, sub streaşina sprîncenelor negre, groase, cu firul creţ, care la capăt se răsuceau brusc în sus, ca mustăţile soldaţilor austrieci. Tocmai aceste sprîncene diabolice îi atrăseseră din partea studenţilor porecla de „Mefisto“ – mai ales că era greu ca cineva să scape de privirile iscoditoare şi pătrunzătoare de sub ele: într-o sclipire, ochii profesorului izbuteau să cearnă din mulţimea adunată în faţa lui fie un prieten, fie un intrus. Şi focul din aceşti ochi nu se domo-

lise deloc, cu toate că în momentul de față stăpînul lor simțea cum slăbește ardoarea flăcării sale interioare.

Fiica sa Kathleen, care-l prinsese foarte bine în cîteva acuarele izbutite, spusese odată:

— Ceea ce îl face pe tata cu adevărat frumos este forma capului, de la vîrful urechii pînă în creștet; asta e trăsătura lui cea mai reușită.

Acea parte a capului profesorului era înaltă, lustruită ca o sculptură în bronz, iar părul negru și des arunca o rază de lumină de-a lungul crestei rotunjite unde se încheia craniul. Privită dintr-o parte, forma capului era atît de deosebită și de precisă, atît de departe de banalitate, încît arăta mai degrabă a statuie decît a cap de ființă omenească.

De la una din ferestrele rămase fără perdele, profesorul aruncă în treacăt o privire spre grădina din spate și, văzînd priveliștea înviorătoare, coborî într-o clipă scările, evadînd din aerul stătut și prăfuit, ca și din lumina brutală a încăperilor pustii.

Grădina înconjurată cu zid fusese o adevărată mîngîiere a vieții lui — și singurul lucru pentru care-l pizmuiau vecinii. Se apucase să și-o aranjeze curînd după nașterea primei sale fiice, cînd nevastă-sa începuse să protesteze fără noimă împotriva absențelor lui îndelungate — timpul pe care-l petrecea pe lac sau pe terenul de tenis. Găsise sprijin și multă încurajare la proprietarul său — un fermier de origine germană, ajuns la vîrsta pensiei, om de treabă și binevoitor, îngăduitor în orice privință în afară de risipă. Cînd profesorul dădea vreun dineu pentru colegii de la universitate,

sau îi năștea nevasta, sau i se întîmpla să aibă un caz de boală în familie, sau cine știe ce altă cheltuială neprevăzută, Appelhoff îl aștepta fără să crîcnească cu plata chiriei; în schimb, refuza să scoată măcar un gologan pentru reparații. Și totuși, cînd era vorba de grădină, bătrînul mai închidea ochii. Îl ajuta pe chiriaș cu semințe, butași, sfaturi bune și chiar și cu spinarea lui încovoiată de ani. Mai mult decît atît, ajunse pînă acolo încît să suporte jumătate din cheltuielile pentru zidul împrejmuitor.

Așa izbutise profesorul să-și aranjeze la Hamilton o grădină în stil franțuzesc. Nu creștea nici un fir de iarbă în ea; era doar o jumătate de pogon, foarte îngrijit, cu pietriș lucios, și arbuști strălucitori, și flori viu colorate. Erau și copaci în grădină, firește: un castan mare, cu coroana uriașă, un șir de plopi piramidali zvelți în fundul grădinii, de-a lungul zidului alb, iar în mijloc doi tei cu coroane rotunde și simetrice. Prin colțuri creșteau tufe de trandafiri sălbatici, cu tulpinele țepoase împletite și tunse ca la arbuștii decorativi. Mai era și un strat cu salată. Crăițele și daliile arătau mai bine ca oricînd — nicăieri în Hamilton nu găseai dalii mai frumoase. St. Peter îngrijea de mai bine de douăzeci de ani bucățica asta de pămînt și izbutise să-și împlinească visul. Primăvara, cînd îl cuprindea nostalgia după alte ținuturi și i se trezea nemulțumirea față de ceea ce nu izbutise să realizeze, se liniștea muncind aici, în grădină. În arșița verilor lungi, cînd nu putea să plece în străinătate, rămînea acasă cu grădina lui, și-și trimitea nevasta și fetele în statul Colo-

rado ca să scape de căldura umedă a preriei — atît de hrănitoare pentru grîu și porumb, dar atît de istovitoare pentru oameni. În decursul lunilor acelora cînd se trezea iar holtei, își aducea din birou cărțile și hîrtiile cu însemnări și lucra așezat într-un șezlong, între cei doi tei. Acolo, în grădină, își lua și micul dejun, și prînzul, și ceaiul. Și tot acolo șezuse pe vremuri împreună cu Tom Outland, sporovăind pînă tîrziu de tot în căldura blîndă a nopților.

Dar în dimineața asta de septembrie, St. Peter își dădu seama că n-o să poată scăpa de efectele neplăcute ale schimbării, oricît ar fi zăbovit printre florile sale de toamnă. Trebuia să ia lucrurile așa cum sînt și să se deprindă cu gîndul că biroul lui se află într-o casă pustie și moartă. Rupse o mușcată și, cu ea în mînă, urcă hotărît scările pînă la catul al doilea unde, sub panta acoperișului mansardat, se găsea singura încăpere care mai păstra ceva mobilă — puțină cîtă avusese.

Tavanul scund era înclinat în trei părți, înspre răsărit panta fiind întreruptă de o unică fereastră pătrată, prinsă în balamale și ținută mereu întredeschisă de un cîrlig fixat în pervaz. Numai pe acolo pătrundeau în încăpere lumina și aerul. Pereții și tavanul erau deopotrivă acoperiți cu o hîrtie galbenă, foarte urîtă pe vremuri, pe care timpul însă o redusese la o culoare neutră, inofensivă. Rogojinile de pe podea erau roase și rupte. O masă veche de nuc, cu o tăblie ridicată vertical, era sprijinită de perete. Pe ea se aflau teancuri de ziare, ținute într-o ordine desăvîrșită. În fața mesei sta un scaun pivotant de birou, cu spetează de trestie. De ani și ani de zile, vizuina aceasta întunecoasă îi slujea profesorului drept cameră de lucru.

Avea și un birou arătos, la parter, lîngă salonaș; în rafturile spațioase de acolo își ținea biblioteca, și avea și un secreter pe care-și scria corespondența. Dar asta era doar de ochii lumii, un fel de vitrină. De fapt, el lucra sus, la mansardă. Și nu numai el. Timp de trei săptămîni, toamna, și încă o dată trei săptămîni, primăvara, împărțea mansarda cu Augusta, lenjereasa, nepoata proprietarului; era o fată bătrînă foarte așezată și de nădejde, catolică, nemțoaică, și bisericoasă nevoie mare.

Întrucît Augusta își încheia ziua de muncă pe la cinci după-amiaza, iar profesorul, în zilele obișnuite ale săptămînii, lucra aici numai noaptea, nu se încurcau prea mult unul pe celălalt. Și pe urmă, amîndoi se respectau unul pe altul. În fiecare seară, înainte de a pleca, Augusta mătura resturile și rămășițele de pe jos, își strîngea tiparele, își închidea mașina de cusut și culegea scamele de pe divanul-studio, ca nici un capăt de ață să nu se prindă de haina veche a profesorului, în cazul cînd acesta s-ar fi întrerupt din lucru și s-ar fi lungit puțin să se odihnească.

La rîndul lui, St. Peter avea grijă — cînd stingea lampa, tîrziu după miezul nopții — să arunce scrumul și resturile de țigări (Augusta nu putea să sufere tutunul) și să deschidă larg fereastra, cît îngăduia al doilea cîrlig, pentru ca vîntul nopții să alunge cît mai mult din mirosul de tutun. Adeseori, însă, rochiile neterminate pe care le lăsa ea pe manechine erau atît de îmbibate de fum, încît profesorul știa că a doua zi dimineață o să

fie un adevărat chin pentru Augusta să lucreze la ele.

Aceste manechine constituiau obiectul glumelor și tachineriei dintre ei doi. Cel pe care Augusta îl numea „bustul" era așezat în colțul cel mai întunecos al camerei, pe un cufăr înalt de lemn în care se țineau vara păturile și alte obiecte folosite doar iarna. Era un tors de femeie fără cap și fără brațe, îmbrăcat în pînză neagră de bumbac și atît de bine dezvoltat în partea care-i atrăsese numele, încît profesorul îi explicase odată Augustei că, spunîndu-i astfel, ea urma o lege firească a limbii, definită de stiliști drept metonimie. Augusta făcea haz de glumele mai „îndrăznețe" ale profesorului, întrucît nu se îndoia nici o clipă de delicatețea lui funciară.

În ciuda volumului amplu și atît de curbat al manechinului (îți crea impresia că-ți poți așeza cuminte capul pe o moliciune plină de dulceață, ca să te odihnești în siguranță), contactul cu el era invariabil un șoc neplăcut, indiferent de cîte ori te-ai fi atins de el înainte. Avea cea mai nesuferită suprafață pe care ți-o puteai închipui. Nu avea soliditatea lemnului, care răspunde la izbitură cu o vibrație vie și pe care îl simți la atingerea mîinii, și nici consistența pîslei care absoarbe ceva din degetele ce-o ating. Era o masă moartă, opacă și greoaie, făcută parcă din chit sau din rumeguș de lemn bine îndesat, neplăcută pentru simțul tactil, dar care de fiecare dată te înșela din nou. Oricît de des te-ai fi izbit de torsul acela, nu-ți venea niciodată să crezi că poate fi atît de neplăcut contactul cu el.

Al doilea manechin își dezvăluia de la început calitățile: o siluetă feminină în mărime naturală, îmbrăcată într-o fustă de sîrmă și cu o talie fină de metal. Nu avea picioare – totul se vedea foarte bine, nu existau viscere înăuntrul coastelor strălucitoare, iar bustul feminin arăta mai degrabă a colivie de păsări.

Și totuși St. Peter pretindea că manechinul avea sistem nervos. Cînd Augusta îl lăsa peste noapte îmbrăcat într-o rochie nouă de bal pentru Rosamond sau Kathleen, adeseori manechinul își lua un aer zglobiu și șmecher, de parcă ar fi ieșit seara să-și etaleze cu cochetărie înfățișarea aiurită, trăsnită, *folle*. Părea că e gata-gata să pornească în jos pe scări, cu pas săltat sau în vîrful picioarelor, așteptînd doar să înceapă valsul. Uneori doamna de sîrmă era cum nu se poate mai convingătoare, pozînd în femeie frivolă, însă pe St. Peter nu-l putea duce niciodată de nas. Avea el momente de orbire, dar nu se lăsase niciodată păcălit de o femeie în genul ăsta!

Cine știe cum, Augusta își băgase în cap ideea că asemenea manechine nu constituie o tovărășie potrivită pentru o persoană absorbită de preocupări cărturărești, așa că, periodic, își tot cerea scuze pentru prezența lor cînd venea să lucreze croitorie „cu ziua" în familia St. Peter.

– Lasă-ne în pace, Augusta, îi spusese adeseori profesorul. Dacă nu l-au supărat pe Monsieur Bergeret[1], nu văd de ce m-ar supăra pe mine.

În dimineața cu pricina, tocmai cînd St. Peter se așeza la masa de lucru și scruta cam visător

[1] Personaj dintr-un ciclu de romane de Anatole France care ținea un manechin în camera lui de lucru.

teancul de ziare din fața lui, ușa se deschise și-și făcu apariția însăși Augusta. Ce ciudat că nu-i auzise pașii greoi și hotărîți pe scara lipsită acum și de covor!

— Vai, domnule profesor, nici prin cap nu mi-a trecut că aș putea să vă găsesc aici, altfel băteam la ușă! Mă tem că o să trebuiască să facem împreună mutatul.

St. Peter se ridicase în picioare (Augusta era foarte măgulită de manierele lui politicoase), dar după ce o pofti să se așeze pe scaunul din fața mașinii de cusut, își reluă și el locul.

— Stai puțin jos, Augusta, să discutăm problema. Eu încă nu mă mut — cel puțin deocamdată n-am chef să-mi deranjez toate hîrțoagele. Mai rămîn aici pînă cînd termin o lucrare. Am vorbit cu unchiul dumitale în această privință. Am să lucrez aici și am să iau masa în noua locuință. Dar asta rămîne între noi. Dacă s-ar răspîndi vorba, oamenii ar începe să spună că doamna St. Peter și cu mine ne-am... cum se zice, despărțit, separat?

Augusta își plecă privirile într-un zîmbet indulgent:

— Cred că oamenii de condiția dumneavoastră ar spune „separat".

— Exact. Și e un termen științific foarte bun. Ei bine, știi și dumneata că nu ne-am separat. Dar o vreme am să mai rămîn aici să scriu.

— Cum doriți, domnule profesor. Și să știți că n-am să vă stau mereu în cale. În casa nouă aveți un birou frumos la parter, iar eu am o cameră luminoasă și aerisită la catul al doilea.

— Unde n-o să te mai omoare fumul de tutun, eh?

— Vai, domnule profesor, dar de fapt nu m-a supărat niciodată prea tare! spuse Augusta cu multă vioiciune, după care se ridică și luă în brațele ei lungi bustul negru.

Profesorul sări ca ars în picioare:

— Dar ce vrei să faci?

Augusta rîse:

— Oh; să nu vă închipuiți că o să car manechinele în brațe pe străzi! Mă așteaptă jos băiatul băcanului, să le ducă cu căruciorul.

— Cu căruciorul?

— Da, domnule profesor, pînă la noua locuință. Am venit cu o săptămînă mai devreme ca de obicei, ca să fac perdele și să tivesc așternuturi pentru doamna St. Peter. Iau azi dimineață totul, în afară de mașina de cusut, că aia e prea grea pentru cărucior, așa că o să trebuiască să se întoarcă băiatul băcanului s-o care cu furgoneta. Vreți, vă rog, să-mi deschideți ușa?

— Doamne ferește! Nici în ruptul capului! Pentru făcut perdele n-ai nevoie de bustul ăsta. Ca să pot lucra mai departe în camera asta, nu trebuie să se schimbe nimic în ea. Mașina de cusut n-are decît s-o ia băiatul. Dar pune, te rog, bustul înapoi pe cufărul unde a stat întotdeauna. Stă foarte bine acolo.

St. Peter se dusese la ușă și se proptise cu spatele de ea.

Augusta își sprijini povara din brațe pe marginea cufărului.

— Dar săptămîna viitoare o să croiesc rochii pentru doamna St. Peter, așa că o să am nevoie de

manechine. Şi pe urmă a venit băiatul după ele, aşa că trebuie să le ducă, adăugă ea pe un ton împăciuitor.

— Doar peste cadavrul meu! Nu dau voie nimănui să le ia de aici. Trebuie să rămînă exact în locul unde se află. Nu te las să-mi iei mie „cucoanele". Aşa ceva n-am mai pomenit!

De data asta Augusta se cam supără pe profesor, şi mai mult decît atît, era puţin jenată pentru el:

— Bine, domnule profesor, dar cum pot să lucrez fără manechinele astea? În toţi anii ăştia v-au stat în cale şi întotdeauna v-aţi plîns de ele, aşa că vă rog să nu-mi faceţi greutăţi, domnule profesor.

— Nu m-am plîns niciodată, Augusta. Poate doar de anumite dezamăgiri pe care mi le aminteau, sau de crudele necesităţi biologice pe care le implicau — dar niciodată de ele! Du-te şi cumpără-ţi altele pentru atelierul ăla aerisit al dumitale, cumpără-ţi cîte vrei — că tot se zice că m-am îmbogăţit, nu?... Du-te şi cumpără-ţi altele, dar femeile mele nu ţi le dau. Şi cu asta basta!

Augusta îşi plecă privirile, aşa cum făcea şi la biserică ori de cîte ori se pomeneau păcatele cele mai grele.

— Domnule profesor, reluă ea cu severitate, mă tem că de data asta împingeţi gluma cam prea departe. Aşa ceva nu vă stătea în obicei.

Din felul cum îşi ţinea bărbia aplecată, St. Peter înţelese că Augusta simţise prezenţa unor aluzii decoltate.

— Indiferent ce ţi-o fi trecînd prin cap, nu ţi le dau!

Lăsînd amîndoi orice glumă la o parte, chibzuiră în tăcere. Augusta rupse prima tăcerea încărcată de sfidare.

— Pot spera că mi se va îngădui să-mi iau măcar tiparele?

— Tiparele? A, da, hîrtiile alea croite pe care le ţii în lada studioului, împreună cu însemnările mele vechi? Fireşte că le poţi lua. Dă-mi voie să ţi le scot eu.

Deschise lada tapiţată a divanului-studio, aşezat lîngă perete, sub panta acoperişului. Într-un capăt se aflau vrafuri de însemnări şi pachete de manuscrise, legate frumos cu sfoară groasă, iar în partea cealaltă nenumărate tipare făcute sul, tăiate din ziare şi legate cu panglicuţe de stambă, mătase şi crepdeşin, nişte tipare mari pe care liniile desenate urmăreau dezvoltarea staturii şi siluetei domnişoarelor St. Peter din copilărie pînă la maturitate. În partea din mijloc a lăzii, tiparele de croitorie şi manuscrisele profesorului se amestecaseră.

— După cîte văd, Augusta, o să ne fie cam greu să separăm rodul muncii noastre de o viaţă. Sînt cîţiva ani bunişori de cînd ne ţinem hîrtiile laolaltă.

— Da, domnule profesor. Cînd am venit să cos prima dată pentru doamna St. Peter, nici prin cap nu mi-a trecut că o să îmbătrînesc în serviciul dumneaei.

Profesorul tresări. La ce altă perspectivă de viitor se aştepta Augusta? Mărturisirea aceasta îl uluí.

– Lasă, lasă, Augusta, nu trebuie să ne întristăm cu asemenea gînduri. Nici unul dintre noi nu reușește să-și aranjeze viața așa cum a plănuit.

Rămase să se uite cum se mișcă mîinile ei mari și încete pe lîngă pachetele acelea, pe care le punea în coșul lui de hîrtii ca să le ducă pînă la cărucior. De multe ori se tot minunase profesorul cum o fi izbutind femeia asta să coase cu niște mîini atît de mari, care se închideau și se deschideau cu rigiditatea unor umbrele. Augusta nu avea nimic din tușeul fin al franțuzoaicelor: cînd cosea ea pe ceva o fundă, rămînea pe veci acolo.

Era o femeie ca o scîndură, înaltă, osoasă și țeapănă, cu o față solid croită, dar fără haz; un pic de haz aveau doar ochii ei negri. Cît timp stătu Augusta îngenuncheată lîngă studio alegîndu-și tiparele, rămase și el în picioare lîngă ea, ținînd capacul lăzii, cu toate că nu avea nevoie de sprijin.

Îl tulburase profund ultima ei frază.

– Vai ce păr frumos ai, Augusta! Știi, mi se pare drăguț aranjat, așa cu șuvițele acelea cărunte de o parte și de alta. Îți dau mai multă personalitate. Dumneata n-o să ai niciodată nevoie de meșele și părul fals pe care le vedem în toate vitrinele.

– Da, domnule profesor, chiar că sînt prea multe dintr-alea. Și atîtea cliente de-ale mele le folosesc în zilele noastre – pînă și cucoane de la care nu te-ai aștepta la așa ceva. Umblă vorba că cele mai multe sînt tăiate de pe capete de femei moarte. Zău așa, atît de mult a ajuns să se răspîndească obiceiul, încît pînă și preotul a condamnat deprinderea asta, chiar duminica trecută.

– Serios? Doamne ferește, dar ce-a putut să zică? Mi se pare o chestiune strict personală.

– Apoi, zicea că o să ajungă un adevărat dezmăț la biserică și că nici un preot nu mai poate să se ducă pe la casele credincioaselor fără să se împiedice prin odăile lor de păr fals, meșe și conciuri, și că e un lucru de-a dreptul dezgustător.

– Dumnezeule mare, Augusta! Dar ce caută preotul pe la femei în camerele unde-și țin ele aceste podoabe? Și cum de ajunge el să le vadă cînd nu sînt gătite cu ele?

Augusta se împurpură la față și încercă să-și ia o mutră severă, dar rîsul ei sună aproape ca un chicot amuzat:

– Vai, domnule profesor, dar bineînțeles că se duce să le împărtășească! Ei nu zău, dar astăzi sînteți pus numai pe rele!

– Îmi iei o adevărată piatră de pe inimă. Da, da, acum înțeleg: cînd le lovește boala pe neașteptate, e firesc să zacă meșele și părul fals peste tot, de unde altfel ar fi fost ușor de culeș. Dar întrucît ai pomenit la început de preot, m-ai cam speriat, Augusta. Acum însă, dacă dumneata o să coși în noua locuință iar eu o să rămîn să lucrez aici, n-o să mă poți converti înapoi la religia străbunilor mei. Cine o să-mi mai amintească de aci înainte cînd e Ziua Morților, Joia Mare, sau vreo altă zi de post?

Augusta zise că trebuie să plece. St. Peter îi auzi pașii cunoscuți coborînd scările. Vai, de cîte lucruri îi aminteau acești pași! Augusta fusese mai tot timpul în casa lor pe vremea cînd fetele lui erau încă mici și aveau mereu nevoie de rochițe

2*

curate. Tocmai în anii aceia își începuse el opera de căpetenie; tocmai în anii aceia dorința de a realiza această operă și dificultățile ce însoțeau un asemenea proiect se luptau în mintea lui ca cei doi înotători istoviți din *Macbeth;* erau ani în care avea curajul să-și spună în sinea lui: „Voi realiza acest lucru fantastic, minunat și cu totul irealizabil!"

În cei cincisprezece ani cît lucrase la opera sa — *Aventurieri spanioli în America de Nord* — camera asta fusese centrul operațiilor. Mai avusese parte, firește, de excursii și digresiuni încîntătoare: cei doi ani de concediu plătit petrecuți în Spania pentru a studia arhive și documente, cele două veri petrecute în sud-vestul Statelor Unite pe urmele aventurierilor despre care scria, o altă vară în Mexic, vreo două-trei scurte vizite la frații lui de suflet din Franța. Dar notele și documentele, pînă și ideile aparțineau implicit acestei încăperi. Aici le digera și le sorta, ordonîndu-le apoi la locul potrivit în țesătura istoriei.

Stînd strîmb și judecînd drept, atelierul de croitorie era încăperea cea mai puțin potrivită pentru a sluji cuiva drept birou, dar pe de altă parte era singurul loc din casă unde se putea izola, unde putea obține detașarea de drama absorbantă a vieții domestice. Nu-l călca nimeni pe bătături și, pe scara îngustă, nu urca decît un sentiment vag, epurat — îndeobște plăcut — despre lucrurile care se petreceau la parter. Fără îndoială că alte avantaje nu existau. De exemplu, căldura nu ajungea pînă la etajul al doilea. De fapt, atelierul de croitorie nu avea alt mijloc de încălzire decît o sobă cu gaze rotundă, veche și ruginită,

și nu avea loc o ardere completă, așa că aerul era mereu îmbîcsit. Pentru a combate asemenea efecte, fereastra trebuia să rămînă în permanență deschisă, căci altfel, tavanul fiind atît de jos, aerul ar fi devenit în scurtă vreme irespirabil. Dacă lăsai flacăra mică, o rafală puternică de vînt ar fi putut s-o stingă de tot, astfel încît un om absorbit în lucrările sale s-ar fi putut asfixia pînă să-și dea seama ce se întîmplă. Profesorul constatase că cea mai bună metodă în timpul iernii era să țină flacăra la maximum și să stea cu fereastra deschisă, fixată cu cîrligul, chiar dacă asta ar însemna să-și pună o jachetă de piele peste haina de casă cînd lucra. Așa izbutise întotdeauna să aibă destul aer în timpul lucrului.

Acum se întreba de ce nu-și căutase niciodată o sobă mai bună, vreun model mai nou; sau de ce nu se învrednicise măcar s-o vopsească pe asta, care era acum ruginită și se cojise toată. Dar fapt este că nu izbutise să-și facă drum în viață decît așa, adică neglijînd elementele mărunte de confort și plăcerile costisitoare. Era departe de a fi un ascet. Se știa cumplit de egoist în privința plăcerilor personale, pentru care era gata oricînd să se lupte. Ori de cîte ori apărea vreun lucru care îl încînta, și-l procura chiar dacă trebuia să-și dea și cămașa de pe el. Renunțînd la atîtea și atîtea lucruri pe care oamenii le denumeau necesitățile vieții, izbutise să-și procure luxul îndrăgit pe care și-l dorea. De exemplu, ar fi putut să-și pună o aplică deasupra mesei de lucru. Dar prefera să scrie la lumina credincioasei lămpi cu petrol pe care o umplea și-o curăța singur. Însă uneori i se întîmpla să constate că bidonul de gaz din dulap

e gol; ca să-l umple, ar fi trebuit să coboare cele două etaje pînă în pivniță și în timpul acestei excursii cu siguranță că l-ar fi interesat ce fac copiii sau ce face nevastă-sa, ori ar fi observat că s-a rupt linoleumul de sub chiuvetă, unde îl tot lua în picioare servitoarea, și s-ar fi oprit să-l prindă în pioneze. În cursul acestei călătorii periculoase prin casa locuită ar fi putut foarte bine să-și piardă dispoziția de muncă, entuziasmul, sau chiar cumpătul. De aceea, ori de cîte ori nu avea petrol în lampă — și asta se întîmpla de obicei tocmai cînd ajungea în mijlocul unui pasaj deosebit de important — își trăgea pe frunte un cozoroc destinat de fapt apărării ochilor la plajă și lucra la lumina puternică a acelui bec chinuitor care ieșea din perete pe un gît întins și curbat, cam la vreun metru și ceva deasupra mesei. Lumina era supărătoare chiar și pentru niște ochi buni ca ai lui. Dar, odată așezat la masa de lucru, nu-i plăcea să se mai ridice de acolo. Constatase că-ți poți educa mintea să intre în activitate la oră fixă, exact cum îți educi stomacul să-i fie foame la anumite ore din zi.

Dacă se întîmpla să se îmbolnăvească cineva în familie, nu mai urca deloc în camera de lucru. Două seri pe săptămînă le petrecea cu nevasta și cu fetele, și o dată pe săptămînă ieșea cu nevastă-sa în oraș, fie ca să ia masa, fie ca să se ducă la teatru ori la un concert. Așadar, îi rămîneau doar patru seri pentru lucru. Bineînțeles, era liber de la universitate sîmbăta și duminica, și în acele două zile trudea din greu, ca un miner peste care s-a prăbușit un perete de cărbune. Pe Augusta n-o primeau sîmbăta, deși îi plăteau ziua. În tot

timpul în care profesorul muncea cu atîta îndîrjire seara, ziua își cîștiga existența: își făcea norma întreagă la universitate și, pe lîngă cursuri, se împărțea în mii de bucăți în timpul consultațiilor, prefăcîndu-se astfel în hrană pentru sute și sute de studenți. Dar asta era altă viață.

De ani și ani de zile, St. Peter reușea să ducă două vieți, amîndouă foarte intense. Cu dragă inimă ar fi renunțat la munca de la universitate, le-ar fi dat studenților numai tărîțe și rumeguș (mulți profesori nu le ofereau studenților altceva, și totuși o duceau foarte bine), dar nenorocirea lui era că iubea tineretul — avea o adevărată slăbiciune pentru mințile tinere, care îi aprindeau flacăra vieții. Dacă într-un întreg amfiteatru plin de băieți și fete prin nimic ieșiți din comun, se întîmpla să fie o singură pereche de ochi iscoditori, o singură minte critică, care avea curajul de a se îndoi, o singură curiozitate vie, ei bine, St. Peter era gata să i se dedice cu trup și suflet ca s-o slujească. Ardoarea aceea putea pune stăpînire totală pe el. În decursul anilor, această receptivitate, această reacție spontană nu se istovise, așa cum nu cunosc oboseala curenții magnetici; era mai presus de orice înrîurire a Timpului.

Dar nu degeaba se consumase el cu atîta aprindere: obținuse ceea ce voia. Supunîndu-se la nenumărate economii mărunte, izbutise să cheltuiască atît cît dorise pe ceea ce-i plăcea, fără a fi avut o centimă în plus pe lîngă salariul lui de profesor (pentru că, firește, nu s-ar fi atins nici în ruptul capului de micul venit ce-i rămăsese nevestei-sii de la tatăl ei). Prin eliminări succesive

și prin numeroase combinații atît de subtile încît l-ar fi apucat durerea de cap dacă s-ar fi gîndit la ele acum, își îndeplinise cu cinste datoria de profesor universitar și totodată desfășurase o serioasă activitate creatoare. Omul poate realiza orice dacă o dorește destul de tare, socotea St. Peter. Dorința este creație, este elementul magic din cadrul acestui proces. Dacă ar exista un instrument cu ajutorul căruia să măsori dorința, ai putea să prevestești gradul de realizare. El nu izbutise decît o singură dată să măsoare dorința — prin intermediul studentului său Tom Outland — și atunci izbutise să facă preziceri corecte.

Un lucru frumos avea încăperea asta de lucru, scenă a atîtor înfrîngeri dar și triumfuri: de la fereastră se vedea departe, exact pe marginea zării, o pată lungă albastră, învăluită în aburi — lacul Michigan, marea interioară a copilăriei lui. De cîte ori îl cuprindea oboseala sau îi seca inspirația, de cîte ori paginile albe dinaintea lui rămîneau nescrise sau acoperite doar de frînturi de fraze mîzgălite, își părăsea masa de lucru, lua trenul pînă la o gară mică, aflată la vreo douăzeci de kilometri, și-și petrecea ziua pe lac cu barca cu vele; sărea din ea și înota, făcea pluta pe spate pe lîngă barcă, apoi se urca la loc.

De cîte ori își amintea de copilărie, îi revenea dinaintea ochilor apa albastră. Firește că pe fundalul ei se profilau și cîteva chipuri: mama, o femeie practică și hotărîtă, cu educație metodistă, tatăl lui, blînd și bonom, care abandonase catolicismul, bătrînul bunic — canadian de origină franceză —, diferiți frați și surori. Dar lucrul important din viață, veșnica posibilitate de a scăpa

de monotonie, era lacul. Din el răsărea soarele, din el se năștea ziua; era ca o ușă deschisă pe care nu ți-o putea închide nimeni. Nici pămîntul și nici pustiul sau tristețea lui nu te puteau copleși vreodată. Era de ajuns să privești lacul, și știai că în curînd vei fi liber. Era primul lucru pe care-l vedeai dimineața, dincolo de pășunea neîngrijită și presărată ici-colo cu pini lățoși, și-ți umplea zilele ca și vremea: un lucru la care nu te gîndești și care face totuși parte din însăși conștiința ta. Cînd, într-o dimineață de iarnă, sloiurile de gheață veneau înspre mal, albe și sfărîmicioase, reflectînd în culori aurii sau trandafirii razele soarelui arămiu din spatele norilor plumburii, St. Peter nici nu observa amănuntul, nici nu era conștient de faptul că tocmai asta îl umplea de fericire; acum însă, după trecerea a patruzeci de ani, își putea reaminti în amănunt fiecare din acele aspecte. Imprimaseră în el imagini nepieritoare, pe vremea cînd nu era conștient de ele, cînd nu ținea să le păstreze, cînd ochii lui erau pur și simplu larg deschiși.

Avea doar opt ani cînd părinții își vînduseră ferma de pe malul lacului și-l tîrîseră, împreună cu frații și surorile lui, către zona cerealieră din inima statului Kansas. St. Peter era să moară din pricina asta. Nu a mai putut uita niciodată clipele cînd, din tren, vedea dispărînd pentru totdeauna din fața ochilor albastrul acela intens și pur de dincolo de dune. Parcă s-ar fi înecat chiar el. Nici un alt chin de mai tîrziu — și doar a avut parte de o mulțime — nu l-a afectat atît de profund, ori nu i s-a părut atît de definitiv. Chiar și în decursul lungilor și fericiților ani de studenție

petrecuţi în Franţa, la familia Thierault, întinderea aceea de apă albastră era singurul lucru de care îi era dor, era singurul aspect care-i stîrnea nostalgia. Vara mergea cu băieţii Thierault în Bretania sau pe coasta provinciei Languedoc; dar lacul lui era ceva cu totul deosebit, după cum şi Canalul Mînecii şi Mediterana aveau specificul lor.

— Nu, le tot spunea el băieţilor care-l întrebau mereu despre *le Michigan*, e cu totul altceva. E o mare, dar apa nu e sărată. E albastră, dar, vedeţi voi, e un albastru cu totul altfel. Da, are şi nori şi ceţuri şi pescăruşi, dar — nu ştiu cum să vă spun, *il est toujours plus naïf*.

Mai tîrziu, cînd St. Peter căuta un post de profesor, pentru că se îndrăgostise foarte tare şi trebuia să se însoare zor-nevoie —, dintre diferitele catedre care i-au fost oferite a ales-o pe cea din oraşul Hamilton, nu pentru că era cea mai bună, ci pur şi simplu pentru că i s-a părut că orice localitate din apropierea lacului era unul din puţinele oraşe unde putea să trăiască.

În toţi anii aceştia, priveliştea de la fereastra odăii de lucru însemnase mult mai mult pentru el decît toate elementele de confort de care se lipsise.

Exact în colţul acela, sub manechinele vetuste ale Augustei, avusese întotdeauna de gînd să-şi instaleze fişierele pe care nu-şi găsise nici timpul, nici banii să le cumpere. Acolo şi-ar fi putut ţine în ordine toate însemnările şi broşurile, precum şi ciornele neîngrijite pe care schiţa repede şi la întîmplare planurile unor lucrări viitoare. Dar nu-şi făcuse asemenea fişiere, şi acum nici nu mai avea nevoie de ele; ar fi însemnat să încuie grajdul

după ce i s-au furat caii. Căci caii dispăruseră: tocmai asta simţea acum. În ciuda tuturor lucrurilor pe care le neglijase, îşi terminase lucrarea în opt volume despre *Aventurierii spanioli*, fără fişiere, fără bani, fără un birou elegant, fără o sobă ca lumea şi — Domnul îi era martor! — fără încurajarea nimănui. Judecînd după interesul stîrnit în lume de primele trei volume ale lucrării, putea perfect de bine să le arunce în lacul Michigan. Fuseseră recenzate timid de alţi profesori de istorie, prin revistele de specialitate şi de învăţămînt. Nimeni nu observase că el se străduia să facă ceva cu totul nou — toţi credeau că vrea să facă ceea ce se mai făcuse de multe ori şi că nici măcar nu izbutise prea bine în încercarea lui. I se recomanda chiar stilul mai potolit şi mai agreabil al lui John Fiske.

Lui St. Peter — şi în privinţa asta putea să jure cu mîna pe inimă — nu-i păsase nici cît negru sub unghie, cel puţin nu în vremurile acelea de aur. Cînd întreg planul lucrării reieşea din ce în ce mai clar pe măsura trecerii timpului, cînd simţea cum mînuieşte cu tot mai multă uşurinţă materialul, cînd toate convenţiile stupide încetăţenite în privinţa acestui gen de lucrare dispăreau de parcă nici n-ar fi existat şi raporturile sale cu lucrarea se simplificau pe zi ce trecea, ajungînd tot mai fireşti şi mai fericite — îi păsa la fel de puţin ca înşişi aventurierilor spanioli ce părere are despre ei profesorul Cutare. De la al patrulea volum, îşi dădu încetul cu încetul seama că vreo cîţiva tineri răspîndiţi prin Statele Unite şi Anglia se interesau intens de experimentul lui. De pe la volumul al cincilea şi al şaselea,

începură să-și exprime acest interes și în prelegeri universitare și în publicații. Ultimele două volume îi aduseră o oarecare notorietate internațională și ceea ce am putea numi recompense: printre ele, premiul pentru istorie al universității Oxford, însoțit de suma de cinci mii de lire cu care-și construise casa cea nouă unde nu voia să se mute.

— Godfrey, îi spusese cu gravitate nevastă-sa într-o bună zi, cînd detectase o undă de ironie într-o observație făcută de el în privința casei celei noi, nu cumva ai fi preferat să faci altceva cu banii decît să-ți fi construit o casă?

— A, nu, draga mea, nimic. Dacă cecul acela m-ar fi ajutat să cumpăr la loc buna dispoziție pe care mi-a adus-o scrierea acestei cărți, sigur că nu ți i-aș fi dat pentru clădirea casei. Dar mă tem că nici cu douăzeci de mii de dolari n-aș fi putut obține această bucurie. Marile plăceri nu sînt chiar atît de ieftine. Nu, draga mea, fii liniștită, n-aș fi vrut să fac altceva cu banii, și-ți mulțumesc pentru întrebare.

II

ÎN SEARA aceea St. Peter se afla în casa nouă și se îmbrăca pentru cină. Așteptau la cină pe cele două fiice cu soții lor, precum și pe un musafir din Anglia. Trecînd pe lîngă ușa profesorului, doamna St. Peter auzi dușul. Intră în camera soțului ei și-l așteptă pînă-l văzu ieșind din baie, îmbrăcat în halat și frecîndu-și cu prosopul părul ud, negru ca pana corbului.

— Ei, măcar atîta cred că o să recunoști și tu, că-ți place să ai baia ta, îi zise ea privind dincolo de el către mica încăpere — albă și strălucitoare în lumina becului electric — din care tocmai ieșise.

— Dar ce, a spus cineva că nu-mi place? Însă mai mult ca orice îmi plac dulapurile. Îmi place să am loc pentru toate hainele, să nu mai trebuiască să mi le pun una peste alta și nici să orbecăi în genunchi prin cotloane întunecoase ca să-mi găsesc pantofii.

— Bineînțeles, și e un lucru mult mai demn, la vîrsta ta, să ai propria ta cameră.

— Firește că e mai convenabil, deși sper că „la vîrsta mea“ nu sînt chiar atît de respingător, nu? spuse el, uitîndu-se în oglindă și îndreptîndu-și umerii, de parcă ar fi încercat o haină nouă.

Doamna St. Peter rîse — plăcut, liniștitor, din amuzament spontan:

— Nu, dragul meu, ești chiar chipeș, aș putea spune, mai ales cu halatul pe tine. Pe zi ce trece te faci tot mai chipeș și mai intolerant.

— Intolerant?

Profesorul lăsă jos pantoful pe care tocmai și-l punea și ridică ochii spre nevastă-sa. Ceea ce-l izbise în ultima vreme era că ea devenea tot mai intolerantă, în toate privințele, cu excepția ginerilor ei; că probabil lucrurile se vor agrava din ce în ce mai mult, și că deci va trebui să se deprindă, să se educe s-o suporte.

— Bănuiesc că e un proces firesc, continuă ea, dar ar trebui să încerci, adică vreau să spun să te străduiești cu tot dinadinsul să-i pui stavilă, în măsura în care afectează fericirea fiicelor tale. Ești prea sever cu Scott și Louie. Toți tinerii au

vanități stupide — și le-ai avut și tu pe-ale tale, slavă Domnului!

St. Peter rămase cu coatele sprijinite pe genunchi, aplecat înainte și jucîndu-se într-o doară cu ciucurii de la cordonul halatului.

— Vai, Lillian, dar cu tinerii ăștia doi mi-am exersat virtutea răbdării mai mult decît cu miile de tineri zurbagii care au trecut prin sălile mele de curs și de seminar. Îngăduința mea este încordată la maximum, aș zice chiar că s-a turtit de tot. Asta-i necazul meu.

— Oh, Godfrey, cum poți să fii un judecător atît de părtinitor al propriei tale comportări? Dar, mă rog, n-o să ne certăm acuma în privința asta. Îți pui smochingul, nu? Și, te rog, astă-seară să te străduiești să fii înțelegător și agreabil.

Peste o jumătate de oră sosiră domnul Scott McGregor cu soția și domnul Louie Marsellus cu soția, și nu mult după ei, cărturarul britanic Sir Edgar Spilling, care se dovedise atît de zelos în copierea obiceiurilor americane, încît purta un costum de dimineață. Era un bărbat osos, slab și deșirat, de vreo cincizeci de ani, cu picioare și brațe lungi, cu capul ca o pară și cu mustățile pe oală, în stilul acela demodat dinainte de război. Specialitatea lui era istoria Spaniei și luase drumul, tocmai de la vărul lui din provincia canadiană Saskatchewan pînă la Hamilton, ca să se intereseze de unele „izvoare" folosite de profesorul St. Peter în lucrarea lui.

Odată prezentările făcute, Louie Marsellus îl luă în antrepriză pe Sir Edgar. Își aminti că în China cunoscuse pe un oarecare Walter Spilling, care se dovedi a fi frate cu Sir Edgar. Și Marsellus

avea acolo un frate care importa mătăsuri. Făcură schimb de opinii în privința condițiilor de viață din Extremul Orient, în timp ce tînărul McGregor își puse ochelarii cu ramă de baga și începu să se învîrtă agitat prin bibliotecă. Cele două fete se așezară lîngă mama lor, ascultînd conversația despre China.

Doamna St. Peter era o blondă cu obrajii trandafirii și părul auriu—un auriu cam palid acum, de cînd începuse să încărunțească. Și nuanțele feței și ale părului, și genele lungi erau atît de blînde, încît cînd o vedeai prima dată nu-ți puteai da seama cît de precise și de hotărîte erau trăsăturile ei, ascunse sub infuzia de culori zîmbitoare. Cînd era supărată sau obosită, trăsăturile înțepeneau într-o oarecare severitate.

Fiica mai mare, Rosamond, îi semăna, deși avea trăsături mai greoaie. Nici culorile nu erau aceleași: părul negru, ochii negri și adînci, pielea albă și moale de brunetă, cu pomeții și buzele roșii. Aproape toată lumea o considera pe Rosamond o frumusețe strălucitoare. Taică-său, însă, deși foarte mîndru de ea, făcea opinie separată. O socotea prea înaltă și i se părea că are o ținută cam stîngace. Într-adevăr, fata era puțin adusă din umeri, care erau însă cam prea lați, ca și șoldurile. Uneori St. Peter îi spunea nevesti-sii că fata are exact același femur lătăreț și același omoplat osos ca și bătrînul lui bunic canadian, care arăta ca un fel de placă subțire de marmură. Pentru un tăietor de lemne o asemenea constituție era tocmai ceea ce trebuia. Dar St. Peter privea cu ochi foarte critici silueta fiică-si. Majoritatea oamenilor nu vedeau la Rosamond decît netezimea agreabilă a părului

negru și a gîtului alb, și roșeața buzelor frumos arcuite ca niște petale intens colorate de trandafiri parfumați.

Kathleen, fiica cea mică, părea chiar mai tînără decît era — avea silueta neformată, subțire, pe atunci în mare vogă. Era palidă, cu ochi căprui deschis, și părul șaten deschis cu vizibile nuanțe de verde. Tatăl ei găsea ceva de-a dreptul încîntător în umbrele ciudate pe care le aruncau asupra obrajilor pomeții ei proeminenți, precum și în felul sfidător în care-și ținea capul dat ușor pe spate. De multe ori îi spunea că, văzută din profil, silueta ei era exact ca un semn de întrebare.

Doamna St. Peter nu ascundea cîtuși de puțin faptul că-i plăcea să aibă un ginere care putea trece în revistă cu Sir Edgar persoane cunoscute, din Sudan pînă în Alaska. În schimb, vedea bine că celălalt ginere, Scott, o să se bosumfle pentru că Sir Edgar și Marsellus vorbeau despre lucruri care depășeau preocupările lui limitate. Nu făcu nici un efort de a-l atrage în conversație, ci-l lăsă să umble agitat printre cărți, ca un leopard. Profesorul era bine dispus, dar tăcut. Cînd ajutoarea bucătăresei veni în pragul ușii și pomeni că cina e gata (în casa lor cina era doar „pomenită" nu anunțată), doamna St. Peter îl luă pe Sir Edgar și-l călăuzi către scaunul din dreapta ei la masă, pe cînd ceilalți își ocupară locurile obișnuite. Cînd terminară supa, nu-i fu prea ușor s-o cheme pe slujnică să ia farfuriile, și-i explică musafirului că soneria electrică de sub masă nu era conectată încă — nu se mutaseră nici măcar de o săptămînă și încă nu isprăviseră cu toate micile necazuri ale instalării.

— A, da? Va să zică, dacă aș fi trecut acum două săptămîni, nu v-aș fi găsit aici? Dar trebuie să fie foarte interesant să-ți clădești propria ta casă și s-o aranjezi cum îți place, comentă englezul.

Marsellus, care cît mîncase supa fusese redus la tăcere, reveni la atac cu un zîmbet cald și cu oarecare ridicare din umeri:

— „Clăditul propriei case" e, în cazul nostru, Sir Edgar, expresia potrivită! O, Doamne! Nevastă-mea și cu mine sîntem pur și simplu în chinurile facerii. Ne construim o vilă la țară, o chestie destul de pretențioasă, tocmai pe malurile împădurite ale lacului Michigan. Sper că v-ar face plăcere să veniți cu mine în mașina mea s-o vedeți, nu? Ce obligații aveți mîine? Vă pot duce pînă acolo într-o jumătate de oră și putem dejuna la club. Avem un teren magnific; o pădure seculară în spate, iar în față lacul, cu plajă proprie—știți, socrul meu e un înotător extraordinar. Am avut un noroc fantastic cu arhitectul—un tînăr norvegian care a studiat la Paris. Ne construiește un conac norvegian care se armonizează perfect cu împrejurimile, exact ceea ce trebuie pentru pădurile neîngrijite de pini și pentru promontoriile înalte.

Sir Edgar se declară încîntat de ideea excursiei și-i îngădui lui Marsellus să fixeze și o oră, spre marea surprindere a lui McGregor care — prin privirea pe care i-o aruncă nevestei-sii lăsă să se înțeleagă marile sale îndoieli că acest baronet britanic cu mustăți ca de morsă face prea multe parale.

Odată stabilită întîlnirea, Louie se întoarse către doamna St. Peter:

— Și nu vii și tu, Scumpo? N-ai mai ieșit la o plimbare de cînd am fost să ne aducem feroneria aceea splendidă de la Chicago. Știți, Sir Edgar, am găsit exact balamalele și încuietorile de fier forjat de care aveam nevoie și după aceea am pus să mi le copieze pe toate celelalte. Nu ne dăm noi în vînt după mînerele alea rotunde de sticlă în stil colonial!

Doamna St. Peter oftă. Scott și cu Kathleen tocmai își garnisiseră noul lor bungalow cu mînere de sticlă, și totuși ea era convinsă că Louie nu intenționase să-i jignească—doar entuziasmul lui pripit îl făcea să spună adesea lucruri lipsite de tact.

— Am avut un noroc nemaipomenit să putem găsi exact toate mărunțișurile ce ne trebuiau, îi mărturisea încîntat Louie lui Sir Edgar. Nu există nici cel mai mic defect în întreaga concepție. Pot spune asta cu certitudine, pentru că n-am fost decît un simplu spectator; totul, absolut totul, l-au făcut norvegianul, nevastă-mea și doamna St. Peter. Și (acum își puse cu afecțiune mîna pe brațul gol al doamnei St. Peter), și... am găsit și un nume pentru conacul nostru! L-am botezat, și am și comandat hîrtiile și plicurile cu antetul lui. Nu, Rosamond, nu mai vreau să păstrăm mica noastră taină. Sînt convins că o să-i facă plăcere și tatălui tău, și mamei tale. Știți, Sir Edgar, ne-am botezat conacul „Outland".

Făcu acest enunț și apoi se retrase din joc. Soacră-sa reluă mingea din volé — pentru că Spilling n-ar fi avut cum să înțeleagă despre ce era vorba.

— Vai, Louie, splendid! Splendid! O inspirație admirabilă!

— Da, nu-i așa? Știam eu că o să vă meargă amîndurora la inimă.

Dar profesorul nu-și exprimase emoția decît printr-o ridicare a sprîncenelor stufoase cu colțurile răsucite în sus.

Marsellus continuă cu entuziasm:

— Dați-mi voie să vă explic, Sir Edgar: Ne-am botezat conacul după Tom Outland, un tînăr savant și inventator strălucit din țara noastră, care a luptat în Legiunea Străină și a căzut în Flandra în cel de-al doilea an al războiului, cînd abia împlinise treizeci de ani. Înainte de a se duce pe front, tînărul acesta descoperise principiul vidului Outland, și elaborase proiectul camerei cu vid care astăzi revoluționează aviația. Nu numai că inventase acest principiu, dar, lucru aproape de neașteptat de la un tînăr atît de aprins, luase și precauții pentru protejarea invenției. N-a mai avut timp să-și comunice descoperirea ori s-o comercializeze — s-a năpustit pur și simplu pe front și a lăsat cea mai însemnată născocire a epocii sale să-și croiască singură drum.

Oprindu-se cu furculița în aer din pricina uimirii, Sir Edgar păru puțin descumpănit:

— Trebuie să înțeleg că vă referiți la Outland inventatorul camerei cu vid?

Louie fu în culmea încîntării:

— Exact! Era normal să știți. Ei, și soția mea a fost logodită cu tînărul Outland — s-ar putea zice chiar că e văduva lui virtuală. Înainte de a pleca în Franța, Outland și-a făcut testamentul în favoarea ei; într-adevăr, nu avea nici o rudă în viață. Spre sfîrșitul războiului, am început să ne dăm seama de importanța experiențelor pe

care le făcuse Outland în laboratorul lui – știți, sînt inginer electrician de meserie. Am recurs și la ajutorul specialiștilor și am reușit să transferăm invenția din laborator în rețeaua comercială. Beneficiile materiale au fost și sînt, bineînțeles, însemnate.

În timp ce Louie făcu o pauză suficient de lungă, ca să poată intra într-o relație directă cu friptura înainte de a se strînge farfuriile, Sir Edgar spuse că și el servise în aviație în timpul războiului, în sectorul construcțiilor, și că i se părea un lucru extraordinar să dea astfel cu totul întîmplător peste unele amănunte referitoare la geneza camerei cu vid Outland.

– Vedeți, urmă Louie, Outland n-a obținut nimic de pe urma invenției, decît moartea și gloria. Așadar e firesc ca noi să ne simțim copleșiți de o obligație față de el. Sîntem de părere că prima noastră îndatorire în viață este să folosim acești bani așa cum ar fi dorit el să-i cheltuiască: am fondat niște burse la universitatea de aici, unde a predat și el, și alte lucruri dintr-astea. Casa noastră, însă, vrem s-o prefacem într-un fel de muzeu comemorativ închinat lui. Îi vom transfera acolo laboratorul – dacă ne va îngădui universitatea – și toată aparatura cu care a lucrat. Am păstrat o încăpere pentru biblioteca și fotografiile lui. Cînd vor veni la Hamilton confrații lui în ale științei ca să-l caute, sau ca să obțină informații despre el, ceea ce au și început să facă, vor găsi la vila Outland cărțile și instrumentele, precum și toate sursele lui de inspirație.

– Și chiar și pe Rosamond, murmură McGregor, cu ochii țintă la salata verde din farfurie.

McGregor se străduia din răsputeri să-și stăpînească pofta de a-i striga englezului că Marsellus nici nu-l văzuse vreodată în viață pe Tom Outland, pe cînd el McGregor, fusese prietenul și colegul lui.

Sir Edgar se simțea deopotrivă interesat dar și dezorientat. Îl nedumerea faptul că venise aici să vorbească despre niște manuscrise închise în tainice mănăstiri ruinate din Spania, dar pe făgașul pe care o pornise conversația, aproape că uitase de ele. Îl interesa în mod sincer aviația și toate problemele ei. Nu puse decît puține întrebări, iar comentariile lui se mărgineau în cele mai multe cazuri doar la exclamația „O!". Dar aceasta, izvorîtă de pe buzele lui, putea să însemne o mulțime de lucruri: indiferență, curiozitate intensă, interes și înțelegere, iritarea unui om sfios la auzul unor dezvăluiri foarte delicate și cu caracter personal.

Înainte ca ceilalți să-și fi terminat desertul, McGregor scoase din buzunar un trabuc imens și-l aprinse de la una din lumînările de pe masă, ca fiind lucrul cel mai îngrozitor pe care ar fi putut să-l născocească.

Cînd părăsiră sufrageria, St. Peter, care nu scosese aproape o vorbă în tot timpul cinei, îl luă de braț pe Sir Edgar și-și anunță soția:

– Draga mea, te rog să ne ierți, dar avem de discutat cîteva probleme profesionale.

Și, conducîndu-și oaspetele în bibliotecă, închise ușa în urma lor.

Marsellus nu făcu nici cel mai mic efort să-și ascundă dezamăgirea. Rămase privind jalnic în urma lor, ca un băiețel care a fost trimis la

culcare. Louie avea ochii de un albastru intens, ca nişte safire aprinse, dar în rest chipul nu prea avea culoare; în cel mai bun caz ai fi zis că are culoarea scrumbiei. Numai ochii şi mişcările repezi şi impetuoase produceau impresia de vitalitate de care deborda întotdeauna în mod vizibil. Nici un element semit în înfăţişarea lui, afară doar de nas – care era elementul predominant. Nu era nicidecum o trăsătură neplăcută; creştea din mijlocul feţei, cu o putere dominantă, cu rădăcinile adînc înfipte, ca un stejar viguros înălţîndu-se pe coasta unui deal.

Doamna St. Peter, întotdeauna atentă cu Louie, îl pofti să vină să-şi arunce o privire la covorul cel nou din dormitorul ei. Asta îl învioră; o luă de braţ şi urcară scările împreună.

McGregor rămase cu cele două surori.

– Outland – exotic, exotism! murmură el, în timp ce bîjbîia prin cameră în căutarea unei scrumiere.

Rosamond se prefăcu a nu-l auzi, dar îmbujorarea din obraji se întinse către urechi.

– Scott, să nu uiţi că trebuie să plecăm devreme! Ştii că ai de terminat astă-seară articolul de fond! îi aminti Kathleen.

– Nu cumva vrei să lucreze şi noaptea? întrebă Rosamond. Nu trebuie şi el să-şi mai odihnească din cînd în cînd creierul, ca toată lumea? Umorul e întotdeauna de mai bună calitate dacă e spontan.

– Ei vezi, asta e necazul în ceea ce mă priveşte, o asigură Scott. Dacă nu muncesc tot timpul, sînt al dracului de spontan şi spun adevărul. Şi asta, publicul nu suportă. De fapt, nu am un articol de fond de terminat, ci poemul în proză pe care îl scriu în fiecare zi pentru ziar şi din care scot 25 de dolari. Ştiţi refrenul:

„Cînd buzunarul ţi-e împovărat de prea puţini
Bani şi creierul de prea multe fete, trebuie să
Recunoşti, fără înconjur, chiar cînd o înjuri,
Că lumea asta a noastră e grozavă."

Pam, pam!

Şi Scott McGregor aruncă furios chiştocul trabucului în cămin. Ştia că Rosamond îi detestă şi editorialele, şi glumele versificate. Gusturile ei literare erau tare pretenţioase şi pedante, ca şi ale maică-si – deşi cumnată-sa nu i se părea nici pe departe atît de inteligentă ca nevastă-sa. Mai mult decît atît, de cînd îl moştenise pe Tom Outland, Rosamond nu mai putea suferi să audă vorbindu-se de bani, în special de sume mici.

După ce-şi luară rămas bun şi ieşiră pe uşa din faţă, McGregor o prinse pe nevastă-sa de cot şi o duse în fugă pe aleea dinspre poarta unde îşi lăsase parcat Fordul; în timp ce alergau, îi urlă în ureche:

– Ce dracu o mai fi şi aia „văduvă virtuală"? Ce voia ăla să spună: „văduvă virtuoasă" sau tocmai pe dos? Pam, pam!

III

A DOUA ZI dimineaţă, St. Peter se trezi dorind ca salteaua pe care era lungit să-l poarte prin aer din locuinţa nouă, înapoi în cea veche.

Numai că era duminică, ziua în care întotdeauna soția lua micul dejun cu el. Nu avea scăpare: trebuiau să se întîlnească în sufragerie.

Cînd ajunse acolo, Lillian se și așezase la masă, în spatele filtrului de cafea.

— Bună dimineața, Godfrey! Sper că ai dormit bine?

Tonul ei sugera subtil că, de fapt, n-ar fi meritat o noapte de odihnă bună.

— Excelent. Dar tu?

— Am conștiința curată, îi zîmbi ea trist. Cum îți permiți tu să fii atît de antipatic în propria ta casă?

— Dumnezeule mare! Și eu care m-am culcat fericit, cu credința că toată seara n-am spus nimic nepotrivit.

— Dar nici vreun lucru potrivit nu te-am auzit să fi spus. Tăcerea ta dezaprobatoare e în stare să omoare conversația în orice societate.

— Aseară nu mi s-a părut. Te înșeli profund în privința lui Marsellus. Asemenea lucruri nici nu le bagă măcar de seamă.

— E prea politicos ca să facă în vreun fel caz de ele, dar oricum le pune la inimă. Așa cum îl vezi, sub înfățișarea aceasta impersonală cîștigată printr-o bună educație, de fapt e o fire foarte sensibilă.

St. Peter rîse:

— Fii serioasă, Lillian! Dacă ar fi cum zici tu, nu și-ar permite să se năpustească asupra unui dineu și să mătură totul din cale, așa cum face aproape întotdeauna. Cînd masa are loc în casă la noi, n-ar fi nici o problemă, dar mă enervează cînd îl văd că face la fel și în casele altora.

—Hai să fim cinstiți, Godfrey: știi prea bine că, dacă ai fi început să vorbești despre munca ta din Spania, Louie ar fi intrat în discuție cu entuziasmul lui caracteristic. Nu există om mai mîndru de tine decît el.

— Tocmai de-aia am tăcut. Uneori susținătorii pot fi supărător de isteți — și în orice caz, supărător de locvaci.

— Ei vezi, asta e! Nu vrei să-l lași pe el să discute despre treburile tale, dar te superi foc dacă vorbește de ale lui.

— Recunosc, într-adevăr, că mă scoate din sărite cînd începe să vorbească despre Outland, ca și cum ar fi ceva ce-i aparține. (Mă refer, bineînțeles, la Tom Outland, și nu la blestemata aia de vilă a lor!) Dealtfel nu izbutesc deloc să înțeleg de ce au botezat-o cu numele lui Tom. Și Rosamond care suportă toate astea! Mi se pare o nerușinare.

Doamna St. Peter se încruntă, gînditoare:

— Știam eu că n-o să-ți placă, dar ei sînt atît de încîntați de ea și motivele lor sînt atît de generoase...

— Las-o baltă, dragă! Outland n-are nevoie de generozitatea lor. Ei se bucură de tot ceea ce ar fi trebuit să aibă el, și nu pot măcar să-și țină gura și să nu mai transforme pînă și osemintele băiatului în proprietatea lor personală. Știi, draga mea, la urma urmei toate se reduc la una: ori îți place stilul pompos și zgomotos, ori nu-ți place. Pe vremuri nu-ți plăcea nici ție. Vrei să-mi mai dai un pic de cafea?

Doamna St. Peter îi umplu din nou ceașca și i-o trecu peste masă.

— Frumoase mîini, murmură el privindu-le cu ochi critici, în timp ce lua ceașca. Întotdeauna ai avut mîini foarte frumoase.

— Mulțumesc. Nu-mi place stilul pompos, cînd e înflorat anume pentru a acoperi o anumită lipsă, pentru a lua locul altui lucru. Dar nu mi-a displăcut niciodată cînd izvora din exuberanță. Atunci nici nu mai e vorba de înflorituri, ci pur și simplu de o culoare mai puternică.

— Prea bine; numai că unora nu le plac culorile puternice. Îi obosesc. Împăturindu-și șervețelul adăugă: Și acum, trebuie să fug să lucrez.

— Nu încă. Tu n-ai niciodată timp să stai de vorbă cu mine. Ia spune-mi, te rog, Godfrey, cînd anume în istoria bunelor maniere a apărut regula după care, atunci cînd bărbatul e mulțumit de nevasta lui, ori de casa lui, ori de succesele lui, să n-o spună pe față?

Doamna St. Peter vorbea gînditoare, de parcă ar mai fi chibzuit la această chestiune și mai înainte.

— A, asta datează de foarte multă vreme. Cred că obiceiul a început din vremea cavalerilor — știi, cavalerii Mesei Rotunde. Cum se trăia pe vremea aceea nu știu, dar în orice caz a apărut sentimentul că un bărbat trebuie să facă fapte mari, dar să nu vorbească de ele, și că nu trebuie să rostească numele alesei inimii lui, ci doar să-i cînte frumusețea, sub numele de Phyllis sau Nicolette. E o idee foarte frumoasă, această rezervă sfioasă în privința celor mai profunde sentimente ale noastre: așa-și păstrează ele prospețimea.

— Popoarele orientale n-au avut o epocă a cavalerismului. N-au avut nevoie de așa ceva, comentă Lillian. Și pe urmă, și această rezervă cu timpul devine chiar ea ostentație — un fel de deșertăciune vanitoasă.

— Oh, draga mea, dar totul e deșertăciune! În privința asta nu vreau să mă cert. Acum chiar că trebuie să plec și mărturisesc că te invidiez pentru cît de bine joci tu jocul ăsta. Pe mine, personal, nu mă entuziasmează deloc calitatea de socru. Tu ești aceea care întreții focul sacru. Și te apreciez foarte mult pentru asta.

În timp ce el se ridica să plece, nevastă-sa spuse mai mult pentru sine:

— Poate că toate astea se întîmplă pentru că n-ai avut parte de ginerele pe care ți l-ai dorit. Și totuși, și el era un om al culorilor tari.

Profesorul nu răspunse la această observație. Lillian fusese îngrozitor de geloasă pe Tom Outland. Ieșind din casă, profesorul reflectă că oamenii care sînt îndrăgostiți lulea cînd se căsătoresc, și care continuă apoi să rămînă îndrăgostiți, întotdeauna dau peste ceva care schimbă situația fie brusc, fie treptat. Uneori e vorba de copii, alteori de mizeria traiului în sărăcie, în unele cazuri de o pasiune violentă pentru altă persoană. În cazul lor, însă, lucru destul de ciudat, acest ceva fusese elevul lui, Tom Outland.

St. Peter o cunoscuse pe aceea care avea să-i fie soție la Paris, pe cînd își pregătea doctoratul. Avea douăzeci și patru de ani. Și Lillian studia acolo. Francezii o socoteau englezoaică, deoarece avea părul auriu și fața foarte albă. Iradia

un adevărat farmec și avea o minte foarte interesantă – dar cuvîntul „minte“ nu era deloc potrivit, conotațiile lui fiind false. Ceea ce avea de fapt era o fire bogat înzestrată, care reacționa puternic în fața vieții și a artei și avea simpatii și antipatii foarte violente, de multe ori complet disproporționate față de importanța subiectului sau a persoanei care le stîrnise.

Înaintea căsătoriei și mulți ani după aceea, prejudecățile lui Lillian, opiniile formate pe ghicite în privința oamenilor și a artei (întotdeauna instinctive și fără explicație, dar de cele mai multe ori îndreptățite) au constituit lucrurile cele mai interesante din viața lui St. Peter. Cînd a acceptat unul din primele posturi ce i s-au oferit, pentru a se putea căsători imediat, și cînd a venit la Hamilton să preia catedra de istorie europeană, nu avea parte de altă societate spirituală decît de cea a soției. Majoritatea colegilor lui erau mult mai în vîrstă, dar nu-i erau pe potrivă nici ca erudiție, nici ca experiență de viață. Singurul om din facultate care mai desfășura o muncă importantă de cercetare era doctorul Crane, profesorul de fizică. St. Peter se vedea adesea cu el, deși dincolo de specialitatea lui, Crane nu era un om prea interesant: nu numai că era îngust la minte, dar avea și o înfățișare dureros de respingătoare. Cu ani în urmă, Crane începuse să sufere de o boală care cu timpul s-a dovedit incurabilă și care îl obliga să se supună periodic unor operații. St. Peter nu avusese la Hamilton nici un prieten pe care ar fi putut Lillian să fie cît de cît geloasă, pînă cînd apăru Tom Outland, atît de înzestrat de natură, ca și de mediul în care se formase, ca să-l ajute la lucrarea sa despre aventurierii spanioli.

Ajuns aproape de vechea lui casă unde-și avea camera de lucru, profesorul își aminti că trebuia neapărat să ajungă la o înțelegere cu proprietarul, care altfel avea să închirieze casa peste capul lui. Drept care, se întoarse din drum și se duse în altă parte a orașului, pe lîngă atelierele de mașini, unde locuiau numai muncitori. Găsi căsuța ca de jucărie a proprietarului său pe o buză de deal, înălțată deasupra unei pivnițe, cu ziduri de cărămidă, acoperită pînă sus cu tulpini de hamei. Bătrînul Appelhoff ședea pe o bancă în fața ușii, meșterind o mătură. Una dintre sursele lui de venituri era confecționarea măturilor. Lîngă el se afla un baset, cățelușa Minna.

St. Peter îi explică neamțului că vroia să rămînă în continuare în casa goală și că avea să-i plătească, lună de lună, chiria întreagă. O propunere atît de nefirească îl scoase pe Appelhoff din făgașul lui obișnuit:

– Zău, domnule profesor. Vreau mult să vă fiu pe plac, dar mai multe persoane au și întrebat de casă, și n-aș vrea să pierd chiria pe un an pentru doar cîteva luni.

– Bine, bine, Fred. Ca să simplific lucrurile, am s-o închiriez pe tot anul. Vreau să-mi termin noua carte, înainte de a mă muta de acolo.

Fred tot nu părea liniștit:

– Cred că e mai bine să vorbesc cu agentul de asigurări, nu? Fiindcă e clauza locuitului.

— Lasă că n-o să aibă nimic împotrivă! Ia să-ți mai vedem puțin grădina. Vai ce frumoase mere și pere pergamute ai!

— Nu-mi plac copacii care nu fac fructe, zise bătrînul cu umor șiret, amintindu-și de arbuștii eleganți dar sterpi ai profesorului și de terenul cel bun irosit de pomană îndărătul zidului de stuc.

— Bine, dar teii?

— A, teii fac flori foarte bune pentru dureri de cap!

— Dar nu știam, Fred, că suferi de așa ceva.

— Eu nu, dar soția mea întotdeauna a suferit.

— Te simți singur fără ea, Appelhoff?

— Mi-e dor de ea, domnule profesor, dar nu sînt singur de tot, răspunse bătrînul, frecîndu-și bărbia țepoasă. Minna asta a mea e exact ca un om, și pe urmă am și foarte, foarte multe lucruri la care trebuie să mă gîndesc.

— Serios? Sper să fie lucruri plăcute, nu?

— Mă rog, de tot felul. Cînd eram tînăr, în țara mea de baștină, trebuia să muncesc din greu și nu ajungeam să stau cu nevasta, nici să mă gîndesc la ceva. Cînd am venit în țara asta, a trebuit să muncesc și mai greu la fermă, ca să scot recolta și să plătesc datoriile, dar eram voinic ca un bou. Acum nu mai muncesc atîta, așa că am timp să mă gîndesc la toate lucrurile acelea.

St. Peter rîse:

— Cu toții ajungem acolo, Appelhoff. Tocmai ăsta e motivul pentru care iau cu chirie casa dumitale, ca să am loc să gîndesc. La revedere.

Traversînd grădina publică, în drum spre casa veche, îl zări în depărtare pe rivalul și dușmanul său profesional, profesorul Horace Langtry, care-și făcea plimbarea de duminică dimineață. Era foarte bine îmbrăcat, cu haine englezești pe care le adusese din vacanța petrecută ca de obicei la Londra, și purta o gambetă de mărime neobișnuită și un baston cu măciulie de baga.

În decurs de douăzeci de ani, cei doi profesori nu schimbaseră între ei prea multe vorbe, în afară de saluturile rostite cu răceală. Cînd venise prima oară la universitate, Langtry arăta ca un adolescent, cu părul șaten cîrlionțat și cu un ten atît de proaspăt, ca de floare, încît studenții îl porecliseră „Crin" Langtry. Obrajii rotunzi și trandafirii, ochii rotunzi și bărbia rotundă îi dădeau o înfățișare de bebeluș crescut prea mare. Trecerea anilor nu schimbase prea mult lucrurile, cu excepția faptului că buclele îi încărunțiseră, obrajii trandafirii arătau și mai trandafirii, în timp ce gura își lăsase colțurile în jos: în ansamblu, căpătase aerul unui bebeluș îmbătrînit brusc, și furios la culme tocmai din această pricină.

Dînd cu ochii de St. Peter, profesorul mai tînăr o apucă brusc pe o alee laterală, dar St. Peter îl ajunse din urmă:

— Bună dimineața, Langtry. Uite că ulmii ăștia au ajuns să fie copaci în toată puterea cuvîntului. S-au schimbat mult de cînd am venit noi aici prima dată.

Doctorul Langtry își întoarse într-o parte bărbia trandafirie, peste gulerul dublu înalt:

— Bună dimineața, domnule doctor St. Peter. De fapt, nu-mi amintesc mare lucru în privința copacilor. Mi se pare însă că acum le merge bine.

St. Peter păși mai repede, ajungînd puțin înaintea lui.

— S-au produs multe schimbări, Langtry, și nu toate spre bine. N-ai observat diferențe însemnate în lumea studențească luată în ansamblu, schimbări în noua recoltă pe care o avem în fiecare an — ce mult se deosebesc studenții ăștia de cei pe care-i aveam cînd eram tineri, proaspăt veniți aici?

Bărbia rubicondă se întoarse din nou, și celălalt profesor de istorie europeană clipi fără să înțeleagă:

— În ce privință, mă rog?

— Cum în ce privință? În privința atotcuprinzătoare a calității! Avem regimente întregi de studenți, dar nici unul ieșit din comun.

— Se prea poate. N-aș zice însă că am remarcat acest lucru.

Aerul dintre cei doi colegi nu părea să se dezghețe cîtuși de puțin. Se auzi clopotul unei biserici. Langtry tresări cu o speranță nouă:

— Te rog să mă scuzi, domnule doctor St. Peter, tocmai mă duceam la liturghie.

Profesorul ridică din umeri, renunțînd la conversație:

— Mă rog, mă rog, Langtry, cum dorești. *Quelle folie!*

Langtry se întoarse pe jumătate spre el, șovăi, se opri cu piciorul în aer și întrebă cu o politețe ireproșabilă:

— Poftim?

Dar St. Peter făcu un semn negativ, lăsîndu-l să plece pe amatorul de mers la biserică. Iar el porni agale pe drumul lui, în lumina caldă a soarelui de septembrie, întrebîndu-se cum e posibil ca Langtry să nu ajungă nici acum să fie conștient de absurditatea animozității dintre ei. Întotdeauna fuseseră potrivnici neînduplecați în probleme de politică universitară, pînă cînd competiția în inteligență, dar și în șicane, ajunsese să facă parte integrantă din obligațiile lor profesionale.

Cînd sosise tînărul Langtry la Hamilton, trecea drept specialist în istoria Americii. Unchiul lui era președintele consiliului eforilor universității, fiind un om cu mare influență în viața politică a statului; de fapt, instituția lor depindea în mare măsură de el pentru a obține votarea alocațiilor financiare de către organele legislative. Langtry avea puncte de vedere conservatoare și era considerat foarte britanic ca ton și maniere. Cursurile lui erau plicticoase și studenții nu-l simpatizau. El le oferea tot felul de avantaje, ca să-și facă prelegerile mai populare. Se acordau cu generozitate note mari pentru lecturi nelegate de specialitate. Se ajunsese pînă acolo încît un student putea studia aproape orice se scrisese pe teritoriul Statelor Unite, și pe această bază să obțină puncte adiționale la istoria Americii. Se zicea că poate să treacă timpul petrecut cu lectura romanului *Litera stacojie* în contul istoriei perioadei coloniale, și a *Aventurilor lui Tom Sawyer* în contul perioadei Compromisului din Missouri.

St. Peter criticase pe față aceste metode de prea mare largheţe, adresîndu-se atît corpului didactic, cît şi eforilor universității. Fireşte, „Madame Langtry" i-a plătit-o cu vîrf şi îndesat. În timpul celui de-al doilea an de studiu al profesorului în Spania, Horace Langtry şi cu unchiul lui se străduiseră – şi mai-mai că izbutiseră – să-i ia catedra. Aranjaseră totul în cel mai mare secret, atît de abil încît abia în ceasul al unsprezecelea, foştii studenți ai lui St. Peter, răspîndiți pe întinsul statului, aflaseră ce se petrece, îşi lăsaseră baltă cîteva zile ocupaţiile şi treburile şi veniseră cu zecile în capitală să-i salveze postul. Opoziţia fusese atît de greu de înfrînt încît, cînd sosi vremea să-şi ia al treilea an de studiu, St. Peter nu mai îndrăznise să-l ceară, ci solicitase doar o prelungire a vacanţei de vară. Faptul că urmărea o altă linie de activitate în lucrările sale decît la cursuri şi că publicase şi cărţi care nu erau manuale propriu-zise, fusese folosit ca argument împotriva lui de către unchiul lui Langtry.

Întrucît Langtry avea impresia că lipsa de popularitate a cursului său se datoreşte temei sale, i s-a creat o nouă catedră. Nu puteau să fie doi titulari specialişti în istoria europeană, şi de aceea consiliul eforilor i-a înfiinţat o catedră de istorie renascentistă sau – cum spunea St. Peter – o catedră renascentistă de istorie. În ultimii ani, din motive care nu aveau prea mare legătură cu prelegerile sale, lui Langtry îi mersese mult mai bine. Pentru noile generaţii de tineri de la sate şi din zonele îndepărtate, care veneau acum în număr atît de mare la universitate, Langtry ajunsese

în mod destul de ciudat instructor de maniere – ceea ce se numeşte „un om cu influenţă". Pentru băiatul de la ţară pasionat de rugbi, care primea de la părinţi o alocaţie bunişoară dar nu ştia nici cum să se îmbrace, nici cum să vorbească, Langtry apărea ca un fel de scurtătură pe drumul educaţiei. De mai multe ori condusese vara la Londra grupuri de studenţi, care se întorseseră apoi acasă mai cizelaţi. Înfiinţase în universitate o „Frăţie" foarte populară, şi membrii acestei asociaţii susţineau interesele lui, ca şi asociaţia de studente. Poziţia lui în cadrul corpului didactic era acum la fel de bună ca şi a lui St. Peter, aşa că profesorul se întreba ce l-o fi făcînd pe Langtry să-şi păstreze ţîfna.

Ce rost avea să prelungească dihonia? Amîndoi veniseră de tineri la universitate, dînd din coate pentru catedre şi pentru un trai mai bun; acum nu mai erau chiar atît de tineri şi, foarte probabil, nici unul din ei nu mai aspira la un post mai bun. Oare Langtry nu era în stare să-şi dea seama că meciul e nul, că amîndoi au fost înfrînţi?

IV

LUNI DUPĂ-AMIAZĂ, profesorul St. Peter urcă în camera lui de lucru şi se întinse pe divanul studio, obosit de activitatea de la universitate. Primele săptămîni ale anului şcolar îl istoveau întotdeauna; erau tot felul de lucruri de făcut, pe lîngă prelegeri şi apariţia unor studenţi noi – şi toate îl solicitau la maximum; lungi şedinţe

ale cadrelor didactice, la care mai nimeni nu spunea lucrurilor pe nume, și pe urmă mai era vorba și de vechea luptă pentru menținerea nivelului academic, ca să-i împiedice pe profesorii mai tineri — care întotdeauna își urmăreau doar propriile lor interese — să cedeze întreaga universitate cluburilor sportive sau școlilor agricole și comerciale, favorizate și sprijinite de organele legislative locale.

Profesorul suporta greu și căldurile din septembrie. Tare ar fi vrut să se ducă în fiecare zi pe lac — niciodată nu era mai frumos decît la sfîrșitul acestei luni. Stătea acum întins, cu ochii închiși, și își odihnea mintea cu imaginea acestei ape de un albastru atît de intens toamna, cînd deodată auzi o bătaie ușoară în ușă. Intră fiica lui, Rosamond, arătînd splendid, într-un taior de mătase, a cărui nuanță liliachie se potrivea de minune cu tenul ei și dovedea că în coloritul obrajilor avea într-adevăr o nuanță caldă de culoarea levănțicăi. În camera aceea cu tavanul jos, fiica lui părea puțin prea înaltă, așa cum o socotise întotdeauna tatăl ei. De obicei însă oamenii nu vedeau decît culorile intense ale tenului, unduirea irezistibilă a gurii și ochii ei misterioși. Tom Outland însuși nu observase nimic altceva, deși era un tînăr care vedea multe.

— Te-am întrerupt de la ceva important, tată?

— Nu, draga mea, cîtuși de puțin. Stai jos.

Pe masa lui de lucru, fata dădu cu ochii de niște pagini scrise de altcineva decît de el — un scris pe care-l cunoștea foarte bine.

— Nu prea ai de unde să alegi, în materie de scaune, nu? zîmbi ea. Tată, nu-mi place să te

știu că lucrezi într-un loc ca ăsta. E necorespunzător pentru tine.

— Dar e mult mai ușor decît să mă deprind cu o cameră nouă, Rosie. Mă tem că o cameră de lucru e ca o gheată veche: oricît de uzată ar fi, e mai bună decît una nouă.

— Tocmai în legătură cu asta am venit să-ți vorbesc. — Rosamond înșurubă vîrful umbreluței de soare liliachii într-o gaură a rogojinei. — Nu-mi dai voie să-ți clădesc un mic birou în fundul grădinii noii noastre case? Am niște idei grozave pentru el, și n-ai avea nevoie să-ți bați capul cu nimic.

— Vai, Rosamond, îți mulțumesc. E foarte, foarte drăguț din partea ta că te-ai gîndit la așa ceva. Dar păstrează-o doar ca idee — e mai bine să rămînă în stadiul ăsta, ca și multe alte lucruri. Pentru moment, am să continui să lucrez aici. E absurd, dar îmi convine mai bine. Obișnuința constituie o cotă importantă a eficacității.

— Chiar așa, cu vechiturile astea ale Augustei împrăștiate peste tot și cu manechinele alea prăfuite? De ce nu ți le-a luat măcar pe astea de pe cap?

— Vai de mine, dar au și ele dreptul să rămînă aici, ca niște locatare vechi ce sînt. De fapt, e și camera lor. N-aș vrea să dau peste ele pe undeva pe drumul spre lac, aruncate la grămada cu gunoi. Ele îmi amintesc de vremurile cînd erați voi fetițe mici și noaptea, cînd lucram, mă uitam la primele voastre rochițe de gală care atîrnau pe manechinele astea.

Rosamond zîmbi, dar nu se lăsă convinsă:

— Tată, te rog, nu glumi cu mine! Am venit aici ca să-ți vorbesc despre ceva serios, dar nu mi-e deloc ușor. Știi doar prea bine că mi-e cam frică de tine.

Își coborî ochii umbroși, de o frumusețe amețitoare.

— Frică de mine? Nu se poate!

— Ba da, mă tem de tine cînd ești sarcastic. Așa că astăzi te rog să nu fii. Louie și cu mine am tot discutat deseori problema asta, și avem o opinie fermă. De mai multe ori Louie a fost pe punctul să ți-o destăinuie, dar de fiecare dată i-am temperat eu elanul. Tu nu ești chiar întotdeauna de acord cu Louie și cu mine. Bineînțeles, numai energia și competența tehnică a soțului meu au făcut din descoperirea lui Tom un succes comercial, dar avem sentimentul că n-ar trebui să ne bucurăm singuri de toate beneficiile rezultate din ea. Părerea noastră este că ar trebui să ne permiți să punem o sumă de bani pe numele tău, ca să ai un venit permanent și să poți renunța la universitate, pentru ca astfel să-ți consacri întregul timp scrisului și cercetării. Asta ar fi fost și dorința lui Tom, dacă ar fi trăit.

St. Peter se ridică repede, cu acea tresărire ușoară și suplă pe care o avea întotdeauna cînd se tulbura, traversă camera spre fereastră — care era larg deschisă, prinsă în al doilea cîrlig — și o mai închise puțin.

— Scumpa mea fiică, zise el cu hotărîre după ce se întoarse către ea, mi-e absolut cu neputință să mă înfrupt din banii lui Outland.

— Dar de ce? Ai fost cel mai bun prieten al lui, îți datora mai mult decît oricărei alte per-

soane și nu putea suferi să te vadă stînjenit de orele la universitate, împiedicat de la munca de creație. Îți admira foarte tare spiritul, și nimic nu i-ar fi adus mai multă bucurie decît să te ajute să faci mai bine decît alții lucrurile la care te pricepi. Dacă ar mai trăi, ăsta ar fi unul dintre primele lucruri pentru care și-ar folosi banii.

— Dar nu mai trăiește și în testamentul lui n-a pomenit nici o vorbă despre mine, așa că nu ai nici măcar un rînd pe care să-ți poți întemeia splendida ta teorie. E foarte drăguț din partea ta și a soțului tău, și să știi că mi-ai făcut o mare plăcere.

— Bine, tată, dar Tom era teribil de nepractic. Dacă s-o fi gîndit că o să scoată ceva bani, nu cred că și-a închipuit că o să fie mai mult decît pentru toaletele mele. Nu prea știu... de fapt nu mi-a vorbit niciodată despre asta.

St. Peter zîmbi cu ironie și îndoială:

— Nu sînt chiar așa de sigur că era nepractic. Pe cînd lucra la problema gazului aceluia, o dată mi-a spus în treacăt că s-ar putea ca descoperirea să valoreze o avere. Bineînțeles, n-a așteptat să vadă cît anume se poată scoate de pe urma ei, dar asta s-ar fi încadrat într-o cu totul altă latură a firii lui. Ba eu cred că știa foarte bine că ideea lui face bani buni și voia ca tu să te bucuri de banii aceia, cu sau fără el.

Tînăra femeie se schimbă la față, tulburată:

— Chiar dacă m-am măritat cu altul?

— Voia să beneficiezi de orice te-ar fi putut face fericită.

Rosamond oftă, încîntată:

— Asta a realizat Louie. Singurul lucru care mă deranjează este sentimentul că ar trebui să te bucuri și tu de o parte din acești bani, pentru că așa ar fi dorit el. Era atît de recunoscător, obsedat de ideea că-ți datorează foarte mult.

Taică-său se ridică din nou, cu aceeași mișcare nervoasă de apărare:

— O dată pentru totdeauna, Rosamond, te rog să înțelegi că nu-mi datora mai mult decît îi datoram eu lui. Nimic nu mă jignește mai tare decît să aud pe vreun membru al familiei mele vorbind de parcă noi am fi făcut cine știe ce pentru tînărul ăsta, că l-am fi scos din anonimat; că ar fi produsul nostru sau mai știu eu ce. Într-o viață întreagă de profesor universitar, am întîlnit o singură minte remarcabilă; dacă nu mi s-ar fi întîmplat nici asta, aș considera irosiți cei mai buni ani ai vieții. Și, pe urmă, între mine și Tom Outland nu se poate pune nici un fel de problemă de bani. N-aș fi în stare să explic foarte lămurit care sînt sentimentele mele în această privință, dar ar însemna într-un fel să-mi stric imaginea care mi-a rămas despre el, să reduc acel episod din viața mea la o simplă banalitate. Și ar fi o mare pierdere pentru mine. Pur și simplu, îți resping din egoism propunerea; prietenia mea cu Outland este singurul lucru pe care refuz să-l văd tradus în jargonul vulgar al banilor.

Fiică-sa părea uimită și ușor înciudată.

— Uneori, murmură ea, am impresia că, după părerea ta, nici eu n-ar fi trebuit să primesc acești bani.

— Tu n-ai avut încotro. Ție ți i-a lăsat cu mîna lui. Legătura dintre tine și el avea un caracter

social, și deci urmează legile societății care se întemeiază pe proprietate. În schimb, a mea nu avea un asemenea caracter, și nu implica nici un fel de clauză materială. Pe tine te-a împuternicit să-i aduci la îndeplinire toate dorințele și îmi dau seama că ai o serie de răspunderi — dar eu nu am nici una. Mai există, bineînțeles, Rodney Blake, dacă o apărea vreodată. Ai mai încercat să-l găsești?

— Se ocupă Louie de chestia asta. I-a cercetat și i-a trimis la plimbare pe mai mulți impostori.

— Și pe urmă, bineînțeles, că mai sînt și alți prieteni de-ai lui Tom. De pildă, familia Crane, nu?

Trăsăturile lui Rosamond se înăspriră:

— N-aș vrea să te plictisesc, tată, în legătură cu familia Crane. Ne ocupăm noi de ei. Doamna Crane e o ființă ordinară, și mai e și sfătuită de escrocul ăla de frate-său, Homer Bright. Știi cît îi poate pielea.

— A, da! Cred că era cel mai mare panglicar dintre toți studenții pe care i-am avut vreodată.

Rosamond se ridicase să plece.

— Fetițo, vreau să fii foarte fericită, urmă St. Peter. Și Tom ținea mult la asta. Numai tineri ca tine și ca Louie pot să scoată din bani toată distracția cuvenită. Și sînt destui bani ca să acoperi și obligațiile cele mai subtile, aproape imaginare. N-o să regretați dacă o să fiți mărinimoși cu oameni ca familia Crane.

— Mulțumesc, tată, n-am să uit ce mi-ai spus.

Rosamond coborî scara îngustă, lăsînd în urma ei un parfum ușor, proaspăt, de levănțică și de

rădăcină de irişi. Taică-său îşi reluă locul pe divanul studio.

„Cred că a fost suficient să-i fac o simplă aluzie la familia Crane", se gîndi el.

N-o înţelegea deloc pe fiica lui mai mare. Dar, de fapt, n-avea pretenţia că ar înţelege-o mai bine nici pe Kathleen; numai că, de obicei, ştia măcar cam ce-o să gîndească sau o să simtă în privinţa cutărui sau cutărui lucru. Şi pe urmă, ea întotdeauna părea să aibă mai multă nevoie de protecţie decît Rosamond. Cînd era studentă la universitate, o vedea uneori traversînd singură parcul universităţii, cu capul şi cu umerii aplecaţi înainte ca să se apere de vînt, cu manşonul lipit de obraz, cu fusta strîmtă lipită de corp. Avea ceva prea curajos, un oarecare tupeu; pasul ei iute şi căpşorul şmecher păreau să zică mereu: „Las' că mă descurc şi singură"; însă lui asta nu-i plăcea, îi dădea un fel de strîngere de inimă. Întotdeauna o striga şi o ajungea din urmă şi o punea să-l ia de braţ, străduindu-se s-o facă mai docilă.

Kathleen învăţase întotdeauna mult mai repede decît Rosie şi era foarte talentată la acuarele. Pictase cîteva portrete în acuarelă ale profesorului, care îi reuşiseră; unul, cel puţin, îi semăna leit. În schimb, cu maică-sa n-avea noroc. Încercase de mai multe ori, dar de fiecare dată îi făcea faţa prea aspră, buza de sus mai lungă decît era în realitate, nasul prelung şi sever, iar tenul frumos al lui Lillian căpăta o răceală aproape nefirească, de alabastru.

— Nu, de fapt nu aşa o văd eu pe mama, zicea ea mereu, cu o mişcare nervoasă a bărbiei. Bineînţeles că nu! Dar aşa îmi *iese!*

De multe ori făcuse şi portretul surorii ei — nişte schiţe foarte sentimentale şi ciudat de false, cu toate că Louie Marsellus susţinea de fiecare dată că lui îi plac. Profesoara de desen de la universitate o îndemnase pe Kathleen să plece la Chicago şi să studieze în atelierele de desen după natură de la Institutul de Artă. Dar ea refuzase cu hotărîre.

— Nu, de fapt nu izbutesc să „prind" pe nimeni în afară de tata şi n-am să-mi pot cîştiga existenţa pictîndu-l numai pe el.

— Singurul lucru neobişnuit în privinţa lui Kitty, le mărturisea taică-său prietenilor, este că nu se socoate cîtuşi de puţin neobişnuită. În zilele noastre, studentele mele care au cît de cît aptitudine pentru ceva se cred întotdeauna nemaipomenite.

Cu toate că dîrzenia şi capriciul erau implicate în silueta ei, în felul cum îşi scotea uneori bărbia înainte, Kathleen nu se arătase niciodată surdă la glasul raţiunii, surdă la glasul tatălui ei — cu o singură excepţie: asta s-a întîmplat cînd, la puţină vreme după logodna lui Rosamond cu Tom, a anunţat că se mărită cu Scott McGregor. Scott era tînăr, abia se lansa ca ziarist şi n-avea un salariu suficient pentru a întreţine două persoane. Soţii St. Peter socotiră că acest amănunt o să constituie o frînă pentru planurile impetuoase ale tinerilor. Dar curînd după logodnă, Scott începu să scrie zilnic cîte un poem în proză pentru un trust de ziare. A fost un succes din capul locului, şi sporul de venituri realizat astfel i-a permis să se însoare. Profesorul spera într-o partidă mai bună pentru Kitty. Nu era snob, de fapt

Scott îi plăcea și-i inspira încredere; pe de altă parte, știa că băiatul avea o minte obișnuită, pe cînd prin mintea lui Kitty scînteiau adeseori lucruri cu totul deosebite. Taică-său socotea că un om mai interesant ar face-o mai fericită. Dar n-au putut-o convinge să se răzgîndească, și lucrul cel mai ciudat a fost că foarte curînd maică-sa a început s-o sprijine. St. Peter avu o vagă bănuială că asta se întîmpla oarecum de dragul lui Rosamond, mai degrabă decît al lui Kathleen: Lillian întotdeauna aranja planurile pentru Rosamond. Și totuși, în momentul acela, el nu prea izbutea să înțeleagă ce avantaj o să constituie pentru Rosie căsătoria lui Kathleen.

— Rosie parcă e un alter ego al tău, îi declară el odată neveste-si. Numai că la vîrsta ei nu te răsfățai atît de tare cum o răsfeți pe ea.

V

LA AMIAZA acelei zile de septembrie, vremea avea o intensitate neobișnuită: era cald, bătea vîntul, culorile aurii predominau, în aer simțeai mireasma strugurilor ce se coc și a frunzelor viței de vie ruginind, la orizont se spărgeau valurile albastre ale lacului. Îndreptîndu-se spre colțul de apus al terenurilor universității, Scott McGregor dădu cu ochii de doamna St. Peter, care mergea în aceeași direcție, la cîțiva pași înaintea lui. Alergă și o ajunse din urmă.

— Bună, Lillian! Ce faci? Te duci la profesor? Și eu la fel. Voiam să-l iau să mergem la scăldat.

M-am săturat să mai lucrez. Oare să intrăm și să ascultăm sfîrșitul prelegerii, sau ne așezăm aici pe o bancă la soare?

— Putem să mergem în vîrful picioarelor pînă la ușă și să tragem cu urechea. Dacă nu ne interesează cursul, ne întoarcem aici și stăm la taclale.

— Perfect! Eu anume am venit mai devreme ca să ascult puțin din prelegere. Parcă acum are curs cu anii mari, nu?

Intrară în clădire și merseră pe coridor pînă cînd ajunseră la sala 17; ușa era întredeschisă, și în acel moment vorbea un student. Cînd termină, auziră răspunsul pe care i-l dădea profesorul:

— Nu, Miller, eu nu prea apreciez știința ca o fază a dezvoltării omului. Ea ne-a oferit o serie întreagă de jucării ingenioase; firește, ele ne abat atenția de la problemele reale, și întrucît asemenea probleme sînt de nerezolvat, bănuiesc că ar trebui să fim recunoscători pentru diversiune. Dar adevărul este că mintea omenească, gîndirea individuală a devenit întotdeauna mai interesantă datorită faptului că a zăbovit mai mult asupra vechilor enigme, chiar dacă nu le rezolvă. Știința nu ne-a oferit noi surse de uimire, afară doar de genul acela superficial pe care-l obținem datorită dexterității și prestidigitației. Nu ne-a oferit nici desfătări mai bogate, așa cum a făcut Renașterea, nici păcate noi — nimic! Mai mult decît atît, parcă ni le și ia pe cele vechi. S-a ajuns ca laboratorul, și nu mielul lui Dumnezeu, să scape lumea de păcate. Sper că vei fi de acord cu mine că păcatele fiziologice nu mai produc

atîta impresie. O duceam mai bine cînd pînă și chestiunea prozaică a alimentației putea să capete proporțiile magnifice ale păcatului. Eu nu sînt de părere că ajuți oamenii spunîndu-le că felul cum se comportă e lipsit de importanță, ci că, dimpotrivă, așa îi sărăcești. Atîta vreme cît fiecare bărbat ori fiecare femeie care se îmbulzea de Paști în catedrale constituia un protagonist într-o splendidă încleștare dramatică cu Dumnezeu, atîta vreme cît de o parte străluceau îngerii, iar de cealaltă se agitau umbrele răului, puteam socoti că viața e bogată. Atît regele cît și cerșetorul aveau șanse egale să beneficieze de miracole și de marile ispite și revelații. Și tocmai asta îi face pe oameni fericiți, credința în misterul și importanța micilor lor vieți individuale. Sîntem fericiți să ne înconjurăm nevoile ființei noastre și instinctele trupului nostru cu cît mai multă pompă, cu cele mai mari podoabe. Arta și religia (în ultimă instanță sînt, firește, același lucru) i-au oferit omului singura fericire pe care a avut-o vreodată.

Moise a învățat însemnătatea acestui lucru la curtea faraonilor și, cînd a vrut să prefacă în cel mai scurt timp posibil o populație de robi într-un popor independent, a inventat ritualuri complicate pentru a le inspira acestor oameni sentimentul demnității și existența unui scop. Fiecare acțiune avea un țel imaginativ. Tăierea unghiilor era un ritual religios. Teologii creștini au trecut ca niște mari artiști prin cărțile legilor, obținînd efecte splendide prin operații de extirpare. Ei au rearanjat scena făcînd-o mai spațioasă și mai misterioasă, proiectînd lumina reflectoarelor numai

asupra cîtorva păcate de mare efect dramatic — doar șapte, după cum vă amintiți — și dintre acestea numai trei constituie ispite permanente. Odată cu teologii au venit și constructorii de catedrale; sculptorii și sticlarii și zugravii. Fără nici un fel de sacrilegiu, ei ar fi putut să schimbe puțin rugăciunea „Tatăl nostru“, spunînd: *Facă-se voia ta în ceruri precum și în artă.* Cum s-ar putea face în altă parte *exact* ca în ceruri? Dar mă tem că ora s-a terminat. Miller, săptămîna viitoare ai putea să-mi spui ce crezi că a mai realizat știința pentru noi, în afară de faptul că ne-a făcut viața mai comodă.

În timp ce tinerii ieșeau din sală, doamna St. Peter și cu McGregor intrară.

— Venisem să te iau cu mine la electrician, Godfrey, dar acum n-o să te mai silesc să mergi, pentru că Scott vrea să fugi cu el pînă la lac și, cum ziua e atît de frumoasă, cred că ar fi mai bine să te duci cu el.

— Mașina e afară. O lăsăm pe Lillian acasă, domnule profesor, și cu ocazia asta vă luați și costumul de baie. Întîmplător, am ascultat și noi o parte din ce le spuneați studenților. Pentru mine rămîne un mister cum reușiți să-i eludați pe metodiști.

— Aș da nu știu ce să-l văd că intră într-un bucluc, Scott, spuse Lillian în timp ce părăseau clădirea. Tare n-aș vrea să le mai vorbească mutrelor ălora umflate de parcă ar fi ființe inteligente. Zău așa, Godfrey, te înjosești pur și simplu. Eu una mă simt rușinată.

— Astăzi am cam luat-o razna. Îmi pare rău că s-a întîmplat să fiți și voi de față. Dar e un

băiat în toată adunătura aia, Tom Miller îl cheamă, e mai puțin lent în gîndire decît alții, și mă stîrnește la controverse.

— Oricum, murmură soția lui, nu prea e de demnitatea ta să gîndești cu glas tare într-o asemenea societate. Mi se pare chiar un lucru de prost gust.

— Mulțumesc pentru sfat, Lillian. N-o să se mai întîmple.

Lui Scott nu i-au trebuit decît douăzeci de minute ca să ajungă pe malul lacului. Trase mașina lîngă bucățica de plajă pe care și-o cumpărase St. Peter cu ani în urmă: un mic triunghi de nisip care înainta în apă, cu o cabină și șapte pini zburliți. Scott mai avea ceva de meșterit la mașină, așa că profesorul se dezbrăcă și intră în apă înaintea lui.

Cînd fu gata și McGregor să se scalde, socrusău era în larg, înotînd voinicește, cu capul și umerii afară din apă. Purta un vizor de cauciuc de felul acelora pe care le aducea mereu din Franța. Acesta de acum era stacojiu și părea un fel de prelungire a cărnii lui: avea brațele și spinarea foarte bronzate, aproape de culoarea teracotei, întrucît își petrecuse toată vara pe lac. Capul și brațele puternice i se profilau viguroase, ca o pată roșcată pe albastrul închis al valurilor. Vizorul era pitoresc — capul părea băgat într-o teacă, micuț și foarte vioi, precum capetele luptătorilor de pe friza Parthenonului, cu căștile lor arhaice, foarte strîmte.

Pe la ora cinci, St. Peter și McGregor erau îmbrăcați și stăteau întinși pe nisip, acoperiți cu

pardesiele, și fumau. Deodată, Scott începu să chicotească:

— A, domnule profesor, vă mai amintiți de prietenul dumneavoastră englez, Sir Edgar Spilling? A doua zi după ce l-am cunoscut în casa dumneavoastră, a venit în biroul meu de la ziarul *Herald* ca să obțină niște date pe care, din modestie, ați refuzat să i le puneți la dispoziție. Tocmai cînd dădea să plece, s-a uitat la unul din afișele de deasupra biroului meu, care spunea NU BATEȚI ÎN UȘĂ. Mi-a zis: „Îmi permiteți să vă întreb de ce nu puneți afișul ăsta pe partea din afară a ușii? N-am observat nici un alt mijloc de a intra." Ce ziceți, ăștia nu ajung niciodată să înțeleagă nimic, nu-i așa? Știți, s-a dus să vadă casa lui Marsellus — părea să-l fi interesat. Apropo, domnule profesor, chiar o să-i lăsați să-i dea vilei numele lui Tom?

— Păi de, băiete dragă, cum aș putea să-i împiedic?

— Bine, dar e imposibil să vă placă ideea asta, nu?

Profesorul își mai aprinse pe îndelete o țigară, întîrziind cît mai mult cu această operație. Cînd izbuti să pufăie bine din ea, se răsuci în cot și se uită la McGregor.

— Scott dragă, tu nu vezi că nu-i pot da sugestii cumnatului tău? Louie e perfect consecvent. Este infinit mai generos și mai sociabil decît mine, are cu adevărat un spirit public, și preferințele mele ar rămîne pentru el un lucru pur și simplu enigmatic. Pe de altă parte, mi-ar fi greu să discut într-un mod elegant despre treburile lui.

— Vă înțeleg. Regret că mă irită atît de tare. Întotdeauna îmi zic că n-o să se mai întîmple, dar se întîmplă.

Scott își scoase pipa și rămase o vreme tăcut, privind licărirea aurie care ruginea pe întinsul apei și aripile pescărușilor fluturînd în zbor deasupra lor. Avea o expresie gînditoare, aproape sumbră. Era un bărbat chipeș, cu părul blond și decolorat de soare, cu dinți splendizi și ochi atrăgători cu o privire care de obicei rămînea puțin încruntată, afară de cazul cînd rîdea cu adevărat; gura mică era tăiată elegant, și cu colțurile în veșnică mișcare. Pe fața lui citeai mai tot timpul nemulțumirea și o dispoziție schimbătoare. Profesorul avea multă simpatie pentru el; și socotea că era prea bun pentru treaba pe care o făcea. Profesorul se arătase încîntat de la început de succesul poemelor în proză, publicate zilnic, și al „tabletelor" lui Scott, pentru că acestea i-au dat posibilitatea să se însoare. Acum putea să vîndă oricîte articole amuzante ar fi avut timp să scrie, indiferent de temă, numai că nu-i mai plăcea să le aștearnă pe hîrtie.

Încă de timpuriu Scott se socotise un om ales, capabil să facă un lucru deosebit, și simțea că-și irosește viața și talentul. Noul grup de poeți îl scotea din sărite. Cînd prietenii lui discutau serios despre un nou roman, se simțea îngrozitor de prost. St. Peter știa că bietul băiat trece prin lungi perioade de disperare. Vanitatea lui frustrată îi rodea măruntaiele, ca puiul de vulpe al băiatului spartan din poveste, și numai cutele adînci de pe tînăra-i frunte și tresărirea colțurilor gurii arătau cît de mult suferă.

Cu puțină vreme în urmă, cînd studenții organizaseră un spectacol de epocă, pentru a comemora faptele unuia din primii exploratori francezi în zona Marilor Lacuri, îl rugaseră pe St. Peter să contribuie cu un tablou pentru ei, și St. Peter realizase unul care-l amuzase foarte tare, deși n-avea nici o legătură cu subiectul. Cei doi gineri ai lui stăteau într-un cort tapisat, pentru a simboliza o întîlnire și tratativele dintre regele Richard Plantagenetul și sultanul Saladin, în fața zidurilor Ierusalimului. Marsellus, îmbrăcat într-un halat verde și cu turbanul pe cap, ședea la o masă cu o hartă în mînă, și cu mîinile întinse de parcă ar fi fost angajat într-o discuție rezonabilă și răbdătoare. Plantagenetul stătea în picioare, ținîndu-și în mînă coiful cu pene; capul lui pătrat și galben se înălța arogant, sprîncenele se încruntau feroce, fără a exprima însă o mare concentrare a gîndirii, buzele erau arcuite în sus și fața tînără purta pecetea semeției. Tabloul nu fusese remarcat în mod special, și doamna St. Peter spusese pe un ton sec că probabil nimeni nu băgase în seamă mica farsă a profesorului. Totuși, acestuia îi plăcea tabloul și i se părea că nu nedreptățise pe nici unul dintre gineri.

VI

ÎNTR-O DUPĂ-AMIAZĂ însorită de octombrie, se întîmplă ca profesorul să se întoarcă acasă mai devreme ca de obicei. Părăsi aleea și traversă peluza de gazon, cu intenția de a intra prin ușa

de sticlă de la balcon, în momentul acela deschisă. Se opri totuși o clipă afară ca să admire scena dinăuntru. Salonașul era plin de flori de toamnă, dalii, ochiul-boului și sînziene de grădină. Razele aurii ale soarelui așterneau pete luminoase pe covorul gros de culoare albastră, și alcătuiau nimburi cețoase deasupra spetezelor scaunelor capitonate cu stofă albastră. Și cum se uita în cameră prin ușă, resimți cu intensitate efectul toamnei, ceva care-i transmitea o imagine mai acută, dar și mai dulce, a lunii octombrie decît coloritul arțarilor și aleile mărginite de flori pe care se întorsese spre casă. Avu senzația că uneori anotimpurile nu au decît de cîștigat pătrunzînd în casă, așa cum cîștigă cînd sînt introduse în pictură și în poezie. Mîna atentă și îndrăzneață care făcea selecția și aranjamentul — aceasta conta cel mai mult. În natură nu există selecție.

Într-un colț, alături de ceainicul aburind de alamă, ședeau Lillian și cu Louie, cu o măsuță lăcuită între ei, aplecați, pare-se, asupra unei casete cu bijuterii. Lillian prefira printre degete, cu mare dragoste, un colier de aliaj de aur verzui, fără pietre prețioase, și, evident, foarte vechi.

— Firește că smaraldele ar fi frumoase, Louie, dar mie mi se pare că depășesc puțin condiția voastră — fac parte dintr-un alt tipar de viață decît cea pe care o puteți trăi aici, tu și cu Rosamond. La urma urmei, nu sînteți chiar atît de scandalos de bogați. Cînd și unde ar putea ea să le poarte?

— Acasă, Scumpo, cînd e cu mine, la propria noastră masă de seară, la Outland! Îmi place să-mi depășesc condiția. Nu i-am făcut niciodată cadou bijuterii. Am așteptat nu știu cîtă vreme să i le pot oferi pe astea. Pentru mine, numele ei înseamnă smaralde.

Doamna St. Peter zîmbi, lăsîndu-se ușor convinsă:

— Sînt sigură că n-ai să fii în stare să păstrezi secretul, și că ai să i le arăți imediat.

— A, nu, nici în ruptul capului! O să rămînă la bijutierul din Chicago, pînă cînd mergem cu toții acolo să sărbătorim aniversarea. Iată încă o taină pe care trebuie s-o păstrăm. Vai, cîte secrete mai avem! . . .

Se aplecă și-i sărută cu multă căldură mîna.

St. Peter intră brusc în cameră:

— În piese o asemenea scenă este urmată totdeauna de intrarea soțului, nu-i așa? Ce-i chestia asta cu Chicago, Louie?

Și se așeză jos. Marsellus îi aduse o ceașcă de ceai, după care zăbovi în spatele scaunului:

— Trebuie să păstrăm secretul față de Rosie, dar întîmplător, data cînd ai fost programat să ții prima conferință la universitatea din Chicago coincide cu ziua ei de naștere, așa că am plănuit să mergem cu toții împreună acolo. Și, printre altele, vom avea și plăcerea de a-ți asculta conferințele.

Profesorul ridică din sprîncene:

— Mă tem că n-o să fie prea mare distracție pentru doamne.

— Ba pentru mine da. Nu uita că, spre deosebire de Scott și de Outland, nu ți-am fost student. Aș da nu știu ce să fi avut o asemenea șansă! adăugă Louie pe un ton cam plîngăreț. Așa că trebuie să-mi oferi această compensație.

— Vino dacă vrei. Numai că mie, Louie, conferințele și prelegerile nu mi se par o plăcere deosebită.

— Eu gîndesc altfel. E suficient să-mi faci un semn de încurajare, și vin cu tine la Boston iarna viitoare, cînd o să ții seria de conferințe din ciclul inițiat de Lowell.

— Serios? Ei, dar pînă la anul mai avem. Deocamdată trebuie să mă spăl și să mă schimb. Am muncit în grădina celeilalte case, așa că toaleta mea nu prea corespunde pentru a lua ceaiul cu o doamnă frumoasă și cu un domn atît de elegant. Ce să fac pînă la urmă cu grădina, Lillian? S-o distrug? Sau s-o las la mila viitorilor locatari?

Ducîndu-se sus, întoarse capul la cotul scărilor și se mai uită o dată la ei, văzîndu-i cum se apleacă din nou asupra casetei cu bijuterii. Doamna St. Peter purta rochia de crep satin alb care se dovedise cea mai izbutită dintre toate toaletele ei de vară, și părul strălucitor îi era prins cu o panglică de catifea de culoarea orhideelor. Profesorul reflectă în sinea lui că nu s-ar fi aranjat atîta dacă n-ar fi știut că vine Louie în vizită. Ori poate că el n-ar fi observat acest amănunt, dacă n-ar fi fost Louie de față? Fiind, ca și alți bărbați, deprins de multă vreme să-și admire soția, în general, nu stătea s-o admire într-o anumită rochie sau atitudine, decît dacă privirea măgulitoare a unui alt bărbat îi îndrepta atenția asupra ei.

Pe profesor îl distra pur și simplu cochetăria de care dădea dovadă Lillian în relațiile cu ginerii ei. Era un lucru pe care nu-l putuse prevedea și

i se părea amănuntul cel mai picant și mai interesant al situației în care te afli în calitate de tată al unor fete măritate. Lucrul începuse cu Scott — pentru că sora mai mică se măritase înaintea celei mari. St. Peter socotise că Scott McGregor era genul de individ pe care Lillian îl găsea întotdeauna plicticos. Și totuși, lucrurile luară o întorsătură diferită: la numai cîteva săptămîni după căsătoria lui Kathleen, se vedea de la o poștă că între ginere și soacră se stabiliseră relații confidențiale. Chiar și acum, de cînd Louie se afla mai tot timpul în prim plan, iar Scott se arăta țîfnos și gelos, Lillian se purta totuși și față de el cu mult tact și răbdare.

În schimb cu Louie, Lillian părea că se lansează într-o adevărată carieră nouă, și Godfrey începu să-și spună că nu-și prea cunoaște nevasta și că o înțelege și mai puțin. Inițial, i s-ar fi părut normal ca ea să aibă exact același sentiment ca și el în privința lui Louie: l-ar fi cultivat ca pe un străin sosit în oraș, pentru că era atît de ciudat și exotic ca înfățișare, dar asta n-ar fi însemnat cîtuși de puțin că ar fi fost obligată să dorească adoptarea unei persoane cu un aer atît de străin în cercul familiei lor. Întotdeauna ea dăduse o importanță deosebită, de-a dreptul irațională, amănuntelor oricît de semnificative care se legau de bunele maniere. Pe bietul Tom Outland, Lillian nu izbutise niciodată să-l ierte pentru că uneori își lăsa trabucul să-i atîrne într-un unghi inestetic, sau pentru că, în ciuda eforturilor, se dovedise incapabil să învețe să mănînce elegant salata verde. La cină, dacă se întîmpla ca Tom, luîndu-se cu vorba și uitînd de toate în șuvoiul conversației, să-și reia

manierele de la bufetul gării și să-și împingă deoparte farfuria după ce termina un fel de mîncare, pe fața lui Lillian se citea un dispreț plin de cruzime. Asemenea aspecte nereglementare de comportare o scoteau de-a dreptul din sărite. În schimb, Louie putea foarte bine să-și soarbă zgomotos, cu mare poftă, supa, ori să-și îngăduie s-o țocăie pe amîndoi obrajii la o recepție de la universitate, și totuși ea să pară încîntată.

Da, da, cu ginerii ăștia ai ei, Lillian reluase de la capăt jocurile feminității. Se îmbrăca anume pentru ei, făcea planuri împreună cu ei și pentru ei, alcătuia proiecte în interesul lor. Începuse să primească musafiri într-o măsură mult mai mare decît în anii anteriori – casa cea nouă oferea desigur un pretext foarte plauzibil – ba chiar să-și folosească influența și farmecul în societatea mică și dornică de distracții din Hamilton. O interesa enorm succesul și fericirea acestor doi tineri, trăia din plin cariera lor, așa cum trăise pe vremuri propria lui carieră. St. Peter își zise în sinea sa că era un lucru splendid. În felul acesta, Lillian nu avea să se plîngă de o lungă perioadă de plictiseală în anii dintre tinerețea ei și cei ai unei bunici nu prea vîrstnice. La urma urmei, Lillian se dovedea mai puțin inteligentă dar mai practică decît o crezuse el.

Cînd Godfrey coborî scările, gata pentru cină, Louie plecase. Se apropie de scaunul unde nevastă-sa stătea și citea. Îi luă mîna într-a lui.

– Draga mea, îi zise el cu multă delicatețe, aș vrea să te rog, dacă poți, să încerci să-l împiedici pe Louie să-și depună candidatura pentru Clubul artelor și literelor. Deocamdată e cam riscant. Nu are destulă vechime. Indivizii de acolo sînt un grup de pedanți nemaipomeniți, și ar trebui să aibă răbdare pînă ajung să-l cunoască mai bine.

– Adică, vrei să spui că cineva o să voteze împotriva lui? Chiar așa crezi? Bine, dar Clubul Municipal...

– Da, Lillian, firește, Clubul Municipal e o întreprindere importantă și onorabilă și are nevoie de bani. Clubul artelor și literelor reprezintă însă o mînă de oameni care, după cum îți spuneam, sînt tare pedanți.

– Bine, dar Scott este membru! se revoltă doamna St. Peter. Ți-a spus el?

– Nu, nu el, altcineva mi-a spus, și nu vreau să-ți dezvălui cine anume. În orice caz, dacă acționezi cu puțin tact, poți să-i menajezi sentimentele.

Doamna St. Peter închise cartea fără să se mai uite o clipă la ea. În ochii ei străluci o nouă licărire de interes, care-i absorbea toate gîndurile, și își privi soțul fără să-l vadă. Murmură:

– Trebuie să văd ce pot aranja cu Scott.

Profesorul St. Peter se întoarse cu spatele, ca să-și ascundă zîmbetul. Un fost student de-al lui, prieten cu el din „perioada Outland“, îi spusese rîzînd în hohote că e absolut sigur că Scott o să voteze împotriva lui Marsellus dacă-i va fi propusă vreodată candidatura.

– Știi bine cît de copilăros e Scott McGregor în unele privințe, adăugase prietenul. Nu prea-l are la stomac pe Marsellus și zice că, votul fiind secret, are și el singura posibilitate ce i s-ar oferi

vreodată de a-l torpila, fără s-o jignească pe doamna St. Peter.

Mîncîndu-şi supa, profesorul studia la lumina sfeşnicului chipul soţiei sale. Se schimbase mult faţă de cum arăta doar cu un ceas în urmă — cînd o găsise rîzînd cu Louie — şi în special de cînd făcuse el referirea aceea la Clubul artelor şi literelor. I se păru că era acum prea aspră ca să-i mai şadă bine panglica de catifea de culoarea orhideelor din păr. I se lungise buza de sus şi, în general, căpătase acel aer rigid la care ajungea ori de cîte ori întîmpina vreo opoziţie.

„Ei, îşi zise profesorul în sinea lui, o să fie interesant de văzut dacă o să izbutească să-şi facă jocul cu Scott. O să fie un adevărat test al puterii."

VII

LA ÎNCEPUTUL lui noiembrie, într-o bună zi, au avut un viscol de-a dreptul pitoresc, şi chiar atunci Kathleen i-a telefonat tatălui ei la universitate, rugîndu-l să treacă pe la ea în acea după-amiază, în drum spre casă, pentru a o ajuta să aleagă între nişte blănuri, pe care intenţiona să le cumpere. Pe la patru, în timp ce se apropia de vilişoara nou-nouţă şi foarte cochetă a familiei McGregor, profesorul dădu cu ochii de limuzina lui Louie, parcată în dreptul uşii din faţă. La volan se afla Ned, şoferul şi grădinarul lor. Chiar atunci Rosamond ieşi neînsoţită din vilă şi coborî poteca spre trotuar, fără să dea cu ochii de taică-său. Acesta observă pe faţa ei o expresie hotărîtă de semeţie; sprîncenele i se îmbinaseră pur şi simplu deasupra nasului, buzele arcuite erau încă frumoase, dar te înspăimîntau.

Profesorul mai observă încă ceva ce nu văzuse pînă atunci — o haină de blană moale, gri-albăstruie, care-i ascundea umerii laţi, uşor încovoiaţi — singurul amănunt ce-l nemulţumea în înfăţişarea fiicei lui, altfel atît de frumoasă. Interesat deodată, strigă:

— Ei, Rosie, stai o clipă! Nu te-am mai văzut cu haina asta. Îţi vine straşnic de bine, spuse el cu o evidentă plăcere, mîngîind mîneca hainei. Ştii, grozav îţi stau lucrurile astea cu un amestec de nuanţe viorii şi albăstrui. Îţi scot în evidenţă mai mult ca orice culoarea obrajilor. Văd că abia în ultima vreme ai început să porţi aşa ceva. Bănuiesc că gustul lui Louie a jucat un rol decisiv, nu?

— Fireşte. El îmi alege toaletele, îi răspunse foarte mîndră Rosamond.

— Ei, se descurcă foarte, foarte bine. S-ar părea că ştie exact ce-ţi vine bine. — St. Peter o mai măsură o dată cu privirea din cap pînă-n picioare, şi păru foarte satisfăcut. — Aud că şi Kathleen îşi cumpără nişte blănuri. Ai fost la ea să-i dai sfaturi?

— Nici nu mi-a pomenit de una ca asta, răspunse Rosamond cu oarecare reţinere în glas, parcă s-ar fi ferit de ceva.

— Nu? Dar cum se cheamă asta, vreau să spun animalul din care e făcută? întrebă el candid, mîngîind din nou blana cu mîna de pe care-şi scosese mănuşa.

— *Taupe.*

— A, cîrtiță! — Se dădu puțin înapoi. — Nici nu se putea ceva mai potrivit pentru tenul tău. Dar, spune-mi, îți ține cald?

— Foarte cald. Vai, și e așa de ușoară!

— Aha, înțeleg! — O luă de braț și o conduse pînă la mașină. — Felicită-l, te rog, pe Louie din partea mea, pentru alegerea pe care a făcut-o.

Automobilul se îndepărtă cu un demaraj grațios, și profesorul se gîndi cît de mult i-ar fi plăcut și lui s-o șteargă tot atît de repede și fără zgomot, căci de fapt era laș. Avea însă sentimentul că cealaltă fiică a lui, Kathleen, îl supraveghează dindărătul perdeluțelor. Se duse la ușă și-și pierdu vreme îndelungată ștergîndu-și cu multă seriozitate picioarele de răzătoarea din prag, înainte de a bate cu degetele în geam. Îi deschise Kathleen. Era palidă; pînă și buzele, întotdeauna atît de trandafirii, ca ghiocul scoicilor albe, erau decolorate. Nici ea, nici el nu pomeniră de musafira care tocmai plecase.

— Ai fost prin parc, Kitty? Viscolul bate destul de tare, dar e plăcut. Dacă n-ai ieșit, poate mă însoțești pe mine pînă la casa cea veche. — Vorbea în timp ce-și scotea paltonul și galoșii. — Ei, și acum, să vedem blănurile!

Kathleen se îndreptă agale spre dormitorul ei. Lipsi vreme îndelungată — poate chiar zece minute încheiate. Cînd se întoarse, avea ochii roșii. Ținea în mînă patru cutii mari de carton, legate cu rafie. St. Peter sări în picioare, îi luă pachetele din mînă și începu să le dezlege. Deschise prima cutie și scoase din ea o etolă maronie.

— Ce e, vizon?

— Nu, nurci canadiene.

— Foarte reușită.

Îi potrivi gulerul în jurul gîtului și apoi se dădu puțin îndărăt ca s-o privească. Dar după ce se luptă cît se luptă cu ea însăși, în cele din urmă Kathleen se dădu bătută. Aruncă blana de pe ea și-și îngropă fața în batistă.

— Iartă-mă, te rog, tăticule, dar astăzi nu mai are nici un rost. De fapt, nu țin să am nici un fel de blănuri. Ea îmi distruge orice bucurie.

— Oh, draga mea, îmi frîngi pur și simplu inima! — St. Peter îi mîngîie cu tandrețe părul moale, șaten-deschis. — Haide, haide, Kitty, să privim lucrurile în față cu ceva mai mult curaj; nu trebuie să fii invidioasă, nu se poate. Înseamnă să te distrugi singură.

— Nu mă pot stăpîni, tată. Sînt invidioasă, ăsta-i adevărul. Dar nu cred că aș fi, dacă m-ar lăsa în pace. Însă vine aici ca să facă paradă de bogăția ei, și ne scoate pur și simplu sufletul. Toată lumea știe că se scaldă în bani, așa că ce rost mai are să ne amintească în fiecare zi?

— Bine, Kitty dragă, dar ce-ai fi vrut, să se ducă acasă și să-și schimbe haina înainte de a veni la tine?

— Ah, tată, nu e vorba numai de asta, e vorba de multe alte lucruri! Îți aduci și tu aminte că pe vremuri, cînd stăteam împreună, nu ne pizmuiam niciodată. Eu una eram întotdeauna mîndră și că e frumoasă, și că are mult gust. Nu e vorba de toaletele ei, cît de ce simte în inima ei. Ori de cîte ori se apropie de mine, am senzația că se apropie ura de mine, o ură ca de șarpe!

St. Peter își șterse broboanele de pe frunte. Suferea alături de fiică-sa, de parcă ar fi avut de îndurat chinuri fizice.

— Draga mea, în lumea asta nu putem, pur și simplu nu putem, să gîndim în felul ăsta, să facem asemenea comparații. Sîntem cu toții prea susceptibili la sugestiile urîte și nevrednice. Dacă Rosamond are ceva împotriva ta, e din cauză că n-ai avut destul tact în privința lui Louie.

— Dar chiar dacă așa e, ce o poate face să fie atît de răzbunătoare? Adică, își închipuie că nimeni nu mai știe despre el că e evreu? I se pare că e un secret pe care-l poți păstra? Pe mine nu mă supără dacă mi se spune că sînt fiica unui *goi*.

— Totul depinde de felul cum faci lucrurile, știi prea bine, Kitty. Iar tu una le-ai arătat de mai multe ori că te cam plictisesc toate noile lor achiziții, așa-i?

— Le-am arătat că nu-mi place s-o văd că se îmbracă așa de luxos, bănuiesc. Nici n-aș fi crezut vreodată că Rosie se poate preta la o asemenea lipsă de gust. Atîta vreme cît se află aici, între rudele și prietenii ei de altădată, ar trebui să se îmbrace la fel ca noi toți.

— Dar ce, nu așa se îmbracă? Mie mi se pare că toaletele ei arată ca și ale tale.

— Vai, tată, ce naiv ești! Iar mama are foarte multă grijă să nu te lămurească. Ne ducem la societatea noastră de binefacere, ca să coasem haine pentru săraci, și Rosie și-a făcut apariția într-o rochie franțuzească țesută de mînă, care costa mai mult decît toate toaletele noastre puse la un loc.

— Bine, dar dacă toaletele ei nu sînt mai frumoase decît ale tale, ce contează cîți bani au costat-o?

Profesorul o privea pe Kathleen cu teamă. Pielea ei palidă căpătase un fel de nuanță verzuie—în privința asta nu încăpea nici cea mai mică îndoială. Profesorului nu i se mai întîmplase pînă atunci să observe vreo schimbare pe fața ei, și nici nu-și dăduse vreodată seama la ce transformare urîtă și chinuitoare se referă expresia de uz comun „s-a înverzit de invidie".

— Vai, ființă nevinovată ce ești, sigur că sînt mai frumoase, chiar dacă tu nu-ți dai seama! Dar nu e vorba numai de toalete, repetă Kathleen și se uită la el cu ochi pătrunzători, care păreau să se mărească și să se limpezească, dar erau înroșiți vizibil de plîns. E vorba de toate celelalte lucruri. Cînd eram împreună acasă, Rosamond era un fel de ideal pentru mine. Opiniile ei despre orice erau lege pentru mine. Între timp, însă, s-a schimbat complet. A ajuns să fie Louie din cap pînă-n picioare. Ba chiar e mai rea decît el. El și toți banii ăștia au distrus-o. Vai, tăticule, de ce tu și cu profesorul Crane n-ați făcut nimic ca să puneți capăt acestor lucruri, încă dinainte de a fi început? Voi sînteți de vină! Știați amîndoi, și știați perfect de bine, că Tom a lăsat ceva care valora o avere. De ce n-ați făcut nimic în privința asta? Ați lăsat acel ceva să stea în laboratorul profesorului Crane... pentru ca acest... acest Marsellus să vină și să exploateze ideea, pînă cînd a ajuns aproape să creadă că e a lui.

— Oricum ar fi fost, lucrurile tot așa s-ar fi întors, protestă profesorul. Tot ceea ce ar fi adus

invenția trebuia să fie al lui Rosamond. Nu eram eu în stare să mă lupt cu fabricanții. Și pe urmă, nici nu mă pricep deloc la asemenea lucruri. Iar Crane are nevoie de fiecare fărîmă de vlagă ce i-a rămas pentru a-și duce la îndeplinire propriile lui experiențe. Nu-i pasă de nimic decît de dimensiunile spațiului.

— Poate că făcea mai bine dacă-și lua vreo cîteva zile de vacanță și salva reputația prietenului său. Tom, unul, avea încredere în el în toate privințele. E o prostie de necrezut: bietul om se lasă mereu tăiat în bucățele de chirurgi și după aceea își adună puținul care a mai rămas din el și începe să-și bată capul iar cu problema limitării spațiului. Parcă mare lucru o să cîștige de pe urma unor asemenea experiențe! N-o să-l facă nici măcar mai sănătos!

St. Peter se ridică, luă mîinile fetei într-ale lui și se uită rîzînd la ea. Apoi îi spuse:

— Haide, haide, dragă! Cum se poate, Kitty, cînd știi bine că ești mai presus de toate astea? Întîmplător, înțelegi foarte bine că ceea ce ar putea descoperi Crane în privința spațiului îi va face mult mai bine decît toți banii pe care îi vor avea vreodată soții Marsellus. Sau vrei cumva să insinuezi că dacă Crane și cu mine am fi dezvoltat descoperirea lui Tom, am fi putut s-o păstrăm și pe Rosie, și averea ei, în familia noastră, numai și numai pentru noi?

Kathleen dădu capul pe spate, cu gestul ei obișnuit:

— Ah, n-am nevoie de banii ei!

— Exact! Și nici eu. Și nici nu trebuie să ne comportăm de parcă am fi avut nevoie de ei. Dacă-ți

vei îngădui s-o pizmuiești pe Rosie, o să demonstrezi că ești foarte, foarte proastă și o să fii cît se poate de nefericită.

Plecînd de la Kathleen, profesorul traversă parcul înzăpezit cu pași obosiți. Își simțea inima grea. Pentru Kathleen avea o afecțiune de un fel cu totul deosebit. Poate pentru că trebuise să se îngrijească de ea o vară întreagă, cînd era mică. Tocmai cînd doamna St. Peter se pregătea să plece în Colorado cu fetițele, cea mică a făcut tuse convulsivă și a trebuit să rămînă acasă cu taică-său. Atunci a avut el posibilitatea să-i urmărească gesturile și obiceiurile în toate amănuntele.

N-avea decît șase ani pe atunci, dar după părerea profesorului, era deja o mică ființă foarte deschisă și curajoasă și, în plus, te puteai bizui pe ea oricînd. Au izbutit să-și ducă viața în comun în această perioadă după un plan foarte bine chibzuit. Fetița urma să se joace toată dimineața în grădină și, sub nici un cuvînt, n-avea voie să-l deranjeze pe taică-său, care lucra în birou. După masa de prînz, el avea s-o ducă la lac sau în pădure, ori avea să-i citească ceva dacă stăteau acasă. Fetița se arătă foarte mîndră că-și îndeplinește partea ei de obligații în cadrul acestui aranjament.

Într-o zi, cînd a ieșit profesorul din camera de lucru la ora prînzului, a găsit-o pe fetiță șezînd pe scările care duceau spre etajul doi, chiar în fața ușii lui, cu sticluța cu tinctură de arnica într-o mînă și cu degețelele de la cealaltă mînă umflate cît niște cîrnăciori trandafirii. O mușcase o albină pe cînd se juca în grădină, și așteptase ceasuri întregi, răbdătoare, să fie mîn-

gîiată. Era foarte independentă de felul ei, și ori de cîte ori trebuia să-și scoată șoșoneii sau jambierele, se străduia mai întîi singură, la nesfîrșit, înainte de a cere ajutorul cuiva.

Cînd erau mititele, Kathleen își adora sora și-i plăcea s-o slujească. Era mult mai emoționată și mai încîntată de rochițele sau de paltonașul nou al lui Rosie, decît de propriile ei hăinuțe. Acest atașament ținuse mult, chiar și după ce se făcuseră mari. St. Peter nu observase niciodată vreo schimbare sub acest raport, pînă cînd Rosamond își anunțase logodna cu Louie Marsellus. Atunci, dintr-o dată, Kathleen păru s-o fi rupt cu soră-sa. Taică-său era de părere că nu-și putuse ierta sora pentru că-l uitase atît de repede pe Tom.

Cînd profesorul ajunse înapoi la casa veche și se așeză la masa de scris, era întuneric. Își spuse că — în ciuda problemelor pe care le ridica familia, și a capriciilor soartei — avea să petreacă cel puțin un ceas revizuindu-și însemnările. Și așa și făcu. Dar ridicînd ochii din hîrtii tocmai cînd băteau clopotele de vecernie, două chipuri răsăriră deodată dintre umbrele care înconjurau cercul de lumină al lămpii: fața frumoasă a fiicei mai mari, înconjurată de blana cu irizații viorii, cu buza de sus trădînd cruzimea și cu ochii pe jumătate închiși într-o expresie de dispreț, așa cum o văzuse în după-amiaza aceea, îndreptîndu-se spre mașină înainte să fi dat cu ochii de el; și Kathleen, cu bărbia ei micuță și pătrată manifestînd atîta îndîrjire feroce, încît obrajii ei albi se înverziseră sub ochii umflați de plîns.

Profesorului nu-i venea să creadă. Se ridică repede și se duse la singura fereastră din încăpere, o

deschise mai larg și rămase cu privirile ațintite asupra pîlcului întunecat de pini de lîngă facultatea de fizică. Deodată simți un junghi în inimă: oare pentru asta arsese lumina seară de seară, pînă noaptea tîrziu, în laboratorul lui Outland?

VIII

ÎN SĂPTĂMÎNA următoare, St. Peter se duse la Chicago ca să-și țină prelegerile. Reținuse camere pentru el și pentru Lillian la un hotel liniștit din preajma universității. Soții Marsellus veniseră și ei cu același tren, și coborîseră pe peron împreună, într-un viscol cumplit. Soții St. Peter urmau să ia ceaiul cu Louie la hotelul Blackstone, înainte de a se duce la propriul lor hotel.

Ceaiul fu servit în apartamentul lui Louie care dădea spre lac, și care oferea de la fereastră o vedere magnifică asupra zăpezii ce se așternea. Profesorul era într-o dispoziție binevoitoare și jovială; se bucura că se afla din nou într-un oraș mare, într-un hotel luxos, și în mod deosebit îi făcea plăcere să șadă într-o cameră confortabilă și să privească furtuna deasupra apelor lacului.

— Ești foarte bine instalat aici, Louie! E într-adevăr tare drăguț aici, zise profesorul întorcîndu-și ochii de la fereastră cînd îl strigă Rosamond.

Louie veni și își puse amîndouă mîinile pe umerii lui St. Peter, exclamînd cu adevărată încîntare:

— Îți place apartamentul, domnule profesor? Ei, îmi pare foarte bine, pentru că e al vostru! Rosie și

cu mine stăm mai încolo, pe același coridor. Nu, nu, nici o vorbă! Totul e aranjat. Sînteți oaspeții noștri cu ocazia acestei serii de conferințe. Nu putem să-l lăsăm pe marele nostru cărturar să tragă în cine știe ce hotel prăpădit din cartierul de sud. Dorim să-l avem aici unde să nu-l slăbim din ochi.

Louie se înfierbîntase atît de tare în legătură cu planul lui, încît profesorului nu-i rămînea altceva de făcut decît să-și exprime satisfacția. Totuși întrebă:

— Dar bagajele noastre?

— Sînt pe drum. Am anulat rezervarea pe care ai făcut-o și totul e în ordine. Acum vă rugăm să vă beți ceaiul, dar nu mîncați prea mult. Veți lua cina devreme, întrucît aveți un angajament pentru astă-seară: mergi împreună cu Scumpa la Operă... A, nu, nu cu noi! Noi avem altă treabă. Mergeți singuri ca doi porumbei.

— Perfect, Louie! Și ce spectacol vedem?

— *Mignon*. O să-ți amintească, domnule profesor, de anii de studenție la Paris.

— Fără doar și poate. În toți anii aceia am avut abonament la Opéra Comique, și *Mignon* se juca destul de des. Dealtfel, e una din operele mele preferate.

— Așa mă gîndeam și eu!

Louie le sărută pe amîndouă cucoanele, ca să le arate cît de încîntat e. Profesorul începuse să cam uite de scrupulele pe care le avusese în a accepta o ospitalitate prea generoasă. De fapt, îi părea grozav de bine că ferestrele apartamentului dau spre lac și că nu trebuie să se mai deplaseze la alt hotel.

După ce soții Marsellus se duseră în apartamentul lor, profesorul îi spuse soției sale — în timp ce-și desfăcea valiza — că e mult mai comod să stea la același etaj cu Louie și Rosamond.

— În orice caz, e mult mai bine decît să trebuiască să traversăm tot Chicago-ul în taxi, ca să ne întîlnim mereu cu ei, nu?

La ora opt erau instalați în fotoliile din sala de spectacole. Uvertura îi aduse profesorului un zîmbet pe buze și-i umplu inima de încîntare. Muzica îi păru și acum extraordinar de proaspătă și de pură. Se prea poate să se demodeze — își spuse în sinea lui — dar în nici un caz nu poate să îmbătrînească, atîta vreme cît mai există tinerețe pe lume. Opera asta era o expresie a tinereții — atît, și nimic mai mult; cu dulceața și tandrețea, dar și zăpăceala tinereții, cu stăruința exagerată, accentele apăsate — dar și delicate — toate aparținînd acestei vîrste.

După intrarea în scenă a eroului principal, Lillian se aplecă spre profesor și-i șopti la ureche:

— Mă înșală oare ochii? Mi se pare că seamănă leit cu portretele din tinerețe ale lui Goethe.

— Și mie la fel. În orice caz, e cel puțin la fel de înalt ca și Goethe. N-am mai văzut pînă acum tenori atît de înalți. Nici nu știam că există. Și Mignon pare destul de tînără.

În orice caz, soprana era subțirică și părea de-a dreptul fragilă, așa cum stătea alături de curtenitorul Wilhelm. Cînd atacă aria ei nemuritoare, spectatorii avură senzația că era cîntăreața cea mai potrivită pentru rol, soprana lirică pură care corespunde cel mai bine partiturii; în glasul ei

se simțea o prospețime și o delicatețe ca a florilor din pădure. Cuvintele „Connais-tu le pays" — da, aria te tulbura la fel de tare și de plăcut ca miresmele primăverii timpurii, și-ți reaminteau de vremea emoțiilor dulci și impersonale.

Cînd se lăsă cortina, la sfîrșitul actului întîi, profesorul St. Peter se întoarse către nevastă-sa:

— Ce zici de distribuție, e foarte bună, nu? Și harpele sună foarte bine. Cu excepția suflătorilor în lemn, aș spune că spectacolul e la fel de bun ca oricare din cele pe care le-am văzut pe vremuri la Opéra Comique.

— Cum te mai face să-ți amintești de Paris și de o mulțime de lucruri pe care le credeai de mult uitate! murmură soția lui.

De mult nu mai văzuse pe chipul ei atîta relaxare, atîta înclinație spre reflecție, fără aerul acela hotărît din alte situații.

Cît dură actul următor, se uită adeseori la ea cu coada ochiului. Ciudat cum un aer de tinerețe poate reveni pe fața cuiva, îmblînzind-o și înmuind-o. De mai multe ori îi văzu ochii umezindu-i-se. Vai, de-ar ști ea cu cît este mai încîntătoare atunci cînd își uită obligațiile!

— Draga mea, oftă profesorul după ce se aprinseră iarăși luminile și amîndoi părură mai bătrîni, a fost o greșeală că am făcut copii și că am scris cărți de istorie și că am ajuns amîndoi oameni între două vîrste. Ar fi trebuit să naufragiem împreună, în modul cel mai pitoresc cu putință, cînd eram încă tineri.

— Dacă ai ști de cîte ori m-am gîndit și eu la asta! îi replică soția lui, cu un ușor zîmbet de melancolie.

— Tu? Cum, cînd ești atît de ocupată cu viitorul, și cînd te adaptezi atît de ușor noilor situații? murmură uluit profesorul.

— Ce să faci, Godfrey? Asta e! Totuși, nu copiii au intervenit între noi pentru a ne îndepărta unul de celălalt.

În glasul ei se simțea ceva ciudat, ca un fel de însingurare iertătoare, ceva care trăda o rană mai veche, vindecată, și cicatrizată, și lipsită de speranță.

— Cum, și tu? șopti el, uluit.

Luă una din mănușile neveste-si și începu s-o prefire printre degetele lui. Ea nu zise nimic, dar o văzu cum îi tremură buza și cum își întoarce capul și cercetează sala cu binoclul. Atunci făcu și el același lucru. Tare ar fi vrut să știe ce credea ea. Simțea că greșise. Inima altcuiva este întotdeauna o pădure deasă și întunecată, indiferent cît de aproape ar fi de a ta. Curînd muzica înduioșătoare a ultimei arii a tenorului le apropie din nou ochii, într-un zîmbet care nu era chiar atît de trist.

În seara aceea, după ce se culcase, într-o încăpere cu care nu era obișnuit și care deci îl ținea treaz un pic mai mult decît i se întîmpla în general, St. Peter continuă să cocheteze în minte cu ideea unui naufragiu pitoresc, și căută mintal situația anume pe care ar fi ales-o pentru un asemenea final. Tocmai cînd adormea, descoperi ziua potrivită, dar nevastă-sa nu era cuprinsă în imaginea respectivă. De fapt, nu era nimeni cuprins în tabloul acela, decît el și un mic căpitan de marină, cu fața bătută de vînturi, din departamentul Hautes-Pyrénées, vreo cinci-șase marinari ageri

și un șir de culmi muntoase înzăpezite, strălucind în lumina soarelui, chinuitor de înalte și de ascuțite, de-a lungul coastei sudice a Spaniei.

Louie aranjă dineul de aniversare în holul cel mare al hotelului, și cu acest prilej trei dintre colegii profesorului luară masa cu ei. Louie se dusese la universitate ca să asculte prelegerea lui St. Peter, cunoscuse vreo cîțiva profesori și imediat îi invitase la cină. Oamenii acceptaseră — s-a mai auzit vreodată de vreun profesor universitar care să refuze o masă bună? Lui Rosamond i se oferiră smaraldele și — după cum îi spuse ulterior St. Peter soției sale — mai toți oaspeții au aplaudat evenimentul fericit. Fără îndoială că Lillian avea dreptate cînd îi [spuse că totuși, colegii săi de la universitate au plecat în seara aceea de la hotelul Blackstone cu mai mult respect pentru Godfrey St. Peter decît avuseseră vreodată pînă atunci; iar dacă aveau cumva și fete de măritat, cu siguranță că-l invidiau pentru norocul lui.

— Păi tocmai asta, îi replică soțul ei, este principala mea obiecție împotriva luxului în public — pare să arate pe toată lumea în cea mai neplăcută lumină cu putință. Te rog să înțelegi că nu reproșez nimic nimănui, decît mie însumi. Cînd am consimțit să ocup un apartament pe care nu-mi dă mîna să-l plătesc, înseamnă că m-am pretat la orice ar putea să urmeze.

Se întoarseră la Hamilton pe o vreme foarte proastă. Rafalele de vînt dinspre lac măturau orașul, iar Scott avea laringită și scria poeme în proză despre bucuriile pe care ți le oferă supravegherea sobei cînd termometrul a coborît sub zero.

— Godfrey, îi spuse doamna St. Peter cînd îl văzu îndreptîndu-se spre sala de curs în dimineața următoare întoarcerii lor acasă, sper că în după-amiaza asta n-ai să te mai duci la vechea locuință! Trebuie să fie o ghețărie acolo! N-ai cum să-ți încălzești camera decît cu sobița aceea nenorocită.

— Parcă a fost vreodată încălzită altfel? Și totuși, m-am descurcat atîta vreme.

— Era cu totul altceva cînd se făcea focul în încăperile de dedesubt. Soba e destul de primejdioasă cînd ții fereastra deschisă. O rafală de vînt o poate stinge oricînd și, dacă se întîmplă să fii concentrat la lucru, nici n-ai să bagi de seamă și o să te trezești otrăvit de gaze. O să te apuce niște migrene cumplite într-o bună zi.

— Am mai avut eu migrene dintr-alea și altădată, și totuși am supraviețuit, se încăpățînă profesorul.

— Cum poți să fii atît de căpățînos? Doar știi că lucrurile s-au mai schimbat în ultima vreme, și că ar trebui să-ți îngrijești mai bine sănătatea.

— Dar de ce? Nu mai valorează nici pe jumătate cît atunci.

Doamna St. Peter nu luă în seamă această obiecție.

— Și nu ți se pare că e o extravaganță prostească să continui să plătești chiria pentru o casă întreagă, doar ca să poți petrece cîteva ore pe zi într-o singură încăpere din ea — și încă cea mai puțin confortabilă?

Obrajii roșii ai profesorului se împurpurară și mai mult, și colțurile sprîncenelor amenințătoare se înălțară către rădăcina părului negru.

— Aş zice că e singura mea extravaganţă, mormăi el printre dinţi, furios.

„Vai ce ţîfnos şi nerezonabil a devenit!" reflectă soţia lui, în timp ce-l auzea punîndu-şi şoşonii, în vestibul.

IX

ÎN ZIUA DE Crăciun, vremea se îmblînzi iarăşi. Seara aveau să ia masa în familie, dar lui St. Peter îi rămînea toată ziua la dispoziţie ca s-o petreacă în vechea locuinţă. O rugă pe soţia lui să-i pregătească nişte sandvişuri, ca să nu mai aibă nevoie să vină acasă la prînz. În biroul lui, în cufărul cel vechi de sub manechine, ţinea vreo cîteva sticle de vin de Xeres. Din fericire îşi adusese o mulţime dintr-astea din Spania, cu ocazia ultimei călătorii făcute acolo. Nu fusese vorba de prevedere (pe atunci nici nu puteai să întrezăreşti măcar ideea prohibiţiei), ci doar un accident fericit. Se dusese cu hangiul lui la o licitaţie şi cumpărase douăsprezece duzini dintr-un vin de Xeres care se vindea la un preţ foarte scăzut. Întorcîndu-se în ţară prin capitala Mexicului, izbutise să strecoare vinul în ţară fără să plătească vamă.

Tocmai cînd străbătea parcul, cu sandvişurile în mînă, o întîlni pe Augusta care se întorcea de la liturghie.

— Ce faceţi, domnule profesor, tot mai mergeţi la vechea locuinţă? îl întrebă ea cu oarecare reproş în glas, dar zîmbindu-i cu toată faţa — atîta cît se putea vedea între gulerul ţeapăn de blană neagră şi pălăria ţeapănă de stofă neagră.

— Fireşte, Augusta, dar nu mai e acelaşi lucru. Îmi lipseşti. Nu mai văd niciodată rochii noi puse seara pe manechine. Nu vrei să mai vii din cînd în cînd să le împodobeşti, aşa măcar ca să-mi faci o surpriză? Mi-ar plăcea să le văd mai elegante.

Augusta rîse:

— Tare mucalit mai sînteţi, domnule profesor. Dacă ar spune altcineva lucrurile pe care le ziceţi dumneavoastră studenţilor, aş fi de-a dreptul scandalizată. Dar îi asigur întotdeauna pe oameni că nu vorbiţi serios nici măcar în jumătate din cazuri.

— Dar, dacă-mi permiţi să te întreb, de unde ştii dumneata ce le spun eu studenţilor?

— Păi, bineînţeles că studenţii se duc şi povestesc peste tot ce ziceţi dumneavoastră în bătaie de joc despre biserică, răspunse cu gravitate Augusta.

— Vai de mine, Augusta, dar zău că nu cred să fi făcut vreodată una ca asta!

— Cine ştie, poate că aşa iau ei lucrurile. Studenţii nu sînt chiar atît de isteţi ca dumneavoastră, aşa că ar trebui să fiţi mai cu băgare de seamă.

— N-are prea mare importanţă. Ce gîndesc azi, uită ei pînă mîine.

Mergea pe lîngă Augusta, cu paşi mari, dar călcînd nepăsător, neglijent, cu totul altfel decît cînd era preocupat de vreun lucru. Deodată reluă conversaţia:

— A, dar voiam de mult să te întreb ceva. Spune-mi, te rog, partea aceea din liturghie des-

pre trandafirul mistic, crinul Sionului, turnul de fildeş — asta e Magnificatul?

Augusta se opri locului şi-l măsură cu privirea:

— Vai de mine, domnule profesor! Dar ce, dumneavoastră n-aţi învăţat chiar deloc religie, nici la şcoală, nici în familie?

— Păi unde să învăţ, dragă Augusta? Maică-mea era metodistă, în orăşelul nostru din Kansas nu era nici o biserică catolică, şi mă tem că taică-meu şi-a pierdut religia pe drum.

— Păi, vedeţi? Aşa se întîmplă în căsătoriile între oameni cu religii diferite! comentă Augusta cu subînţeles.

— Da, da, presupun că ai dreptate. Dar spune-mi, te rog, ce e Magnificatul?

— Magnificatul începe aşa: „Sufletul meu sporeşte slava lui Dumnezeu"; credeam că ştiţi şi dumneavoastră atîta lucru.

— Păi eu credeam că Magnificatul este o rugăciune despre Fecioara Maria!

— A, nu, domnule profesor! Prea Curata însăşi a compus Magnificatul.

Profesorul St. Peter vădi un interes neaşteptat:

— Ei nu mai spune, chiar ea?

Augusta îi vorbi cu blîndeţe, de parcă l-ar fi instruit, şi n-ar fi vrut nici să-i critice prea aspru ignoranţa:

— Păi, sigur că da! De îndată ce îngerul a vestit-o că va da naştere Mîntuitorului, Prea Curata a compus Magnificatul. Vai de mine, domnule profesor, şi eu care credeam întotdeauna că dumneavoastră le ştiţi pe toate!

— Da, şi pe urmă de fiecare dată constaţi cît de puţin ştiu! Ei, mă rog, cel puţin nu mă vei da

de gol. Eşti o fiinţă mult prea discretă, ca să faci una ca asta.

Apoi drumurile lor se despărţiră, şi fiecare din ei plecă mai departe, mult mai bine dispus decît înainte de a se fi întîlnit. Profesorul urcă în camera lui de lucru, cu sentimentul că Augusta lucrase, ca mai înainte, acolo, dînd viaţă şi luminîndu-i încăperea. (Nu spusese ea că Sfînta Fecioară s-a apucat şi a compus Magnificatul?) Augusta rămăsese adeseori la ei în perioada sărbătorilor, în anii de demult, cînd sărbătorile erau cu adevărat sărbători. Profesorul St. Peter se deprinsese să îndrăgească semnele pe care le lăsa ea, presărate prin camera lui de lucru — în special toaletele de pe manechine. Uneori izbutea să le facă să pară chiar vii pe femeile alea îngrozitoare!

În anii de demult, indiferent cît de tare trudea, profesorul avusese întotdeauna un simţămînt puternic al zilei de sărbătoare, de parcă din locuinţa de dedesubtul lui ar fi răzbătut pînă în camera de lucru o căldură deosebită, o anumită înmiresmare a aerului. Cînd lucra cel mai bine la scrierile lui, le avea treze în minte pe fetiţele lui, drăgălaşe, cu rochii strălucind de prospeţime — cu florile şi podoabele înverzite din camera de zi, confortabilă dar sărăcăcioasă — înfăţişarea chipeşă a soţiei lui şi gustul ei desăvîrşit — şi chiar şi masa mai bună decît de obicei, care se pregătea cu două etaje mai jos.

În tot timpul acela, el lucrase cu un fel de febrilitate la cele opt volume mari ale operei sale, fără a fi cîtuşi de puţin nesimţitor la drama domestică ce se desfăşura sub picioarele lui. În sinea lui, se jucase adeseori foarte plăcut cu toate inciden-

tele acelea. Exact așa cum regina Matilda, lucrînd la tapiseria imensă expusă astăzi la Bayeux, pe lîngă tiparul principal al acțiunii dramatice — cronica faptelor mărețe ale cavalerilor și eroilor — ea și cu femeile care o ajutau imprimau și tiparul mai mic, jucăuș, al unor păsărele și jivine, care alcătuiește o poveste în sine. Tot așa și pentru el, capitolele cele mai însemnate ale istoriei lui se împleteau cu amintirile personale.

În dimineața aceasta de Crăciun, păstrînd în minte acel simțămînt al trecutului, profesorul se apucă mașinal de lucru și dimineața trecu pe nesimțite. Înainte de a-și da el seama că a trecut, clopotele bisericii la care se ducea Augusta, aflate dincolo de parc, sunară și-i anunțară dispariția acelei părți a zilei. Profesorul își împinse hîrtiile la o parte și-și aranjă masa de scris pentru dejun.

Se gîndi că probabil lucrase intens, de vreme ce-i era atît de foame. Cercetă cu interes coșulețul pe care i-l dăduse nevastă-sa — o împletitură de nuiele în care cumpărase el cîndva căpșuni, în Gibraltar: tartine cu carne de pui și frunze de salată, struguri roșii de California și două pere mari, cu gîtul lung, de culoare arămie. Ei, va să zică avea ce să mănînce: și Lillian avusese grijă să-i pună în coșuleț și un șervețel de olandă din cele bune, știind că nu poate să sufere pînzeturile de proastă calitate. Profesorul scoase din dulap o roată mică de cașcaval și o sticlă de vin, și începu să șteargă un pahar.

În timp ce-și savura prînzul, își aminti de niște sărbători pe care le petrecuse singur la Paris, pe

vremea cînd locuia la Versailles, la familia Thierault, ca meditator al băieților. O dată, de Ziua Morților, plecase la Paris cu primul tren de dimineață și luase un mic dejun splendid în strada Vaugirard — nu la localul Foyot, pentru că pe vremea aceea nu-i ajungeau banii nici măcar să bage nasul într-un asemenea restaurant. După gustarea de dimineață, ieșise să se plimbe prin ploaia blîndă. Cerul era de un cenușiu intens, aproape argintiu, atît de luminos încît toate clădirile de piatră cenușie de pe strada St. Jacques și strada Sufflot ieșeau în evidență, în strălucirea aceea de argint, mai puternic decît la lumina soarelui. Magazinele aveau obloanele trase; de-a lungul întregului urcuș pustiu către Panteon nu se vedea nici cea mai mică pată de culoare, nu era nimic altceva decît griul acela umed și strălucitor ca de mercur, accentuat de crăpăturile negre și de reliefurile bătute de intemperii cu care erau decorate clădirile, albite acum ca cenușa din sobă.

Deodată, de undeva chiar din spatele Panteonului, răsăriră în mijlocul străzii goale un bărbat și o femeie împingînd un cărucior. Era plin de dalii trandafirii — toate de aceeași culoare. Tînărul era blond și subțirel, cu fața cam palidă; femeia era gravidă. Erau stropiți cu noroi, și roțile căruciorului la fel. Probabil că veneau de undeva de la țară, o pereche istovită și cu un aer chinuit. Se opriră la un colț înaintea Panteonului și scrutară cu teamă străzile pustii, părăsite, de culoarea argintului. Bărbatul intră la o brutărie, iar nevastă-sa începu să aranjeze florile, în buchete imense, înfășurate în frunze verzi, proaspăt

culese, de castan. Tînărul St. Peter se apropiase și întrebase cît costă florile.

— *Deux francs cinquante, Monsieur*, îi zise femeia cu un fel de curaj al disperării.

St. Peter luă un buchet și-i întinse o hîrtie de cinci franci, dar femeia n-avea să-i dea restul. Bărbatul ei, văzînd din brutărie scena, se repezi într-acolo cu o pîine sub braț.

— *Deux francs cinquante*, îi strigă nevastă-sa în timp ce se apropia.

Bărbatul se căută prin toate buzunarele.

— *Deux francs cinquante*, repetă femeia cu un fel de încordare dureroasă în glas.

Probabil că prețul convenit între ei fusese doar un franc, sau un franc și jumătate. Bărbatul îi numără studentului restul și-și privi nevasta cu admirație. St. Peter era atît de încîntat de florile lui, încît nu-i trecu prin minte să ia mai multe; dar a regretat toată viața că nu le-a cumpărat oamenilor acelora două buchete, contribuind astfel ceva mai mult la cîștigul lor. Niciodată de atunci nu mai găsise dalii atît de frumos colorate, sau atît de fermecător aranjate între frunze strălucitoare de castan.

După o clipă pășea mai departe, coborînd panta, întrebîndu-se cui ar putea să-i dea buchetul. Tocmai atunci trecu pe lîngă el, prin ploaie, o procesiune patetică. Erau fetele dintr-un internat pentru săraci, mergînd două cîte două, în niște uniforme de o culoare întunecată și cu niște pălării rotunde de pîslă, fără măcar vreo panglică sau fundă, conduse milităreşte de patru călugărițe cu bonete negre. Toate priveau în jos, afară doar de una — firește, cea mai drăguță dintre toate — care întoarse capul într-o parte, exact către student și către florile lui. Privirile li se întîlniră, fata zîmbi, dar exact cînd St. Peter îi întinse buchetul, una dintre maici se năpusti ca o cioară neagră, și imaginea căpșorului drăgălaș al fetei dispăru din ochii profesorului. St Peter se temu că fata avea să plătească scump surîsul acela.

Își petrecu ziua în grădina Luxembourg și spre seară se întoarse pe jos la gara St. Lazare, fără altceva în buzunar decît biletul dus-întors, încîntat să poată ajunge acasă, la Versailles, la timp pentru cina de seară.

Cînd se instalase la familia Thierault, doamna Thierault i se păruse o femeie severă și exigentă, care schimba așternuturile rar și se zgîrcea la brînză și fructele pe care le dădea la masă. În cele din urmă, însă, se dovedi foarte de treabă cu el; nu-l răsfăța cîtuși de puțin, dar se putea bizui întotdeauna pe ea. Cei trei fii ai doamnei îi fuseseră cei mai buni prieteni: Gaston, cel la care ținuse el cel mai mult, murise ucis în China, în timpul revoltei boxerilor. Dar Pierre mai trăia încă la Versailles, iar Charles deschisese o prăvălie la Marsilia. Ori de cîte ori se ducea în Franța, era binevenit în casele lor. Îi erau mai apropiați acești străini decît propriii lui frați. Într-o vară, cînd se afla în Franța împreună cu Lillian și cu cele două fetițe, îi venise întîia oară în minte ideea de a scrie lucrarea despre primii exploratori spanioli. Se adresase imediat familiei Thierault. După ce-i lăsase doamnei St. Peter destui bani ca să-și încheie vacanța acolo și să se poată întoarce acasă, își adună puținele rezerve rămase

și se duse la Marsilia, ca să discute proiectul cu Charles Thierault-*fils*, care avea relații comerciale cu Spania, de unde cumpăra plută. Era limpede că St. Peter avea să stea cît mai mult timp în Spania în următorii cîțiva ani, și deci trebuia s-o scoată la capăt cît mai ieftin. Familia Thierault se bucura ori de cîte ori putea să-i vină în ajutor într-un fel sau altul. Nu cu bani – pentru că erau prea franțuji și prea raționali pentru așa ceva. În schimb, erau gata să-și dea oricîtă osteneală trebuia pentru a-i face lui o economie de cîteva mii de franci.

În vara aceea, Charles îl ținu trei săptămîni în casa lui înconjurată de leandri, din cartierul Prado, pînă cînd micul lui bric numit *L'Espoir* porni încărcat din portul nou cu destinația Algeciras. Căpitanul era din departamentul sudic Hautes-Pyrénées, și micul lui echipaj era alcătuit exclusiv din provensali, marinari căliți la școala aspră a golfului Lyon. În timpul călătoriei, totul părea să contribuie la planurile de lucru care începeau să se înfiripe în mintea lui St. Peter: căpitanul, secundul din Catalonia, însăși marea. Dar o zi anume i s-a întipărit pentru totdeauna în minte: încă din zori navigau de-a lungul coastei sudice a Spaniei: crestele munților Sierra Nevada – un vîrf înzăpezit după altul, mai presus de cel mai înălțător zbor al fanteziei, strălucind ca niște masive de cristal și topaz. St. Peter stătea întins și se uita la ele dintr-o bărcuță purtată de valurile vineții, și planul cărții începu să se desfășoare în aer deasupra lui, aproape la fel de clar ca și contururile munților. Era un plan foarte bine conceput. Îl acceptase ca pe un lucru inevitabil, și

se ghidase după el, fără să-l mai modifice de la un capăt la celălalt al lucrării.

Se făcuse tîrziu în după-amiaza aceea de Crăciun pînă să se întoarcă profesorul în casa nouă, dar dispoziția lui sufletească era atît de bună, încît nu-l mai speria nici măcar o reuniune de familie. Ba chiar o aștepta cu nerăbdare. În timp ce se îmbrăca de cină, nevastă-sa îl auzi fredonîndu-și aria favorită din *Căsătoria secretă* de Cimarosa.

În seara aceea, fiicele lor sosiră aproape deodată. Cînd Rosamond își aruncă mantoul în vestibul, taică-său observă că-și pusese colierul cel nou. Kathleen rămase să se uite la el, și în mod evident se străduia să prindă destul curaj ca să spună ceva în privința lui, cînd Louie îi veni în ajutor, deschizînd subiectul:

– Vai, Kitty, dar nu ne-ai văzut bijuteriile noi! Ce părere ai? Ia uită-te la colier!

– Păi tocmai mă uitam. Aș zice că-i grozav de frumos!

– Vezi tu, e foarte vechi, aurul vreau să spun. Și ce luptă am dat pînă să-l găsesc! Știi, lui Rosamond nu-i plac lucrurile țipătoare, chiar dacă e vorba de bijuterii de valoare. Pentru ea, lucrurile trebuie să fie în primul rînd frumoase.

– Păi, în privința colierului, cel puțin, nu rămîne nici cea mai mică îndoială.

Louie începu să se plimbe în sus și-n jos prin cameră, privindu-și cu admirație nevasta:

– Ce ziceți ce bine îi stă? Și totuși, să știți că mie îmi place și cum îi vin lucrurile simple. – Căzu pe gînduri, de parcă n-ar fi fost nimeni în preajmă, și începu să vorbească așa, ca pentru

sine: — N-am să uit niciodată o brățară micuță pe care o purta în seara cînd am cunoscut-o. Parcă avea o peruzea cu montură de argint, nu? Da, da, o peruzea în montură de argint patinat. O mai ai, încă, Rosie?

— Cred că da. — În glasul lui Rosamond se simțea parcă o undă de neplăcere, și ea se reîntoarse în vestibul, căutînd ceva. Apoi întrebă: — Unde sînt violetele pe care le-ai adus pentru mămica?

Doamna St. Peter intră tocmai atunci, urmată de servitoarea care aducea cocteilurile. Scott McGregor începu să se lamenteze, ca de obicei și ca și mulți alții, în privința prohibiției alcoolului.

Louie îl întrebă:

— Ascultă, dragă, voi gazetarii de ce nu publicați chestiile astea? Poate că în felul ăsta ați mai îndrepta lucrurile.

— Ca să-mi pierd în schimb slujba? Vezi-ți de treabă! Din punct de vedere social, țara noastră e împărțită în două, și zău că nu știu dacă această dezbinare va mai dispărea vreodată. Pentru mine nu e chiar atît de grav, pentru că pot bea și băuturi proaste. Dar ție și profesorului vă place vinul, și în general tot felul de băuturi alese.

— A, pentru noi nu e mare lucru! Oricum, mergem vara în Franța. — Louie își cuprinse nevasta pe după umeri și-și frecă obrazul de-al ei, spunînd pe un ton mîngîietor: — Și bem la vin de Burgundia, Burgundia, Burgundia, toată ziua!

— Vai, Louie, ia-mă și pe mine cu voi, îl rugă doamna St. Peter, pentru a-i abate într-un fel atenția de la nevastă-sa.

Nimic nu-i jena și nu-i enerva mai tare pe soții McGregor decît momentele de tandrețe care-i cuprindeau uneori în public pe soții Marsellus.

— Păi, sigur că o să te luăm, Scumpo; și pe tata, de asemenea. Chiar așa plănuiserăm între noi. Pe el îl iau ca pavăză. Dacă aș călători singur prin Europa cu două doamne atît de frumoase, aș da de dracul. Ar începe să iasă tot felul de scandaluri, m-aș trezi cu un pumnal în spate și pe urmă cineva ar rămîne văduvă, încheie Louie, întorcîndu-se din nou către nevastă-sa.

— Vino încoace, Louie, îl chemă doamna St. Peter, făcîndu-i un semn drăgălaș cu degetul. Trebuie să-ți fac o mărturisire. Mă tem că astă-seară n-o să prea ai ce mînca la cină.

— Nu mi-ai pregătit și mie ceva?

— Nu. Nici ție, nici lui Godfrey n-o să vă placă nimic. Astă-seară e masa lui Scott. Voi doi aveți gusturi atît de diferite, încît nu izbutesc să le împac printr-un compromis. Și de data asta meniul a fost făcut pentru el, de la crema de legume pînă la budinca rece.

— Dar cine a zis că n-o să-mi placă crema de legume și budinca rece? și Louie își întinse mîinile în semn de nevinovăție. Dar avem *haricots verts* cu sos de smîntînă? Ei vezi, am bănuit eu! Știi că îmi plac. Adevărul este, Scumpo (rămase în picioare dinaintea ei și-i ciocăni ușurel bărbia cu degetul), adevărul este că-mi plac toate dineurile pe gustul lui Scott. Numai lui nu-i plac mesele după gustul meu! El e cel intolerant.

— De data asta ai dreptate, Louie, rîse profesorul.

— Și cam așa se întîmplă într-o mulțime de alte privințe, adăugă Louie cu un glas ușor plîngăreț.

— Kitty, zise Scott în mașină, în timp ce se întorceau acasă în seara aceea, brățara aia de argint despre care vorbea Louie era printre fleacurile rămase de la Tom, nu-i așa? Crezi că Rosamond se mai gîndește vreodată la el, în ciuda tam-tamului ăstuia pompos pe care-l face?

— Nu știu și de fapt nici nu-mi pasă. Apropo, Scott, te iubesc foarte tare! strigă ea cu multă patimă.

Scott își strînse mîna dreaptă între genunchi ca să-și tragă mănușa de șofer și, după ce și-o scoase, își vîrî mîna în manșonul neveste-si.

— Ești sigură? murmură el.

— Absolut sigură! zise ea încă și mai pătimaș, aproape cu violență, strîngîndu-i cu toată puterea degetele.

— Foarte drăguț din partea ta că mi-ai spus toate astea încă de la început, Kitty. Cele mai multe fete nici măcar nu s-ar fi gîndit că e bine s-o spună. Sînt singurul care știe, nu-i așa?

— Singurul care a știut vreodată.

— Și sînt și singurul căruia o altă fată nu i-ar fi spus nimic. Tu de ce mi-ai spus, Kit?

— Nu știu nici eu. Cred că am avut încă de atunci sentimentul că tu ești cel adevărat. — Își lăsă capul pe umărul lui. — Doar știi că *tu* ești cel adevărat, nu?

— Cred că da!

*

În iarna aceea se întruni la Hamilton Asociația inginerilor energeticieni. Louie Marsellus, membru al Asociației, oferi un dejun în cinstea oaspeților din alte părți, la Clubul Municipal, după care îi duse cu mașina la vila Outland. Scott McGregor fu și el prezent la masă, împreună cu alți ziariști. La întoarcere se opri la universitate, ca să-l ia și pe profesor cu el.

— Te conduc acasă. Unde mergi, la casa veche? Dar, spune-mi, te rog, cum se face că ai scăpat de petrecerea oferită de Louie?

— Aveam cursuri.

— Phii, ce dejun a fost! Louie e o gazdă foarte bună. Trabucuri de prima calitate, puse peste tot. Aveai de unde să-ți alegi, și Scott își ciocăni ușurel buzunarul de la piept. Și iar ni s-a servit o porție imensă din bietul Tom. S-a nimerit foarte bine, firește — pe oamenii de știință i-a interesat, nu prea auziseră de el. Louie mi-a cerut să-l ajut cu amintiri personale; a fost dealtfel foarte politicos în privința asta. Numai că nu m-am exprimat prea bine. Nu prea sînt bun orator, iar de data asta cred că am bătut cîmpii. Cum să-ți spun, pentru mine Tom nu mai e foarte real. Uneori mi se pare că a fost pur și simplu o... o idee pîlpîitoare. Am ajuns, domnule profesor.

Remarca lui Scott avu darul să-l tulbure pe profesor. Urcă scările celor două etaje și se instală în cripta lui întunecoasă de la mansardă. Cu cotul drept pe tăblia mesei, cu ochii privind fix podeaua, începu să-și depene amintirile, cu precizia și claritatea pe care o îngăduia timpul scurs; revedea ziua aceea de primăvară însorită, dar rece, cînd a dat prima dată cu ochii de Tom Outland.

Într-o sîmbătă dimineață trebăluia prin grădină, cînd un tînăr îmbrăcat într-un costum gros de iarnă, cu o pălărie de cowboy și încărcat cu un

sac de voiaj de pînză gri, intră pe portița verde dinspre stradă.

— Sînteți cumva domnul profesor St. Peter? întrebă el.

Primind asigurările de rigoare, își lăsă pe pietrișul aleii sacul, scoase o batistă albastră și-și șterse cu ea fața brobonită de sudoare.

Primul lucru care-l frapă pe profesor la noul venit fu glasul lui bărbătesc și matur — calm, fără stridențe, vădind multă experiență și deosebit de zornăitul metalic sau de țipetele răgușite ale tinerilor de pe terenurile universității. Al doilea lucru pe care-l observă era contrastul puternic dintre părul tînărului, de culoarea nisipului, armonios îmbinat cu tenul tot blond al frunții pe care borul larg al pălăriei o apărase de soare — și culoarea arămie a obrajilor, în mod evident expusă multă vreme razelor unui soare mai puternic decît cel care strălucea la Hamilton în primăvara aceea. Văzu că băiatul era chipeș, înalt și destul de bine legat, cu toate că umerii hainei greoaie și țepene purtau niște pernițe atît de absurd de ample, încît îți făcea impresia că partea de sus a trunchiului e cuprinsă într-un fel de cutie.

— Domnule profesor St. Peter, aș vrea să urmez școala aici, și am venit să vă cer sfatul. Nu cunosc pe nimeni în orașul ăsta.

— Bănuiesc că vrei să intri la universitate, nu? Unde ai terminat liceul?

— N-am făcut liceul, domnule profesor. Vedeți, tocmai ăsta e necazul.

— Aha, înțeleg. Dar atunci nu văd cum ai putea intra la universitate. De unde vii dumneata?

— Din New Mexico. N-am urmat nici o școală, dar am studiat foarte mult. Am învățat latinește cu un preot de acolo.

St. Peter zîmbi neîncrezător:

— Cîtă latină ai învățat?

— L-am citit pe Cezar și pe Vergiliu — *Eneida.*

— Cîte cărți din ea?

— Am citit-o împreună de la cap la coadă.

Băiatul răspundea fără șovăială la întrebările profesorului, și ochii lui exprimau aceeași hotărîre ca și glasul.

— Chiar așa? — St. Peter își rezemă cazmaua de zid; pînă atunci săpase la rădăcina măceșilor cu bobițe roșii. — Poți spune pe de rost vreun pasaj din *Eneida?*

Băiatul începu: „*Infandum, regina, jubes renovare dolorem*“, și continuă cu multă siguranță mai bine de cincizeci de versuri, pînă cînd St. Peter îl opri cu un gest.

— Excelent! Preotul dumitale era un latinist de forță. Pronunți foarte bine și intonezi foarte bine. Nu cumva părintele ăsta era de origine franceză?

— Da, domnule profesor. Era preot misionar, venit din Belgia.

— Și ai învățat ceva franceză de la el?

— Nu, domnule profesor. El ținea morțiș să-și exerseze spaniola.

— Dumneata vorbești spaniola?

— Nu chiar spaniola curată, cea mexicană.

Profesorul îl puse la încercare în spaniolește, după care aprecie cu glas tare că pare să fie suficient pentru a fi înscris la o limbă modernă. Apoi îl întrebă:

— Și la ce materii nu ești pregătit?

— N-am învățat deloc matematică și nici vreo altă știință. Și, pe urmă, am și un scris foarte urît.

— Mde, asta e un lucru destul de obișnuit, îl consolă profesorul. Dar, ia spune-mi, prin ce întîmplare ai ajuns la mine, în loc să te duci la secretariat pentru înscriere?

— Am sosit chiar azi dimineață și nu știam alt nume decît pe al dumneavoastră. Am citit într-o revistă un articol de-al dumneavoastră despre Fratele Marcos. Părintele Duchene spunea că e singurul lucru fără minciuni din tot ce a citit vreodată despre ținutul nostru.

Profesorul observase și cu alte prilejuri că, ori de cîte ori scria la vreo publicație periodică de popularizare, intra în cîte un bucluc.

— Ei, tinere, și ce planuri ai? Dar, ia spune, cum te numești?

— Tom Outland.

Profesorul repetă numele cu glas tare, și i se păru că sensul de om venit din alte părți[1] i se potrivea de minune tînărului.

— Cîți ani ai?

— Douăzeci. — Întrucît roși, profesorul presupuse că scade vreo cîțiva ani, dar ulterior află că de fapt băiatul nu știa exact cîți ani are. — Mă gîndeam că aș putea învăța cu un preparator, ca să mă pregătesc în vara asta la matematică.

— Da, cred că s-ar putea aranja. Cum stai cu banii?

Outland căpătă o înfățișare de-a dreptul gravă:

[1] Outland înseamnă ținut străin.

— Nu prea bine. Dacă ar fi să scrieți în localitatea Tarpin din statul New Mexico, ca să vă interesați de mine, ați afla că am niște bani depuși la banca de acolo, și atunci ați crede că am încercat să vă păcălesc. Realitatea este că de banii aceia nu pot să mă ating atîta vreme cît sînt zdravăn și capabil de muncă. Este un fond depus pentru altcineva. Dar dispun de trei sute de dolari și sper să găsesc ceva de lucru pe aici. Toată iarna am condus o echipă de picheri la căile ferate și sînt destul de zdravăn. Mă pot angaja în orice slujbă, în afară de cea de chelner. Așa ceva nu pot face.

În privința asta părea foarte hotărît, vorbea din toată inima.

Profesorul află chiar în dimineața aceea o parte din povestea băiatului. Acesta îi spuse că părinții lui fuseseră „dislocați“ și că se prăpădiseră amîndoi în timp ce străbăteau partea sudică a statului Kansas, într-una din vestitele căruțe cu coviltir. Tom era încă în scutece pe atunci, și ca atare fusese adoptat fără forme legale de niște oameni de treabă, care-i îngrijiseră mama înainte de a-și da duhul — un mecanic de locomotivă, O'Brien pe nume, și nevastă-sa. Mecanicul fusese transferat în statul New Mexico și-l luase cu el pe băiat, împreună cu propriii lui copii. De îndată ce Tom împlinise vîrsta cînd putea să muncească, se angajase comisionar și își aducea partea lui de contribuție la întreținerea familiei.

— Ce face un comisionar? Transmite mesaje?

— Nu, domnule profesor. Era o slujbă de răspundere. Orașul nostru avea o secție destul de importantă a transportului de mărfuri pe linia Santa Fé

și o mulțime de muncitori de la căile ferate locuiesc acolo. Orarul transporturilor se schimbă întruna, pentru că linia ferată e simplă și dispecerul trebuie să dea drumul la trenuri ori de cîte ori are cale liberă. Să zicem că ești frînar și trenul tău trebuie să plece din stație la ora două după miezul nopții; ei bine, mai mult ca sigur că i se schimbă ora, și pleacă la miezul nopții, sau către patru dimineața. Tu te culci fără nici o grijă, de parcă ai avea toată noaptea la dispoziție. Comisionarul urmărește programul și, cu o jumătate de oră înainte de ora fixată pentru plecarea trenului, vine și-ți bate în fereastră și te scoală ca să poți să ajungi la timp. Comisionarul trebuie să fie la curent cu tot ce se întîmplă în oraș. Trebuie să știe unde se joacă o partidă de pocher și cum se poate strecura înăuntru. Nici nu poți să știi cînd e prin preajmă vreo iscoadă, și dacă vreun salariat e denunțat că a jucat pe bani, e dat afară. Uneori trebuie să-l scoți pe cîte unul și dintr-un loc unde n-ar prea trebui să se afle. Am constatat că, de obicei, acasă la el există vreun motiv pentru care se duce în asemenea locuri.

Băiatul vorbea cu multă gravitate, de parcă ar fi reflectat profund asupra comportărilor considerate îndeobște în afara legii.

Tocmai atunci se întîmplă să iasă în grădină doamna St. Peter, care-și întrebă soțul dacă nu vrea să-l aducă înăuntru pe tînărul lui prieten, să ia prînzul cu ei. Outland tresări și se uită cu o adevărată panică în priviri spre portița pe care intrase; dar profesorul nu vru în ruptul capului să-l lase să plece și, ca să-i reteze orice posibilitate, îi luă sacul. Ducîndu-l în casă și lăsîndu-l în vestibul, observă că era ciudat de ușor față de dimensiunile sale. Doamna St. Peter îl prezentă pe oaspete fetițelor și-l întrebă dacă nu vroia să se ducă sus să se spele pe mîini. Tînărul dispăru; dar cînd se întoarse, se întîmplă ceva foarte stînjenitor. Holul și scara principală erau singurele părți lemnoase ale casei, dar cînd Tom coborî treptele proaspăt ceruite, ghetele lui noi și grele îi zburară, și el se pomeni bufnind cu un zgomot îngrozitor pe trepte, aterizînd jos. Micuța Kathleen izbucni într-un chicot, dar soră-sa o admonestă cu privirea. Doamna St. Peter își ceru scuze pentru starea scărilor care produseseră accidentul.

— Nu prea sînt deprins cu scările, fiindcă stau mai mult prin case de chirpici, explică Tom, ridicîndu-se cu greutate.

La începutul mesei, băiatul se dovedi foarte tăcut. Se uita tot timpul cu admirație la doamna St. Peter și la fetițe. Afară se încălzise foarte tare, și profesorului i se păru că în viața lui n-a văzut un tînăr suferind mai tare de căldură. I se muiase gulerul alb, iar batista cu care-și tot ștergea fața ajunsese o cîrpă.

— Nu știam că o să fie atît de cald aici, în nordul țării, pentru că altfel îmi luam un costum mai subțire, zise băiatul, jenat de activitatea intensă a pielii lui.

— Am dori să aflăm mai multe despre felul cum ai trăit în partea de sud-vest a țării, îi spuse gazda. Cîtă vreme ai fost comisionar?

— Vreo doi ani. Apoi am avut pneumonie, și doctorul mi-a spus că ar trebui să stau mai mult la aer curat, așa că m-am dus și m-am angajat la o mare crescătorie de vite.

Doamna St. Peter începu să-i pună întrebări despre satele indienilor. La început băiatul era destul de reticent, dar curînd se înfierbîntă, luînd apărarea felului în care făceau indiencele gospodărie. De fapt, își uită în atît de mare măsură timiditatea, încît după ce alcătuia o grămăjoară măricică de piure lîngă cotlet, o sălta spre gură pe latul cuțitului — la care fetițele nu izbutiră să-și ascundă uimirea.

Doamna St. Peter continua să vorbească foarte calm despre ceramica indiană, întrebîndu-l pe băiat unde se realizau cele mai frumoase obiecte.

— Cred că cele mai bune sînt alea vechi — oalele făcute de locuitorii satelor și orașelor suspendate. Chiar vă interesează olăritul, stimată doamnă? Poate o să vă facă plăcere să vedeți niște obiecte pe care le-am adus cu mine.

Cînd se ridicară de la masă, Tom se duse la sacul lui de voiaj, pus sub cuier, îngenunche și-i desfăcu curelele. Îl deschise lăsînd să se vadă că e înțesat de obiecte voluminoase înfășurate în jurnale. După ce pipăi vreo cîteva din ele, desfăcu unul și scoase la iveală un ulcior de pămînt, de forma amforelor grecești și împodobit cu un desen geometric în alb și negru.

— Iată un obiect dintre cele cu adevărat vechi. O știu prea bine, întrucît singur l-am scos din pămînt. Nu știu exact cît de vechi este, dar există niște pini — pe acolo le zice piñoni — bătrîni de cel puțin trei sute de ani — judecînd după inelele lor — crescuți pe poteca de piatră ce duce spre ruinele unde l-am descoperit.

— Poteca de piatră?... Piñoni? se miră doamna St. Peter.

— Da, da, da, niște poteci înguste dar adînci, săpate în stînca albă de mocasinii generațiilor de indieni care au trecut pe acolo. Iar acești copaci atît de bătrîni au crescut pe potecile acelea de cînd a dispărut neamul de care vă vorbeam. Vă dați seama cît de mult a trecut de atunci.

Tom îi arătă doamnei St. Peter un strat negru pe partea inferioară a vasului:

— Ăsta nu e smalț obținut cu ajutorul focului. Vedeți, dacă zgîrii cu unghia, se șterge. E funingine, de pe vremea cînd a fost ultima dată așezat pe pirostrii — și după cîte cred, asta trebuie să se fi întîmplat înainte de Columb. Nimic nu-i face pe oamenii din neamul acela să mi se pară atît de reali, ca oalele și ulcioarele lor înnegrite de foc.

Cînd doamna St. Peter îi înapoie vasul, băiatul clătină din cap:

— Nu, doamnă, pe ăsta vă rog să-l păstrați, dacă vă place.

— Vai de mine, dar nici prin cap nu-mi trece să ți-l iau! Trebuie neapărat să-l păstrezi sau să-l donezi unui muzeu.

Din nefericire, acesta părea să fie un subiect dureros.

— Oh, muzeele! zise cu amărăciune băiatul. Celor de la muzee puțin le pasă de lucrurile de pe la noi. Ei nu vor decît lucruri aduse din Creta sau din Egipt. Prefer să sfărîm cu mîinile mele vasele astea, decît să le dau lor. În schimb, pe ăsta aș dori să-l văd așezat într-o casă bună, printre celelalte lucruri frumoase pe care le aveți, adăugă el aruncînd priviri admirative în jur. Eu n-am unde să le țin! Mai mult îmi stau în drum, și mă încurc

printre ele. În special de ăsta mare mă împiedic. Cufărul mi l-am lăsat la gară, dar ceramica mi-a fost teamă s-o las. Rareori se întîmplă să le poți scoate întregi.

— Din ce să le scoți? De unde? Mi-ar place să-mi povestești totul.

— Poate că într-o bună zi o să vă povestesc, doamnă, dacă o să avem răgazul, zise băiatul ștergîndu-și cu batista funinginea de pe degete.

Răspunsul lui fusese politicos dar hotărît, ca un semn de încheiere a vizitei. Legă la loc curelele sacului, își luă pălăria din cui și apoi șovăi un răstimp, cu zîmbetul pe buze. Scoțînd din buzunar o pungută de piele de căprioară, se apropie de fereastra unde se aflau fetițele și le-o întinse, spunînd:

— Astea aș dori să le dau domnișoarelor.

În palma lui se aflau doi bulgări de piatră azurie — cam de aceeași culoare ca ouăle de prigorie sau ca marea în cele mai însorite zile ale verii.

Fetițele își manifestară uimirea și curiozitatea:

— Vai, dar ce sînt astea?

— Turcoaze, așa cum le scoți din mină, înainte de a umbla la ele bijutierii ca să le facă să pară verzi. Indienilor le plac mai mult așa.

Din nou doamna St. Peter șovăi și încercă să se opună. Îi spuse pe un ton deosebit de blînd că nu-l lasă să le dea fetițelor pietrele:

— Bine, dar astea valorează o avere.

— Nu le-aș vinde pentru nimic în lume. Le-am primit în dar de la un prieten. Am o mulțime dintr-astea și n-am ce face cu ele, dar pentru domnișoare or să fie niște jucării drăguțe.

Avea vocea atît de melancolică și de cuceritoare, încît nu-ți rămînea nimic de făcut decît să accepți.

— Ține-le așa o clipă, zise profesorul, uitîndu-se atent, dar nu la turcoaze, ci la mîna în care se aflau: palma musculoasă și bătătorită, degetele lungi și puternice, cu buricele delicate, degetul mic foarte drept, degetul mare flexibil și frumos arcuit, detașîndu-se de restul mîinii cu un aer de independență. Ce mînă frumoasă avea! O putea vedea și acum, cu pietrele azurii pe care le ținea.

Peste o clipă musafirul plecase, iar membrii familiei St. Peter se așezară și rămaseră să se uite unul la altul. Profesorul își aminti acum exact ce spusese nevastă-sa în ziua aceea:

— Ei, Godfrey, iată și o noutate în materie de studenți. Noi poftim la masă un sărăntoc de vagabond asudat, ca să-i economisim gologanii, și la plecare el ne lasă daruri princiare.

Profesorul reflectă că — după toți acești ani — vorbele ei rămîneau încă adevărate. Oameni de felul lui Outland nu cară multe bagaje cu ei, dar unul din lucrurile după care-i poți recunoaște este generozitatea lor fără margini — și sigur, după ce pleacă, nu poți spune decît că ți-au lăsat daruri princiare la despărțire.

Cu ajutorul unui preparator competent, tînărul Outland izbuti fără prea mare greutate să recupereze în patru luni toată matematica pe care ar fi trebuit s-o învețe în trei ani. Recunoștea că latina n-o învățase deloc ușor. La matematică, în schimb, n-avea nevoie să muncească, era suficient să fie atent. Preparatorul lui spunea că în viața lui n-a mai văzut așa ceva. St. Peter însă nu voia să se entuziasmeze prea tare. În calitatea

lui de tînăr profesor zelos, fusese adeseori tras pe sfoară. Știa că rareori minunile țin multă vreme, că mințile strălucitoare nu manifestă și stabilitate, iar în virtutea unei legi a naturii, neobișnuitul se banalizează.

În acele cîteva luni de la început, doamna St. Peter îl văzu pe protejatul lor mai des decît îl vedea soțul ei. Îi găsi băiatului o pensiune bună, avu grijă să-i procure haine de vară ca lumea și să-l facă să nu-i mai zică „stimată doamnă“. Băiatul veni adeseori în casa lor în vara aceea, ca să se joace cu fetițele. Petrecea cu ele în grădină ceasuri întregi, alcătuindu-le sate de indieni Hopi, din nisip și pietricele, desenîndu-le pe alei hărți ale Deșertului Pictat și ale ținutului Rio Grande, spunîndu-le povești, cînd nu-l mai auzea nimeni altcineva, despre aventurile de care avusese el parte împreună cu prietenul său Roddy.

— Mămico, izbucni Kathleen într-o seară la cină, tu știi că Tom nu are o zi de naștere?

— Cum adică?

— Păi, atunci cînd a murit mămica lui, în căruța aceea cu care umblau prin țară, și Tom era încă în scutece, ea a uitat să le spună soților O'Brien în ce zi s-a născut băiatul. Ba chiar a uitat să le spună și cîte luni are. Ei au zis că trebuie să aibă cam un an și jumătate, pentru că era voinic. Însă doamna O'Brien zicea întotdeauna că nu se poate, pentru că avea prea puțini dinți.

Profesorul întrebă dacă Tom le-a povestit vreodată de ce a murit mama lui.

— Știi cum, tăticule? Ea era rău bolnavă și tocmai de aceea se mutau ei înspre soare-apune, pentru ca să-și îngrijească sănătatea. Și, știi,

într-o zi, cînd își așezaseră tabăra pe malul unui rîu, tatăl lui Tom a intrat în apă ca să înoate și l-a apucat un cîrcel sau ceva, nu știu prea bine, și s-a înecat. Mămica lui Tom l-a văzut cum se îneacă, și din pricina asta i-a fost tot mai rău. Nu mai era nimeni prin preajmă, era singură, și a rămas acolo pînă cînd au găsit-o niște oameni, care i-au mînat căruța pînă la primul oraș ca s-o ducă la doctor. Dar pînă să ajungă ei acolo, ea era așa de bolnavă încît nu s-a mai putut da jos din căruță. Au dus-o în curtea familiei O'Brien, pentru că era chiar lîngă casa doctorului, și toată lumea știa ce de treabă e doamna O'Brien. Și mămica lui Tom a murit peste cîteva ceasuri.

— Dar Tom nu știe nimic despre tatăl lui?

— Doar atîta știe, că era învățător în statul Missouri. Atîta a apucat să le spună mămica lui soților O'Brien. Dar aceștia s-au purtat foarte, foarte frumos cu el.

St. Peter observase că poveștile pe care le spunea Tom fetițelor lui nu erau întunecate de nici o umbră de tristețe. Kathleen și Rosamond priveau copilăria oarecum de vagabond a băiatului drept o aventură veselă, pe care le-ar fi plăcut și lor s-o trăiască. Erau încîntate să se joace de-a Tom și Roddy. Roddy era prietenul minunat, cu zece ani mai mare decît Tom, care se pricepea strașnic la șerpi și la pantere, la ținuturi pustii și la piei roșii.

— Și el a lăsat baltă o slujbă bună de fochist pe linia ferată Santa Fé, și a plecat cu Tom să alerge călare după vite pe o leafă de nimica, doar așa ca să poată fi alături de Tom și să-l îngrijească

după ce a zăcut de pneumonie, le povestise Kathleen.

— Dar n-a fost numai din cauza asta, adăugase Rosamond, visătoare. Roddy era foarte mîndru. Nu-i plăcea să primească ordine și nici să trăiască din leafă. El voia să fie slobod, să stea toată ziua în șa, iar noaptea s-o folosească drept pernă. Ți-aduci aminte, Kitty, că Tom ne-a povestit și asta.

— În orice caz, a fost cu adevărat nobil. Întotdeauna s-a purtat nobil, nobilul Roddy! rotunji Kathleen povestea.

După acea primă zi în care pășise în grădina lor și se prezentase, Tom nu mai reluase povestea vieții lui, nici față de profesor, nici față de doamna St. Peter, cu toate că ei îl încurajau adesea s-o facă. Ori de cîte ori îi puneau întrebări, le vorbea despre ținutul său din New Mexico, despre părintele Duchene, preotul misionar care-l învățase carte, despre indieni; despre viața lui vorbea degajat și confidențial numai cu fetițele. Profesorul se tot mira cum îi dă mîna băiatului să piardă atîta vreme cu ele. În tot cursul verii și toamnei, băiatul venea în fiecare după-amiază și stătea cu ele în grădină. Iarna venea vreo două-trei seri pe săptămînă, ca să joace cu ele popa-prostul sau să ia de la ele lecții de dans.

Se vedea că atmosfera din casă reprezenta o adevărată vrajă pentru un băiat care fusese deprins dintotdeauna cu o viață aspră. Se bucura de drăgălășenia și prospețimea și veselia fetițelor, de parcă ar fi fost niște flori. Probabil că îi plăcea și faptul că, la rîndul lui, exercita o atracție asupra lor. Fața lui Tom — mult mai frumoasă acum decît în momentul sosirii la Hamilton — se îmbujora de plăcere ori de cîte ori Kathleen îl apuca de mînă și i-o strîngea cît putea de tare, strigînd:

— Vai, Tom, te rooog să ne mai spui despre ziua aceea cînd tu și cu Roddy ați găsit secată groapa din care beați apă, și pe urmă, te roog să ne mai spui cum a fost cu șarpele acela cu clopoței care l-a mușcat pe Henry!

Băiatul șoptea atunci: „Bine, acuș!“ și după o vreme, prin ferestrele deschise, profesorul îi auzea jucîndu-se și vorbind în grădină: rîsul și exclamațiile fetițelor, apoi vocea aceea cu totul deosebită a lui Tom — matură, încrezătoare, variind rareori ca înălțime a sunetelor, dar oferind o gamă largă de modulații delicate care-ți mergeau drept la inimă.

Nici n-ar fi putut să-și dorească un mai bun tovarăș de joacă pentru fiicele lui, iar acestea, la rîndul lor, îl învățau pe Tom o serie de lucruri care-i erau mai necesare decît matematica.

Șezînd în camera lui de lucru, după atîta vreme St. Peter reflectă că toți acei ani de început, înainte ca Outland să fi făcut ceva cu adevărat remarcabil, fuseseră de fapt cei mai buni. Îi plăcea să-și amintească de încîntătoarele grupuri de cîte trei pe care le găsea mereu — în hamacul ce se legăna între tei, pe pervazul ferestrei, sau în fața focului din sufragerie. O, ce vremuri pline de farmec cunoscuse pe atunci vechea lor casă: sărbători de familie, ospitalitate, sociabilitate, fetițe care dansau prin toată casa, Augusta mereu pe acolo, rochițe vesele care atîrnau seara pe manechinele din încăperea unde lucra el, cumpărăturile pentru Crăciun, micile șoapte tainice și chi-

cotelile înăbușite de pe scări. Cînd un om a avut în casa lui copii drăguți, veseli și înmiresmați ca niște flori, plini de imaginație agreabilă, de impulsuri generoase, gata de orice năzbîtie, de ce oare nu i-a putut păstra așa? Și profesorul se întrebă: Oare nu există în viață nici o altă cale decît cea a Medeei?

XI

ÎNTR-O DUPĂ-AMIAZĂ, St. Peter se întorsese tîrziu de la cursuri și tocmai își aprinsese lampa cu gaz să se apuce de lucru, cînd auzi un pas ușor urcînd scările. Peste o clipă, glasul lui Kathleen strigă:

– Tată, te pot întrerupe o clipă?

Profesorul îi deschise ușa, lăsînd-o să intre pe fiica lui.

– Kitty dragă, îți mai aduci aminte cînd ai stat acolo pe scară ceasuri întregi, înțepată de albină și cu sticluța de doctorie în mînă? Nimeni nu mi-a arătat vreodată mai multă considerație, nici măcar maică-ta.

Kathleen își aruncă pălăria și jacheta pe scaunul croitoresei și se învîrti prin cameră, trecînd cu degetul peste mobile ca să vadă cît praf s-a așternut pe ele.

– Mă tot întrebam dacă n-ai avea nevoie de mine, să vin din cînd în cînd să-ți mai fac curățenie. Dar văd că lucrurile nu stau chiar atît de prost cum se zice. E prima dată cînd te vizitez

de cînd ai rămas singur în casa asta. De mai multe ori pînă acum mi s-a întîmplat să trec pe aici, chiar pe aleea asta, dar întotdeauna m-am întors din drum.

Kathleen făcu o pauză și-și încălzi mîinile la sobiță. Apoi reluă:

– Mde, sînt o gîsculiță, după cum bine știi. Se întîmplă ca tot felul de lucruri ciudate să mă întristeze. Văd că ai păstrat manechinele vechi ale Augustei. Știi, nu cred că ea a avut în viață vreun eveniment care s-o fi amuzat mai tare. Iar acum a devenit de-a dreptul sentimentală în legătură cu prezența lor aici. De fapt, tocmai pentru asta am venit: să-ți vorbesc despre Augusta. Știai că și-a pierdut o parte din economii în crahul Societății cuprifere Kinkoo?

– Augusta? Ești sigură? Vai ce păcat!

– Da. Săptămîna trecută a fost la mine să-mi mai coasă cîte ceva. Am băgat de seamă că e cam abătută. Nici la prînz n-a prea avut poftă de mîncare – ceea ce, după cum știi, nu i se întîmplă prea des. Îi era rușine să vorbească despre asta cu vreunul din noi, pentru că, după cît se pare, îl consultase pe Louie, care o povățuise să nu investească în acțiunile societății. Dar cum o mulțime de enoriași de la biserica ei își băgau banii tocmai în această societate, firește că i s-a părut că totul ar fi în regulă. A pierdut săraca cinci sute de dolari, ceea ce pentru ea e o adevărată avere. Iar Scott zice că n-o să mai reușească să recupereze nici măcar o centimă.

– Cinci sute de dolari, murmură St. Peter. Ia să vedem... La trei dolari ziua de muncă, înseamnă o sută șaizeci și șase de zile lucrătoare.

Ţţ, ţţ, ţţ! Păi, ce-am putea să facem în privinţa asta?

— În orice caz, de făcut trebuie să facem ceva. Ştiam eu că şi tu, tăticule, o să fii de aceeaşi părere.

— Normal. Cred că trebuie să punem mînă de la mînă şi să acoperim paguba. Am să vorbesc chiar astă-seară cu Rosamond.

— Nu e cazul, dragă! spuse Kathleen scuturînd din cap. Am fost la ea, dar refuză.

— Refuză? Nu se poate aşa ceva, draga mea! Doar am şi eu un cuvînt de spus.

Tonul lui ferm şi roşul aprins care-i coloră obrajii erau o adevărată încîntare pentru fiică-sa.

— Rosamond zice că, înainte de a o sfătui pe Augusta, Louie şi-a dat osteneala să se consulte cu bancherul lui şi cu mai mulţi specialişti în domeniul cuprului; şi că dacă nici de data asta Augusta nu învaţă nimic din lecţia primită, o să repete aceeaşi greşeală de nu ştiu cîte ori. Rosamond zicea că au să facă ei ceva pentru Augusta mai tîrziu, dar nu mi-a precizat ce.

— Bine, las-o pe Rosamond în seama mea. O s-o conving eu.

— Chiar dacă izbuteşti să ajungi la vreun rezultat cu ea, oricum ţine morţiş s-o facă pe Augusta să-şi recunoască greşeala, să spună că a fost proastă, şi nu se poate să procedăm aşa. Să nu uităm că Augusta e grozav de mîndră. Cînd i-am spus că o s-o ajute clienţii şi clientele ei, a fost foarte demnă şi a zis că ea nu e genul ăla de croitoreasă; că ea munceşte pentru bani. Scott s-a gîndit că am putea cumpăra acţiuni ale unei societăţi mai de încredere şi să-i spunem

că am recurs la influenţa de care ne bucurăm pentru a putea obţine un schimb, dar că ea ar trebui să-şi ţină gura. Poate n-ar fi chiar atît de greu să ne descurcăm cu o minciună în genul ăsta, întrucît ea, săraca, habar n-are de afaceri. Sînt convinsă că aş putea obţine ajutorul familiilor Dudley şi Brown. Aşa că n-ar mai fi nevoie să ne milogim la familia Marsellus!

— Mai ai răbdare vreo cîteva zile. Ar fi o ruşine pentru întreaga noastră familie dacă nu încercăm noi să compensăm paguba. Tocmai de dragul lui Rosamond, nu se poate s-o scoatem din cauză. Am impresia că nu e deloc conştientă de acest gen de răspunderi. Într-o lume plină de păcătoşi, de ce ar trebui tocmai Augusta să plătească în mod atît de scrupulos pentru greşelile săvîrşite? Mi se pare o meschinărie cumplită din partea lui Rosie, zău aşa!

Kathleen dădu să vorbească, dar pe urmă îşi muşcă limba şi se întoarse într-o parte. După un răstimp zise, scoţînd vorbele cu greutate:

— Scott o să pună la bătaie o sută de dolari.

— Foarte mărinimos din partea lui. Dau şi eu o sută, iar Rosie să acopere restul. Dacă n-o face, am să vorbesc eu cu Louie. E un tip foarte generos. Nu-mi aduc aminte să fi refuzat vreodată cuiva nici timpul, nici banii lui.

Deodată, în ochii lui Kathleen se aprinse o lumină:

— Vai, tăticule, văd că ai cerga mexicană a lui Tom! Habar n-am avut că ţi-a dat-o ţie. De nu ştiu cîte ori mă întrebasem pe unde o fi!

Ridică de la piciorul divanului o pătură vineţie, cu dungi decolorate pînă la nuanţa ametis-

tului și cu cîte un chenar galben pal la amîndouă capetele.

— A da! De multe ori mi-e cam răcoare cînd mă întind pe divan, mai ales dacă sting soba — ceea ce maică-ta zice că ar trebui să fac întotdeauna. Pentru nimic în lume nu m-aș despărți de pătura asta.

— Păi, nici el n-ar fi dat-o nimănui în afară de tine. Parcă ar fi fost propria lui piele. Ți-aduci aminte ce tare mirosea a cal cînd a adus-o și ne-a arătat-o prima dată?

— Da, mirosea a grajd! Fusese legată în spatele șeii la nu știu cîți cai asudați. De fapt, cînd e umed afară se mai simte încă și acum mirosul!

Kathleen o mîngîie, dusă pe gînduri.

— Știi, a adus-o Roddy din vechiul Mexic. I-a dat-o lui Tom în iarna cînd s-a îmbolnăvit Tom de pneumonie. Tom ar fi trebuit s-o ia cu el în Franța. Spunea că Rodney Blake ar putea să apară în Legiunea Străină. Dacă ar fi luat-o cu el și l-ar fi găsit pe Rodney...

St. Peter zîmbi și, la rîndul lui, mîngîie pătura:

— Știi, Kitty, că uneori mă bate gîndul să mă duc acolo, în Mexic, să-l caut pe Blake? Parcă îl am pe conștiință. Dacă țara aia n-ar fi atît de nesfîrșită...

— Vai, tăticule! Asta era visul meu romantic din copilărie — să-l găsesc pe Roddy! De foarte multe ori la asta mă gîndeam ceasuri întregi cînd stăteam culcată după-amiaza. În gîndul meu am traversat rîuri și fluvii și m-am cățărat pe munți și am rătăcit printre triburile de indieni Navajo și l-am salvat pe Roddy în momentele

cele mai critice, tocmai cînd îl înjunghia cineva pe la spate sau îl drogau într-un tripou, și i-l aduceam pe urmă lui Tom. Știi, Tom ne povestise despre Roddy cu multă vreme înainte de a-ți spune ție.

— Ei, voi fetițele trăiați pur și simplu în lumea poveștilor lui. Țineați la ele mai mult decît la toate cărțile voastre de aventuri.

— Eu mai țin încă și azi, zise Kathleen ridicîndu-se. Acum că Rosamond are vila Outland, socot că toate poveștile lui Tom îmi aparțin numai și numai mie.

St. Peter își lăsă jos țigara pe care tocmai o aprinsese în speranța unei conversații mai lungi.

— Nu mai poți zăbovi un pic, Kitty? Rareori mi se întîmplă să mai stau la taclale cu cineva care să-și amintească de această latură a lui Tom. A fost foarte, foarte plăcut — de fapt toți anii aceia cînd venea mereu pe la noi, de parcă era fratele vostru mai mare. Era altfel decît ceilalți băieți de la colegiu, nu? Avea o strălucire deosebită în ochi, glasul îi suna altfel... De cîte ori intra în cameră, aveai senzația că în spatele umerilor lui zărești un cadru geografic ieșit din comun.

Kathleen zîmbi stins:

— Da, și acum s-a prefăcut în întregime în chimicale și dolari și cenți, nu? Dar nu pentru tine și pentru mine! Tom al nostru e mult mai drăguț decît al lor.

Kathleen își puse jacheta, ieși din camera de lucru a tatălui și coborî în fugă scările. Profesorul St. Peter, rămas pe palier în pragul ușii, se uită în urma ei pînă cînd n-o mai văzu. După

plecarea ei, zăbovi încă o vreme nemişcat, de parcă ar fi ascultat ceva, cu auzul încordat, sau ar fi încercat să-şi fixeze în minte o idee fugară.

XII

ÎN DIMINEAŢA aceea St. Peter îşi lua micul dejun singur, la şase şi jumătate, citind scrisorile primite în seara anterioară, şi aşteptînd să fiarbă cafeaua. De mult nu mai avusese ore la opt dimineaţa, dar anul acesta comitetul de organizare îi făcuse bucuria să-i pună un curs la prima oră.

– La banii lui, îşi poate permite să ia un taxi, spusese decanul.

După gustarea de dimineaţă St. Peter urcă în camera soţiei sale.

– Am o întîlnire cu o doamnă, zise el, aruncînd o scrisoare pe plapumă.

Nevastă-sa citi o scrisoare din partea doamnei Crane, cea mai puţin atrăgătoare dintre soţiile profesorilor, în care-i cerea o întrevedere, cît mai curînd cu putinţă. Şi întrucît dorea să-i vorbească strict confidenţial, îi cerea permisiunea să-l viziteze în camera de lucru din casa veche, pentru că înţelesese că el tot acolo lucrează.

– Bietul Godfrey! murmură doamna St. Peter.

– Nu prea e cazul să glumim pe tema asta.

St. Peter se duse în camera lui să-şi ia o batistă şi apoi se întoarse, după care îşi reluă propoziţia întreruptă:

– Mă tem că asta înseamnă că bietul Crane trebuie operat din nou. Dar, s-ar putea să fie încă şi mai rău: i-or fi spus doctorii că o nouă operaţie ar fi inutilă. Situaţia este ca cea din povestirea lui Edgar Poe, *Groapa şi pendulul.* Am impresia că-l văd pe bietul om legat cu nişte curele de un disc mare care se învîrteşte, şi venind mereu sub lama cuţitului.

Doamna St. Peter privi cu severitate scrisoarea, apoi spinarea soţului. Nu prea credea ea că subiectul conversaţiei îl va constitui tratamentul chirurgical al domnului Crane. În ultima vreme, doamna Crane se purtase extrem de ciudat.

Doctorul Crane se căsătorise cu o fată căreia nu i-ar fi făcut nimeni curte, una din fetele acelea la care nu se gîndeşte nimeni niciodată, decît cel mult ca să-şi spună: „Ce fată de treabă e!“ – tocmai pentru că e atît de neatrăgătoare. Acum aveau trei fete tare urîţele şi nici un alt venit decît salariul lui Crane. Fiindcă aveau mereu nevoie de medici şi chirurgi, o duceau destul de greu.

St. Peter îşi sărută nevasta şi plecă, fără să aibă habar de ceea ce se petrecea în mintea ei. În cursul dimineţii îi telefonă doamnei Crane şi-i fixă o întîlnire la ora cinci după amiază. Deoarece în casa veche soneria nu mai funcţiona, aşteptă pe scările de la intrare să-şi primească vizitatoarea şi s-o conducă pînă în camera lui de lucru. Ploua înfiorător, şi doamna Crane sosi îmbrăcată într-un fulgarin cauciucat şi cu o pălărie sport, împletită, de fapt aparţinînd uneia dintre fiicele ei. St. Peter îi luă umbrela udă şi o conduse pînă sus pe scări.

— Vă rog să mă scuzați, doamnă Crane, aici nu prea am condiții potrivite pentru a primi o doamnă. Știți, a fost de fapt camera de lucru a croitoresei. Stați pe scaunul Augustei, ea susținea că e foarte comod.

— Mulțumesc.

Doamna Crane se așeză, își scoase mănușile și își împinse cîteva șuvițe de păr ud sub pălăria croșetată. Fața ei urîțică și fără haz avea o expresie îndurerată.

— Domnule profesor, am venit fără știrea soțului meu, ca să vă întreb ce credeți că s-ar putea face în privința drepturilor noastre bănești legate de patentul Outland. Știți probabil că boala soțului meu ne-a lovit foarte tare din punct de vedere material și nu se știe dacă nu îi vor reveni tulburările, și încă într-o formă și mai gravă. Eu una nu m-am îndoit niciodată că dumneavoastră vă dați seama că ar fi pur și simplu un act de dreptate să împărțiți cu noi cîștigurile aduse de brevet.

St. Peter o privi uluit:

— Dar, stimată doamnă Crane, cum aș putea să împart cu dumneavoastră ceea ce nu am? Tom a lăsat moștenire proprietatea și drepturile asupra patentului într-un mod perfect legal. Faptul că a numit-o pe fiică-mea drept unică beneficiară a acestei averi nu îmi dă mai multe drepturi, după cum nu mi-ar fi dat dacă ar fi lăsat moștenitor pe vreunul din neamurile lui. Vă spun în modul cel mai cinstit cu putință că n-am încasat vreodată nici măcar un dolar de pe urma invenției cu vidul Outland.

— Dar e același lucru de vreme ce intră în familia dumneavoastră, domnule profesor. Trebuie să se țină seamă și de soțul meu în această privință. Doar a petrecut zile și nopți trudind împreună cu Outland. Tom Outland n-ar fi izbutit niciodată să-și elaboreze teoria fără ajutorul lui Robert. Lucrul acesta l-a afirmat Outland de mai multe ori, atît în prezența mea, cît și în prezența altora.

— Eu vă cred, doamnă Crane. Dificultatea constă în faptul că Tom nu a recunoscut și prin testament ajutorul.

Doamna Crane își înălțase capul și își proptise înainte bărbia ascuțită, cu multă hotărîre, deși fără nimic agresiv:

— Domnule profesor, iată cum s-a întîmplat. Domnul Marsellus a venit aici, fiind un străin, ca să instaleze centrala electrică Edison exact în momentul cînd tot orașul era în fierbere din pricina veștii că Outland căzuse pe front. Toată lumea dorea să facă ceva pentru memoria tînărului. Dumneavoastră l-ați adus pe domnul Marsellus în casa noastră și ni l-ați prezentat. După aceea a revenit singur de nenumărate ori, și a izbutit să-l convingă pe soțul meu. Robert l-a crezut dezinteresat, socotind că problema îl preocupă din punct de vedere strict științific și i-a vorbit foarte mult despre lucrările efectuate de el împreună cu Tom Outland. Apoi avocații lui Rosamond au venit să ceară documentele. Tom Outland nu avea propriul lui laborator. La cererea soțului meu i se îngăduise să folosească o cameră din clădirea secției de fizică. El a ținut să lucreze acolo, pentru că avea mereu nevoie de ajutorul lui Robert. Apoi am aflat de logodna

fiicei dumneavoastră cu Marsellus, iar pe urmă am auzit că toate documentele lui Outland i-au fost predate acestuia.

Aici St. Peter i-o luă înainte:

— Dar, stimată doamnă Crane, soțul dumneavoastră n-ar fi putut și nici n-ar fi vrut să păstreze hîrtiile care-i aparțineau lui Tom. Ele trebuiau să fie predate executorului testamentar al acestuia, adică reprezentantului legal al fiicei mele.

— Păi, puteam foarte bine să le păstrez eu dacă nu le putea păstra el! se revoltă doamna Crane înfigîndu-și bărbia înainte, de parcă ar fi vrut să arate că nu se mai poate stăpîni. Puteam să le țin eu pînă ni se făcea dreptate și pînă obțineam într-un fel sau altul recunoașterea contribuției aduse de soțul meu în toate aceste cercetări. Dacă el ar fi dus atunci hîrtiile la tribunal, cu toate dovezile pe care le aveam, am fi obținut foarte ușor dreptate. Dar domnul Marsellus este deosebit de abil. Lingușindu-l pe Robert, a smuls de la el tot ce se putea.

— Dar nu a luat nimic de la soțul dumneavoastră. Hîrtiile și aparatele lui Outland au fost predate executorului său testamentar, ceea ce era inevitabil.

— Acesta a fost un subterfugiu jalnic, spuse doamna Crane cu mult subînțeles. Dumneavoastră știți că Robert nu trăiește cu picioarele pe pămînt și, ca vechi prieten al lui, ați fi putut să ne avertizați.

— În ce privință, doamnă Crane?

— Păi, să ne fi spus că Marsellus întrezărește posibilitatea de a face avere din gazul pe care-l

crease soțul meu împreună cu elevul lui, și atunci am fi putut să pretindem partea noastră înainte de a-i lăsa ginerelui dumneavoastră mînă liberă în toate privințele.

Profesorul se simți tare nefericit. Începu să umble în sus și-n jos prin încăpere. Apoi zise:

— Domnul mi-e martor că țin mult ca soțul dumneavoastră să obțină ceva din banii ăștia. Dar cum să facem? Ce mijloace avem? M-am gîndit foarte mult la povestea asta și îmi pare rău că Tom și-a alcătuit astfel testamentul. Probabil însă că băiatului nici nu i-a trecut vreodată prin cap că testamentul lui ar putea fi validat sau atacat. El se aștepta să se întoarcă din război și să-și pună singur în aplicare invenția. Mă îndoiesc foarte tare că Robert, în ciuda competenței sale superioare, ar fi putut să cunoască toate căile întortocheate și chițibușăria cu ajutorul cărora se putea comercializa patentul. Pentru așa ceva trebuie foarte multă muncă și o pricepere cu totul specială.

— Pricepere de negustor sau de voiajor comercial! întrerupse doamna Crane, începînd să devină dezagreabilă.

— Mă rog, dacă ziceți dumneavoastră! Dar, în orice caz, Robert nu era el omul capabil să-i convingă pe fabricanți și pe tehnicieni, după cum nu eram nici eu. Înainte de a ieși vreun ban din afacerea asta, s-a investit foarte mult în ea: practic, și ultima centimă de care dispunea Marsellus sau pe care a putut s-o împrumute. Omul a riscat foarte mult. Crane și cu mine, unindu-ne eforturile, tot n-am fi izbutit să scoatem nici măcar a suta parte din capitalul de care a fost

nevoie pentru a declanşa operaţia. Fără capitalul necesar pentru a pune lucrurile în funcţiune, ideea lui Tom ar fi rămas pur şi simplu o formulă pe hîrtie. Şi aşa zăcuse doi ani în laboratorul soţului dumneavoastră şi poate ar mai fi mucegăit mulţi ani pînă cînd el sau eu am fi izbutit să facem ceva în privinţa ei.

Faţa neatrăgătoare şi tristă a doamnei Crane manifestă o animaţie mult mai puternică decît ai fi putut să te aştepţi de la ea:

– Zăcea acolo pentru că acolo îi era locul! Acolo fusese elaborată! Bărbatului meu i-a smuls-o din mînă un aventurier, iar prietenia lui pentru dumneavoastră l-a făcut să se simtă cu mîinile legate. Mă văd silită să spun că aţi dovedit prea puţină consideraţie faţă de el. Aţi fi putut foarte bine să ne avertizaţi să nu lăsăm să ni se ia hîrtiile acelea. Dumneavoastră îl vedeţi pe Robert din ce în ce mai slăbit şi supus mereu operaţiilor acelora teribile, şi pe fetele noastre care umblă jerpelite şi dau lecţii pe la tot felul de şcoli prăpădite, în timp ce Rosamond umblă falnică de colo pînă colo într-o limuzină, îşi construieşte vile – şi totuşi nu faceţi nimic în privinţa asta. Vă încasaţi onorariile – pe care le-aţi cîştigat pe drept, e adevărat – şi vă mutaţi într-o casă nouă şi uitaţi complet ce înseamnă să fii strîmtorat.

Profesorul îşi trase un scaun aproape de doamna Crane şi-i vorbi cu răbdare:

– Doamnă Crane, vă rog să mă credeţi că dacă, din punct de vedere legal, aţi avea vreun drept asupra acestui patent, eu l-aş apăra chiar şi împotriva lui Rosamond, la fel cum l-aş apăra

împotriva oricărei alte persoane. Sînt de părere că ea ar trebui să recunoască, într-un fel sau altul, îndelungata prietenie şi ajutorul pe care profesorul Crane i le-a oferit lui Tom. Nu văd exact cum s-ar putea face acest lucru, dar sînt de părere că ar trebui să fie făcut. Dacă doriţi, îi pot spune oricînd lui Rosamond cum văd eu lucrurile. Dumneavoastră de ce nu-i expuneţi chestiunea?

– Nu vreau să cer nimic de la doamna Marsellus. I-am scris acum cîtăva vreme şi mi-a răspuns, prin avocatul ei, că toate pretenţiile ridicate asupra patentului Outland vor fi luate în consideraţie la timpul potrivit, în ordinea priorităţii. Nu este un lucru demn pentru un om cu poziţia lui Robert să accepte din partea familiei Marsellus nişte bani pentru ca să-şi ţină gura. Noi vrem să ne facă dreptate şi fratele meu este convins că tribunalul ne-o va face.

– Mde, presupun că Bright se pricepe la tribunale mai bine decît mine. Dar, din moment ce v-aţi hotărît să vă adresaţi justiţiei, de ce aţi mai venit la mine?

– Sînt cîteva lucruri pe care justiţia nu le rezolvă, zise doamna Crane cu un aer misterios, în timp ce se ridica şi-şi punea mănuşile. Am vrut să ştiţi şi dumneavoastră ce gîndim şi ce simţim în această privinţă.

St. Peter o conduse pînă jos şi-i deschise umbrela, după care se întoarse în camera lui de lucru, ca să mediteze în linişte la întreaga poveste.

Prietenia lui cu profesorul Crane fusese destul de ciudată. În societate, cu siguranţă că n-ar fi avut ce să-şi spună; dar la universitate luptaseră

împreună pentru o cauză comună. Se împotriviseră amîndoi din răsputeri — în măsura în care le îngăduiau energia și mijloacele — noului val de mercantilism, țelului de „a produce rezultate“, care submina și vulgariza învățămîntul. Adunarea legislativă a statului, precum și consiliul de conducere al universității, păreau hotărîți s-o preface într-o școală comercială. Candidaților la obținerea licenței în umanistică li se dădeau puncte în plus dacă se transferau la studii comerciale; se țineau cursuri de contabilitate, agricultură experimentală, gospodărie, croitorie de damă și cîte și mai cîte. An de an, consiliul de conducere se străduia să reducă punctajul cerut în domeniul științei și umanisticii pentru absolvire sau promovare. Sporurile de salarii ale profesorilor, condițiile de promovare, orice alte avantaje acordate corpului didactic, erau cîștigate de profesorii care-i sprijineau pe consilieri în desființarea studiilor cu profil strict cultural. Dintr-un corp profesoral de șaizeci de oameni, poate vreo douăzeci luptau cu adevărat pentru menținerea unui nivel riguros științific și cultural al învățămîntului — și Robert Crane se numărase printre cei mai vajnici militanți în această direcție. Își pierduse postul de decan al colegiului de științe, tocmai din pricina opoziției sale intransigente față de înrîurirea degradantă a politicienilor asupra treburilor universitare. Postul a fost acordat, în schimb, unui om mult mai tînăr, șeful secției de chimie, care se arăta dispus „să ofere contribuabililor ceea ce doreau“.

Lupta comună pentru păstrarea demnității universității, precum și a propriei lor demnități,

îi legase foarte mult pe St. Peter și Crane. În afară de asta, erau singurii profesori care făceau cercetări de natură necomercială, și din cînd în cînd se mai vizitau ca să schimbe idei. Dar cam la atîta se rezumau relațiile dintre ei. St. Peter nu-l putea pofti la cină pe Crane: prezența unei sticle de vin de Bordeaux pe masă l-ar fi stînjenit. Crane avea toate prejudecățile comunității baptiste în sînul căreia crescuse. Le dusese cu el și cînd plecase la studii la o universitate germană, și le adusese înapoi.

Pe de altă parte, Crane știa că nici unul dintre colegii lui nu-i urmărește cu atîta atenție ca St. Peter activitatea, și nici nu se bucură mai sincer de micile lui triumfuri. St. Peter nu putea să nu admire curajul acestui om: sărac, bolnav, surmenat, obligat de conștiința lui să-și îndeplinească cu seriozitate și într-un mod generos îndatoririle profesionale, continua în tot acest timp experiențele plicticoase și delicate legate de determinarea dimensiunilor spațiului. Din fericire, Crane nu părea să aibă nici un fel de nevoi sau instincte sociale. Nu se ducea niciodată nicăieri — decît cel mult de vreo două ori pe an la un dineu în casa președintelui universității. Muzica îl tulbura mult prea tare, dansul îl șoca pur și simplu: era de-a dreptul incapabil să înțeleagă cum de li se permitea studenților să danseze. O dată, după ce stătuse alături de el la masa oferită de președinte, doamna St. Peter îi spusese soțului ei:

— Individul ăsta e pur și simplu sinistru! Îți face de-a dreptul rău: toată seara îi ieșeau

mînecile de la flanelă din manșete, și el le împingea înăuntru cu degetul. După toate aparențele, pare să considere un păcat să trăiască pînă și cu o femeie atît de urîtă ca doamna Crane.

După ce Tom Outland își luase licența la universitate, lucrase împreună cu doctorul Crane timp de cîțiva ani în clădirea secției de fizică. Nu încape îndoială că cercetătorul mai vîrstnic îi fusese de mare ajutor celui mai tînăr. Deși un asemenea gen de ajutor – rezultatul criticilor și sugestiilor – nu se poate exprima ușor sub forma unor procente, totuși St. Peter socotea că profesorul Crane era îndreptățit să obțină ceva de pe urma patentului.

Drept care se hotărî să ridice problema față de Louie. Dar, în primul rînd, ar fi fost mai bine să vorbească personal cu Crane, și să încerce să-i scoată din cap ideea de a se adresa tribunalului. Cumnatul lui Crane, Homer Bright, ar fi fost ispitit de publicitatea pe care i-ar fi adus-o, fără îndoială, o acțiune legată de patentul Outland. Dar cu siguranță avea să piardă procesul, iar Crane n-avea să se aleagă cu nimic. În schimb, Louie se putea dovedi generos, dacă era abordat cum trebuie.

St. Peter se uită la ceas. Acum avea să se ducă acasă, dar după cină își propunea să facă o plimbare pînă la laboratorul de fizică, unde colegul lui lucra seară de seară. Nu se ducea la Crane acasă decît dacă n-avea încotro, pentru că locuia în niște condiții de urîțenie deprimantă, cu nimic justificată.

XIII

LA CINĂ LILLIAN nu-i puse nici un fel de întrebări cu privire la întrevederea sa cu doamna Crane, iar el nu furniză din proprie inițiativă nici un fel de informații. Totuși, ea nu se arătă deloc surprinsă cînd profesorul spuse că nu mai zăbovește să-și fumeze trabucul, întrucît se duce pînă la laboratorul de fizică.

Traversă parcul, trecu pe lîngă vechea lor locuință și o luă pe la capătul dinspre miazănoapte al terenurilor universității, către o clădire izolată, în mijlocul unui pîlc de pini. Era construită din cărămidă roșie, după model englezesc. Arhitectul avusese o idee bună, și aproape că izbutise să realizeze ceva ca lumea, aproximativ ca vechea clădire a Institutului Smithsonian de la Washington. Dar după ce începuse lucrarea, organul legislativ al statului îl înfrînsese, reducîndu-l pe antreprenor la posibilitățile unui caiet de sarcini foarte meschin, cerîndu-i o execuție cît mai ieftină, ceea ce stricase totul, atît pe dinafară cît și pe dinăuntru. Nici nu se terminase bine clădirea, și instalatorii, zidarii și dulgherii se și apucaseră s-o tot cîrpească și s-o repare. Crane și cu St. Peter, foarte tineri pe atunci, își irosiseră săptămîni de zile luptîndu-se cu antreprenorii și, în cele din urmă, se prezentaseră personal în fața comitetului legislativ, pentru a pleda în favoarea integrității acelei clădiri. Dar nu ieșise nimic din toate strădaniile lor. Era una dintre numeroasele lor cauze pierdute.

St. Peter intră în clădire și, urcînd scările, ajunse pînă la ușa unei cămăruțe de la capătul unui coridor cu laboratoare. După ce bătu în ușă, auzi tîrșiitul familiar al papucilor de pîslă al lui Crane: ușa se deschise.

Cu toate că în seara asta nu lucra nici cu fluide nici cu baterii, ci la un soi de birou înțesat de hîrtii, Crane era îmbrăcat într-o haină de bumbac gri, care de atîta spălat intrase la apă încît părea o cîrpă. Camera arăta ca orice birou de profesor în spatele unui amfiteatru: cărți prăfuite, dosare prăfuite, dar nici un fel de aparatură — afară doar de o lampă cu spirt și o cratiță mică în care fizicianul își fierbea uneori apă pentru a-și face cacao. Lucra la lumina puternică a unui bec electric fără abajur — se părea că omul nu avea nici cea mai mică idee de confort. Își pofti musafirul să se așeze și îl rugă să-l ierte o clipă, pînă cînd termină de trecut niște înregistrări într-un carnet.

St. Peter se uită la el cum scria cu stiloul. Mîinile atît de abile în operațiile delicate de manipulare a instrumentelor și aparaturii erau albe și fine; degetele le avea lungi și subțiri, pătate de chimicale, și cu buricele teșite ca ale unui violonist. Avea capul pătrat și partea de jos a feței era acoperită de o barbă roșcată, lipsită de strălucire. Ochii slab colorați și sprîncenele blonzii erau într-un mare contrast cu gura — trăsătura cea mai viguroasă a întregii sale înfățișări. Dacă țineai minte ceva din aspectul fizic al lui Crane — apoi cu siguranță era gura uluitor de roșie, înconjurată de barba aceea creață și încîlcită. Buzele nu erau deloc modelate, erau la fel de groase la colțuri ca și la mijloc, și profesorul părea să

vorbească mai degrabă printre ele decît cu ajutorul lor. Pe de altă parte, părea să fie și conștient de ele într-un mod jenant, aproape dureros.

Lui St. Peter i se păru că n-ar avea nici un rost să-l ia pe ocolite. De îndată ce Crane lăsă jos tocul, îi spuse că în cursul după-amiezii a trecut pe la el doamna Crane. Colegul său se îmbujoră, puse mîna pe un *coupe-papier* mare de celuloid și începu să-l tot frămînte, pipăindu-i muchea.

— Aș vrea să știu exact ce părere ai în această privință și care sînt faptele reale, începu St. Peter. N-am mai discutat chestiunea pînă acum, și s-ar putea să fie și unele lucruri de care habar n-am. Tom ți-a spus vreodată că intenționează să-ți ofere o cotă-parte, dacă ar fi să realizeze ceva beneficii?

— Nu, nu chiar așa. Nu mi-a spus-o efectiv. — Profesorul Crane își mișcă umerii strînși în haina cam strîmtă, părînd deopotrivă stînjenit și nefericit. — De mai multe ori a spus, așa în general, că speră ca treaba să meargă, atît de dragul meu cît și al lui, și că urma să folosim veniturile realizate pentru a continua experiențele.

— Dar a vorbit pe larg despre eventuala valoare comercială a gazului, în timp ce încerca să-l obțină?

— Nu prea. Nu, foarte rar, aș zice. Cel mult de vreo cinci-șase ori în decursul celor trei ani cît a lucrat în laboratorul meu. Dar ori cîte de ori vorbea, o făcea așa, de parcă ar fi fost ceva de cîștigat pentru amîndoi, dacă gazul nostru ajungea să fie rentabil.

— Dar spune-mi, Crane, cam cît era „al nostru“ gazul?

— Fireşte că, vorbind strict, nu era. Ideea a fost a lui Outland. A beneficiat de observaţiile mele în domeniul fizicii şi adeseori l-am ajutat la experienţele pe care le făcea. Nu ajunsese niciodată să stăpînească o tehnică de laborator elegantă. De multe ori eşua în mod repetat într-o experienţă foarte simplă, din cauza neglijenţei în aplicarea procedeelor.

— Dar crezi că fără ajutorul dumitale ar fi putut să ajungă la rezultatele dorite?

Doctorul Crane îşi încleştă amîndouă mîinile pe *coupe-papier*.

— Asta n-aş prea şti să spun. Era un om nervos, n-avea răbdare. S-ar fi putut foarte uşor să se descurajeze şi să se apuce de altceva. În orice caz, i-ar fi luat mult mai mult timp să obţină rezultatele pe care le-a realizat. Concepţia lui era corectă, dar se cerea o manipulare gingaşă a instalaţiilor, or el era un experimentator fără răbdare.

St. Peter avu senzaţia că discuţia dintre ei se transformase pe nesimţite într-un interogatoriu. Drept care se strădui să schimbe măcar tonul:

— Eu ţin foarte mult ca dumneata să obţii recunoaşterea, precum şi compensaţia corespunzătoare, pentru rolul pe care l-ai avut în aceste experienţe, dacă există cît de cît un mijloc de a le obţine. Realitatea este însă că ai fost foarte neglijent. Nu ai luat cîtuşi de puţin măsurile potrivite. De ce nu ai ajuns la o înţelegere de vreun fel cu Tom, în timp ce făcea demersurile pentru

obţinerea patentului? Ştiai doar toate amănuntele.

— Pe atunci nu mi-a trecut prin cap. Nu terminasem experienţele, aşa că mi-au ieşit pur şi simplu din minte. Încercam să mă concentrez asupra propriilor mele lucrări. Din punct de vedere ştiinţific, rezultatele obţinute de el nu erau chiar atît de interesante cum mă aşteptasem eu să fie.

— În timp ce manuscrisele şi formulele lui au zăcut aici timp de doi ani, ai fabricat vreodată gazul sau i-ai studiat comportarea?

— Nu, fireşte că nu. Nu e deloc specialitatea mea, şi nici nu mă interesa.

— Va să zică nu te interesează decît din momentul cînd principiul acesta al vidului a început să producă bani?

Profesorul Crane ridică din umeri:

— Da. E vorba numai de bani.

— Domnul mi-e martor că aş dori foarte mult să te ajut să capeţi ceva din banii aceştia. Dar de ce ai amînat atît de mult lucrurile? De ce nu ai emis nici o pretenţie măcar cînd i-ai predat executorului testamentar actele, dacă n-ai făcut-o pînă atunci? De ce nu mi-ai spus măcar mie, ca să-mi dai posibilitatea să emit eu o pretenţie asupra averii, în numele dumitale?

Profesorul Crane nu mai putea răbda să stea pe scaun. Începu să se învîrtă de colo pînă colo, cu papucii lui de pîslă, privind în gol şi, în timp ce vorbea, luînd în mînă ba un obiect ba altul: instrumente de desen, ceaşca din care bea cacao, o căniţă de porţelan pentru frişcă. Le răsucea în mînă şi apoi le lăsa jos cu multă grijă, exact aşa

cum, în timpul prelegerilor, i se întîmpla de multe ori să învîrtească și să răsucească piesele componente ale aparaturii de laborator.

— Știu că aparențele sînt împotriva mea, zise el. Dar te rog să ai puțină înțelegere pentru neglijența de care am dat dovadă. Știi prea bine cît de puține posibilități are aici omul să-și întreprindă cercetările preferate. Și iarăși știi cît de mult timp ofer eu oricăruia dintre studenții mei care muncește cum trebuie. Outland a fost, fără îndoială, cel mai strălucit discipol pe care l-am avut, așa că n-am fost deloc zgîrcit față de el nici cu timpul, nici cu sfaturile. Ba chiar i le-am oferit cu bucurie. Dacă ar fi fost să culeagă el personal roadele descoperirii lui, n-aș avea nimic de zis — și nici nu mă îndoiesc de mărinimia cu care mi-ar fi compensat eforturile. Pe de altă parte, însă, nu mi se pare deloc drept să profite un străin, și nu cei ce l-au ajutat. Dumneata firește că profiți — măcar indirect, dacă nu direct. Nu poți să-ți ascunzi nici dumitale, după cum nu poți să ascunzi nici altora faptul că banii ăștia, care au intrat în familia dumitale, ți-au întărit și creditul de care te bucuri, și sentimentul de securitate generală a familiei. Așa se și cuvine. Dar drepturile sau pretențiile dumitale aveau un caracter mult mai puțin precis decît ale mele. Eu mi-am cheltuit timpul și forțele, pe care nu-mi prea dădea mîna să le cheltuiesc, pentru o serie de experiențe care au condus tocmai la acest rezultat. Și iată că Marsellus culege roadele și de pe urma muncii mele, și de pe a lui Outland. E neîndoielnic că n-am fost tratat cum se cuvine — și, după cum spui, e destul de greu să mai obțin răsplata,

din moment ce o cer atît de tîrziu. Dar nu mi se pare că este o rușine, sau că e în defavoarea mea, faptul că nu am luat măsuri pentru a-mi ocroti interesele. Niciodată nu m-am gîndit la munca studentului meu prin prisma banilor. Alții s-au gîndit astfel, și nu au ținut seama de mine, încheie cu amărăciune Crane.

— Dar de ce n-ai ridicat nici o pretenție în fața lui Marsellus pentru timpul pe care l-ai irosit și pentru sfaturile foarte competente? Bănuiesc că el ar onora asemenea cereri. S-a stabilit definitiv în orașul nostru. Probabil că nu dorește să devină încă și mai nepopular decît este firesc să fie oricine se îmbogățește peste noapte. Or, dumneata ai foarte mulți prieteni. După părerea mea, l-aș putea convinge că ar fi o greșeală de tactică să nesocotească vreo pretenție rezonabilă.

— Da, m-am gîndit și eu la asta. Însă fratele soției mele ne sfătuiește să adoptăm cu totul altă cale.

— A, da, mi-a spus doamna Crane ceva în sensul ăsta. Mde, Crane, dacă te adresezi justiției, nu pot decît să-mi exprim speranța că vei consulta un avocat bun, și dumneata știi la fel de bine ca și mine că Homer Bright nu prea e un asemenea avocat.

Profesorul Crane se îmbujoră la față, dar se îmbățoșă:

— Dragă St. Peter, sînt sigur că ești un om dezinteresat, dar sincer vorbind, mă tem că judecata dumitale a fost în mare măsură deformată de evenimente. Nu mai ești capabil să-ți dai seama cît de limpede apare toată chestiunea în fața unor oameni lipsiți de prejudecăți. Cu toate că

nu sînt cîtuşi de puţin un om practic, am nişte dovezi pe care să-mi întemeiez pretenţiile.

— Cu cît ai mai multe, cu atît mai bine, dacă va trebui să te bizui pe un fanfaron flecar ca Homer Bright. Dacă te adresezi justiţiei, vreau să sper că vei cîştiga procesul.

St. Peter îi ură colegului său noapte bună, coborî scările şi trecu prin pîlcul întunecos de pini.

Dovezi, spusese Crane. Să fi fost oare vorba de scrisorile pe care le-o fi trimis Tom în iarna cînd lucrase la Institutul Johns Hopkins? Mde, nu era nimic de făcut, decît cel mult să-l pună pe bătrînul doctor Hutchins să vorbească serios cu Crane, pentru a-l convinge să angajeze un avocat inteligent. Retorica lui Homer Bright ar fi fost de natură să influenţeze pe juraţi într-un proces de viol sau de bigamie, dar într-un litigiu civil l-ar scoate din sărite pe judecător.

Înainte de a se duce acasă, profesorul se mai plimbă puţin prin parc. Întrevederea cu Crane îl deprimase, aşa că acum se temea de insomnie. Niciodată pînă atunci nu-i mai apăruse colegul său într-o lumină atît de nefavorabilă. Crane avea vederi înguste, dar era cinstit; un om pe care te puteai bizui întotdeauna în acest joc cu soartă schimbătoare al politicii universitare. Niciodată nu pusese nimic la bătaie pentru a obţine un avantaj personal. St. Peter ar fi fost în stare să spună că nimic din succesul de popularitate al ideii lui Outland nu putea să conteze cît de cît pentru Crane, afară doar de mulţumirea de a fi fost profesorul şi prietenul inventatorului.

Parcul era pustiu. Felinarele fuseseră stinse. Copacii desfrunziţi înţepeniseră sub lumina stelelor strălucitoare. Privind în jur, lui St. Peter i se păru că lumea înconjurătoare e tristă; terenul de lîngă lac era plat şi lipsit de vioiciune, orăşelul Hamilton meschin, înghesuit şi înăbuşitor. Universitatea, casa cea nouă, casa veche, totul din jurul lui părea insuportabil; se simţea ca un pasager cu rău de mare pe un vapor aflat în larg. Da, era foarte posibil ca lumea aceasta mică, în drumul ei printre stele, să ajungă chiar aşa ceva: un vas pe care nu mai poţi călători, de pe care nu mai poţi privi în faţă orbitele luminoase ale mişcării de revoluţie.

Făcînd un efort, îşi reveni. Da, da: Crane! Asta era! Dacă Tom Outland ar mai fi trăit, ar fi spus şi el acum, ca Marc Antoniu: „*Norocul meu stricat-a pe oamenii cinstiţi*“.

XIV

LA SFÎRŞITUL semestrului, St. Peter plecă la Chicago cu Rosamond, ca s-o ajute să-şi facă cumpărăturile pentru vila ei de la ţară. De fapt, profesorul ar fi preferat de o mie de ori să rămînă acasă, să se odihnească, pentru că activitatea universitară păruse în iarna aceea să-l solicite mult mai mult decît în oricare alt an; însă Rosamond ţinea mult să vină şi el, şi doamna St. Peter îi explicase că nu putea s-o refuze. Un negustor din Chicago importase o mulţime de mobile vechi spaniole, domeniu în care nimeni nu se pricepea mai bine decît St. Peter. Urma să-şi dea sfatul preţios şi în privinţa covoarelor. De

obicei, dacă soția lui îi spunea că trebuie făcut cutare sau cutare lucru, profesorul îl și făcea, în virtutea unei vechi tradiții, bine încetățenite. Oricum, soția lui avea întotdeauna un instinct mult mai corect în privința îndatoririlor lui față de alții.

Louie îi însoți pînă la Chicago, unde avea să-l întîlnească și pe fratele său – cel care făcea negustorie cu mătăsuri în China – ca să plece împreună la New York, pentru o reuniune de familie. St. Peter constată amuzat – și chiar încîntat – că Louie era sincer întristat ori de cîte ori trebuia să se despartă de ei: nu-i lipsise decît o mică încurajare din partea lor ca să-l fi trimis pe fratele lui singur, numai ca să poată rămîne la Chicago cu nevasta și socrul lui. Luară masa cu toții, după care profesorul și cu Rosamond îi conduseră pe frații Marsellus la gara din strada LaSalle.

După ce Louie le făcu nenumărate bezele de pe platforma din spate a ultimului vagon și dispăru din vedere tocmai cînd îi mai striga ceva soției sale, St. Peter – care pînă atunci se plînsese de nenumărate ori că s-a săturat să-l vadă atît de mult pe Louie – de data asta simți un fel de gol și avu senzația clară a unei pierderi.

O luă de braț pe Rosamond și se îndepărtară împreună de șinele strălucitoare.

– Ei, Rosie, trebuie să ne dăm toată osteneala; soțul tău crede că vom face minuni.

Scott McGregor se urcă într-o după-amiază în expresul „Pasărea Albastră", întorcîndu-se dintr-o călătorie în care plecase pentru un reportaj. Intrînd în vagonul pentru fumători, dădu peste

socrul său, care stătea tolănit într-un fotoliu de piele, cu hainele pline de praf, cu ochii închiși, cu un trabuc stins atîrnîndu-i printre degetele mîinii bronzate și musculoase. Scott avu o tresărire: i se păru că profesorul nu arăta prea bine.

– Hei, profesore! Ce faci aici? A, da, acum mi-aduc aminte: expediția comercială. Dar unde-i Rosamond?

– La Chicago. Hotelul Blackstone.

– A rezistat mai mult decît dumneata, nu?

– Exact.

Profesorul zîmbi cu un aer jenat, de parcă i-ar fi fost și rușine să recunoască adevărul.

Scott se așeză lîngă el și încercă, fără prea mult succes, să-i stîrnească interesul pentru un subiect sau altul. Îi trecu deodată prin minte că nu i s-a mai întîmplat niciodată să-l vadă pe profesor absolut turtit și total pasiv. Nu era deloc semn bun; îi păru bine că nu mai au decît o jumătate de oră pînă să ajungă la Hamilton.

„Am impresia că bătrînul are nevoie de un pic de odihnă", reflectă Scott. „Probabil că Rosamond l-a alergat ca pe hoții de cai la Chicago. Oricum, nu era cazul să-l folosească drept curier! Am să-i spun lui Kitty ca măcar noi să avem grijă de el. Soții Marsellus n-au pic de milă, iar Lillian a socotit întotdeauna că profesorul e rezistent ca un cal de povară."

În seara aceea, doamna St. Peter ședea în dreptul ușilor cu geam din salon, așteptîndu-și cu oarecare nerăbdare soțul. De obicei trenul de Chicago venea la timp, și cu siguranță că profesorul luase un taxi de la gară, căci era o seară

rece de februarie — dinspre lac bătea un vînt înghețat.

Dar profesorul sosi pe jos. Văzîndu-l cum intră pe poartă, doamna St. Peter își dădu seama, după mersul lui greoi și după umerii aplecați, că era obosit. Se grăbi să-i deschidă ușa din față și-l întrebă de ce nu a luat un taxi.

— De fapt, nici nu mi-a trecut prin cap. Știi doar că sînt omul tradițiilor; și taxiurile nu mi-au intrat încă în obișnuință.

— Vai de mine, și ești și cu pardesiul cel subțire! Am crezut că pleci cu ăsta ca să-ți cumperi un palton de blană de la Chicago.

— Ei bine, n-am făcut-o, răspunse el cam laconic. O vreme ar trebui să omitem verbul „a cumpăra" la toate formele. Dacă nu te superi, Lillian, poți să mai întîrzii puțin cu cina? Aș vrea să fac o baie fierbinte și să mă schimb. M-am cam înfrigurat pe drum.

Doamna St. Peter trecu pe la bucătărie și, după un răstimp, se duse sus după soțul ei, în camera lui.

— Iartă-mă, te rog, știu că ești obosit, dar spune-mi numai atît, dacă nu te superi: ai găsit dormitorul acela spaniol pictat?

— O, da, draga mea! Am găsit chiar mai multe garnituri.

— Și erau frumoase?

— Foarte. Sau cel puțin cred că mi s-ar fi părut frumoase dacă nu le-aș fi găsit împreună cu atîtea și atîtea alte lucruri. Prea mult e cu siguranță un lucru mult mai neplăcut decît prea puțin — indiferent la ce domeniu ne referim. Pînă la urmă s-a dovedit o adevărată orgie a achizițiilor.

— Rosamond și-a pierdut capul?

— Aș, de unde! A fost de un calm glacial. Aș zice chiar că e o cumpărătoare ireproșabilă. Mă și întreb de unde Dumnezeu o fi învățat această artă o fetiță care a crescut în hardughia aia veche a noastră. Știi cu cine semăna? Cu Napoleon cînd jefuia palatele din Italia.

— Vai de mine, cum poți să fii atît de aspru? La urma urmei, ți-a priit și ție o mică vacanță, nu?

— O vacanță îngrozitor de costisitoare pentru un biet profesor. Și nici n-aș putea zice că m-am odihnit cine știe ce.

Pe fața doamnei St. Peter se ivi o umbră de îngrijorare:

— Vrei să spui, întrebă ea ținîndu-și vocea în frîu, reducînd-o aproape la o șoaptă, că te-a lăsat să-ți...?

Profesorul îi curmă brusc dubiile:

— Vreau să spun că mi-am plătit drumul, ceea ce sper să pot să fac întotdeauna. Orice sugestie contrară s-ar fi putut dovedi extrem de amabilă, dar ar fi fost respinsă. Sînt întotdeauna gata să-mi îngădui un mic lux ca să le pot sluji pe femeile din familia mea. Orice alt aranjament mi se pare umilitor.

— Va să zică, de asta nu ți-ai cumpărat paltonul de blană?

— Ăsta se poate să fi fost unul din motive. Dar nici prea mult chef n-am avut.

Doamna St. Peter coborî repede scările ca să-i pregătească un cocteil. Avea impresia că vede

semnele unei oboseli neobișnuite, și parcă simțea că el rămăsese cu un gust amar în gură. Știa prea bine că un bărbat poate fi jignit rău de fiica lui — una din cele mai dureroase răni pe care le poate căpăta omul. O duru inima pentru Godfrey.

După ce se încălzi și se bucură de o cină bună profesorul își aprinse un trabuc și se instală în fața căminului ca să citească. După o vreme, însă, nevastă-sa îl văzu că stătea cu cartea pe genunchi, cu ochii duși la focul din cămin. Studiindu-i profilul întunecat, observă cum i se ridică din cînd în cînd coada sprincenelor caraghioase, de parcă l-ar fi amuzat ceva.

— La ce te gîndești, Godfrey? îl întrebă ea. Adineauri zîmbeai — chiar foarte frumos!

Profesorul îi răspunse cu un aer absent:

— Mă gîndeam la Euripide — cum, la bătrînețe, s-a dus să trăiască într-o peșteră de lîngă mare, și cît de ciudat li s-a părut asta oamenilor din vremea lui. Dar se pare că nu mai putea suporta nici un fel de casă. Mă întrebam dacă asta nu s-o fi datorat faptului că a putut să cunoască îndeaproape comportarea femeilor.

XV

LA HAMILTON martie era luna cea mai rece, mai sumbră și mai vîntoasă din tot anul, și Louie își dădu osteneala să schimbe puțin atmosfera, să aducă o rază de lumină, deschizînd o discuție cu privire la planurile pentru vacanța de vară. De la o vreme făcea mereu aluzii, în

sensul că ar fi avut un proiect foarte atrăgător, și cu toate că nu izbutise să păstreze secretul față de doamna St. Peter, profesorului nu-i spusese nimic pînă într-o seară, cînd erau invitați în casa Marsellus. În tot cursul cinei, Louie le aminti comesenilor de cutare sau cutare specialitate de la cutare sau cutare restaurant parizian, încît St. Peter începu să simtă unde bate.

După ce părăsiră sufrageria, Louie produse surpriza. În vacanța de vară, el și cu Rosamond urmau să-i ia pe domnul și pe doamna profesor cu ei în Franța. Louie stabilise totul: datele exacte, vaporul, itinerarul. Era pur și simplu îmbătat de plăcerea alcătuirii planurilor.

— Vă rog să înțelegeți, zise el, că toată cheltuiala excursiei ne privește pe noi — de la Hamilton și înapoi pînă la Hamilton. O să călătorim în cel mai deplin confort, dar fără nici un fel de lux. O să ne ducem și pînă la Biarritz, ca să cunoaștem viața mondenă, și o să facem o haltă la Marsilia, ca să-l vezi, profesore, pe Charles Thierault, care ți-a fost aproape ca un frate. Restul verii o să-l petrecem la Paris, ducînd o viață intelectuală. Am eu motivele mele pentru care doresc să te iau cu mine, profesore. Plăcerea companiei dumitale ar fi fost suficientă, dar mai am și alte motive. Vreau să cunosc latura intelectuală a vieții pariziene, și să întîlnesc vreo cîțiva dintre savanții și literații pe care-i cunoști. Ce păcat că nu mai trăiește Gaston Paris! Am fi putut aranja o petrecere foarte agreabilă în cinstea lui la localul „Lapérouse". Dar mai există și alții.

Doamna St. Peter se apucă să dezvolte ideea;

— Da, Louie, sigur că tu și cu Godfrey puteți prînzi cu niște învățați, în timp ce eu fac cumpărături cu Rosamond.

Pe fața lui Marsellus se citi spaima:

— Vai de mine și de mine, Scumpo! Dar credeam că nu încape îndoială că voi face întotdeauna cumpărăturile cu tine. Ador magazinele pariziene. Și, pe lîngă asta, o să avem nevoie de tine la dineurile cu celebritățile. Cînd s-a mai văzut vreodată un savant, și încă și franțuz pe deasupra, care să nu se dea în vînt după societatea a două doamne încîntătoare la *déjeuner?* Și, pe urmă, s-ar putea să te și plictisești de societatea familiei; e mai plăcut să ai oarecare variație. O să trebuiască să ții o agendă, un fel de carnet de bal: *Lundi, déjeuner, M. Émile Faguet. Mercredi, diner, M. Anatole France*, și așa mai departe.

St. Peter rîse amuzat:

— Louie, tare mă tem că exagerezi în ceea ce privește amploarea cercului meu de cunoștințe. Nu am avut plăcerea să-i fiu prezentat lui Anatole France.

— N-are importanță; eventual, miercuri am putea să ne vedem cu domnul Paul Bourget.

— Și pe urmă, tată, ne poți ajuta să găsim diverse lucruri drăguțe pentru casa noastră, zise Rosamond. Am vrea să cumpărăm cît mai multe. Probabil că familia Thierault cunoaște cîteva magazine bune prin sudul Franței, unde prețurile n-au crescut încă.

— Mă tem că cele mai multe magazine de antichități sînt concentrate la Paris. N-am văzut nimic interesant nici la Lyon, nici în Midi. Totuși, s-ar putea să existe.

— Charles Thierault se mai ocupă de linia maritimă spre Ciudad de Mexico? Atunci, ar putea să ne trimită cumpărăturile de la Marsilia în Mexic. Ar fi scutite de vamă și Louie e de părere că le-ar putea trece granița ca obiecte de uz casnic.

— Mde, Rosie, pare destul de rezonabil și foarte practic. Cred că s-ar putea aranja.

Marsellus rîse și mîngîie mîna soției sale:

— Oho, *cher papa*, încă n-ai început să-ți dai seama cît de practici știm să fim!

— Da, Louie, ideea e destul de ispititoare, așa că am să mă mai gîndesc la propunerea ta. Să văd cum îmi pot aranja treburile.

Dar profesorul știa chiar în clipa aceea că n-o să se numere niciodată printre membrii acestei expediții joviale, și se ocărî cumplit în sinea lui pentru jena vecină cu greața pe care o simțea la stomac.

Toată seara familia nu vorbi de altceva decît de planurile pentru vacanța de vară. Louie vru să scrie chiar atunci, ca să rețină camere la Hotel Meurice, însă doamna St. Peter nici nu vru să audă de un hotel atît de scump.

În seara aceea, după ce se culcase, profesorul St. Peter se strădui zadarnic să-și găsească justificări pentru refuzul său, pe care-l știa inevitabil. Îi plăcea foarte tare Parisul, și de fapt îi plăcea și Louie. Dar nu poți să-ți faci propriile tale treburi după capul altcuiva; fie că era, fie că nu era o dovadă de egoism, ăsta era adevărul. Și, pe urmă, nici nu aveau nevoie de el. Se putea încrede perfect în Louie că o să aibă grija cuvenită de Lillian, iar acesteia nu-i putea fi nimeni pe plac în

mai mare măsură decît ginerele acesta al ei. După cît se pare, *les beaux-fils* erau sortiţi de providenţă să ia locul soţilor cînd aceştia treceau de vîrsta marilor pasiuni. Marsellus nu pierdea din vedere nici una din sutele de atenţii mărunte şi stupide care o încîntau pe Lillian. Iar lucrul cel mai încîntător era că o admira peste măsură, distincţia ei fiind pentru el de-a dreptul nepreţuită.

O admirau mulţi oameni, dar Louie o admira mai mult decît toţi. Felul acesta de a fi al ei, foarte monden, dorinţa de a stoarce cît mai mult, de a profita la maximum de fiecare prilej şi de fiecare persoană —, ceea ce se dezvoltase într-o măsură atît de mare în ultimii ani în caracterul lui Lillian — i se păreau ginerelui la fel de fireşti şi la locul lor, pe cît de nefireşti i se păreau lui Godfrey. Era un element care existase întotdeauna în stare latentă la Lillian şi, atîta vreme cît nu ducea la alt rezultat decît la oarecare pompă şi la o politeţe protocolară, atîta vreme cît nu era un mijloc de a atinge un scop, îi plăcuse şi profesorului. Ştia că tocmai acestei mondenităţi a ei, mai mult chiar decît faptului că avea ceva bani de la părinţi, i se datora faptul că nici ea, nici fiicele ei nu fuseseră niciodată îmbrăcate meschin sau jerpelite, cum se întîmpla cu alte femei din familiile profesorilor universitari. Nu dispuseseră niciodată de prea multe mijloace, dar nici absurde nu se dovediseră vreodată. Refuzaseră întotdeauna compromisurile jenante şi umilitoare. Dacă nu puteau să obţină lucrul de care aveau într-adevăr nevoie, renunţau cu totul. De obicei însă îl obţineau, şi într-un fel sau altul izbuteau să-l şi plătească. Profesorul nu se putuse

plînge de ele că erau risipitoare; casa lor veche fusese destul de caraghioasă şi goală, dar nu găseai în ea obiecte urîte ori de prost gust.

Iată însă că, de cînd Rosamond se măritase cu Marsellus, atît ea cît şi maică-sa se schimbaseră într-un mod uluitor şi derutant în unele privinţe: se înăspriseră, erau cu totul altele. În schimb, Louie, cel care produsese stricăciunile, nu-şi dăunase cu nimic lui însuşi. La el se făcea apel — pentru Augusta, pentru profesorul Crane, cînd era vorba de simţămintele jignite ale unor oameni mai puţin norocoşi. Aşadar, nu atît din pricina ginerelui avea el să refuze această invitaţie princiară.

Ar fi putut să scape foarte uşor de ea fără să jignească pe nimeni, cu toate că ştia cît de rău o să-i pară lui Louie. Ar fi putut pur şi simplu să susţină că trebuie neapărat să-şi continue lucrările şi că nu poate lucra nicăieri în altă parte decît acolo unde era deprins. Existau anumite avantaje pe care le oferea calitatea de istoric. Masa de lucru era un adăpost îndărătul căruia te puteai ascunde, era o vizuină în care te puteai strecura.

Cînd profesorul anunţă familiei hotărîrea luată, Louie păru dezamăgit; dar nu se arătă lipsit de respect şi acceptă uşor ideea că prima îndatorire a profesorului era faţă de munca lui. Rosamond rămase neîncrezătoare şi iritată; pur şi simplu, nu înţelegea cum poate un om să fie atît de hain încît să strice un aranjament care avea să facă plăcere tuturor celor implicaţi. Doamna St. Peter îl privi gînditoare şi nu păru să-l creadă.

Odată rămași singuri, doamna St. Peter abordă problema într-un mod mai direct decît o făcea în mod obișnuit în ultima vreme:

— Godfrey, zise ea încet și cu tristețe în glas, mă întreb ce te-o fi făcînd să te îndepărtezi de familia ta? Ce, sau cine?

— Draga mea, ai de gînd să fii geloasă?

— Mi-ar părea bine să am motive. Aș prefera de o mie de ori să te văd prostindu-te pentru o femeie, decît să te însingurezi și să te dezumanizezi.

— Ei de, știi, obiceiul ăsta de a trăi în lumea ideilor pune probabil stăpînire din ce în ce mai mult pe oameni, într-un mod la fel de inevitabil ca și obiceiul mult mai plăcut de a trăi cu diverse cucoane. Dar, fiecare din ele are avantajele și dezavantajele sale.

— Am impresia că cele mai bune idei le aveai cînd erai mai omenos, și îți ședea bine.

St. Peter oftă:

— În privința asta, nu te-aș putea contrazice. Dar n-am încotro, trebuie să merg înainte așa cum pot. Primăvara nu ține tot anul.

— Ei lasă, nu mai poza în moșneag! Asta mă nedumerește cel mai tare: de atîția ani n-ai îmbătrînit cîtuși de puțin, în timp ce eu am îmbătrînit. Acum doi ani erai încă un tînăr impetuos. Acum te cruți în toate privințele. Ești cald și afectuos din fire, dar deodată ai început să te îndepărtezi de toți și să te închizi în tine. Mă tem că asta n-o să-ți aducă prea multă fericire în viitor.

Pînă aici îi ținuse predici. Acum însă, deodată, traversă camera și se așeză pe brațul fotoliului

lui, privindu-l drept în față și răsucindu-i între degete coada sprîncenelor milităroase:

— Ia spune, Godfrey, ce se întîmplă? Pe fața ta nu observ nici o schimbare, cu toate că te studiez cu multă atenție. Trebuie să fie ceva în mintea ta, în dispoziția ta sufletească. S-a întîmplat ceva cu tine. O fi oare faptul că știi prea multe lucruri, mă întreb? Prea multe ca să mai poți fi fericit? Pe vremuri erai omul cel mai înțelept din lume. Ce anume s-a întîmplat, nu poți să-mi explici?

— Mde, Lillian, nu prea știu să-mi explic nici mie, dacă stau să mă gîndesc. Și nu e numai din cauza trecerii timpului. Am sentimentul că am lăsat o mulțime de lucruri în urmă, și că nu mă mai pot întoarce la ele, și că de fapt nici nu țin chiar atît de mult să mă întorc. Ar fi un drum prea lung și prea obositor. Probabil că, pentru un om care și-a petrecut cea mai mare parte a timpului în casă, am dus totuși o viață destul de grea. Nu voiam să neglijez nimic: nici pe tine, nici lucrările de pe biroul meu, și nici pe studenți. Iar acum mi se pare că sînt teribil de obosit. Ce să-i faci, totul trebuie plătit în viață — și la intrare și la ieșire. Omul are în el doar o anumită cantitate de energie; dacă s-a consumat aia, e și el gata. Pînă și Napoleon întîiul a pățit la fel.

Rîseră amîndoi. Era o glumă mai veche între ei — marele secret al profesorului: fusese botezat Napoleon Godfrey St. Peter. Întotdeauna existase cîte un Napoleon în fiecare generație din familia lui, de cînd un străbunic primise o medalie la pensionarea din *la Grande Armée*. Godfrey își scurtase numele cînd venise în statul Kansas și

nici măcar fetele lui nu știau cum îl chemase inițial.

— Știi, cred că am să-mi revin, îi spuse el, ridicîndu-se ca să se ducă la culcare. Dar deocamdată n-am nevoie de nimic care să mă stimuleze prea tare. Parisul e prea frumos și prea încărcat de amintiri.

XVI

PRIMĂVARA, ÎNTR-O sîmbătă dimineața, cînd profesorul lucra în casa veche, auzi niște pași energici urcînd în fugă scara fără covor. Louie strigă:

— *Cher papa*, te deranjez foarte tare?

St. Peter se ridică și-i deschise ușa. Louie își pusese pantaloni și ciorapi de golf, și o jachetă de culoarea viorelelor, cu guler de blană.

— Nu, nu mă duc să joc golf. Mă îmbrăcasem în acest scop, dar m-am răzgîndit între timp și n-am mai avut cînd să mă schimb. Aș vrea să vii cu noi într-o plimbare pe malul lacului. Rosie se duce să mănînce cu niște prieteni la Clubul Municipal. O s-o ducem cu mașina și o s-o lăsăm acolo. E o zi splendidă.

Ochii ageri și plini de interes ai lui Marsellus se învîrtiră prin încăperea deprimant de sărăcăcioasă. Ricană:

— He-he, bătrînul urs nu se poate despărți de bătrîna lui vizuină, nu? Te înțeleg prea bine. Aici s-au născut copiii. Nu mă refer la fiicele dumitale — ci la fiii dumitale, splendizii fii-aventurieri-spanioli! Și sînt mîndru că mă înrudesc cu ei, măcar prin alianță. Ei, și pătura asta a dumitale, se cunoaște că e lucrată de mîini spaniole!

Louie se repezi la pătura vineție, și-o aruncă pe piept și, dînd la o parte „doamna de sîrmă“, se studie în oglinda Augustei:

— Phii, și ce frumoasă haină de casă pentru Louie ar ieși din ea, nu?

— I-a aparținut lui Outland — un lucru foarte prețios. I-a adus-o din Mexic bunul lui prieten, cel care a dispărut.

— Chiar a fost a lui Outland? — Louie mîngîie pătura și o privi în oglindă cu admirație crescîndă. — N-am să-mi iert niciodată destinul, pentru că n-am avut privilegiul de a-l cunoaște pe acest om admirabil.

Sprîncenele profesorului se ridicară cu o mirare vag ironică:

— Numai că situația ar fi putut fi cam jenantă — știi, fiind și Rosie la mijloc...

— Dar niciodată nu mă gîndesc la el ca un rival, zise Louie, aruncînd pătura la loc cu un gest larg. Mă gîndesc la el ca la un frate, un frate adorat și deosebit de înzestrat.

Jumătate de oră mai tîrziu, limuzina familiei Marsellus îi purta prin ținuturile înverzite de la marginea orașului. Rosamond și cu taică-său stăteau pe bancheta din spate, Louie pe scaunul din fața lor. Profesorul își dădu seama că Louie tot voia să spună ceva; ochii lui strălucitori și neastîmpărați o supravegheau îndeaproape pe nevastă-sa, de parcă ar fi așteptat să prindă momentul potrivit.

— Știi, profesore, zise el curînd, ne-am hotărît să renunțăm la casa noastră înainte de a pleca în străinătate, ca să economisim chiria. O să ne mutăm cărțile și tablourile la vila Outland (și cadourile de nuntă, firește), iar argintăria o s-o depunem la bancă. N-o să mai avem nevoie de prea multe din mobilele noastre de acum. Mă întrebam dacă nu ți-ar fi de folos unele din ele? Și tocmai mi-a venit în minte, Rosie, (se aplecă spre ea și o bătu ușurel pe genunchi) că i-am putea pofti pe Scott și Kathleen să vină să-și aleagă și ei ce le place. N-ar avea rost să le vindem, că am obține mult prea puțin.

Rosamond se uită la el uimită. Era mai mult decît evident că nu avuseseră nici cea mai mică discuție prealabilă în această privință.

— Nu te prosti, Louie, zise ea, calm. N-o să vrea ei să ia nimic din lucrurile tale.

— Dar de ce nu? insistă el, continuîndu-și jocul. Sînt mobile foarte frumoase. Nu sînt potrivite pentru reședința Outland, dar în schimb merg foarte bine într-o casă modestă. Ți-aduci doar aminte că noi le-am ales cu multă grijă și nu ne-ar face deloc plăcere să le vedem expuse în cine știe ce prăpădit magazin de lucruri de ocazie.

— Dar nici nu e cazul. Le putem adăposti perfect în mansarda de la Outland. Slavă Domnului, e destul de încăpătoare! Și nici nu e nevoie să te ocupi de ele chiar în momentul ăsta.

— Oricum, mi se pare că e păcat, cînd cineva s-ar putea bucura din plin de ele. Îmi dau foarte bine seama că lui Scott i-ar conveni de minune șifonierul meu. Mi-aduc aminte că l-a

admirat foarte tare și spunea că niciodată n-a avut un dulap cu sertare pentru cămășile lui.

Rosamond strîmbă din buze.

— Nu te mai uita așa, Rosie, că nu-i frumos. Louie se întinse puțin înainte, îi scutură ușurel cotul, după care adăugă: Și de unde poți fi așa sigură că soților McGregor n-o să le placă mobilele noastre, că doar nu i-ai întrebat niciodată? Vai de mine, ce convingeri ferme își mai formează ea în căpșorul ăsta al ei!

— N-o să le dorească pentru că sînt ale noastre, ale tale și ale mele, dacă ții neapărat să pun punctul pe i! răspunse Rosie cu răceală, îndepărtîndu-se de el.

Louie recăzu pe speteaza scaunului și se dădu bătut:

— Dar de ce te gîndești neapărat la lucruri atît de urîte? Să știi că nu te cred cîtuși de puțin. Ești prea sensibilă! Se prea poate ca Scott și Kitty să fie nițeluș cam distanți, dar pe de altă parte e foarte posibil ca ei să se simtă mai în largul lor dacă i-ai aborda cu tact în privința asta. După care Louie redeveni cel dintotdeauna, începînd iarăși să se lingușească: Știi, profesore, și-a băgat în căpșor că McGregorii ne poartă pică. Dar nu e nici un dram de adevăr în toată povestea asta.

Rosamond se făcuse palidă ca hîrtia. Buza ei de sus, atît de asemănătoare cu a maică-si cînd era afabilă, dar atît de încordată și aspriță cînd nu era, se lăsă în jos ca o cortină de oțel.

— Întîmplător, Louie, eu știu că Scott a votat împotriva primirii tale în Clubul oamenilor de artă și litere. Poți să spui că asta înseamnă a purta

cuiva pică, sau poți să spui că nu e nici un dram de adevăr în toată povestea asta. N-ai decît să crezi ce vrei.

Marsellus nu putu ascunde șocul pe care-l primise. Păru de-a dreptul abătut:

— Ei, mă rog, dacă într-adevăr a făcut-o, firește că n-a fost prea drăguț din partea lui. Dar parcă poți să fii sigură, Rosie? Știi cum se nasc zvonurile, și-mai știi foarte bine și cît de tare le place oamenilor să stîrnească certuri de familie.

— Nu e vorba de ce le place oamenilor, și nici de zvonuri. Știu sigur lucrul ăsta. Mi-a spus cea mai bună prietenă a lui Kathleen.

Louie se lăsă iar pe speteaza scaunului, zguduit din cap pînă-n picioare de un hohot de rîs:

— Ah, cucoanele astea din societatea aleasă! Ce zici, profesore, ce sînt în stare să-și facă una alteia!

St. Peter nu se simțea deloc la largul lui:

— Dragă Rosamond, mie nu mi se par concludente asemenea mărturii. Îmi vine greu să cred un asemenea lucru despre Scott, și aș zice mai degrabă că Louie a înțeles mai bine lucrurile. Oamenii se poartă ca niște copii, iar Scott este sărac dar mîndru. Cred că șifonierul soțului tău o să-i meargă la inimă, dacă i l-ar oferi Louie. Mă tem că tu n-ai fi în stare să faci oferta cu destulă amabilitate.

— Bine, profesore, mă duc la McGregor la birou și-i pun chestiunea direct. Dacă respinge cu dispreț oferta, cu atît mai rău pentru el. Pierde o mobilă foarte valoroasă.

Paloarea Rosamondei se prefăcu în roșeață. Din fericire ajunseseră pe aleile cu pietriș care

duceau, de-a curmezișul peluzei de gazon tuns, către Clubul Municipal.

— Louie dragă, n-ai decît să faci ce vrei cu lucrurile tale. În schimb, nu vreau să văd nici o mobilă sau vreun alt lucru de-al meu în vila McGregorilor. Cunosc mult prea bine genul de umor al lui Scott ca să știu de pe acum la ce fel de glume m-aș putea aștepta în privința mobilei.

Automobilul se opri. Louie coborî dintr-un salt și-i dădu brațul soției. Urcă treptele pînă la intrare împreună cu ea, iar spatele lui sugera o amabilitate atît de răbdătoare și proteguitoare, încît profesorul își mușcă buzele de indignare. Louie se întoarse, cu fața palidă, istovită, și se lăsă pe canapeaua limuzinei, lîngă profesor, cu un zîmbet mai trist și mai înțelept.

— Louie, îl întrebă St. Peter cu multă afecțiune, ai citit cumva un roman de Henry James intitulat *Americanul?* E acolo o scenă destul de drăguță, în care un tînăr francuz, rănit într-un duel, își cere scuze pentru comportarea familiei sale. Aș dori să fac și eu un gest similar. Îți cer scuze pentru Rosamond și pentru Scott, dacă într-adevăr a fost în stare să facă un lucru atît de josnic.

Abătut cum era, Louie se lumină brusc la față. Își strînse de braț socrul cu multă căldură:

— Vai, profesore, dar nu face nimic! Cît despre Scott, îl înțeleg prea bine. Era primul ginere din familie și însemna totul. Apoi am apărut eu, un necunoscut, și am răpit-o pe Rosie, și patentul lui Outland a început să fie atît de rentabil — e suficient să stîrnești gelozia și invidia oricărui bărbat, cu atît mai mult cu cît e vorba de un scoțian! Și totuși cred că pînă la urmă Scott o să se

mai îmbuneze; așa se întîmplă cu majoritatea oamenilor, dacă-i tratezi cum se cuvine, ceea ce intenționez și eu să fac. Mie mi-e simpatic individul. Cît despre Rosamond, nici nu trebuie să-ți bați capul cu ea. Îmi place cînd e afurisită. Uneori mi se pare într-adevăr că depășește măsura, dar eu trag nădejde într-o perioadă de totală lipsă de logică, de capriciu fantastic, care va reprezenta începutul unei mari fericiri pentru noi toți.

— Louie, ești magnific și foarte mărinimos! murmură socrul său, învins.

XVII

LILLIAN ȘI CU soții Marsellus luară vaporul spre Franța la începutul lunii mai. Rămas singur acasă, profesorul avea acum suficient timp să-și stropească vița de vie și trandafirii; niciodată nu fusese grădina lui mai frumoasă ca în luna iunie a acestui an. Cînd își termină îndatoririle la universitate, își duse pe furiș patul și îmbrăcămintea înapoi în casa veche și-și reluă cu seninătate o viață degajată de burlac. Își dădea seama că ar trebui să se apuce de treabă. Grădina în care-și petrecea ziua întreagă nu mai constituia o scuză pentru a-l ține departe de camera de lucru. Însă misiunea care-l aștepta acolo sus, la mansardă, era dificilă. Nu era o lucrare mare, ci una măruntă — unul dintre acele mărunțișuri care te intimidează și te stînjenesc, paralizîndu-ți mîna, făcînd-o stîngace.

Planul lui fusese să consacre o parte a acestei veri jurnalului rămas de pe urma lui Tom Outland: voia să-l pregătească pentru publicare, cu adnotări. Complicația era că trebuia să scrie o prezentare. Jurnalul cuprindea însemnările făcute de băiat în decursul a numai șase luni din viața lui — vara petrecută pe Mesa Albastră. Dar în aceste însemnări nu era mai nimic despre el însuși. Ca să capete vreun sens, ele trebuiau precedate — ca un fel de prefață — de un portret al lui Outland, de o relatare a vieții și realizărilor sale ulterioare. Era relativ ușor să scrii ceva despre munca lui științifică. Dar asta nu ajungea; el avusese o minte multilaterală, cu toate că personalitatea lui era foarte simplă și deschisă.

Firește, doamna St. Peter spusese în repetate rînduri că nu era vorba de un om chiar atît de simplu și deschis; dar asta se datora pur și simplu faptului că băiatul nu se arăta întotdeauna consecvent. Ca cercetător, era clarvăzător și încăpățînat; în schimb, în relațiile personale, se arăta adeseori exagerat și donchișotesc. Îi idealiza pe cei la care ținea și omagia nu atît individul, cît idealul pe care-l întruchipa acesta, și tocmai de aceea maniera lui era uneori cam prea exaltată față de împrejurările respective. Lillian o eticheta adeseori drept „cavalerism de cinema". Una dintre superstițiile sentimentale ale băiatului era ideea că, niciodată și sub nici un cuvînt, nu trebuia să dobîndească vreun avantaj material pe seama celor apropiați, că trebuia să separe total afecțiunea de promovarea intereselor — de parcă ar fi fost vorba de niște substanțe chimice care s-ar putea dezintegra reciproc. Profesorului St. Peter i se

părea acest lucru consecința logică a creșterii ciudate pe care o primise Tom și a prieteniilor din prima sa tinerețe. Știa foarte bine că există acest vis al prieteniei altruiste, care cere sacrificiu de sine, precum și al dragostei dezinteresate, un vis obișnuit în rîndurile lucrătorilor cu ziua, ale salahorilor, ale oamenilor care conduc trenurile, vapoarele, batozele și secerătorile din lumea întreagă. Iar Tom adusese toate acestea cu sine la universitate, unde promovarea prin influențe personale era considerată un lucru foarte onorabil.

Abia cînd Outland ajunsese în ultimii ani de studii, începuse Lillian să fie geloasă pe el. De doi ani Tom se integrase în familie, și ea nu-i găsise niciodată vreun cusur, n-avusese ce să-i reproșeze. Dar cînd profesorul începu să-l ia pe Tom în camera lui de lucru de la mansardă și să discute despre lucrările lui, să-i caute adesea tovărășia, atunci doamna St. Peter își retrase favorurile.

Era perfect capabilă să se schimbe astfel: la ea prietenia nu era o chestiune de obișnuință. Și cînd o rupea cu cineva, firește că-și găsea motive pentru a-și justifica nestatornicia.

Începu să-i amintească soțului ei că, în ciuda manierei lui deschise, Tom era departe de a fi un om sincer: se încăpățîna să păstreze tăcerea asupra propriilor lui treburi și ei nu-i venea deloc să creadă că lucrurile pe care le ascundea ar fi cît de cît lăudabile. Știuseră dintotdeauna că Tom are o taină — ceva în legătură cu acel misterios Rodney Blake și contul de la banca din statul New Mexico, din care nu avea voie să scoată bani.

Mai mult ca sigur că tînărul simțise schimbarea de atitudine a doamnei St. Peter, pentru că în iarna aceea începuse să-și găsească în muncă un pretext pentru a-i vizita mai rar. Acum se întîlnea cu profesorul St. Peter în cabinetul acestuia din spatele amfiteatrului de la universitate.

Într-o duminică, cu puțin timp înainte de ceremonia acordării diplomelor, Tom veni la ei acasă pentru a o pofti pe Rosamond să meargă la balul studenților din ultimul an. Tocmai luau ceaiul în grădină; avuseseră o perioadă de căldură intensă și constantă, care grăbise înflorirea trandafirilor. Întîmplător, Rosamond îl întrebă pe Tom — care ședea jos, într-un costum de flanel alb, și-și făcea vînt cu pălăria de pai — dacă și în regiunea de sud-vest a țării e tot atît de cald ca la ei.

— Aș, de unde! răspunse băiatul. De obicei acolo la noi luna mai e cam răcoroasă. Soarele strălucește, dar vîntul e destul de tăios și temperatura coboară foarte mult noaptea. Seara trecută mi-a amintit de nopțile înăbușitoare din mai la Washington.

Doamna St. Peter ridică ochii:

— E vorba de orașul Washington? Nu știam că ai fost vreodată în partea de răsărit a țării.

Era limpede că tînărul se arătă destul de stînjenit. Întunecîndu-se la față, răspunse cu glas scăzut:

— Da, am fost și pe meleagurile acelea. Nu vorbesc de asta, poate pentru că n-am amintiri prea plăcute de acolo.

— Dar cît timp ai stat? îl întrebă gazda.

— O iarnă și o primăvară — mai bine de șase luni. De ajuns de mult ca să mi se facă un dor cumplit de casă.

Și aproape imediat după aceea plecase, de parcă s-ar fi temut să nu i se mai pună și alte întrebări.

Și totuși, discuția reveni la aceeași temă peste cîteva săptămîni. După absolvirea facultății, în fața lui Tom se deschideau două perspective: i se oferea un post de preparator, cam prost plătit, la secția de fizică, sub conducerea profesorului Crane; pe de altă parte, mai avea și posibilitatea să meargă să studieze în cadrul unui curs post-universitar la universitatea Johns Hopkins.

St. Peter îl îndemnase insistent pe Tom să accepte a doua variantă. Într-o seară, cînd discutau în familie perspectivele lui Tom, profesorul St. Peter enumeră toate rațiunile care cereau ca băiatul să se ducă la Baltimore și să lucreze în laboratorul universității Johns Hopkins, renumit datorită doctorului Rowland. Mai mult decît atît, profesorul îl asigură că atmosfera unui vechi oraș situat în sud i se va părea încîntătoare.

— Da, știu și eu cîte ceva despre atmosferă, izbucni într-un tîrziu Tom. E încîntătoare, dar nu mi se potrivește cîtuși de puțin. Are un efect groaznic de descurajant asupra mea. Mă duceam de multe ori acolo cînd eram la Washington, și întotdeauna mă întristam. Mă tem că n-aș putea lucra niciodată în Baltimore.

— Dar poți să te bizui pe niște impresii din vremea copilăriei, ca să te călăuzească acum, cînd ai de luat o hotărîre atît de importantă? îl întrebă cu gravitate doamna St. Peter.

— Nu mai eram copil, doamnă St. Peter. Eram om în toată firea, ca și acum — ba în unele privințe chiar mai bătrîn. Asta s-a întîmplat doar cu un an înainte de venirea mea aici.

— Dar bine, Tom, în anul acela erai în echipa de picheri! De ce ne încurci acuma pe toți? îi strigă Kathleen, apucîndu-l de mînă și strîngîndu-i tare încheieturile degetelor, cum făcea ori de cîte ori voia să-l pedepsească.

— Atunci poate că s-a întîmplat cu doi ani înainte. N-are importanță. În orice caz, a durat atît de mult încît a făcut cît doi ani obișnuiți, mormăi el dus pe gînduri.

Și iarăși plecă brusc, ca la cîteva zile după aceea să-i spună profesorului că a acceptat definitiv postul de preparator la catedra lui Crane, și că va rămîne la Hamilton.

În vara aceea, după ce Tom a absolvit universitatea, St. Peter a ajuns să afle ce se ascundea îndărătul rezervei băiatului. Soția lui era în Colorado cu fetele, iar profesorul rămăsese singur acasă, lucrînd la volumele trei și patru din lucrarea sa. Tom lucra la cîțiva pași de el, în laboratorul de fizică. Se întîlnea adeseori cu profesorul seara, iar în după-amiezile frumoase se duceau împreună să înoate. În fiecare sîmbătă profesorul lăsa casa pe mîna femeii de serviciu și pleca împreună cu Tom pe lac, unde-și petrecea ziua în barcă.

Era exact genul de vară care-i plăcea lui St. Peter, dacă era silit să rămînă la Hamilton. Își făcea singur de mîncare și — de la un negustor foarte bun din Chicago, care importa numai lucruri de bună calitate — își făcuse un stoc de brînzeturi și vinuri ușoare italienești. În fiecare

dimineață, înainte de a se instala la masa de lucru, făcea un drum pînă în piață și-și cumpăra fructe și salată pe alese. Lua cina la opt seara. De cîte ori își pregătea o pulpă de miel, friptă în sînge, bine frecată cu usturoi înainte de a o pune în tigaie, îl invita și pe Outland la cină. În fața unei farfurii cu sparanghel aburind, păstrat învelit într-un șervet ca să rămînă fierbinte, și a unei sticle de vin spumos de Asti, stăteau de vorbă pînă cînd noaptea cobora asupra grădinii. Dacă se întîmpla ca seara să fie rece sau ploioasă, rămîneau în casă și citeau din Lucrețiu.

Într-o seară dintr-acelea ploioase, în fața focului din căminul din sufragerie, îi spuse în fine Tom povestea pe care o tăinuise cu grijă pînă atunci. Nu era în ea nimic vinovat și nimic remarcabil; era doar povestea unei înfrîngeri suferite în tinerețe, genul de lucruri la care rămîne sensibil orice băiat pînă cînd se maturizează.

CARTEA A DOUA

POVESTEA LUI TOM OUTLAND

I

CEEA CE M-A ținut în loc și m-a făcut să vin atît de tîrziu la studii a fost o întîmplare destul de neobișnuită, de fapt, ca să zic așa, un șirag de întîmplări. Totul a pornit de la o partidă de pocher, pe cînd eram comisionar la Pardee, acolo în New Mexico.

Într-o seară rece și senină de la sfîrșitul toamnei, pornisem ca și altădată să găsesc echipa de lucrători de pe un tren de marfă programat să pornească puțin după miezul nopții. Era chiar a doua zi după chenzină, și unul dintre băieți îmi vînduse pontul, cum că urma să se facă un pocher în salonul de joc din spatele cîrciumii „Lumina rubinie". Știam eu că acolo o să-mi găsesc pe mai toți din echipă, afară doar de conductorul Willis, care avea copilul bolnav acasă. La ferestrele din față era întuneric, bineînțeles. M-am dus atunci prin spate, am trecut din fundătură printr-o ghețărie și printr-o curte, pînă într-o cămăruță de chirpici care nici nu dădea direct în cîrciumă. Era ințesată de lume, era cald și un aer greu, de abia puteai să-ți tragi sufletul. Jucau vreo șase-șapte tipi, și o mulțime stăteau în picioare pe lîngă pereți,

de luau oamenii tot varul pe haine. La o fereastră era atîrnată o colivie de păsărele, acoperită cu o cămașă veche de flanelă, dar canarul se trezise și cînta la triluri de ți se rupea inima. Tare frumos cînta — îl învățase un mexican bătrîn — și constituia una din atracțiile localului.

Întîmplător, cînd am intrat eu tocmai măreau potul. Vreo doi dintre oamenii după care venisem jucau, și firește că au vrut să-și joace cartea pînă la capăt. Am rămas în dreptul ușii, fără să-i scap din ochi și ținînd socoteala să nu întîrzie cumva. Printre jucători am recunoscut doi oieri cărora le plăcuse întotdeauna orice joc care-ți dădea emoții, și unul dintre chibiți mi-a spus că în seara aia trebuia să cumperi fise de o sută de dolari ca să te lase să joci. Toată mulțimea de oameni se agita în jurul unui individ, unul Rodney Blake, care venise direct de pe locomotivă fără să se primenească măcar. Asta era un lucru neobișnuit. Conform tradiției, în clipa în care omul își termina cursa, se ducea de făcea o baie, își punea haine de oraș și trecea pe la bărbier. Blake ăsta era un fochist de curînd angajat în regionala noastră. Venise în centrul orașului cu salopeta soioasă și cu cămașa lui albastră nădușită toată, și murdar de funingine pînă și pe față. Băuse zdravăn — încît duhnea de la o poștă, și avea privirea tulbure. Toți ăilalți erau îmbrăcați curat, spălați și ferchezuiți, și erau furioși pe Blake — îi tot spuneau că murdărește cărțile cu mîinile lui soioase. Unii ar fi vrut să-l scoată din joc, numai că omul era tare voinic, încît nimeni n-avea curajul să se apuce de o asemenea treabă. Și cu

atît mai puțin i-a încîntat faptul că tocmai el a cîștigat potul.

I-am luat pe ăi doi pe care-i căutam, i-am scos repede afară, iar doi dintre cei care sprijineau pereții s-au repezit în locul lor. Unul dintre cei care a plecat împreună cu mine m-a rugat să trec pe acasă pe la el și să-i iau sacul cu hainele de lucru. Își pierduse la joc chenzina pînă la ultimul ban, și n-avea chef să dea ochii cu nevastă-sa. L-am întrebat cine a cîștigat.

— Blake. Împuțitul ăla a cîștigat totul. Dar n-avea grijă că pînă la ziuă se curăță de toți banii.

Pe la ora două, cînd îmi terminasem treburile pentru noaptea aia și tocmai mă duceam acasă să mă culc, am trecut așa într-o doară pe la sala de joc, să văd cum au ieșit lucrurile pînă la urmă. Tocmai se spărgea jocul. De cînd îi părăsisem la miezul nopții, trecuseră la alt gen de pocher, iar Blake, fochistul, îi jumulise bine pe toți. Cînd am intrat eu, tocmai încasa banii pe fisele pe care le strînsese. Omul care ținea banca nici n-a avut să-i dea toți banii, dar Blake n-a făcut gălăgie pe chestia asta. Oricum, avea în fața lui pe masă mai bine de o mie șase sute de dolari în bancnote și în monezi de aur. Cîțiva îl tot înțepau și-l ocărau, încercînd să-l facă să sară la harță, ca să-l poată jefui. Nu le dădu nici o atenție și începu să-și strîngă banii, fără să se uite la nimeni. Împături bancnotele și le puse sub căptușeala pălăriei. Își umplu buzunarele de la salopetă cu aur, iar restul, mărunțișul, îl strînse dintr-o mișcare în basmaua mare roșie pe care o purta la gît.

Mă interesase individul ăsta încă de cînd venise la secția noastră; era destul de neprietenos și mai

că nu deschidea gura. Era unul din oamenii ăia cu trupul împlinit și copt dar fața tînără, așa cum vezi de multe ori printre muncitori. Era ceva calm și sarcastic, batjocoritor, în expresia lui — și asta poți vedea adesea printre muncitori.

După ce-și strînse toți banii, se ridică și se îndreptă spre ușă fără o vorbă, fără să spună măcar noapte bună cuiva.

— Se poartă ca un porc, ca un porc murdar! strigă în urma lui micuțul Barney Shea.

Blake nici nu ieșise bine pe ușă; ridică dintr-un umăr, dar nici nu se întoarse, nici nu scoase vreun sunet.

M-am strecurat și eu afară în urma lui și m-am ținut după el pe stradă. Avea mersul tare nesigur și aurul adunat în buzunarele umflate ale salopetei zornăia la fiecare pas. Am luat-o puțin mai repejor și l-am ajuns din urmă:

— Ce-ai de gînd să faci cu toți banii ăștia, Blake?

— Am să-i pierd mîine seară. Eu nu sînt hîrciog. Să-i ia dracu de filfizoni sclivisiți!

M-am gîndit că poate n-ar fi rău să mă țin după el pînă acasă. Știam că stă în gazdă la o mexicană bătrînă, în cartierul mexican din spatele depoului. Odaia lui dădea direct în stradă, printr-o ușă vopsită în albastru. A intrat înăuntru, n-a aprins lumina și nu și-a dat cît de cît osteneala să se dezbrace; s-a trîntit pe pat așa cum era și a adormit. Pălăria i s-a înțepenit între vergelele de la patul de fier, aurul a început să-i curgă din buzunare și s-a rostogolit prin întuneric pe podeaua goală.

Am aprins un chibrit și apoi o lumînare. Patul ocupa jumătate din încăpere; pe un bufet era un sac cu hainele lui curate, lăsat exact cum îl adusese cînd ieșise din cursă. Am scos hainele din sac și am început să adun banii de pe unde erau: i-am scos bancnotele din pălărie, i-am golit buzunarele, am strîns monezile care curseseră în găurile patului și am pus totul în sac. Pe urmă am stins lumina și m-am așezat să trag cu urechea. Aveam încredere în toți băieții care se adunaseră în seara aceea la „Lumina rubinie", în afară doar de Barney Shea. Se putea foarte bine ca ăsta să pună la cale ceva împotriva unui străin, acolo printre mexicani.

Dar a fost liniște peste noapte, și tare frig. Am găsit paltonul lui Blake atîrnat într-un cui din perete și m-am înfășurat în el. Nu mi-a părut deloc rău cînd au început să cînte cocoșii și cîinii să latre în tot cartierul mexican. În cele din urmă a răsărit și soarele și într-o clipă a înroșit și deșertul, și casele de chirpici de jur împrejur. Am început să-l scutur pe bărbatul culcat în pat. În fond, era una din însărcinările mele să-i trezesc pe ăia care nu voiau să se scoale, și de data asta nu m-am lăsat pînă cînd nu l-am văzut în picioare.

— Ce-i, puștiule, ai venit să mă chemi?

I-am spus că am venit să-l chem la micul dejun la localul Harvey.

— Îmi datorezi o masă bună, pentru că eu te-am adus acasă aseară.

— Foarte bine, că-mi place să mai schimb o vorbă cu cineva. Așteaptă-mă numai nițel să mă spăl.

Își luă săpunul și prosopul și pieptenele și ieși în curtea interioară, un *patio* pătrat, curățel, cu nisip și cu floricele și înconjurat de viță de vie. S-a spălat în troaca de sub cișmea. Pe urmă m-a chemat să dau la pompă ca să-i torn apă în cap. După ce a rezistat cîteva clipe la jetul de apă rece, s-a îndreptat din șale cu dinții clănțănindu-i.

— Păi cred că așa își poate alunga omul whisky-ul din cap, nu? Da, Tom, mă simt mult mai bine. — Deodată a început să-și pipăie buzunarele. — Oare am visat, sau aseară am luat de mai multe ori potul ăl mare?

— Ți-am pus banii în sac, i-am zis. Nu meritai, fiindcă erai prea beat ca să ai grijă de ei. Am venit eu după tine și ți i-am adunat din noroi.

— E-n regulă, facem juma-juma. Dacă i-am cîștigat ușor, barem să-i împart.

I-am răspuns că n-am nevoie și că nu primesc nimic de la el decît micul dejun — dar că de ăla am nevoie cît mai curînd.

— Ia-o încetișor, puștiule. Trebuie să-mi schimb cămașa, că asta-i udă.

— Că-i udă n-ar fi nimic! Dar n-ar trebui să mai ieși în oraș fără să te schimbi. Nu ești de prin partea locului, și faci impresie proastă dacă te mai duci așa.

Blake dădu din umeri și își luă un aer de superioritate. Avea o față pătrată, de om cinstit, și niște ochi cuminți cărora nu le ședea bine expresia cinică. Știam că de fapt e băiat de treabă, măcar că de cînd venise în secția noastră mereu se îmbăta și făcea tărăboi.

După ce ne-am luat gustarea de dimineață, am ieșit și ne-am așezat la soare într-un loc unde trotuarul de lemn trecea peste o viroagă, formînd un fel de podișcă. Am stat de vorbă pe-ndelete cu el. Îi țineam sacul cu banii cîștigați și, în cele din urmă, am izbutit să-l conving să meargă cu mine la bancă. Am băgat toți banii, pînă la ultimul gologan, într-un cont de economii: depunere pe termen, de care n-avea voie să se atingă timp de un an.

Din seara aceea am rămas prieten la cataramă cu Blake. Era genul de om care e în stare să facă orice pentru altul, dar nimic pentru sine. Sînt o mulțime dintr-ăștia printre muncitori. Nici măcar succesele nu-i deprind cu un gen de egoism sistematic. Rodney nu prea avusese noroc în relațiile cu oamenii. Fugise de-acasă încă de cînd era copil, pentru că maică-sa se remăritase—cu un bărbat care-i tot dădea tîrcoale de pe cînd mai trăia taică-său. Rodney fusese logodit cu o fată, pe undeva pe linia ferată Sud-Pacific, și ea-l trăsese în piept, după cum zicea el. Atunci plecase în Mexic și le încredințase prietenilor toate economiile, ca să le investească în niște exploatări petrolifere, iar ăia-l jumuliseră.

Ceea ce-i trebuia lui era un prieten, un tovarăș cinstit care să-l țină din scurt. Eram cu zece ani mai tînăr decît el, ceea ce constituia un avantaj. Prefera să joace rolul fratelui mai mare. Presupun că, întrucît eram și eu un fel de cîine de pripas și n-aveam pe nimeni pe lume, asta-l făcea să-și deschidă mai ușor băierile inimii față de mine. Firește că a început să țină mult la mine, și eu la el. Tocmai în iarna aia am căzut bolnav de

pneumonie. Doamna O'Brien n-a putut să facă prea mult pentru mine; și așa abia o scotea la capăt, și era istovită pentru că avea o casă de copii de îngrijit. Blake m-a luat în odăița lui și m-a îngrijit împreună cu bătrîna mexicancă la care stătea. Ar fi fost un tată grozav, să-și îngrijească propriii lui copii. Natura oferă multe cazuri de asemenea substituții, dar mie mi se par întotdeauna triste, chiar și în domeniul botanicii.

N-am fost în stare să mă țin pe picioare pînă în primăvară, și atunci doctorul și cu părintele Duchene au zis că trebuie să renunț la munca de noapte și să stau toată vara în aer liber. Pînă să aflu eu, Blake a dat cu piciorul slujbei lui din Santa Fé și s-a angajat împreună cu mine la Societatea Sitwell de creștere a vitelor. Jonas Sitwell era unul din cei mai mari proprietari de vite de prin părțile noastre. Roddy și cu mine urma să păzim călare vitele la păscut, toată vara, apoi să le ducem la un loc de iernat de pe rîul Cruzados și să le ținem la păscut pînă spre primăvară.

Am pornit pe la întîi mai și ne-am luat vitele în primire la vreo treizeci de kilometri sud de Pardee, înspre Mesa Albastră. Era unul din reperele pe care le vedeam mereu de la Pardee—reperele înseamnă foarte mult într-un șes. Spre nord-vest, mai departe către statul Utah, aveam Culmile Mormonilor—trei piscuri albăstrii ascuțite, pe care le puteai vedea întotdeauna. Mesa Albastră se afla spre miazăzi de noi, și avea o culoare mult mai intensă, aproape violetă. Oamenii ziceau că înseși stîncile au acolo o nuanță violetă. În orice caz, văzută dinspre orașul nostru, era o stîncă goală, vineție, așezată singură în mijlocul cîmpiei, aproape pă-

trată ca formă, afară doar de un capăt mai teșit al vîrfului. Bătrînii de prin partea locului spuneau că nimeni n-a urcat-o vreodată, pentru că are coastele foarte abrupte, iar rîul Cruzados se învîrte în jurul ei, și chiar o ferestruiește într-o latură.

Blake și cu mine știam că tabăra de iernat a Societății Sitwell se află în jos pe rîul Cruzados, chiar sub Mesa Albastră, și în tot cursul verii, în timp ce ne mutam cu vitele de la un loc de adăpat la altul, ne tot făceam planul cum să ne cățărăm pe ea, să fim primii care să ajungă în vîrful ei. După cină, cînd ne aprindeam pipele și priveam asfințitul soarelui, cățăratul pe Mesa Albastră era subiectul cel mai obișnuit de discuție între noi. Slujba noastră era foarte liniștită și sigură; nu era nevoie decît de un om, ca să rezolve tot ce era de făcut. La Sitwell se purtau bine cu angajații. Paznicul șef, John Rapp, trecea o dată pe lună în căruța lui cu arcuri bune, ca să vadă cum o mai duc vitele și să ne aducă provizii și teancuri de ziare vechi.

Blake citea foarte conștiincios ziarele. Întotdeauna era curios să știe ce se mai petrece în lume, măcar că cele mai multe vești îl nemulțumeau. Se supăra și se posomora din pricina marilor nedreptăți din vremea lui: spînzurarea anarhiștilor din Chicago—de care abia își mai aducea aminte—și cazul Dreyfus. Discutam vreme îndelungată despre ceea ce citeam prin ziare, dar niciodată nu ajungeam chiar să ne certăm. Singurul necaz pe care-l aveam cu Blake era că nu mă lăsa să-mi fac partea mea de treabă. Profita în continuare de pretextul sănătății mele șubrede și mă scutea de toate treburile mai grele, chiar și după ce boala

îmi trecuse de mult și ajunsesem la fel de zdravăn ca și el.

Îmi luasem cu mine scrierile lui Cezar, și-i făgăduisem părintelui Duchene să citesc o sută de rînduri pe zi. Blake avea grijă să-mi fac zilnic tema—mă punea să-i traduc cu glas tare toate frazele alea plicticoase. Zicea că, dacă ajung să știu latinește, n-o să mai trebuiască să trudesc toată viața cu spinarea ca un *burro*, adică măgar. Era plin de respect pentru învățătură, dar i se părea că e un fel de șmecherie care îi dă posibilitatea omului să trăiască fără a munci. Aveam la noi *Robinson Crusoe* și cartea preferată a lui Roddy, *Călătoriile lui Gulliver*, de care nu se plictisea niciodată.

Spre sfîrșitul lunii octombrie, paznicul șef Rapp a venit să ne însoțească în drumul nostru spre tabăra de iarnă. Blake rămăsese cu vitele la vreo douăzeci și ceva de kilometri mai spre răsărit, unde mai era ceva iarbă bună de păscut, iar eu am plecat împreună cu Rapp să aerisim adăpostul și să așezăm bine proviziile pentru iarnă.

II

ADĂPOSTUL ERA o cabană în mijlocul unei mici dumbrăvi de piñoni, cam la vreo treizeci de metri de rîul Cruzados; avea fața spre miazăzi, iar spre miazănoapte era apărată de un dîmb. Ierburile creșteau pînă-n pragul cabanei, peste tot alergau iepuri de casă, iar lăcustele se izbeau neîncetat de ușă cînd am ajuns noi. Nu se vedea nici un fel de murdărie—era curat ca într-o vizuină de coyot.

Nu existau atenanse, afară doar de un șopron pentru caii noștri. Coasta dîmbului din spate era nisipoasă și acoperită cu cactuși înalți, ca niște coarne de cerb, dar spre miazăzi creșteau ierburi și tufișuri cu flori galbene strălucitoare. De-alungul malului rîului, plopii canadieni și cei tremurători începuseră să se îngălbenească, ajunseseră aurii. Drept în față, de fapt aplecată deasupra noastră, se înălța Mesa Albastră, un morman de stînci vineții, cu tufișuri de arțar sălbatic și mesteceni galbeni cățărîndu-se prin crevasele înalte ale pereților stîncoși. Din cabana ce ne servea de adăpost, auzeai zi și noapte rîul; făcea acolo un cot, ocolind Mesa și curgînd peste stînci. Era un loc atît de plăcut, încît oricine ar fi fost încîntat să rămînă toată viața acolo.

L-am ajutat pe Rapp să deschidă obloanele de lemn și să măture înăuntru. Împreună, am așternut pături curate pe priciuri și am depozitat cît mai bine slănina și cafeaua și conservele pe rafturile dindărătul plitei. Mărturisesc că abia așteptam să gătesc ceva la plita cu patru ochiuri. Rapp mi-a explicat că Blake și cu mine n-o să ne putem bucura imediat de tot acest lux: urma să mai ținem turma undeva mai la nord, atîta vreme cît mai era iarba bună de păscut. Roddy și cu mine puteam să facem cu schimbul, unul să rămînă în cort în preajma turmei, iar celălalt să doarmă în pat.

– Pe aici, prin împrejurimi, nu sînt destule pășuni ca să ajungă pentru iarnă, mai ales dacă iarna e lungă, a adăugat Rapp. Cel mai bine e să ții vitele la păscut mai spre miazănoapte, atîta timp cît e cu putință. Dacă le cobori prea devreme încoace, devin năzuroase și agitate, iar Mesa Al-

bastră îți dă bătaie de cap. Vitelor le vine pofta de scăldat, se bagă în rîu și pe urmă se pierd printre stînci și nu le mai găsești. Așa am pierdut o mulțime de vite pînă acum. Toată Mesa este populată de vite care au fugit din turmele noastre, așa că au ajuns să fie o mulțime de cornute sălbăticite pe acolo. Cînd bate vîntul dintr-acolo, vacile noastre adulmecă mirosul celor de pe stînci și o iau la goană înspre rîu. Va trebui să le păziți îndeaproape cînd le aduceți încoace.

L-am întrebat dacă nu s-a dus nimeni vreodată să încerce să aducă înapoi vitele pierdute.

Rapp s-a holbat la mine:

– De acolo, de pe Mesa? Nimeni nu s-a încumetat pînă azi. Stîncile și rîpele sînt ca baza unui monument, de jur împrejur. Singura cale de acces e printr-un canion adînc care se deschide la nivelul rîului, exact acolo unde o cotește. Dar pe acolo nu poți să pătrunzi, pentru că apa e prea adîncă s-o treci prin vad și prea iute s-o străbați înot. Mde, bănuiesc că un cal ar putea să treacă înot, din moment ce trec vitele, dar n-aș vrea să fiu eu ăla care să încerce o asemenea ispravă.

I-am zis în treacăt că toată vara nu mi-am putut lua ochii de la Mesa și că mă bate gîndul să mă cațăr pe ea.

– Să nu faci una ca asta atîta vreme cît ești angajatul societății Sitwell! Să știți, băieți, că dacă vă apucați de o comédie ca asta, vă dau afară pe loc. Ar însemna doar să vă fărîmați oasele și să ne pierdeți vitele din turmă. Sarcina voastră e să le țineți din scurt și să le împiedicați să treacă dincolo. Dacă n-ar fi Mesa asta, ar fi cel mai bun loc de iernat din tot statul New Mexico.

După ce ne-a părăsit Rapp, ne-am așternut pe o viață ușoară, mai ales că aveam parte și de vreme bună: zilele erau senine, scăldate în azurul cerului și în auriul soarelui, iar nopțile răcoroase. Țineam vitele cît mai spre miazănoapte sau spre răsărit, și le păzeam cu schimbul. Unul rămînea cu turma, pe cînd celălalt dormea și făcea de mîncare în adăpost. Singurul nostru vecin era Mesa, și cu cît ne apropiam mai tare de ea, cu atît ne ispitea mai mult. Nu mai era doar un morman vinețiu și inform, cum părea din depărtare. Acum arăta ca profilul unei fiare culcate la pămînt; cu capul spre miazănoapte, mai ridicat decît coastele în jurul cărora se încolăcea rîul. Capătul dinspre miazănoapte putea într-adevăr să fie socotit de netrecut: niște pereți stîncoși care cădeau de la vîrf pînă în cîmpie—o înălțime de peste trei sute de metri. Dar flancul dinspre miazăzi, chiar în fața noastră, peste rîu, părea accesibil prin canionul adînc ce despica în două masa stîncoasă, de la vîrf pînă la nivelul apei, apoi se răsucea înspre grămada compactă ce nu se putea vedea din depărtare: drumul părea să semene cu urma lăsată de un șoarece care tot ronțăie dintr-un cașcaval.

Canionul acesta nu spărgea soliditatea compactă a stîncilor, și de fapt trebuia să te apropii foarte mult ca să-l descoperi. Noi ne aflam în fața laturii scurte a masivului stîncos; de la nord la sud nu avea nici măcar cinci kilometri, dar de la răsărit la apus măsura cam de două ori pe atîta. Dacă vîrful era sau nu împădurit, asta nu ne puteam da seama – pentru că era mult prea sus; dar rîpele și canionul dinspre rîu erau tivite cu o vegetație frumoasă – crînguri de plopi tremură-

tori, de piñoni și vreo cîțiva cedri întunecați, ce se ridicau în văzduh ca grădinile suspendate din Babilon. La anumite ceasuri ale zilei, cedrii care se înălțau sus pe stînci căpătau aceeași nuanță albăstruie ca și rîpele.

Acolo lumina răsăritului se vedea cu mult înainte de a ajunge la noi. Cînd mă trezeam în zori și mă duceam la rîu să aduc apă, tabăra noastră era încă rece și cenușie, dar Mesa se înroșea la vîrf, iar cedrii zvelți de pe stînci erau poleiți, avînd un luciu metalic ca al foițelor de aur. În unele dimineți, Mesa se înălța ca un vulcan aprins deasupra albiei întunecate a rîului. Dar ea ne scurta foarte mult și ceasurile luminoase ale zilei. Soarele se ascundea încă de la începutul după-amiezii îndărătul masei stîncoase și toată tabăra noastră era cufundată în umbra ei. După o vreme, culorile apusului începeau să se prelingă dindărătul ei. Atunci Mesa ajungea ca o singură stîncă de culoarea cernelii, proiectată pe un cer în flăcări.

Nu e de mirare că acest element al naturii ne sîcîia și ne ispitea: o aveam mereu dinaintea ochilor și înfățișarea ei se schimba neîncetat. Uneori, dindărătul ei se rostogoleau tunetele, și furtuna se năpustea asupra noastră pe neașteptate, ca o panteră. Fulgerele se jucau și se zbenguiau de jur împrejurul ei, străpungînd-o întruna, încît ne așteptam ca vegetația să ia foc dintr-o clipă într-alta. Niciodată n-am auzit tunetul bubuind așa de cumplit ca acolo. Pereții stîncoși îl reflectau înspre noi și ni se părea că însăși Mesa, cu toate că părea atît de solidă, trebuie să fie brăzdată de nenumărate canioane adînci

și găurită de peșteri — fiindcă altfel n-aveai cum să-ți explici prelungirea la nesfîrșit a huruitului și mîrîielilor care urmau după fiecare trăsnet. Explozia de pe cer se stingea, dar abia atunci Mesa începea să răsune ca o tobă, de parcă ar fi mormăit și ar fi bombănit de una singură.

Într-o după-amiază pornisem să vînez curcani sălbatici. Tocmai cînd asfințea soarele, am dat de o pajiște întreagă cu tufe cu flori galbene, iar razele piezișe care se mai jucau printre ele scoteau în evidență, în mod foarte distinct, conturul terenului. Am observat o serie de movilițe așezate la rînd, ca și cum ar fi urmat niște brazde de plug, și care porneau dinspre rîu către mal. Era prea tîrziu ca să le mai pot cerceta atunci. Am tăiat o sălcioară și am înfipt un țăruș într-una din creste, ca să las un semn. A doua zi, înarmat cu o cazma, m-am dus pînă la pajiște și am început să sap de jur împrejur în solul nisipos. Am dat peste un vechi canal de irigație — lucrul era mai presus de orice îndoială — căptușit cu pietre netede și cu chirpici, avînd din loc în loc niște zăgazuri mici, pe unde era lăsată apa să curgă în șanțuri. Mergînd de-a lungul acestor șanțuri, am descoperit cîteva obiecte de ceramică, vase sparte, capete de săgeți și un tîrnăcop de piatră foarte bine lucrat și lustruit.

În seara aceea nu m-am întors la cabană, ci m-am dus să-i arăt descoperirile mele lui Blake, care se afla încă spre nord, cu vitele. Firește, amîndoi știam că în toată țara asta trăiseră cîndva pieile roșii, dar eram convinși că nu mai folosiseră de foarte multă vreme uneltele de piatră. Cu siguranță că în vremuri străvechi trebuie să fi

fost pe aici o colonie de indieni Pueblo: oameni așezați, statornici, ca cei din triburile Tao și Hopi – nu nomazi ca indienii Navajo.

Pentru oameni care duc o viață izolată, cum eram noi pe atunci, nimic nu poate fi mai emoționant decît descoperirea unor urme ale muncii și grijii oamenilor, înfipte în solul unui ținut pustiu. E ca un mesaj, te face să ai alt sentiment față de pămîntul pe care pășești zi de zi. Tabăra aceea de iarnă m-a încîntat de o mie de ori mai mult decît oricare alt loc pe unde am umblat. Nu mi se întîmpla niciodată să ies dimineața pe ușa cabanei, să mă duc după apă, fără să simt o nouă și veșnic proaspătă încîntare față de adăpostul nostru atît de plăcut, față de rîu și de bătrîna Mesa, aflată acolo, cu creasta ei semeață arzînd ca un rug.

Țineam morțiș să văd cum e de partea cealaltă, și foarte curînd mi-am luat o zi liberă și am trecut rîul prin vad, printr-un loc mai la nord de tabăra noastră, unde rîul era cam larg dar nu prea adînc. Am înconjurat călare Mesa, pînă cînd am ajuns din nou la malul rîului, acolo unde curgea în linie dreaptă, sub flancul de sud al stîncilor.

Plimbarea aceea călare m-a ajutat să mă lămuresc mai bine în privința adevăratei structuri pe care o avea Mesa. De jur împrejur erau aceiași pereți abrupți de stîncă tare, de culoare vineție, dar pe alocuri ei se amestecau cu o piatră mult mai moale. Pe aceste dungi se aflau urmele adînci ale unor torente secate, care cu siguranță puteau fi urcate; te puteai cățăra pe ele destul de sus, dar nicăieri nu ajungeau pînă la vîrful masivului. Vîrful părea să fie alcătuit dintr-o singură lespede uriașă de piatră foarte tare, așezată pe o temelie de tot felul de stînci, ca tăblia unei mese de marmură de pe vremuri. Albiile săpate de torenți în decursul veacurilor se întindeau pe alocuri pe o lungime de peste o sută de metri, dar în mod invariabil se opreau sub marginea stîncoasă, care ieșea în afară ca o streașină de granit. În mod evident, masivul era inaccesibil tocmai din cauza acestui ultim strat de stînci, compacte, fără o fisură. În seara aceea, întorcîndu-mă din plimbarea mea, eram convins că dacă ne vom cățăra vreodată pe Mesa, va trebui s-o facem urmînd calea pe care o luau vitele: prin rîu și de-a lungul singurului canion care cobora pînă la nivelul apei.

III

ÎN A DOUA jumătate a lui noiembrie am dus vitele la tabăra de iernat. La începutul lui decembrie, paznicul șef a venit cu provizii îndestulătoare ca să ne ajungă pînă la Crăciun. De data asta a adus cu el și o încărcătură suplimentară: un biet bătrînel prăpădit, o jalnică ruină de om, pe care-l pescuise la Tarpin, stația de cale ferată aflată la vreo cincizeci de mile spre nord-est de tabăra noastră, orășelul de unde se aprovizionau frații Sitwell. Bătrînul se numea Henry Atkins și era un fel de englez exilat. Fusese valet de casă mare, intendent de spital, mai pe urmă bucătar și după aceea multă vreme steward pe vapoare. În ultima vreme ajunsese să facă de

mîncare pentru niște ciobani care-și pășteau vitele și oile în zone izolate, mai ferite de ochii lumii și de poliție; făcuseră niscai boroboațe și trebuiau să se cam ascundă. Plecînd în mare grabă, îl lăsaseră baltă pe bătrînul Henry la Tarpin, unde în destul de scurtă vreme acesta își băuse toată leafa. Cînd îl culesese Rapp de acolo, trăia numai din pomeni.

— I-am zis că nu-i putem plăti nici un ban, explică Rapp. În schimb, dacă vrea să rămînă aici și să gătească pentru voi pînă la următoarea mea vizită, o să aibă și de mîncare și un acoperiș deasupra capului. Acolo, la Tarpin, dormea într-un grajd. Se laudă că se pricepe la bucătărie, și m-am gîndit că măcar de Crăciun să vă mai pregătească ceva ca lumea, să vă simțiți și voi mai bine. Nădăjduiesc că n-o să vă necăjească, nu are purtări de vagabond sau golan — că pe ăia îi cunosc dintr-o ochire. Data viitoare cînd oi mai trece pe-aici, îi aduc niște haine vechi de la fermă. Dar bineînțeles că, dacă nu vă convine, puteți să-l dați afară cînd vreți. N-are alt bagaj decît bocceaua aia, adică de fapt doar niște încălțăminte: o pereche de pantofi de lac, și alta de sport cu talpă de cauciuc. Important este însă ca niciodată, sub nici un cuvînt, să nu plecați amîndoi să vă zbenguiți și să-l lăsați să păzească el vitele. Să nu faceți una ca asta nici măcar vreme de un ceas, băgați bine de seamă! Nu e el destul de zdravăn nici la trup și nici la minte pentru asta.

De îndată ce ne-a venit în ajutor bătrînul Henry, pentru Blake și pentru mine viața s-a prefăcut într-o adevărată vacanță. Făcea mîncăruri minunate și, în general, era foarte gospodar. Păstra o curățenie în cabana noastră de te cruceai; o mai și împodobea mereu cu ramuri de piñoni, iar rafturile din bucătărie le dichisea cu ziare tăiate în tot felul de modele trăsnite. De pe vremea cînd lucrase la spital, învățase să aranjeze frumos paturile, așa că priciurile noastre erau ca în palatele împărătești. Nici pînă în ziua de azi n-am dormit într-un pat mai bun ca cel din cabană.

Și era un bătrînel foarte cuviincios și manierat; avea o fire simplă și blîndă ca de copil. Mă și miram cum o persoană atît de nevinovată și lipsită de apărare izbutise să se descurce pînă atunci, să rămînă în viață aproape șaptezeci de ani într-o lume atît de aspră. Oricine putea profita de el. Și nici nu purta pică vreunuia din oamenii care se purtaseră rău cu el. Îi plăcea să ne povestească despre celebritățile pe care le servise la masă pe vapor și despre bacșișurile formidabile pe care le primise. Acolo la noi, unde nu putea găsi strop de whisky, era un adevărat model de comportare.

— Știți, băutura e slăbiciunea mea, cum s-ar zice, declara el uneori cu aerul că-și cere iertare.

Se bărbierea în fiecare dimineață, și era tare curat. Ajunseserăm să ținem mult la el, și tustrei împreună alcătuiam o familie fericită.

De cînd ne coborîserăm turma aici pentru iernat, vitele sălbăticite de pe Mesa începuseră să-și facă apariția tot mai des. Mereu coborau la rîu să se adape, și umblau forfota pe-acolo, pășcînd în partea de jos a canionului, încît ajunseserăm să-l și botezăm Canionul Vacii. Și erau și frumoase vitele alea. Îți dădeai ușor seama că

au ce să pască. Henry ne făcea teoria că am putea să le amăgim cu sare ca să treacă rîul înapoi, să vină la noi. Ar fi vrut să taie o vacă dintr-astea, s-o facă friptură. Curînd după ce a venit în tabăra noastră, am pierdut două vaci, care au fugit înspre Mesa, așa pe neașteptate, cum ne spusese Rapp că o să se întîmple. După aceea am început să păzim mai bine turma; dar cu cîteva zile înainte de Crăciun, cînd Blake plecase la vînătoare lăsîndu-mă pe mine de pază, vreo patru juncani tineri și frumoși se strecurară printre tufișuri la malul apei și, pînă să bag eu de seamă, m-am trezit că-i văd trecînd rîul înot – fără nici un efort, după cît se părea. Au ieșit de partea cealaltă, au pornit-o pe canion în sus și nu i-am mai văzut. Eram pur și simplu furios că m-au păcălit în felul ăsta, și în sinea mea mi-am jurat că o să-i urmăresc ca să-i aduc înapoi.

A doua zi dimineață ne-am mutat turma cîteva mile mai la răsărit, ca să nu se mai întîmple iarăși vreo poznă. După aceea mi-am găsit un pretext ca să-l las pe Blake singur, am fugit la cabană și l-am rugat pe Henry să-mi dea ceva merinde pentru prînz. I-am mărturisit ce plan făurisem, dar l-am avertizat să nu mă dea de gol. Dacă n-o să mă întorc pînă seara, cînd o să vină Blake la cabană, abia atunci să-i spună unde am plecat.

Henry a venit cu mine pînă la mal, ca să mă vadă cum trec rîul. Vremea se mai răcise față de dimineață, și se părea că vine ninsoarea. Bătrînul se temea chiar de o furtună și zicea că s-ar putea să mă înzăpezesc. Dar eram foarte hotărît și nu voiam să mă las abătut cu nici un preț de la încercarea pe care o pregăteam. Mi-am înfășurat

pătura și desaga cu merinde pe umeri, mi-am agățat cizmele de gît ca să nu le ud, mi-am băgat ciorapii în pălărie și mi-am mînat calul spre apă. N-a făcut nici un fel de mofturi, măcar că, de tremurat, tremura destul de zdravăn. A pornit cu multă grijă, pășind foarte atent, dar cînd a văzut că e prea adîncă apa, a început să înoate fără să se sperie deloc. Curentul ne-a dus nițel mai la vale, dar n-a fost nevoie să mă dau jos din șa. După o vreme calul a dat iarăși de pămînt și am ieșit destul de ușor pe mal. De partea cealaltă a rîului i-am făcut semne de rămas bun lui Henry și am pornit-o pe canion în sus, alergînd pe lîngă cal ca să mă încălzesc.

Canionul era destul de larg la malul rîului și, cu toate că urca în serpentină pe Mesa Albastră, făcînd coturi destul de abrupte, își păstra lărgimea. De fapt, era o vale foarte adîncă, cu niște maluri cu pantă blîndă, stîncoase și aspre, dar acoperite cu iarbă bogată. Era și un drum de vite foarte curat. Caii nu au simțul deschiderii drumurilor, dar pe vite te poți bizui întotdeauna cînd e vorba să găsească cea mai ușoară cărare și pantele cele mai puțin abrupte. Stîncile albăstrui și ierburile pălite de soare, sub culoarea plumburie și vineție a cerului, dădeau întregii văi o nuanță foarte dulce – ceva între levănțică și un auriu pal – încît cedrii care creșteau pe ici pe colo, pe lîngă stîncile cele mai mari, păreau de-a dreptul negri în dimineața aceea. Poate că în aer plutea amenințarea zăpezii, dar mie mi s-a părut că niciodată n-am respirat un aer mai curat decît în valea aceea. Îmi înțepa nările și gîtlejul ca apa minerală, și mi se urca la cap, exaltîndu-mă.

Îmi spuneam că aerul e cu totul altul decît peste rîu, cu toate că și acolo era foarte curat și ferit de orice stricăciune.

După ce am străbătut cam vreo doi kilometri de-a lungul canionului, am dat peste altul, care se deschidea spre nord: un fel de cutie strîmtă, cu o înfățișare întru totul diferită. Nu mai erau nici un fel de pante blînde. Pereții erau drepți, dacă nu cumva chiar atîrnați în surplombă, și înalți de cel puțin două-trei sute de metri – cum am și stabilit mai pe urmă pe bază de măsurători.

Fundul văii era acoperit cu blocuri imense de bolovani cît toate zilele – stînci uriașe căzute de sus cu cine știe cîte veacuri în urmă, și pe care acțiunea îndelungată a apei le netezise și le rotunjise ca pe niște pietricele de rîu. Mulți dintre bolovani erau mari cît căpițele de fîn sau șirele de paie, dar se învălmășiseră unul peste altul ca pietrișul dintr-un morman. Calul n-avea unde să pună copita printre pietrele acelea netede, așa că l-am priponit într-un loc și am mai mers puțin singur, ca să văd cum e drumul. Nu-mi luam ochii de la pietrele pe care călcam, ca să nu-mi rup un picior.

Cățăratul fiind foarte greu, curînd a început să mi se lipească îmbrăcămintea de spinare, atît de tare nădușisem. Oprindu-mă o dată să-mi trag sufletul, am ridicat ochii spre peretele canionului. Aș da nu știu cît să-ți pot spune exact ce am văzut acolo în acea primă dimineață, prin vălul de zăpadă care începuse să cadă. Mult deasupra mea, la vreo trei sute de metri sau chiar mai bine, încrustat în gura unei văi săpate în fața peretelui de stîncă, am văzut un orășel de piatră adormit. Era tăcut ca o sculptură – și părea chiar să fie așa ceva. Totul era atîrnat laolaltă, ca un fel de compoziție: căsuțe de piatră îngălbenită, strînse una în alta, și cățărate una în spinarea celeilalte, cu acoperișuri plate, cu ferestre înguste, pereții drepți și un turn rotund în mijlocul ciorchinelui de case.

Foarte frumos proporționat era turnul ăla, care se umfla nițel, ca un fel de brîu, puțin deasupra temeliei, iar apoi se subția la loc. Partea aceea umflată a zidăriei avea o simetrie care îți sugera forța. Turnul era ceea ce închega laolaltă toată adunătura aceea de case, dîndu-le un sens. Era roșu, chiar și în ziua aceea atît de cenușie. În bătaia soarelui, căpăta nuanța pe care o au toamna frunzele de stejar. De-a lungul intrării în valea aceea scobită, creștea un șir de cedri. Erau singurele lucruri în care pulsa viața. Restul era tăcere, muțenie, imobilitate – tihnă veșnică. Orășelul acela privea înspre canion cu calmul nemuririi. Fulgii de zăpadă care cădeau pudrînd pinionii îi confereau un aer de o deosebită solemnitate. Nici nu am cuvinte să-l descriu. Semăna mai mult decît orice cu o sculptură.

Am înțeles imediat că am dat peste un oraș care aparținuse unei civilizații dispărute, ascuns de veacuri în această Mesa inaccesibilă, conservat de aerul uscat și de lumina aproape permanentă a soarelui, ca o muscă în chilimbar, apărat de pereții stîncoși, de rîu și de pustiu.

Stînd și privindu-l, mi-am pus întrebarea dacă ar trebui sau nu să-i povestesc măcar lui Blake ce am văzut; mă întrebam dacă n-ar fi mai bine

să traversez înapoi rîul și să păstrez taina, așa cum o păstrase Mesa. Cînd m-am îndepărtat, în cele din urmă, am mai dat cu ochii de un alt canion care se desfăcea din acesta, și în peretele lui era încă o arcadă cu un alt grup de clădiri.

Deodată mi-a dat prin gînd că această Mesa fusese cîndva populată ca un stup de albine: plină de sătucuri atîrnate pe stînci și cu siguranță că fusese vatra unui trib puternic, a unei civilizații deosebite.

Cînd am ajuns seara acasă, Blake mă aștepta pe malul rîului. I-am spus că prefer să nu vorbesc de călătoria mea pînă după cină, fiindcă sînt frînt de oboseală. Bănuiesc că avusese de gînd să mă certe pentru că am plecat pe furiș, dar s-a abținut. Cred că și-a dat seama din capul locului că, pentru mine, era ceva foarte important, așa că a lăsat-o în voia mea.

Cînd ne-am aprins pipele după cină, am început să le povestesc, lui Blake și lui Henry, cît de limpede puteam, ce am văzut dincolo. Pe urmă am discutat cu ei fiecare amănunt. Orașul de pe stînci ne ajuta să înțelegem de unde apăruseră canalele și șanțurile de irigație. Ca și alți indieni Pueblo, și oamenii de acolo făcuseră agricultură în locuri mai îndepărtate de locuințele lor. Pentru fortăreață avuseseră nevoie de stînci, iar pentru a face agricultură, de pămînt moale și de o conductă de apă.

— Ceea ce dovedește, zise Roddy, că trebuie să fi existat un drum de acces în inima Mesei, la capătul de nord, și că recolta și-o transportau prin vad. Dacă prin Canionul Vacii ar fi fost singura lor intrare, n-ar fi putut niciodată să facă agricultură tocmai în partea asta.

Am căzut de acord ca în prima zi caldă să treacă dincolo și Roddy și să încerce să găsească drumul spre Orașul Suspendat — cum începuserăm să-i spunem.

Pînă tîrziu după miezul nopții am tot trăncănit, emițînd fel de fel de ipoteze. Era ajunul Crăciunului și Henry zise că așa se și cuvine, să facem ceva ieșit din comun. Numai că, după ce ne-am culcat, eu unul n-am putut să adorm, în ciuda oboselii. M-am sculat, m-am îmbrăcat, mi-am pus și mantaua și am ieșit afară din cabană ca să mai privesc Mesa. Vîntul se cam ințețise și purta de-a curmezișul cerului nori învolburați. Luna era aproape plină și atîrna exact deasupra masivului care niciodată nu mi se păruse mai solemn și mai tăcut.

Mi-am pus întrebarea cîte Crăciunuri trecuseră de la construirea acelui turn rotund? Mai fusesem eu în sate ale unor triburi Acoma și Hopi, dar nicicînd nu dădusem cu ochii de un asemenea turn. Mi se părea întru totul diferit. Aveam convingerea că nu-l putuse construi decît un popor viguros și animat de aspirații puternice, dar și înzestrat cu un simț arhitectonic deosebit. Grupul acela de clădiri dispuse în formă de arc, coborîrea amețitoare în prăpastie încă din pragul ușilor, peretele drept de stîncă de deasupra — toate acestea îmi stăruiau în minte cu claritatea unei fotografii. Dacă închideam ochii, îl vedeam proiectat pe întunericul nopții ca printr-o lanternă magică.

Blake trecu rîul înainte de Anul Nou, dar nu izbuti să găsească nici o cale ca să urce din fundul canionului închis, înspre Orașul Suspendat. Avea aproape certitudinea că locuitorii acelei așezări de sus ajunseseră acolo coborînd din vîrful masivului, și nu urcînd pe canion în sus. Explorînd puțin canioanele laterale, Blake descoperi încă patru sate, mai mici decît primul, dispuse în arcuri similare.

Asemenea arcuri mai întîlniserăm noi și prin alte canioane. Le poți vedea și în Grand Canion, și de-a lungul lui Rio Grande. Ori de cîte ori stînca de la suprafață este mai tare decît cea de desubt, cea moale începe să se crape și să se prăbușească din cauza intemperiilor, exact la linia de contact cu stînca cea tare. Cu timpul, aceste prăbușiri masive duc la formarea unei peșteri uriașe. Orașul Suspendat era și el așezat într-o peșteră de o mărime neobișnuită. Ulterior, am izbutit să stabilim că avea o lungime de o sută douăzeci de metri și o înălțime de circa douăzeci și cinci de metri în partea centrală. Turnul roșu era înalt de cincisprezece metri.

Blake și cu mine am început să ne facem planuri. Angajamentul nostru la Societatea Sitwell expira în luna mai. După ce-i vom preda paznicului șef turma, aveam să pătrundem în Mesa cu toate merindele și uneltele pe care le puteam duce cu noi, și aveam să încercăm să găsim o potecă sau un drum spre nord, acolo unde eram convinși că trebuie să fi existat cîndva o cale de acces. Dacă izbuteam să găsim un drum mai ușor pentru a pătrunde în Mesa, aveam să ne consacrăm vara — precum și leafa cîștigată peste

iarnă — explorării masivului. De la Tarpin, gara cea mai apropiată, puteam face rost de merinde și de unelte, și chiar și de ajutoare, dacă aveam nevoie de ele. Speram să ne descurcăm și singuri, dacă rămînea Henry cu noi.

De fapt, nici nu prea aveam chef să dăm în vileag, mai mult decît era necesar, descoperirea făcută. Nu țineam să expunem aceste locuri tihnite și frumoase curiozității vulgului. În cele din urmă, i-am explicat și lui Henry planul nostru, spunîndu-i însă că nu puteam să-i plătim leafă.

— Să nu mai pomenim de asta, zise el făcînd un semn de nepăsare. Nu doresc nimic altceva decît să vă împărtășesc soarta. Cînd eram tînăr, n-aveam alt vis mai mare decît să ajung în Egipt, să văd mormintele faraonilor.

— Mde, Henry, numai că s-ar putea să răcești cam tare cînd treci rîul, îl avertiză Blake. Nu e deloc ușoară traversarea — te ia amețeala cînd înoți. Trebuie neapărat să-ți păstrezi capul.

— În viața mea n-am suferit de rău de mare, declară el. Și nu uita că am fost ajutor de bucătar și steward pe vasele liniei „Ancora", pe vremea cînd afacerile le mergeau bine. O să vedeți că, de îndată ce mă apuc de-o treabă, sînt destul de voinic și de harnic ca s-o duc pînă la capăt. Mă trag dintr-un neam de oameni zdraveni, măcar că, la drept vorbind, mi-am cam bătut joc de sănătatea mea.

Lui Henry îi plăcea să vorbească despre familia lui, despre ocupațiile tradiționale ale acesteia, despre vîrsta înaintată la care ajunseseră mulți

oameni din neamul lui, și despre pudingul flambat pe care-l făcea maică-sa.

— Eram op'șpe cu toții cînd ne așezam în jurul mesei, zicea el adesea cu un zîmbet firav, de parcă s-ar fi scuzat. Mama și cu tata, și zece copii în viață, și patru morți, și doi născuți morți.

Roddy și cu mine ne străduiam din răsputeri să ne închipuim cum o fi arătat o asemenea masă de familie.

Totul ne merse ca pe roate. Paznicul șef manifestă atîta interes pentru planurile noastre, încît îi spuserăm totul de-a fir a păr. Stărui să rămînem în tabără atîta vreme cît aveam nevoie de o bază de plecare și să folosim toate proviziile care ne rămîneau. Iar după ce ne plăti leafa la încheierea angajamentului, ne vîndu doi cai la un preț foarte rezonabil.

IV

LA ÎNCEPUTUL lui mai am ajuns pentru prima dată pe Mesa împreună cu Blake. Căram cu noi mîncare cîtă puteam duce, un topor și o cazma. Ne-au trebuit cîteva zile bune pînă să găsim o potecă din fundul canionului închis ca o cutie pînă la Orașul Suspendat. Drumul era întrerupt în mai multe locuri: fusese sfărîmat de lespezi și bolovani pe care nu te puteai cățăra. Lîngă un asemenea pietroi am descoperit un trunchi vechi și uscat de cedru, în care erau cioplite scobituri pentru degetele de la picioare.

Am înțeles foarte limpede ce aveam de făcut. Am doborît niște copaci exact de-a curmezișul locurilor unde era întreruptă poteca. Spre sfîrșitul săptămînii, cînd proviziile ne erau pe sfîrșite, am acoperit ultima etapă a urcușului nostru și am pășit pe prichiciul de piatră care alcătuia vatra Orașului Suspendat.

În fața ciorchinelui aceluia de clădiri îngrămădite era un teren deschis, ca un fel de bătătură. Pe partea exterioară, de jur împrejur, șerpuia un zid scund de piatră. Ici-colo, intemperiile mîncaseră zidul, dar clădirile erau atît de bine adăpostite sub streașina de stîncă, încît nu fuseseră atinse de ploaie. Pe cele mai mari furtuni am văzut apa curgînd șiroaie prin fața văii aceleia ca o peșteră, fără ca măcar o picătură să atingă satul.

Curtea nu era năpădită de vegetație, fiindcă nu exista deloc pămînt — doar stîncă goală, și cîțiva cedri bătrîni cu coroană teșită, care creșteau din niște crăpături, și ici-colo cîte un smoc de iarbă îngălbenită. Dar curtea era largă și curată, iar pietrele — mi-aduc bine aminte — erau calde și netede, o plăcere să le iei în mînă.

Pereții exteriori ai caselor rămăseseră intacți, afară doar de vreun colț ieșit în afară care se mai prăbușise pe ici, pe colo. Erau făcuți din pietre șlefuite, tencuite pe dinăuntru și pe dinafară cu lut și vopsite în culori deschise: trandafiriu, gălbui și cafeniu deschis. Din loc în loc mai cedase cîte un buștean de cedru din tavan, îngăduind catului de sus să se lase peste cel de jos. Altfel însă, nu prea erau dărîmături, și nici neorînduială nu se vedea. După cum zicea Blake, vîntul și

soarele păstrează locuințele la fel de curate ca cele mai bune gospodine.

Satul nu fusese jefuit de nici un dușman — în privința asta nu exista îndoială. În micile încăperi ale caselor rămăseseră intacte chiupuri, ulcioare și castroane pentru apă, iar pe pereți mai erau încă rogojini făcute din fibre de yucca.

Întrucît ne terminaserăm merindele, n-am mai izbutit să ne uităm în amănunt la casele acelea, mai ales că trebuia să ne întoarcem la rîu înainte de lăsarea întunericului. Umblam foarte încet, cu pași temători, să nu tulburăm nimic — nici măcar tăcerea. În afară de turn, erau vreo treizeci de case. Îndărătul ciorchinelui de case se afla un fel de curte din dos, de la un capăt la altul al peșterii, un spațiu lung, cu tavanul jos, cu o lumină slabă și care cobora treptat către partea din spate, pînă ce streașina atingea pardoseala peșterii, exact ca acoperișul în pantă al unei mansarde. Acolo lumina era în permanență ca la asfințit — răcoroasă și umbrită, ceea ce însemna o binecuvîntare după arșița soarelui puternic din curtea din față. Cînd am intrat acolo, am auzit un sunet ușor ca un picurat, și curînd am dat de un izvor care țîșnea din stîncă, se prelingea într-un fel de bazin săpat în piatră și apoi, curgînd printr-o rigolă pietruită, se scurgea pe stîncă în jos. În viața mea n-am mai băut apă ca aceea: limpede și rece ca gheața.

Mult mai tîrziu, părintele Duchene a venit și a stat cu noi o săptămînă pe Mesa; întotdeauna avea la el un păhăruț, și-l umplea mereu de la izvorul acela, după care ieșea afară la lumina soarelui. Cînd îl privea, apa dinăuntru era ca un

cristal lichid: absolut incoloră, fără cea mai mică undă verzuie sau maronie cum are întotdeauna apa, și reflecta razele soarelui ca un diamant.

Lîngă izvor se aflau cele mai frumoase ulcioare pe care le-am văzut vreodată — unul din ele i l-am dat doamnei St. Peter. Păreau a fi fost așezate acolo doar cu o zi în urmă. În curtea din dos, am mai descoperit o mulțime de alte lucruri, în afară de ulcioare și castroane: un șir de pietre de tocilă și mai multe cuptoare de lut, cam ca acelea pe care le folosesc mexicanii în zilele noastre. Mai erau și oase arse și bucăți de mangal, și acoperișul murdar de funingine, peste tot. Se vedea bine că e vorba de o bucătărie comună, unde femeile frigeau carne, coceau pîine și probabil mai și flecăreau. Peste tot erau aruncați știuleți de porumb, unii avînd încă boabe — mititele, ca cele pentru făcut floricele. Am găsit și boabe de fasole uscată, sîmburi de dovleac înșirați pe sfoară, sîmburi de prune și un dulap plin cu mici unelte făcute din oase de curcan sălbatic.

La sfîrșitul după-amiezii, Roddy și cu mine am trecut rîul și, înapoindu-ne la cabană, ne-am odihnit cîteva zile.

Cînd ne-am dus a doua oară acolo, am descoperit o potecă șerpuind de la Orașul Suspendat pînă în vîrful masivului — o cărare îngustă, săpată în lespezile de piatră care atîrnau ca o streașină deasupra satului, și apoi se ascundea în pădurea de piñoni pitici de pe creastă. Apucînd pe această potecă pînă la capătul de nord al masivului, am descoperit urmele unui vechi drum care ducea cîndva spre cîmpie. Dar ca să-l facem practicabil am avut nevoie de cîteva săptămîni bune — și a

mai trebuit să găsim și muncitori și unelte la Tarpin. Acum era doar o potecă de picior, atît de îngustă încît numai catîrii cu pasul foarte sigur ar fi putut-o străbate, și șerpuia în jos prin canionul negru, formînd bucle peste prăpăstii abrupte înspăimîntătoare. Cam la vreo treizeci de metri deasupra rîului se sfîrșea brusc – rămînea deodată atîrnată în aer. Probabil se produsese cîndva o prăbușire de teren, și peretele de stîncă se surpase. Acea ultimă bucată de drum ne-a costat trei săptămîni de muncă intensă – și cea mai mare parte a banilor cîștigați peste iarnă. I-am ținut pe muncitori atîta vreme cît a fost nevoie ca să ne construiască un adăpost bun din bușteni în vîrful masivului, puțin înapoia pragului care atîrna deasupra Orașului Suspendat.

În timp ce ne ocupam de construirea drumului, am făcut și o scurtă incursiune de la cabana noastră pînă la Orașul Suspendat și la Canionul Vacii. Chiar deasupra Orașului Suspendat, exista o crăpătură în pragul de piatră – cam ca o gură de canal – și acolo ne-am atîrnat o scară de frînghie, de fapt niște lanțuri ușoare, în care prinseserăm trunchiuri de pini și ramuri mai groase, ca să ne folosească drept trepte. Coborînd pe scara asta, tăiam mai bine de trei kilometri de drum șerpuitor și ajungeam aproape direct în Canionul Vacii, unde aveam de gînd să lăsăm unul dintre cai să pască. Pe aici puteam oricînd să ieșim repede de pe Mesa: între timp ne obișnuiserăm să trecem rîul înot, uscatul hainelor nefiind o problemă în timpul verii.

Bill Hook, grăjdarul de la Tarpin care-l adăpostise pe bătrînul Henry cînd era la pămînt, ne-a arătat multă prietenie. Ne aducea oamenii la lucru și-i ducea înapoi, ne căra proviziile pînă sus pe Mesa cu catîrii de povară și, cînd vreunul din noi trebuia să rămînă peste noapte în orășel, ne lăsa să dormim în fînul din grajd ca să nu mai dăm bani pe hotel. Știa că aveam cheltuieli mari, așa că întotdeauna ne scotea cît mai ieftin la socoteală.

Pe la sfîrșitul lui iulie, cam däduserăm de fundul sacului, dar între timp isprăviserăm și drumul, și cabana de pe Mesa. L-am adus și pe bătrînul Henry de-a lungul noului drum pentru cai și am început să ne gospodărim. Acum eram gata să purcedem la „excavații“, cum le ziceam noi. Ne-am făcut niște rafturi late de jur împrejurul camerei de dormit și acolo ne-am depozitat obiectele mărunte pe care le-am găsit în Orașul Suspendat. Am numerotat fiecare piesă și, în jurnalul pe care-l țineam eu, am înregistrat și locul și starea în care a fost găsită fiecare din ele, precum și destinația pe care socoteam că o avusese. La Tarpin îmi procurasem un registru mare de contabilitate și, seară de seară după cină, în timp ce Roddy își citea ziarele, mă așezam la masa din bucătărie și scriam o relatare a activității din ziua respectivă.

Pe lîngă că ne ținea gospodăria, Henry era foarte dornic să ne ajute la treabă și în privința „ruinurilor“, cum le zicea el. Avea mai multă răbdare decît noi și era în stare să sape cu degetele jumătate de zi ca să poată dezgropa un vas dintr-un morman de moloz și gunoi, fără să-l spargă. La urma urmei, bătrînul avea o experiență de viață mult mai mare decît a noastră, ceea ce s-a dovedit

adeseori de mare folos. Cînd lucram într-o căsuță vopsită într-o nuanță deschisă de trandafiriu — o casă cu două caturi și un fel de balcon în fața ferestrelor de sus — am dat peste un dulăpior în peretele camerei de la etaj: înăuntru erau o serie de obiecte ciudate, printre care și un sac din piele de căprioară plin cu unelte mărunte. Henry ne-a spus dintr-o dată că sînt instrumente chirurgicale: un bisturiu de piatră, un mănunchi de ace de os foarte fine, un forceps de lemn și un cateter.

Un lucru ajunseserăm să știm categoric despre foștii locuitori de aici: în nici un caz nu-și clădiseră orașul în pripă. Toate semnele dovedeau răbdarea și hotărîrea cu care lucraseră. Grinzile de cedru fuseseră tăiate cu topoare de piatră și lustruite cu nisip. Prăjinile, așezate de-a curmezișul lor, pentru a susține tavanul de lut al camerei de deasupra, erau și ele bine polisate. Ușile, făcute din lespezi de piatră încadrate de bare de lemn prinse cu scoabe, erau așezate cu multă grijă în ambrazuri. Tencuiala de lut care acoperea zidurile de piatră era vopsită, iar unele camere aveau fresce cu desene geometrice, uneori alcătuite din mai multe straturi de culoare. O cameră avea un chenar pictat alcătuit din cortulețe ca cele ale indienilor, de un roșu aprins.

Dar ceea ce avea cu adevărat minunat orașul nostru, ceea ce te încînta cînd lucrai acolo și probabil constituia o încîntare și mai mare dacă locuiai acolo — era cadrul natural. Orășelul atîrna de stîncă la fel cum stau cuiburile păsărilor sub streașină, și de sus privirile îți cădeau asupra canionului închis de dedesubt, iar apoi mai departe,

către valea largă pe care o numeam Canionul Vacii, avînd tot timpul în față un ocean de aer curat. Un popor care avusese dîrzenia și tăria de caracter să-și construiască așezările aici și care zi de zi trăia cu ochii atintiți la o asemenea grandoare, care urca și cobora pe aceste poteci atît de primejdioase — trebuie să fi fost, fără doar și poate, un neam cu totul deosebit. Așa ne spuneam noi mereu.

Dar ce se întîmplse oare cu ei? Ce catastrofă se abătuse asupra lor?

Nu plecaseră de bună voie, întrucît nu-și luaseră nimic din avutul lor, nici măcar hainele. Da, am uitat să spun, am dat și peste haine de-ale lor: mocasini de yucca și ceva ce părea pînză de bumbac, țesută în alb și negru. Lînă n-am găsit deloc, dar erau niște piei de oaie tăbăcite, cu lîna netunsă pe ele. Se prea poate să fi fost oi sălbatice de la munte, pentru că erau multe oi pe Mesa. Tot vorbeam noi să vînăm una ca s-o mîncăm, dar n-am făcut-o niciodată. Cînd un berbec de munte îți apare pe un prag de stîncă la cîteva zeci de metri deasupra ta, cu coarnele lui frumos arcuite, are în el ceva nobil de parcă ar fi un preot. Nu voiam să-i împușcăm ca să nu înceapă să se teamă de noi. Ne făcea mare plăcere să vedem oile și berbecii de munte. Cînd aveam chef de carne proaspătă, împușcam cîte o vacă sălbatică.

În cele din urmă, am dat și peste unul dintre locuitorii așezării: nu un schelet, ci un trup uscat, de femeie. N-am găsit-o în Orașul Suspendat ci într-un grup mic de case înfipte în arcul înalt pe care-l numeam noi „Cuibul Vulturilor“. Zăcea pe o rogojină de yucca, în parte acoperită cu niște

țoale rupte; iar aerul acela care absorbea umezeala o făcuse să se usuce ca o mumie. Întîi mi s-a părut că a fost ucisă; avea o rană mare într-o parte, și coastele îi ieșiseră prin carnea uscată. Avea gura deschisă de parcă ar fi vrut să țipe, iar fața păstrase de-a lungul acestor ani nenumărați o înfățișare teribil de chinuită. Timpul îi rosese o parte din nas, dar avea o mulțime de dinți, o dantură perfectă aș zice, și foarte mult păr negru și aspru. Dinții erau foarte egali și albi și atît de puțin tociți, încît ne-am gîndit că trebuie să fi fost o femeie foarte tînără. Henry i-a zis pe dată Mama Eva, și cu toții am continuat s-o numim așa. Am înfășurat-o într-o pătură și am coborît-o cu multă grijă, punînd-o la păstrare într-o cameră din Orașul Suspendat.

Da, am mai găsit încă trei trupuri, dar mai tîrziu. Într-o bună zi, lucrînd în Orașul Suspendat, la capătul peșterii am dat peste o lespede care părea să ducă direct în stîncă. Era prinsă cu ciment, și cînd am desprins-o, am constatat că într-adevăr acoperea intrarea într-o cămăruță întunecoasă. Aici existase un fel de estradă din prăjini subțiri de cedru, așezate una lîngă alta, dar se prăbușise. Printre dărîmături se aflau trei trupuri — unul de bărbat și două de femei, înfășurate în fibre de yucca, toate în aceeași atitudine și, după cît se pare, pregătite pentru înmormîntare. Erau trupuri de bătrîni. După părerea pe care ne-am putut-o face, era vorba de bătrîni lăsați de obicei acasă, ori de cîte ori tribul cobora în timpul verii să locuiască la fermele din valea fertilă; muriseră probabil în lipsa sătenilor și fuseseră așezați în această cameră mortuară,

ca să aștepte întoarcerea tribului cînd urma să li se facă ritualul de înmormîntare. Mai mult ca sigur că ei își ardeau morții. Firește că un arheolog ar fi putut spune, cercetînd trupurile, o mulțime de lucruri referitoare la civilizația lor. Dar n-au ajuns niciodată pe mîna unui arheolog — cel puțin nu de pe lumea asta.

V

A SOSIT și prima zi de august, și ne mergea bine. Nu avuseserăm nici un fel de ghinion și, cu toate că nu ne rămăseseră decît foarte puțini bani, mai existau — încă neatinse — economiile lui Blake depuse la banca din Pardee, iar la Tarpin ne bucuram de credit peste tot. Pe negustorii de acolo îi interesa toată povestea, și se dovedeau foarte prietenoși.

Numai că micuța lună nouă, atît de nevinovată în aparență, ne-a adus mari necazuri. L-am pierdut pe bătrînul Henry, și încă într-un mod înfiorător. De la început ne cam necăjiseră șerpii cu clopoței — în general se găsesc dintr-ăștia prin vechile cariere de piatră și prin zidurile roase de vreme. Din Orașul Suspendat îi cam alungaserăm: de săptămîni întregi nu mai văzuserăm nici unul. Dar într-o duminică l-am luat cu noi pe Henry într-o expediție de explorare, în capătul de nord al masivului, de-a lungul Canionului Negru. Dînd cu ochii de niște ruine pe care nu le mai observaserăm pînă atunci, ne-a apucat ambiția nesăbuită de a ne cățăra pînă la ele. Aproape că

ajunseserăm, cînd am dat peste un perete de stîncă atît de neted, încît fără o scăriță nu puteam face nimic. Eu eram cel mai înalt dintre noi trei, iar Henry cel mai ușor, și a zis că ar putea ajunge acolo dacă s-ar urca pe umerii mei. Se cățărase în picioare pe spinarea mea, cu capul ieșit tocmai bine peste podeaua peșterii, și bîjbîia cu mîna căutînd vreun punct de sprijin ca să se salte înăuntru, cînd deodată un șarpe de pe pragul acela de stîncă l-a mușcat de față. Totul s-a întîmplat într-o frîntură de secundă. S-a rostogolit împreună cu șarpele. Pînă să-l adunăm noi de pe jos și să-l întoarcem pe spate, începuse să i se umfle obrazul. În zece minute se învinețise, și durerea îl scotea pur și simplu din minți; a trebuit să ne luptăm amîndoi din răsputeri ca să-l împiedicăm să se arunce în prăpastie. Mușcătura fusese atît de aproape de creier, încît nu mai era nimic de făcut. Agonia a durat aproape două ore. Apoi l-am cărat pînă acasă. Roddy și-a lăsat scara de frînghie înspre Canionul Vacii, a încălecat și a plecat la Tarpin să caute pe cineva pentru anchetă. În duminica aceea părintele Duchene tocmai își ținea predica la biserica misionarilor, așa că pe el la adus Roddy.

L-am îngropat pe Henry chiar pe Mesa. Părintele Duchene a mai rămas cu noi o săptămînă, ca să ne țină de urît. Atît de rău ne întorsese pe dos chestia asta, încît eram gata-gata să lăsăm baltă toată povestea. Dar preotul plănuise de multă vreme să vină să vadă ce descoperire am făcut, așa că, ba cu una ba cu alta, ne-a mai abătut gîndurile de la nenorocire.

Părintele Duchene s-a apucat de lucru și a muncit din greu zi de zi. A cercetat cu atenție, chiar de mai multe ori, tot ce făcuserăm noi pînă atunci, și a acordat grija cuvenită fiecărui amănunt: a examinat minuțios ceramica, pînza, uneltele de piatră, precum și resturile de mîncare. A măsurat capetele mumiilor și a declarat că aveau cranii frumos proporționate. A retezat unul dintre cedrii bătrîni, care creștea exact în mijlocul potecii adînci săpate în stîncă prin eroziune, și a numărat cercurile cu microscopul lui de buzunar. Cu ochiul liber nu le puteai număra, căci, așa cum e cazul la pomii ce se înalță dintr-o crăpătură minusculă a pietrei, creșterea din fiecare an era prea mică pentru a putea vedea cercurile fără vreun instrument de mărire.

Copacul pe care l-a doborît el avea vîrsta de trei sute treizeci și șapte de ani; era posibil, chiar, să fi început să crească în mijlocul acelei poteci bătătorite numai după ce încetaseră să mai calce pe acolo tălpile oamenilor.

Dar tocmai aceasta era problema: de ce încetaseră să mai calce? Întrebarea aceasta îl nedumerea și pe părintele Duchene. Variola sau orice altă epidemie ar fi lăsat trupuri neîngropate. Așa că a sugerat ceea ce a ajuns să presupună ulterior și doctorul Ripley din Washington: că tribul a fost exterminat, nu aici în fortăreața lui, ci în tabăra de vară, pe ogoarele de peste rîu.

În momentul acela, părintele Duchene avea o experiență de aproape douăzeci de ani de viață printre indieni, avea și șaptesprezece indieni Pueblo în parohia lui, și cunoștea mai multe dialecte ale pieilor roșii.

Tocmai de aceea a izbutit să explice modul de utilizare a multora dintre uneltele găsite de noi, în special a celor ce slujiseră la ceremonii religioase.

În seara dinainte de a pleca din tabăra noastră, ne-a înfățișat concluziile cercetărilor pe care le făcuse în săptămîna precedentă, după cum urmează:

– Cele două turnulețe pătrate de pe platoul superior al Mesei, cărora voi le-ați acordat prea puțină atenție, au fost, fără doar și poate, hambare. Sub pietrele și sub pămîntul prăbușit de pe ziduri există o oarecare cantitate de porumb rămas pe știuleți. Cantitățile depozitate nu sînt prea abundente, căci, după cît se pare, viața a încetat aici în cursul verii, cînd încă nu fusese strînsă de pe cîmp și adăpostită noua recoltă, iar cea veche era pe sfîrșite. Creasta semicirculară din vîrful masivului, pe care o puteți distinge ușor printre piñoni cînd coboară soarele și o scoate în relief, este peretele îngropat al unui amfiteatru, unde mai mult ca sigur că se desfășurau ritualuri religioase, precum și jocuri sportive. Dar vă sfătuiesc să nu începeți să săpați acolo. Foarte probabil că este elementul cel mai important de pe aici și excavațiile trebuie lăsate în seama unor oameni foarte pricepuți.

Se prea poate ca turnul pe care-l admirați voi atît de mult în Orașul Suspendat să fi fost cîndva un foișor de pază, așa cum credeți și voi, dar, judecînd după așezarea ciudată a acestor despicături înguste, slujind de ferestre, aș fi mai degrabă înclinat să cred că a slujit pentru observații astronomice. Căci înclin să cred că oamenii din tribul ăsta aveau o civilizație superioară. Poate că asta nu s-a întîmplat de la început, cînd au venit prima dată pe Mesa, dar în decursul unei vieți organizate și ferite de primejdii, au dezvoltat în mare măsură artele și meseriile pașnice.

Din toate părțile ne copleșesc dovezile că acești oameni trăiau și pentru altceva în afară de casă și masă. Dealtfel, știau să aprecieze confortul, dar nu numai atît. Viața lor trebuie să fi fost destul de complexă în comparație cu cea a indienilor nomazi Navajo, pe care îi cunoaștem noi. În mod indiscutabil, așezarea asta, pe care voi o numiți Orașul Suspendat, demonstrează un simț arhitectonic extraordinar. Clădirile nu au fost grupate astfel la întîmplare, cu toate că, foarte probabil, o justificare trebuie s-o fi constituit conformația locului. Deseori conformația unui loc structurează proiecte foarte bine gîndite.

Aveau un meșteșug destul de bun în construcții, atît în lemn cît și în piatră. Formele și podoabele ulcioarelor de apă și cele ale castroanelor de mîncare sînt superioare tuturor celor pe care le-am văzut vreodată la populațiile indiene, mai frumoase chiar decît cele ale olarilor de la Acoma.

Mi s-a întîmplat să văd și o colecție de ceramică foarte veche, de la începuturile civilizației cretane. Multe dintre decorațiile geometrice de pe aceste chiupuri și ulcioare sînt nu numai similare, ci poate chiar identice, dacă nu m-o fi înșelînd cumva memoria.

După cum mi se înfățișează, eu zic că tribul ăsta al vostru trebuie să fi fost un neam destul de înțelept și chibzuit, care-și asigura existența – la adăpostul oricăror primejdii – cultivînd pămîntul și crescînd păsări de curte: marele

număr de oase și pene de curcan pe care le-am văzut arată clar că ajunseseră să domesticească specimene sălbatice din această rasă. Avînd grîne depozitate în hambare și grînare, și berbeci, oi, căprioare pe care să le vîneze, încetul cu încetul au depășit condiția de sălbatici. Obținînd o variație corespunzătoare în regimul alimentar, întrucît îmbinau carnea cu vegetalele, s-au dezvoltat frumos din punct de vedere fizic și au făcut progrese în meșteșugurile și artele primitive. Aveau mori și războaie de țesut și combinau vopselele. Pe de altă parte, nu păreau să cultive arta războiului, forța brută și ferocitatea.

După cum îi văd eu, trăiau izolați, fără nici un fel de legătură cu alte triburi, făurindu-și singuri destinul, prefăcînd această Mesa într-un cămin din ce în ce mai demn de oameni, purificîndu-și viața prin ceremonii și ritualuri religioase, acordînd respectul cuvenit morților, ocrotindu-și copiii, și fără îndoială nutrind și simțăminte afectuoase pentru această fortăreață în care se considerau deopotrivă la adăpost și în condiții de confort, odată ce reușiseră să învingă mai toate dificultățile de care trebuie să se teamă omul primitiv. Se prea poate să fi fost, de fapt, prea avansați pentru vremurile și mediul în care trăiau.

Cel mai probabil este că au fost șterși de pe fața pămîntului, exterminați pînă la unul, de cine știe ce trib indian lipsit de cultură și de virtuți domestice, de vreo hoardă care s-a năpustit asupra lor cînd se aflau în tabăra de vară și i-a ucis ca să le ia pieile, și îmbrăcămintea, și armele — sau pur și simplu din plăcerea de a distruge. Sînt absolut sigur că invadatorii aceia brutali

nici nu auziseră măcar de existența acestei Mesa, în care așezările omenești erau construite după structura unui stup de albine. Dacă ar fi ajuns pînă aici, ar fi distrus totul. I-au ucis doar pe locuitori și pe urmă și-au văzut de drum.

Lucrul pe care nu izbutesc să-l înțeleg este cum se face că n-ați descoperit mai multe rămășițe pămîntești ale unor oameni. Cele trei trupuri pe care le-ați găsit în camera mortuară au fost pregătite pentru înmormîntare de bătrînii lăsați la vatră. Dar ce s-a întîmplat cu ultimii supraviețuitori? E foarte posibil ca, spre sfîrșitul toamnei, văzînd că nu se mai întoarce nimeni de pe ogoarele din vale, bătrînii să se fi strîns laolaltă, să fi plecat în căutarea oamenilor din neamul lor, și să fi pierit în cîmpie.

Ca și pe voi, așezarea aceasta mă umple de respect. Sfînt mi se pare orice loc în care omenirea a cunoscut cele mai mari greutăți ale începutului, iar apoi s-a înălțat încetul cu încetul din sălbăticia pură. Oamenii ăștia, ale căror urme le-ați descoperit, au trăit izolați, fără influența pe care o oferă exemplele sau emulația, fără vreun alt stimulent decît aspirația firească spre ordine și securitate. Ei și-au zidit sufletele în această Mesa și au umanizat-o.

Încheindu-și expunerea, părintele Duchene își exprimă cu multă căldură acordul ca Blake și cu mine să mergem la Washington și să prezentăm o dare de seamă guvernului, ca să fie trimiși la fața locului oameni de specialitate, să studieze vestigiile găsite de noi.

— Trebuie să mergeți la directorul Institutului Smithsonian, adăugă părintele. O să ne trimită un arheolog care va interpreta tot ce a rămas deocamdată obscur pentru noi. El va reînvia această civilizație într-o lucrare erudită. Se prea poate să reușiți să puneți într-o nouă lumină elemente importante din istoria ținutului vostru.

După ce ne-a părăsit, Blake și cu mine am început să ne alcătuim planurile pentru călătoria mea la Washington. În iarna aceea Blake avea să lucreze la calea ferată și să pună deoparte cît mai mulți bani. Cheltuielile pentru călătoria mea aveau să fie acoperite din ceea ce numeam noi „contul cu potul", depus la banca din Pardee. De-acum înainte, cheltuielile noastre pentru cercetările de pe Mesa aveau să fie plătite de guvern. Ba chiar Roddy pomenea mereu de răsplata substanțială pe care aveam s-o obținem. Ori de cîte ori spărgeam sau pierdeam vreun obiect, zîmbea și spunea:

— Nu-i nimic, nu-i nimic. Sper să ne despăgubească Unchiul Sam.

În anul acela am avut o toamnă foarte frumoasă — blîndă și însorită ca de vis. Chiar și acolo sus, pe Mesa, vîntul bătea așa de blînd încît frunzele aurii au rămas pe crengile plopilor pînă spre sfîrșitul lui noiembrie. Și noi am rămas acolo sus pînă după Crăciun. Țineam morțiș ca, atunci cînd va veni arheologul nostru, să găsească totul în perfectă ordine. Am curățat toate gunoaiele și resturile pe care le împrăștiaserăm dezgropînd obiectele, am depozitat toate piesele găsite — chiar și mumiile — în cabană, și înainte de a o părăsi, am închis bine ușile și ferestrele. Îmi

ținusem cu multă grijă jurnalul zi de zi pînă la sfîrșit, ba chiar notasem și unele dintre deducțiile făcute de părintele Duchene. Jurnalul acesta l-am lăsat pe Mesa. M-am urcat pînă la „Cuibul Vulturilor", unde descoperiserăm mumia femeii ucise căreia îi ziceam Mama Eva și unde eu observasem un dulăpior deosebit de arătos, în perete. Mi-am ascuns caietul în această nișă, pe care pe urmă am astupat-o cu ciment. Mama Eva îl interesase grozav pe părintele Duchene. Rîdea mereu și spunea că i-am găsit un nume foarte potrivit. El nu credea că moartea acestei femei ar fi putut arunca vreo lumină asupra nimicirii neamului din care se trăgea.

— Mai degrabă aș zice că e vorba de o dramă domestică, spunea el clipind șiret. Poate că atunci cînd tribul a coborît în tabăra de vară, doamna noastră era bolnavă și a refuzat să-i însoțească. Te pomenești că soțului ei i-a dat prin gînd să se întoarcă fără veste într-o noapte, și cine știe în tovărășia cui o fi găsit-o. Tînărul vinovat o fi scăpat. Iar soțul are voie, în societățile primitive, să-și pedepsească cu moartea nevasta necredincioasă.

Cînd au început să plutească prin aer primii fulgi de zăpadă, ne-am luat rămas bun de la Mesa noastră și am pornit-o călare la Tarpin. Ne-au trebuit cîteva zile ca să terminăm pregătirile pentru călătoria mea la Washington. Mi-am cumpărat un cufăr (în viața mea n-avusesem așa ceva), cîteva cămăși albe, un palton care cîntărea o tonă și era rece ca plumbul, precum și două rînduri de haine. Păcătosul de negustor mi-a băgat pe gît un frac pe care probabil că nu izbutise să-l

vîndă de douăzeci de ani. În schimb, a izbutit cît ai bate din palme să-l convingă pe Roddy că e lucrul cel mai potrivit pentru ocaziile cînd trebuie să porți ținută de gală. Probabil că Roddy se aștepta să fiu primit de niscaiva ambasadori — și poate că, de fapt, și eu nutream asemenea gînduri.

Roddy a scos de la bancă șase sute de dolari, pe care i-a pus la bătaie pentru mine și mi-a cumpărat biletul și tichetul pentru vagon de dormit pînă la Washington. M-a petrecut la gară în dimineața în care am plecat și, cînd și-a luat rămas bun de la mine, mi-a scuturat mîna de era să mi-o smulgă din umăr.

Multă vreme după ce a ieșit trenul din gară am mai putut vedea Mesa noastră, conturîndu-se la orizont ca o formă uriașă albăstruie. Îmi părea groaznic de rău că mă despart de ea, dar mă gîndeam că, oricum, s-a descurcat perfect și fără mine vreme de atîtea și atîtea secole. Cînd o voi revedea — mi-am zis în sinea mea — asta se va întîmpla după ce-mi voi fi făcut datoria față de ea; aveam să aduc cu mine oameni care o pot înțelege, care o s-o aprecieze la adevărata ei valoare și care vor ști cum să-i scoată la iveală toate tainele.

VI

M-AM DAT JOS din tren exact în spatele clădirii Capitoliului, într-o dimineață însorită dar rece de ianuarie. Multă vreme am rămas să

privesc cupola aceea albă, proiectată pe un cer de un albastru scînteietor, cuprins de un sentiment aproape religios. După ce am mai umblat nițel de colo-colo și am căscat gura prin parcuri — destul de înverzite măcar că eram în toiul iernii — și la vistieria statului, la Pentagon și la Ministerul Marinei, m-am hotărît să-mi mai amîn treburile și să-mi acord o săptămînă în care să savurez pe îndelete orașul. A fost lucrul cel mai înțelept pe care l-am făcut cîtă vreme am stat acolo. Pentru că săptămîna aceea am fost nespus de fericit.

După ce mi-am terminat vizita turistică, m-am apucat de treabă. Mai întîi l-am căutat pe acel membru al Camerei Reprezentanților care fusese ales de districtul nostru, pentru a-i cere scrisori de recomandare. Omul a fost destul de cordial, dar mi-a dat niște sfaturi complet anapoda. Era de părere că trebuie să mă prezint la Comisia pentru indieni și mi-a dat o scrisoare către șeful acesteia. Dar înaltul comisar lipsea din oraș, așa că am irosit trei zile bune căutîndu-l la birou și răspunzînd la întrebările pe care mi le puneau tot felul de funcționari și secretari, care păreau să nu aibă multă treabă și conversația cu mine îi amuza. Eu unul credeam că-i interesează misiunea mea, și tocmai interesul lor voiam să-l stîrnesc. N-aveam idee dacă oamenii aceștia se bucurau de vreo influență — în orice caz, de vorbit vorbeau de parcă ar fi fost mari autorități. În sacul meu de voiaj adusesem cîteva ulcioare destul de frumoase — nu chiar cele mai rare, pentru că mă temeam de vreun accident, dar oricum erau niște piese reprezentative — precum și toate fotografiile pe care

le făcuse Blake împreună cu mine. N-aveam decît un aparat micuț, și pozele nu arătau mare lucru — de fapt ai fi putut foarte ușor să zici că se văd în ele doar niște așezări prăpădite de chirpici, și pe deasupra și în ruină, așa cum se găsesc aproape peste tot locul. Nu-ți puteai face din aceste fotografii nici cea mai mică idee cît de frumos și de vast era decorul acela natural. Funcționarii de la Comisia pentru indieni păreau plini de curiozitate în toate privințele și m-au tras de limbă cît au putut. Fiind ageamiu, n-am știut să mă feresc. Dar cînd unul dintre indivizii de acolo a încercat să obțină de la mine cel mai frumos castronaș ca să-l folosească drept scrumieră, am început să bănuiesc cam în ce consta interesul lor.

În cele din urmă, comisarul s-a întors în oraș, dar avea tot felul de angajamente urgente, așa că a trebuit să mai aștept vreo cîteva zile pînă a putut să mă primească. După ce m-a interogat vreo jumătate de oră, mi-a spus că el se ocupă de indienii în viață, nu de cei morți, și că biroul lui ar fi trebuit să mă informeze din capul locului despre acest lucru. M-a sfătuit să mă întorc la reprezentantul nostru în Congres și să-i cer o scrisoare către Institutul Smithsonian. Mi-am împachetat la loc oalele și am părăsit localul Comisiei, dezgustat. Șeful de birou a venit după mine pe coridor și m-a întrebat cît îi ceream pentru castronașul pe care-și pusese el ochii. Mi-a zis că oricum n-are valoare pe piață, pentru că Washingtonul e plin de asemenea lucruri; în pivniță la Institutul Smithsonian aveau lăzi întregi de obiecte dintr-astea, pe care nici măcar nu-și

dăduseră osteneala să le desfacă, fiindcă tot n-aveau unde să le pună.

M-am întors la membrul Camerei Reprezentanților ales în districtul nostru. De data asta n-a mai fost la fel de prietenos, în schimb mi-a dat o scrisoare către Institutul Smithsonian. Acolo s-a repetat experiența anterioară: directorul nu primea decît dacă te anunțai dinainte, iar secretarul lui se lăsa greu convins că ai o treabă atît de importantă încît să-ți fixeze ora cînd să te primească șeful lui. După ce am pierdut prima dimineață, am constatat că e greu să te primească măcar secretarul. Mereu era ocupat. Mi s-a spus să iau loc și să aștept, dar cînd n-a mai fost ocupat se grăbea să se ducă la masă. Ședeam acolo dimineți întregi cu un grup de oameni cu tot felul de necazuri: fete care voiau să găsească ceva de lucru la mașina de scris, bătrînei drăguți și politicoși care voiau să fie luați în cursul verii viitoare în diverse expediții și excursii de studiu. În cele din urmă secretarul ieșea, dar cu paltonul pe umeri, și trecea grăbit prin sala de așteptare, fără să-și ridice ochii de pe vreo scrisoare sau un raport pe care-l citea.

Funcționarii mai mărunți mă mai încurajau, așa că vreo cîteva zile am ținut-o tot așa, șezînd dimineața în sala de așteptare, studiind chenarele covoarelor și pantofii celorlalți oameni care veneau cu aceeași regularitate ca și mine și așteptau cu tot atîta răbdare. Într-o bună zi, după ce plecase secretarul, stenografa lui, o fetișcană de prin statul Virginia, a venit și s-a așezat pe un scaun liber de lîngă mine și a început să-mi vorbească. Nu era cine știe ce frumușică, dar ochii ei blînzi și

accentul moale din statele sudice m-au captivat imediat. A vrut să știe ce am în sacul meu, și ce caut acolo, și de unde am venit și așa mai departe.

Mai toată lumea plecase să-și ia prînzul — mi s-a părut că ăsta ar fi cam singurul lucru în privința căruia cei din Washington sînt de o seriozitate și de o punctualitate deosebită — așa că eram aproape singuri în sala de așteptare. Am vorbit o mulțime cu ea. Se numea Virginia Ward. Era micuță și subțirică, dar avea ochi foarte frumoși și o purtare cum nu se poate mai delicată. S-a arătat de-a dreptul indignată că, după ce am bătut drumul pînă acolo, venind de la o asemenea distanță, m-au lăsat să aștept și m-au amînat atîta amar de vreme.

— Ce-ar fi să mă lași pe mine să-ți aranjez lucrurile, a zis ea în cele din urmă. Știi, pe domnul Wagner îl pisează tot felul de nătărăi care-i irosesc timpul, așa că a ajuns să fie foarte suspicios. Cea mai bună cale de acces ar fi să-l inviți să ia masa cu dumneata. Asta aranjez eu. Am lista angajamentelor și întrevederilor lui, și știu că mîine, de pildă, e liber la prînz. Am să-i spun că urmează să mănînce cu un băiat drăguț care a venit tocmai din statul New Mexico pentru a informa ministerul în privința unei descoperiri importante. Am să-i spun să vină să se întîlnească cu dumneata la ora unu la Shoreham. E un local mai scump, dar la unul ieftin n-are rost să-l inviți. Și nu uita că o să trebuiască să-l lași pe el să comande ce vrea la prînz. S-ar putea să te coste zece dolari toată afacerea, dar cel puțin știi că obții un rezultat.

Îi eram recunoscător domnișoarei — de fapt o fetișcană, pentru că nu era mai mare ca mine. Am rugat-o să vină să mănînce cu mine în ziua aceea, ca să-mi mai vorbească.

— A, nu! m-a refuzat ea, îmbujorîndu-se pînă-n vîrful urechilor. Vai de mine, nu cumva îți închipui...

I-am spus că nu-mi închipui nimic, că mă gîndesc doar cît de drăguță a fost cu mine și că sînt teribil de singur. A venit cu mine, dar a refuzat să meargă la un local elegant. Mi-a dat tot felul de indicații prețioase.

— Să știi că aici, la Washington, dacă vrei să-ți dea cineva atenție, trebuie neapărat să-l inviți la masă. Oamenii de prin partea locului sînt în stare să facă aproape orice pentru un prînz bun.

— Bine, dar directorul Institutului Smithsonian..., i-am replicat eu, sper că nu vrei să spui că pînă și oameni atît de suspuși ca...? La urma urmei, ce l-ar face să-și bată capul și să-și piardă vremea cu un văcar din New Mexico, cînd poate lua masa cu savanți și ambasadori?

Fata a chicotit ușurel, cu un rîs vălurit și drăgălaș, tipic pentru cei din sud:

— Pomenește-i doar de un hotel ca Shoreham directorului, și să vezi dacă izbutești sau nu! Trebuie să plătească cineva masa, și să știi că nici savanții, nici ambasadorii n-o fac dacă pot să evite. Cred că ți-ar accepta invitația, și mai mult de cît atît, data viitoare cînd ar fi să ia masa cu secretarul Departamentului de Stat, i-ar povesti totul cu multe înflorituri și te-ar zugrăvi în culori atît de frumoase, încît nici nu te-ai mai recunoaște.

Cînd am întrebat-o dacă n-ar fi bine să-mi iau cu mine și oalele — erau acolo sub masă, între noi — ca să i le arăt domnului Wagner la Shoreham, fata iar a chicotit:

— Eu una nu mi-aș da atîta osteneală. Dacă-i arăți vesela de la Shoreham, e mai de efect.

A doua zi dimineață cînd a sosit la birou, secretarul s-a oprit în dreptul scaunului meu din sala de așteptare și mi-a zis că, după cîte înțelege, are întîlnire cu mine la ora unu. A adăugat că e o idee foarte bună, întrucît are mintea mai degajată după ce scapă de treburile de la birou.

În ziua cînd am luat masa cu secretarul la restaurant, mă aflam de douăzeci și două de zile la Washington. Masa a fost excelentă. Am băut împreună o sticlă de Château d'Yquem. Nici nu auzisem pînă atunci de un asemenea vin, dar de atunci îl țin minte pentru că m-a costat cinci dolari. Eu am băut doar un pahar, și asta i-a făcut mare plăcere, pentru că a putut să bea el restul. Cu toate că s-a arătat foarte prietenos și mi-a vorbit o mulțime, speranțele au început să mi se spulbere, pentru că nu m-a lăsat să-i explic în ce constă misiunea mea. Mi-a vorbit ba de una, ba de alta și îmi spunea întruna că știe totul în legătură cu ținuturile din sud-vestul țării. Fusese trimis de Institutul Smithsonian să conducă echipe de arheologi europeni prin toate locurile care meritau să fie văzute, la Frijoles, în Canionul de Chelly, în sate de indieni Tao și Hopi. Cînd nu știu care arhiduce austriac venise să vîneze în munții Pecos, șeful lui și cu ambasadorul german îl trimiseseră să organizeze călătoria, și el aranjase lucrurile atît de bine încît au primit,

și el și directorul, decorații din partea monarhului Austriei, în semn de recunoaștere a serviciilor aduse. Pe urmă a trebuit să-l ascult povestind pe îndelete cît de bine a fost tratat de arhiduce în vara următoare cînd l-a însoțit la Viena pe șeful lui. A trebuit să aud despre baluri și recepții, numele și titlurile tuturor oamenilor pe care-i cunoscuse la castelul arhiducelui. Eram pur și simplu uimit și chiar și rușinat că un bărbat de cincizeci de ani, om cu experiența vieții și încă și un învățat cu atîtea titluri academice, socoate că merită să facă pe grozavul în fața unui băiețandru, și încă a unui băiat cu atît de puține pretenții, care habar n-avea cum se mănîncă antreurile, la fel cum nu știa ce să facă dinaintea mai multor nuci de cocos, fără ciocan.

Închipuiți-vă deci uimirea mea să-l aud spunînd foarte degajat, în timp ce-și bea lichiorul:

— Apropo, să știi că am izbutit să-ți aranjez o întrevedere cu directorul. Te poate primi luni la ora patru.

Asta se întîmpla joi. Pînă luni mi-am folosit timpul încercînd să mai descopăr cîte ceva despre genul de oameni printre care mă aflam. Am convins-o pe Virginia Ward să vină cu mine la teatru și ea mi-a spus că întotdeauna durează mult pînă ajungi să rezolvi ceva cu directorul, dar să nu mă descurajez, și că ea una o să fie întotdeauna bucuroasă să mă încurajeze. Stătea împreună cu maică-sa, care era văduvă, și m-au poftit la cină la ele acasă, și m-au tratat foarte frumos.

În tot timpul ăsta, stăteam la o pereche de tineri căsătoriți care mă interesau foarte mult,

întrucît se deosebeau total de oricare alți oameni pe care-i cunoscusem. Soțul era „în slujbă", cum se zice pe acolo: avea nu știu ce funcție la Ministerul de Război. Vai ce îngrozitor mă deprima vederea acelor cîteva sute de funcționari care ieșeau valuri-valuri din clădirea imensă a ministerului cînd apunea soarele!

Mie, viețile lor mi se păreau teribil de mărunte, ca de robi. Tinerii căsătoriți la care stăteam au reușit să-mi imprime un fel de prejudecată împotriva unei vieți de acest gen. În mod inevitabil am ajuns să cunosc o serie de amănunte despre ei. Aveau doar un apartament micuț și mi-au închiriat în el o cameră, așa că nu prea aveau secrete față de mine, și era firesc să aud tot felul de lucruri. M-au rugat să nu pomenesc de faptul că le plătesc chirie, întrucît cunoștințelor le spuseseră că am venit în vizită la ei. Și cam așa era în toate privințele: își petreceau viața străduindu-se să păstreze aparențele și să tragă de leafă mult mai mult decît se putea. Dacă nu discutau despre locul unde își vor petrece concediul, cu siguranță vorbeau despre promovările de la el de la serviciu: cît cîștigă ceilalți funcționari și cum își cheltuiesc banii, cîte rochii noi și-au făcut soțiile lor. Și mai totdeauna era vreo bătălie în curs, lupta pentru a obține o invitație la un dineu, la o recepție sau măcar la un ceai. De îndată ce făceau rost de invitația pentru care alcătuiseră atîtea planuri, se ridica inevitabil întrebarea îngrozitoare cu ce se va îmbrăca doamna Bixby.

Ministrul de război a dat o recepție: urma să se danseze și să fie un fel de paradă de uniforme străine. Soții Bixby avuseseră niște emoții cumplite, stînd pur și simplu cu sufletul la gură pînă să se vadă cu invitația în mînă. Apoi o săptămînă întreagă n-au vorbit despre altceva decît de toaleta doamnei Bixby. Au stabilit că, pentru o asemenea ocazie, trebuie neapărat să aibă o rochie nouă. Bixby a împrumutat de la mine douăzeci și cinci de dolari și și-a sacrificat pauza de prînz pentru a umbla cu nevastă-sa prin magazine și i-a ales satinul. Asta mi s-a părut foarte ciudat. În New Mexico se întîmplă uneori ca tinerii indieni să-și însoțească nevestele la cîte un negustor, ca să le cumpere șaluri sau pînzeturi, dar noi priveam cu dispreț asemenea lucruri.

În seara recepției, soții Bixby au plecat foarte veseli cu taxiul; erau grozav de încîntați de rochia doamnei. Numai că au avut ghinion, bieții de ei. Cineva i-a pătat fusta doamnei Bixby cu vin de Bordeaux, chiar la începutul petrecerii. Cînd s-au întors acasă în seara aceea, am auzit-o plîngînd și reproșîndu-i soțului ei că a dat atîta importanță incidentului și că toată seara nu și-a mai luat ochii de la pata de pe rochia ei. Zicea că el pur și simplu a răcnit cînd i-a pătat ăla rochia, și eu, unul, nici nu mă îndoiesc că așa a fost.

Orice taxi, orice petrecere, le depășea posibilitățile materiale. Dacă el își pierdea umbrela, era o adevărată catastrofă. Și să nu crezi că băiatul era leneș! Și nici prost nu era, și pe deasupra era hotărît să fie om cinstit. Nenorocirea era că-l strivea condiția lui mizerabilă de slujbaș. De fapt, la altceva nici nu se pricepea. I se părea nedemn de el să lucreze într-un magazin sau la o bancă.

Ei bine, trăind împreună cu familia Bixby am ajuns să sufăr de o deprimare de care nu avusesem

habar pînă atunci. În toate zilele acelea de așteptare a întrevederilor cu oficialitățile, mă plimbam ceasuri întregi în jurul gardului care înconjoară terenul din preajma Casei Albe și priveam cum monumentul lui Washington se aprinde de culorile minunate ale apusului, pînă se revărsau ca niște șuvoaie slujbașii din clădirile ministerelor de finanțe, război și marină. Mii și mii de funcționari, toți mai mult sau mai puțin aidoma celor la care stăteam. Mi s-au părut ca un popor înrobit, care ar trebui să fie eliberat. Cel mai tare îmi amintesc din orașul acela apusurile de soare, frumoase, învăluite într-un abur ușor, coloanele albe și boschetele verzi din parc, monumentul înalt și zvelt, colorat încă de raze trandafirii, în timp ce pe cer se iveau stelele.

În cele din urmă, am obținut întrevederea cu directorul Institutului Smithsonian. Mi-a acordat toată atenția, și a părut interesat. Mi-a spus să revin peste trei zile, ca să fac cunoștință cu doctorul Ripley, o adevărată autoritate în domeniul relicvelor, indienilor preistorici, și care făcuse multe descoperiri arheologice în acest domeniu.

Și așa a început o perioadă emoționantă, chiar palpitantă și destul de încurajatoare pentru mine. Doctorul Ripley mi-a pus întrebări foarte la obiect și fără doar și poate își cunoștea meseria. Mi-a zis că ar dori grozav să ia primul tren ca să vină să vadă Mesa de care-i vorbeam. Dar pentru excavații era nevoie de bani, și el n-avea. Tocmai se prezentase Congresului un proiect de lege pentru alocarea unui fond. Trebuia să mai așteptăm. Iar eu ar fi fost bine să mă folosesc de influența

pe care o aveam pe lîngă reprezentantul din districtul meu, pentru a-l determina să ne sprijine.

Doctorul Ripley mi-a luat oalele să le studieze. (În treacăt fie spus, nu le-am mai căpătat înapoi.) Mai exista și un doctor Fox, colaborator al Institutului Smithsonian, care a manifestat și el interes. Mi-au spus tot felul de lucruri pe care doream să le aflu și am rămas o vreme acolo, învîrtindu-mă pe lîngă birourile lor. Firește că a fost foarte drăguț din partea lor să-și bată atîta capul cu un tînăr ageamiu. Însă curînd am aflat că directorul și cu tot personalul lui aveau un singur interes primordial, în fața căruia toate celelalte preocupări păleau. În vara următoare urma să se organizeze în Europa nu știu ce expoziție internațională, și ei trăgeau tot felul de sfori ca să fie numiți membri în jurii sau să fie trimiși la congrese internaționale. De la aceste numiri urmau să le iasă cheltuielile pentru străinătate, și să se mai și aleagă cu un salariu în plus. Într-adevăr, exista pe masa Congresului un proiect de lege pentru acordarea unor alocații Institutului Smithsonian. Dar mai exista și un proiect de lege pentru alocații legate de Expoziția Internațională, și de fapt ei pe acela băteau monedă. M-au tot ținut încurcat, atîrnat de ei ca o frunză-n vînt, în tot cursul lunii martie, și apoi și în aprilie, ca pînă la urmă doctorul Ripley să-mi spună că regretă foarte mult, dar că suma pe care Congresul o acordase Institutului Smithsonian n-o să poată acoperi costul unei expediții în sud-vestul țării.

În ziua aceea, Virginia Ward, care fusese atît de drăguță cu mine, a primit invitația mea la masă și, auzind cum stau lucrurile, a recunoscut

că fusesem tras pe sfoară. Era, săraca, aproape la fel de dezamăgită ca și mine. Mi-a spus că singurul lucru la care ține cu adevărat doctorul Ripley este să obțină o călătorie gratuită în Europa și să fie numit membru într-un juriu — și eventual să mai capete și o decorație pentru asta.

— Și cam tot asta dorește și directorul, a adăugat ea. Nu le pasă cine știe ce de indieni morți și îngropați. Ce-i interesează cu adevărat este să se ducă la Paris și să-și mai adauge o panglică de decorație la butonieră.

A mai existat doar o singură persoană, în afară de Virginia, pe care a preocupat-o situația mea și care s-a întristat cînd a auzit cum stau lucrurile: era un tînăr locotenent francuz, atașat pe lîngă ambasada franceză, care venea deseori la Institutul Smithsonian cu treburi legate tot de Expoziția Internațională. Se purta drăguț și politicos cu Virginia, care mi l-a prezentat. De multe ori ne plimbam împreună pe malul Potomacului. A studiat cu atenție fotografiile pe care le făcusem, și mereu îmi punea întrebări atît de inteligente despre tot felul de lucruri, încît era o adevărată plăcere să stai de vorbă cu el. Avea o atitudine admirabilă în toate privințele: chibzuit, înzestrat cu spirit critic, dar și respectuos. Eram absolut sigur că ar fi venit cu ochii închiși pînă în New Mexico cu mine, dacă ar fi avut bani. Numai că era încă și mai sărac decît mine.

Mi-era o rușine cumplită să mă întorc la Roddy fără să fi realizat nimic, după ce cheltuisem atîta, și fără să-i pot arăta măcar un singur rezultat. Am mai zăbovit la Washington în cursul lunii mai, încercînd să găsesc ceva de lucru, să-mi scot măcar

biletul de tren pînă acasă. De multă vreme scrisorile mele către Blake erau destul de deprimante. Dacă aș fi avut cît de cît minte în cap, aș fi păstrat pentru mine necazurile. El era omul care se descuraja foarte ușor, și eu știam asta. În cele din urmă am fost silit să-i scriu să-mi trimită bani ca să mă întorc acasă. Văzînd că nu vin banii, am început să-i trimit telegrame. Într-un tîrziu am plecat din Washington, ceva mai deștept decît atunci cînd venisem.

N-aveam nimic în minte, nu voiam decît să mă înapoiez la Mesa, să trăiesc slobod și să respir aerul libertății și să nu mai văd niciodată, absolut niciodată, sute de omuleți în haine negre revărsîndu-se din clădiri albe. E ciudat că vederea lor te deprimă mult mai tare decît priveliștea muncitorilor ieșind dintr-o fabrică.

Grozav de dezamăgit am fost cînd, coborînd din tren în gara Tarpin, nu l-am găsit pe Roddy așteptîndu-mă. Era spre seară, se lăsase întunericul, și m-am dus direct la grajd ca să-l întreb pe Bill Hook ce era cu Blake. Dacă îți mai aduci aminte, ți-am povestit că Hook făcuse toate transporturile pentru noi și se dovedise un prieten admirabil. M-a primit cu multă căldură, mi-a strîns mîna cu bucurie, și mi-a spus că Blake era sus, pe Mesa.

— După cîte cred, a cam fost jignit pe-aici. În ultima vreme n-a prea mai avut chef să dea pe la noi, pe la oraș. Vezi tu, Tom, oamenilor puțin le-a păsat de Mesa, atîta vreme cît voi doi, sau trei cîți erați, vă jucați acolo de-a Robinson Crusoe, și scoteați din pămînt tot felul de curiozități. Dar cînd s-a aflat că Blake a scos o groază

de bani de pe urma lucrurilor pe care le-ați găsit, atunci pe oameni i-a apucat invidia și s-au apucat să strige sus și tare că ruinele alea nu-i aparțin lui Blake, după cum nu aparțin nimănui altcuiva. O să treacă și chestia asta. Așa se stîrnesc întotdeauna oamenii cînd e vorba de bani. Acuma, însă, s-au iscat o mulțime de dușmănii.

I-am spus că nu prea înțeleg la ce se referă.

— Adică vrei să spui că n-ai auzit de neamțul ăla, Fechtig? Păi înseamnă că Rodney ți-a pregătit o surpriză. Phii, să vezi ce noroc formidabil a avut! A scos o groază de bani de pe urma lucrurilor voastre.

L-am rugat să-mi spună despre ce lucruri e vorba.

— Ei cum, vechiturile alea dezgropate din pămînt. A venit va să zică neamțul ăsta, Fechtig, și a zis că a mai cumpărat de pe-aici tot felul de lucruri de-ale indienilor. Așa că a cumpărat toate obiectele pe care le-ați scos voi la iveală, și a plătit patru mii de dolari pe ele, bani gheață. Afacerea a stîrnit mare vîlvă aici, la Tarpin. Eu unul nu m-am supărat deloc, pentru că am scos și eu bani bunișori. Trei săptămîni au tot urcat și coborît catîrii mei, cărînd cu spinarea de acolo tot felul de obiecte, și i-am smuls neamțului un preț frumușel. A comandat lăzi de ambalaj la atelierul de vagoane și le-a urcat pe Mesa, umplîndu-le întîi cu paie și talaș, și acolo a învelit frumos fiecare lucrușor. Dar mi-am pierdut și eu un catîr. O mai ții minte pe Jenny? O duceau de căpăstru, încărcată cu o ladă cît toate zilele, și tocmai acolo unde se îngustează de tot poteca, în dreptul unei ieșituri din peretele de stîncă deasupra Canionului Negru, și-a pierdut echilibrul și s-a dus în prăpastie, cu povară cu tot. Vreo trei sute de metri trebuie să aibă prăpastia. Nu ne-am mai coborît să facem autopsia, dar Fechtig ne-a plătit ca un adevărat domn.

Mi-aduc aminte că a trebuit să mă așez pe canapeaua din biroul lui Hook, pentru că nu mă mai țineau picioarele, iar mirosul cergilor ce se pun pe cai îmi făcea rău de la stomac. După cîteva minute chiar am și leșinat, ca fetișcanele din romane. Hook m-a scos afară pe trotuar și mi-a turnat pe gît niște whisky din sticluța lui de buzunar.

Cînd mi-am revenit, am întrebat de cînd a plecat neamțul și ce-a făcut cu obiectele.

— O, s-a cărat de pe aici acum vreo trei săptămîni. Nu și-a pierdut vremea. Dar, oricum, s-a purtat frumos cu toată lumea și n-a supărat pe nimeni. Nu pe el are pică lumea. Toți s-au năpustit asupra partenerului tău. Fechtig a luat materialul cu el: a închiriat un vagon de marfă și a plecat chiar și el cu vagonul. Bănuiesc că între timp o fi ajuns și pe vapor. A pornit-o spre Mexic, și urma să se îmbarce pe un vas franțuzesc. După cîte cred, se temea să nu aibă greutăți cu scosul unor lucruri de preț din Statele Unite printr-un port american. În schimb, la Ciudad de Mexico știi bine că se poate scoate orice.

Aflasem, așadar, tot ce doream să știu. M-am dus la hotel, mi-am luat o cameră și m-am întins pe pat fără să mă dezbrac, în așteptarea zorilor. A doua zi dis-de-dimineață, Hook urma să mă transporte pe Mesa cu bagaj cu tot.

Toate cîte mi s-au întîmplat la Washington nu fuseseră nimic în comparație cu cele prin care am trecut în noaptea aceea. M-am gîndit că Blake trebuie să-și fi pierdut mințile. Nici o clipă nu mi-a trecut prin cap că se gîndise să mă tragă pe sfoară, dar l-am blestemat pentru prostia și mărginirea de care dăduse dovadă. De fapt, nu-i spusesem niciodată foarte exact ce credeam despre obiectele acelea pe care le scoseserăm împreună, pentru că nimeni nu vorbește direct despre asemenea lucruri. Dar cu siguranță că știa; e imposibil să fi trăit cot la cot cu mine toată vara și toată toamna, fără să-și fi dat seama.

Însă, la urma urmei, ca să fiu sincer, pînă-n noaptea aceea nici eu unul nu-mi dădusem seama că țin la ele mai mult decît la orice altceva de pe lume.

La prima geană de lumină a zorilor, am sărit din patul în care mă perpelisem și m-am repezit la grajd să-l trezesc pe Hook, care dormea pe un prici. Am luat împreună o gustare și pe urmă am ieșit din oraș cu cele mai zdravene animale de povară pe care le avea. În drumul către Mesa, una dintre roți s-a sfărîmat bucăți, căci lemnul vechi se uscase, și Hook a trebuit să deshame catîrii și să se întoarcă la Tarpin călare, ca să facă rost de altă roată. Totul a durat neobișnuit de mult, și după-amiaza era pe trecute cînd m-a lăsat, împreună cu cufărul meu, la capătul de jos al potecii de pe Canionul Negru. Fiecare palmă a drumului aceluia îmi era scumpă, ca și fiecare curbă delicată în jurul rădăcinilor bătrînilor piñoni, fiecare cărare de oi de pe fața stîncilor, precum și serpentinele care se adînceau între tufișuri și duceau spre locuri mai sigure. Tufișurile de porumbe erau înflorite și, acolo unde poteca urca pe coasta unei viroage înguste, mirosul lor stîrnit de căldura soarelui era atît de greu și de apăsător, încît mă moleșea, mă făcea să tînjesc după somn. Dar voiam să văd și să pipăi totul, ca un copil cînd se întoarce după multă vreme acasă.

Cînd am ajuns sus de tot, în vîrf, razele soarelui cădeau pieziș printre piñonii micuți și răsuciți— lumina era toată strînsă între ei, roșie ca un foc aprins ziua, și copacii pur și simplu înotau în ea. Din nou am avut sentimentul acela de-a dreptul luminos, pe care nu-l mai cunoscusem nicăieri în altă parte: senzația că sînt *pe Mesa*, într-o lume deasupra lumii. Dar și aerul! Dumnezeule, ce aer era! Dulce, înțepător, auriu, fierbinte, dar tăios ca un vînt rece, îmbibat de mireasma piñonilor — parcă respirai soarele, parcă trăgeai în plămîni culorile cerului. Și acolo jos, îndărătul meu, se afla cîmpia, deja brăzdată de umbre, viorie și portocaliu-roșcată, pînă la marginea zării. În fața mea se afla platoul din vîrful Mesei, ici-colo împodobit de cîte un cedru nu mult mai înalt decît mine, deși trunchiurile lor erau aproape la fel de groase ca trupul meu. Am pornit să străbat terenul, precedat de umbra mea din ce în ce mai lungă.

M-am dus direct la cabană. Era cam la vreo cinci kilometri de locul de unde se desfăcea drumul pe platou. Înainte de a vedea cabana, am dat cu ochii de fumul ce ieșea pe horn. Cînd am ajuns acolo, Blake se afla în prag. Nu i-am privit fața, dar simțeam că el mi-o iscodește pe-a mea.

— Tom, te rog să nu spui nimic. Nu mă sfîșia pînă cînd n-auzi toată povestea, începu el pe cînd mă apropiam.

— Am auzit destul ca să mă dărîme, am izbucnit. Dar de ce-ai făcut-o, Blake? Ce te-a îndemnat să faci una ca asta?

— Era o șansă la un milion, băiete. Nu mai aveam timp să mă sfătuiesc cu tine. Nu există mai mult de un om la cîteva mii care să vrea să cumpere astfel de lucruri de pe vremuri și să le plătească cu bani adevărați. Începusem să-mi dau seama cam cum o să iasă treaba la Washington. Știu că ți-ai pus nădejdi mari în ea, și eu la fel. Dar n-a fost decît un vis frumos. Patru mii de dolari nu e de colea, că nu-i găsești în orice zi la colțul străzii. Și toate cheltuielile l-au privit numai și numai pe el. Păi, dacă ai ști ce treabă costisitoare a fost să scoată de-aici obiectele alea, care se spărgeau numai cît puneai mîna pe ele! Parcă mai era altcineva să le cumpere? — aș vrea să te întreb. Ar fi trebuit să le vindem bucățică cu bucățică la tîrg, cu un dolar bucata, așa cum vînd bieții indieni castroanele. Așa că eu am zis să profit de șansa cea mai bună care ni s-a ivit, Tom.

N-am mai zis nimic, pentru că erau prea multe de spus. Am rămas în fața cabanei pînă cînd lumina aurie s-a topit în azur și au ieșit cîteva stele, un pic mai luminoase decît cerul senin pe care sclipeau, iar rîndunelele au început să zboare pe deasupra noastră îndreptîndu-se spre cuiburile lor dintre stînci.

Era acel moment al zilei cînd orice vietate se îndreaptă spre casă. Din obișnuință, precum și de

oboseală, am intrat și eu pe ușă. Masa din bucătărie era întinsă pentru cină, am simțit mirosul unei tocane de iepure care fierbea pe plită. Blake a aprins felinarul și m-a rugat să mănînc. N-am intrat în dormitorul cu priciuri, căci știam că o să găsesc goale toate rafturile. L-am auzit pe Blake vorbindu-mi, așa cum auzi vorbele oamenilor cînd te fură somnul.

— Parcă cine le-ar mai fi cumpărat? zicea el. Știu că lumea face mult caz de asemenea lucruri, dar foarte puțini dau bani pe ele.

Cînd i-am spus într-un tîrziu că nici măcar prin minte nu-mi trecuse vreodată să le vînd, și-a zis fără doar și poate că mint. Mi-a amintit cum tot vorbeam noi că o să scoatem bani buni de la guvern.

Am recunoscut că și eu sperasem să fim despăgubiți pentru munca noastră, și eventual să mai obținem și o primă sau un premiu pentru descoperirea făcută.

— Nu m-am gîndit niciodată să le vindem, pentru că nu erau nici ale mele, nici ale tale! Ele aparțin țării, statului, întregului popor. Aparțin unor tipi ca tine și ca mine, care n-au alți strămoși pe care să-i moștenească. Iar tu te-ai apucat să le vinzi unei țări care, slavă Domnului, are destule relicve de-ale sale. Te-ai apucat să vinzi secretele țării tale, ca Dreyfus.

— Omul ăla era nevinovat. Toată chestia a fost o înscenare, murmură Blake.

Era o chestie asupra căreia nu accepta niciodată să fie contrazis.

— Indiferent dacă el o fi fost sau nu vinovat, tu ești cu siguranță vinovat! Măcar de-ar fi

cineva la Washington căruia să-i pot telegrafia, ca să-l oprească pe neamțul ăla înainte de a părăsi portul!

— Păi, tocmai asta e problema! Dacă ar fi cineva la Washington căruia să-i pese cît de cît, nu le-aș fi vîndut. Dar bănuiesc că, între timp, ți-ai dat și tu seama că nu-i pasă nimănui.

— Asta înseamnă că am fi putut să le păstrăm, i-am răspuns. Sînt destul de voinic, și nu sînt chiar atît de sărac încît să trebuiască să-mi vînd oalele și ulcelele, care au aparținut bietelor mele bunici și străbunici de acum o mie de ani. Venind încoace, mi-am făcut toate planurile în tren. (De fapt mințeam, pentru că nu-mi făcusem nici un plan.) Voiam să-mi iau o slujbă la căile ferate și să păstrez aici comorile descoperite de noi și să mă întorc la ele cînd o să am timp liber. Mă gîndesc acuma la ele mult mai mult decît înainte de a mă duce la Washington. Și după o vreme, cînd s-o termina toată expoziția aia și s-or întoarce oamenii de la Institutul Smithsonian, cu siguranță că or să vină aici. Și, pe urmă, am învățat atîtea de la ei, încît aș putea să continui cercetările singur.

Blake mi-a amintit că trebuie să-mi croiesc și eu un drum în viață, și că trebuie să mă duc și la școală.

— Banii sînt la bancă, pe numele tău, și cu ei o să te duci la colegiu. N-o să rămîi salahor ca mine. Și după ce-ți iei diploma, pe urmă poți să împarți cu mine.

— Adică ce-ți închipui tu, că am să mă ating de banii ăia? Pentru prima dată de la întoarcerea mea l-am privit drept în ochi: Nu mă ating de ei, cum nu m-aș fi atins dacă i-ai fi furat. Tu ai făcut vînzarea, n-ai decît să scoți de pe urma ei cît poftești. O singură întrebare vreau să-ți pun: Ai crezut vreodată că scormonesc toate lucrurile alea pentru banii pe care i-aș putea scoate pe ele?

Rodney mi-a explicat că știe că țin la ele, că sînt mîndru de ele, dar că întotdeauna a presupus că am de gînd să „scot ceva“ de pe urma lor, cum voia și el, și că asta însemna pînă la urmă tot bani.

— Pentru că, pînă la urmă, totul înseamnă bani, a adăugat el.

— Dacă franțuzul ăla tînăr și simpatic pe care l-am cunoscut ar fi venit cu mine pînă aici și mi-ar fi oferit patru milioane, nu patru mii, și tot l-aș fi refuzat. La mine n-a fost niciodată o problemă de bani, cîtă vreme era vorba de Mesa și de cei ce au trăit aici. Toate astea erau lucruri care s-au păstrat în decursul veacurilor printr-un miracol, și care ne-au fost transmise ție și mie — doi văcari necioplíți și neștiutori — dar am crezut că sîntem oameni destul de copți și de nădejde ca să putem să păstrăm ceea ce ni s-a încredințat. Eram în stare mai degrabă s-o vînd pe bunica, decît pe Mama Eva — preferam să vînd oricare femeie de pe lume.

— Nu mai vărsa lacrimi de pomană pentru ea, îmi zise țeapăn Roddy. A refuzat să ne părăsească. S-a dus în fundul Canionului Negru și a luat cu ea și cea mai bună catîrcă a lui Hook. Au trebuit să facă lada ei mai lată, și Mama Eva a depărtat-o pe Jenny vreo două degete mai mult de peretele canionului.

Discuția asta dureroasă a ținut ceasuri întregi. Pășeam de colo-colo prin bucătărie, încercînd să-l fac pe Blake să înțeleagă ce preț aveau pentru mine lucrurile alea. Din nefericire, în cele din urmă am izbutit. A rămas prăbușit pe bancă, cu coatele pe masă, umbrindu-și ochii ca să-i ferească de lumina felinarului.

— Nu e nevoie s-o ții tot așa la nesfîrșit, îmi zise el în cele din urmă. Lucrurile de care-mi vorbești mă depășesc, și totuși am impresia că simt cam unde vrei să bați. Dar poate că era mai bine să-mi fi ținut mult mai devreme discursul ăsta. Eu unul n-aveam de unde să știu că pui alt preț pe lucrurile astea, decît pe altele peste care dă omul într-o bună zi: o mină de aur sau niște turcoaze.

— Și bănuiesc că i-ai dat neamțului și jurnalul meu, împreună cu toate celelalte.

— Nu, mi-a răspuns Blake, și glasul i s-a întunecat și mai tare. A rămas în Cuibul Vulturilor, unde l-ai ascuns. E proprietatea ta personală. Dar în privința obiectelor pe care le-am scos la iveală împreună, socoteam că am și eu partea mea — că întotdeauna așa mi-ai vorbit. Acuma însă văd că lucram pentru tine ca salahor, și că ți-am vîndut avutul în timp ce erai plecat.

Și iar i-am zis că lucrurile nu erau nici ale mele, nici ale lui. A scos un obiect din buzunarul cămășii lui de flanelă și l-a pus pe masă. Am văzut că e un carnet de cecuri și că pe coperta galbenă e scris numele meu.

— N-ai decît să-l păstrezi, că eu nu mă ating de el, i-am zis. N-aveai nici un drept să depui banii pe numele meu. Oamenii din oraș sînt furioși în privința banilor și acuma o să-mi poarte mie pică.

— Nu, nu te teme de asta. Lasă totul pe seama mea. Ai încredere în mine?

— Nu știu în ce măsură pot să am încredere în tine și în ce privință, Blake. Cu tine nu mai știu prea bine cum stau.

S-a sculat în picioare și și-a pus haina.

— Așa, va să zică, nu mai contează motivele omului? mi-a zis, cu fața întoarsă într-o parte, în timp ce-și băga brațul într-o mînecă.

— Ba da, în orice lucru care este al nostru, pe care-l împărțim. Dacă mi-ai fi jucat banii la cărți și i-ai fi pierdut, sau mi-ai fi luat iubita, ne puteam bate și pe urmă ne puteam împăca la loc. Dar asta e cu totul altceva.

— Am înțeles. M-ai lămurit pe deplin.

În timp ce vorbea, își vedea liniștit de pregătiri. Își luă rucsacul din cui, deschise cufărul și-și scoase niște schimburi, și ciorapi, și vreo două cămăși. După ce puse toate astea în sac, îl luă pe umăr, iar pe celălalt umăr își puse burduful pentru apă.

L-am lăsat să facă toate pregătirile fără să scot un cuvînt. S-a dus la dulăpiorul de deasupra plitei și și-a băgat în buzunar niște ciocolată, pe urmă pipa și o pungă cu tutun. Atunci i-am spus că o să-și frîngă gîtul dacă o să încerce să coboare călare poteca pe întuneric.

— Nu cobor pe potecă, mi-a răspuns el scurt dar fără supărare. O iau pe scurtătură. Calul meu paște în Canionul Vacii.

— Am văzut că apele rîului au crescut. Traversarea e periculoasă.

— Am venit pe-acolo acum cîteva zile. Mă și mir de tine că folosești niște cuvinte așa de obișnuite! mi-a spus pe un ton sarcastic. „Traversarea e periculoasă!“ așa scrie pe diverse tăblițe din toată lumea!

A ieșit din cabană fără să mai privească înapoi. L-am urmat pînă la despicătura în formă de V din pragul de stîncă, nu mai mare decît lățimea unui trup de om, unde trunchiurile de copaci tăiate în două formau scărița care cobora pe fața stîncii. Am vrut să-l opresc, dar n-am izbutit decît să-i fac reproșuri.

— O să ți se prindă rucsacul în furcile alea și o să dai de rău.

— Mă privește personal.

Între timp ochii mi se mai deprinseseră cu întunericul, așa că-l vedeam destul de bine pe Blake — linia încăpățînată a umerilor, pe care o observasem cînd venise prima dată la Pardee și o ținea tot într-o băutură. Simțeam un imbold să întind mîna și să-l opresc, dar parcă îmi era peste putință. A pășit o dată și și-a înțepenit piciorul de prima furcă a scăriței, apoi s-a oprit o clipă și și-a îndreptat spinarea, și-a încheiat nasturii de la haină pînă sub bărbie și pe urmă și-a tras pălăria pe ochi. Noaptea suflă întotdeauna vîntul în canion. Și-a apucat rucsacul în mîini.

— Ei, să auzim de bine! mi-a spus cu o veselie cam sinistră. Și îmi pare bine că tu-mi faci mie una ca asta, și că nu ți-o fac eu ție.

Capul i-a dispărut sub pragul de stîncă. Am auzit treptele de lemn scîrțîind sub greutatea trupului lui, și lanțurile zornăind puțin la îmbucături. M-am întins pe pragul de stîncă și am ciulit

urechile. O vreme l-am auzit coborînd, și sunetele acelea aveau un efect liniștitor asupra mea, cu toate că atunci nu-mi dădeam seama de asta. Apoi m-a învăluit tăcerea din toate părțile. În seara aceea m-am culcat cu speranța că nu mă voi mai trezi niciodată.

VII

A DOUA ZI dimineața m-a trezit nechezatul calului din șopron. Am coborît cu el pînă la capătul potecii unde-mi lăsasem cufărul și l-am încărcat cu toate lucrurile ca să mi le aducă la cabană. În seara aceea am zăbovit pînă tîrziu așteptîndu-l pe Blake, dar de fapt eram sigur că n-o să vină.

Peste cîteva zile m-am dus călare la Tarpin, ca să aflu cîte ceva despre el. Bill Hook mi-a arătat calul lui Roddy. I-l vînduse pe șaizeci de dolari. Șeful gării mi-a spus că Blake își cumpărase bilet pînă la Winslow, în Arizona. Am telegrafiat șefului de gară și dispecerului de acolo, dar n-au putut să-mi dea nici un fel de relații. Cînd a venit părintele Duchene în turneul lui obișnuit prin ținut, i-am spus toată povestea.

După părerea lui, Blake avea să se întoarcă într-o bună zi, dar dacă plecam în căutarea lui, cu siguranță că nici n-aveam să dau de el, nici n-o să mă găsească la întoarcerea lui. M-a sfătuit să rămîn în vara aceea pe Mesa și să-i dau înainte cu studiile, să învăț gramatică spaniolă și latină. Părintele Duchene avea prieteni de-a lungul întregii linii ferate a companiei Santa Fe și era

sigur că putea să dea de Blake, dacă trimitea anunțuri ziarelor locale din orașele traversate de calea ferată: Albuquerque, Winslow, Flagstaff, Williams, Los Angeles. După ce am stat vreo cîteva zile în tovărășia preotului, m-am întors pe Mesa pentru a-mi aștepta prietenul.

În viața mea n-am să uit seara în care m-am întors.

Am trecut rîul cu un ceas înainte de apusul soarelui și mi-am priponit calul în partea largă a Canionului Vacii. Luna răsărise încă dinainte de asfințitul soarelui, și avea acea licărire argintie pe care o au primele stele cînd te afli pe un vîrf de munte. Atunci cînd privești corpurile cerești din fundul unui canion adînc, ți se par mult mai îndepărtate decît de pe malul mării sau de pe un tăpșan. Într-un fel, înălțimea pereților de stîncă îți creează și ea o iluzie optică. M-am întins pe o stîncă singuratică, un fel de insulă de pe fundul văii, și am privit în sus.

Tufișurile cenușii de salvie și stîncile gri-albăstrui din jurul meu fuseseră prinse de umbră dar la mare înălțime deasupra mea pereții canionului erau colorați de ultimele raze ale soarelui într-un roșu înflăcărat, iar Orașul Suspendat, acolo în peștera întunecată, era învăluit într-un abur auriu. Peste cîteva minute și culoarea lui s-a prefăcut în cenușiu, doar buza stîncilor din vîrf mai păstra roșeața luminii. Cînd a dispărut și aceea, tot mai puteam vedea licărirea arămie printre piñonii de pe marginea pragurilor din vîrf. Arcul cerului deasupra canionului era de un albastru argintiu, cu luna de un galben palid acum, și curînd au început să pîlpîie în el și stelele tremurătoare, ca niște cristale cufundate într-o apă de o limpezime desăvîrșită.

Mi-amintesc de toate aceste lucruri pentru că, într-un fel, era prima noapte cînd mă aflam cu adevărat pe Mesa — prima noapte în care eram acolo cu întreaga mea ființă. O vedeam pentru prima dată ca un tot. Lucrurile se legau, luminîndu-se unele pe altele și închegîndu-se într-un tot, ca în experiențele pe care le înțelegi cu atît mai bine cu cît te apropii de rezultatul final. Se petrecuse în sinea mea ceva care-mi îngăduia să percep legăturile dintre lucruri și să sintetizez esența, iar acest proces, în plină desfășurare în mintea mea, aducea cu sine o mare fericire. Eram una cu Mesa.

Emoția primei descoperiri rămăsese un eveniment palid în comparație cu ce simțeam acum. Pentru mine Mesa nu mai era o aventură, ci un sentiment religios. Citisem în poeții latini despre pietate filială, și știam că tocmai așa se putea denumi simțămîntul pe care-l aveam pentru acest loc. Mai înainte fusese amestecat cu alte mobiluri; acum, cînd acestea dispăruseră, fericirea mea era absolut pură, ferită de orice amestec.

Sentimentul acesta m-a stăpînit toată vara. Am rămas pe Mesa pînă în noiembrie. Pentru prima dată începeam să învăț metodic, punîndu-mi capul la contribuție. Am izbutit să-mi însușesc gramatica limbii spaniole și am citit cele douăsprezece cărți ale *Eneidei*. Studiam dimineața, iar după amiaza munceam ca să pun ordine în urma neamțului, care lăsase tot felul de gunoaie și o harababură cumplită cînd își împachetase obiectele cumpărate. Făceam ordine prin-

tre ruine, pregătindu-le astfel să mai stea eventual încă o sută de ani, în așteptarea exploratorului pe care-l meritau. Nu pot spera că viața îmi va mai oferi vreodată o vară ca aceea. Atinsesem punctul cel mai înalt. În fiecare dimineață, cînd primele raze ale soarelui mîngîiau vîrful masivului, în timp ce restul lumii era cufundat în umbră, mă trezeam cu sentimentul că am găsit totul, și nu că am pierdut totul. Nu mă obosea nimic. Stînd singur acolo sus, în vîrf, în vecinătatea soarelui, mi se părea că primesc direct energia acestuia. Iar seara, cînd îl vedeam coborînd dincolo de marginea cîmpiei de la picioarele mele, aveam senzația că n-aș mai fi fost în stare să suport nici măcar un ceas în plus acea lumină care te pîrjolea, că eram plin pînă la refuz de ea și că aveam nevoie de întuneric și de somn.

În tot cursul acelei veri nu m-am dus pînă la Cuibul Vulturului să-mi iau jurnalul. De fapt, probabil că se mai află încă și acuma tot acolo. N-am simțit nevoia să-l revăd. Era ca un fel de cronică și a o consulta ar fi însemnat să mă întorc cu privirile îndărăt. Dar eu nu voiam să întorc timpul înapoi și să deslușesc, pas cu pas, misterul. Poate că de fapt mi-era teamă că, reluînd lucrurile pe bucățele, aș putea pierde întregul, că n-aș mai vedea pădurea din cauza copacilor. Oricum, indiferent care va fi fost motivul adevărat, nu m-am dus să-mi revăd însemnările.

În timpul lunilor acelora nu mi-am făcut prea multe griji în privința bietului Roddy. Mi-am spus că, în cele din urmă, trebuie să ajungă pînă la el anunțurile mele — dat fiind obiceiul lui de a citi ziarele de la început pînă la sfîrșit.

Există în viață și momente cînd omul debordează de o vitalitate prea intensă ca să fie îngrădită, prea suplă ca să fie ținută strîns. Grăbindu-mă dimineața să plec de la cabană, pentru a ajunge la locul din Orașul Suspendat unde învățam la umbra unui cedru, mă speria adesea împietrirea pe care o simțeam în mine. Dar senzația dată de tălpile imprimate pe poteca îngustă de piatră, bătută de mocasini, era de bucurie pură, de parcă aș fi gustat ceva bun; și, fără să-mi dau seama, foarte curînd l-am dat cu totul uitării pe Blake. Am constatat că citeam prea repede; așadar, am început să învăț pe dinafară pasaje întregi din Vergiliu — dacă n-aș fi făcut asta, probabil că aș fi uitat cu desăvîrșire să-mi mai folosesc glasul, sau aș fi început să vorbesc singur.

Ori de cîte ori deschid acum *Eneida*, văd în fața ochilor două imagini: una e însăși pagina tipărită iar cealaltă, îndărătul ei — stîncile albastre-viorii, piñonii galbeni-verzui cu coroana turtită, căsuțele înghesuite, care parcă se cuibăreau una în alta căutînd ocrotirea, un turn rudimentar ce se înălța în mijlocul lor, calm, curajos și puternic, iar în spate o grotă întunecată, cu un izvor cristalin în adîncurile ei.

Fericirea e un lucru pe care nu-l poți explica. Trebuie să mă credeți pe cuvînt. După aceea am avut parte de o mulțime de necazuri, dar mi-a rămas în minte vara aceea, cu cerul ei albastru și înalt, alcătuind în sine o viață întreagă.

În iarna următoare m-am întors la Pardee și am stat iarăși la familia O'Brien, lucrînd la calea ferată, studiind sub îndrumarea părintelui Du-

chene şi încercînd să aflu vreo veste de la Blake. Acum, că mă întorsesem la căile ferate, socoteam că e imposibil să nu dau de el. M-am dus pînă la Winslow şi la Williams şi i-am întrebat pe muncitorii feroviari. Am dat anunţuri de tot felul, am pus pe urmele lui funcţionarii liniei Santa Fe, poliţia, misionarii catolici, am oferit o recompensă de o mie de dolari pentru cine ar izbuti să-l găsească. Dar nu s-a ales nimic din toate astea. Părintele Duchene şi prietenii noştri de pe acolo îl mai caută şi astăzi.

Dar cu cît înaintez în vîrstă, cu atît mai bine îmi dau seama ce am făcut în seara aceea, în cabana de pe Mesa. Oricine răsplăteşte ca mine credinţa şi prietenia, trebuie să plătească la fel ca mine. Nu sînt prea optimist în ceea ce priveşte norocul meu personal. O să mi se ceară socoteală pentru faptele mele tocmai atunci cînd mă voi aştepta mai puţin.

Primăvara, exact la un an după ce m-am certat cu Roddy, am ajuns aici şi am intrat în grădina dumneavoastră, domnule profesor, şi restul îl cunoaşteţi prea bine.

CARTEA A TREIA

PROFESORUL

I

UNEORI PROFESORUL St. Peter se gîndea că cele mai importante lucruri din viaţa lui fuseseră rezultatele unui joc al întîmplării. O întîmplare fusese şi faptul că studiase în Franţa. Căsnicia lui fusese fericită mai ales datorită unei împrejurări care nu i se datora nici lui, nici soţiei sale. Fuseseră doi tineri plini de calităţi şi se iubiseră mult, dar n-ar fi putut să fie fericiţi dacă Lillian n-ar fi moştenit un mic venit de la tatăl ei; nu fusese vorba decît de o mie şase sute de dolari pe an, dar oricum, contase enorm. Cîteva perioade memorabile cînd rămăseseră fără slujnică îl învăţaseră marele adevăr că Lillian nu e în stare să pună bani deoparte şi încă şi mai puţin să fie cu punga strînsă ori să facă gospodărie, aşa cum făceau nevestele unora dintre colegii lui. În asemenea condiţii, Lillian se schimba cu totul — şi nu în bine, ci mai degrabă într-o femeie afurisită.

Tom Outland reprezentase o întorsătură a soartei la care n-ar fi putut nici măcar să se gîndească înainte: apariţia lui ciudată, povestea lui ciudată, ataşamentul lui, moartea lui prematură şi faima postumă — toate acestea erau de domeniul

fanteziei. Tot de domeniul fanteziei era și faptul că acest tînăr vagabond strînsese o avere pentru cineva al cărui nume nici nu-l știa, „pentr-un străin ciudat, hoinar".

Profesorul se gîndea adeseori la izbucnirea aceea de o ciudată amărăciune, a baritonului, din Recviemul de Brahms, care însoțește cuvintele: „Adună bogății dar nu știe cine le va irosi!". Vehemența acestui pasaj i se păruse întotdeauna nejustificată, pînă cînd ajunsese s-o interpreteze în lumina întîmplărilor din propria sa familie.

Lui St. Peter i se părea că soarta fusese destul de bună cu el. N-ar fi dorit să-și trăiască din nou viața luînd-o de la capăt — pentru că s-ar fi putut să nu aibă încă o dată același noroc. Trăise două idile: una a inimii, care-i umpluse mulți ani viața, iar a doua a minții — a imaginației. Și tocmai cînd lumina puternică, strălucitoare a dimineții lumii începuse să pălească pentru el, apăruse din senin Tom Outland și adusese un fel de a doua tinerețe.

Prin studiile întreprinse de Outland, mult timp după ce se terminaseră între ei relațiile de la elev la profesor, St. Peter izbutise să se bucure din nou, cu toată prospețimea, de lucruri care, datorită obișnuinței, începuseră să devină plictisitoare. Mintea băiatului avea acel exces de căldură care există întotdeauna acolo unde germinația a fost amplă, bogată. A împărtăși gîndurile băiatului însemna să vezi perspective vechi transformate sub imperiul unor noi efecte luminoase.

Dacă ultimele patru volume din *Istoria aventurierilor spanioli* s-au dovedit mai simple și oarecum mai inevitabile ca cele de dinainte, asta i s-a datorat în mare măsură lui Outland. Cînd St. Peter s-a apucat prima dată de treabă, și-a dat seama că marele dezavantaj de care suferă este lipsa unor legături anterioare, faptul că nu și-a petrecut tinerețea în marele ținut din sud-vestul țării, scăldat într-un soare orbitor, unde se desfășuraseră aventurile exploratorilor săi. Tocmai cînd ajunsese pe la volumul al treilea, intrase în casa lui un băiat care crescuse acolo. Un băiat înzestrat cu imaginație, cu educația și perspicacitatea care rodiseră dintr-o experiență foarte curioasă; avea în buzunar tainele pe care vechile poteci și pietre și cursuri de apă nu le spun decît adolescenților.

Doi ani după ce Tom a terminat studiile, au luat copia manuscrisului fratelui Garces, făcută de profesor după originalul spaniol, și au plecat împreună în regiunea de sud-vest. Pînă toamna străbătuseră călare, milă cu milă, tot drumul pe unde călătorise călugărul spaniol. Tom putea să extragă cîte o propoziție din jurnalul lui Garces și să găsească locul exact în care misionarul traversase rîul Colorado, într-o anumită duminică din anul 1775. Ajunși în vreun sat, reușea întotdeauna să găsească ruta pe care o urmase călugărul pînă la cel următor.

În cursul acelei călătorii s-au dus și pe Mesa Albastră a lui Tom, s-au cățărat pe scărița cu trepte de pin, pînă la Orașul Suspendat și, mai sus, la Cuibul Vulturilor. Acolo au scos jurnalul lui Tom din dulăpiorul de piatră în care-l ascunsese cu ani în urmă, înainte de a pleca la Washington în misiunea lui infructuoasă.

În vara următoare Tom merse cu profesorul în Mexic. Mai plănuiseră să petreacă și o a treia vară împreună, la Paris, dar n-a fost să fie. Outland fu ocupat cu formalitățile patentului său, iar apoi veni luna august a anului 1914. Părintele Duchene, misionarul care îl învățase carte pe Tom, făcu o haltă la Hamilton cînd se întorcea în Belgia, grăbindu-se să-și slujească țara, indiferent în ce fel ar fi putut s-o facă. Bătrînul acela simplu rămase la Hamilton doar patru zile, timp suficient pentru Outland să ia o hotărîre, să-și facă testamentul, să-și strîngă lucrurile și să-și ia rămas bun de la ei. Se îmbarcă împreună cu preotul pe vasul *Rochambeau.*

Pînă în ziua de azi, St. Peter tot mai regreta că n-a izbutit să petreacă vacanța aceea la Paris cu Tom Outland. Tare mult dorise să viziteze iarăși anumite locuri împreună cu băiatul: să iasă cu el într-o dimineață de toamnă în grădina Luxembourg, cînd castanii îngălbeniți strălucesc mai luminoși și mai singuratici după ploaie; să stea cu el în fața monumentului lui Delacroix și să privească razele de soare licărind pe siluetele acelea de bronz — Timpul ducînd cu sine pe tînărul ce se străduia să-i smulgă frunza de palmier — sau poate laurii? N-avea prea mare importanță. Ar fi putut să aibă importanță pentru Tom dacă soarta, cu o singură mare catastrofă, nu i-ar fi măturat pe toți tinerii și toți laurii și aproape chiar și Timpul în sine.

Dar dacă Tom ar fi fost mai înțelept și nu ar fi plecat cu bătrînul lui învățător? St. Peter se tot întreba din cînd în cînd ce s-ar fi întîmplat cu

băiatul de îndată ce ar fi început să fie prins de capcana succesului? Îi era cu neputință să și-l închipuie pe Tom clădind „reședința Outland", sau devenind o personalitate a vieții publice din Hamilton. Ce schimbări s-ar fi produs oare în ochii lui albaștri, în mîna lui fină și lungă, cu degetul mare arcuit spre spate, care nu ținuse niciodată vreun lucru care să nu fie un simbol al unei idei? Dacă ar fi trăit, o mînă ca asta ar fi fost cu siguranță pusă la alte treburi, să slujească altor scopuri. Colegii lui de la universitate, soția lui, orașul și statul i-ar fi cerut să îndeplinească o serie întreagă de îndatoriri. Ar fi trebuit să scrie mii de scrisori inutile, să aștearnă pe hîrtie mii de scuze false. Ar fi fost silit să administreze o mulțime de bani, să slujească drept unealtă unei soții care avea să devină din ce în ce mai exigentă. Scăpase însă de toate acestea. Făurise ceva nou pe lumea asta — iar recompensele, gesturile convenționale și fără sens, le lăsase pe seama altora.

II

ÎN TOATE zilele acelea de vară, în timp ce profesorul trimitea neîncetat familiei sale din Franța relatări optimiste despre activitatea sa, de fapt făcea foarte puțin. Începuse, fără prea multă tragere de inimă, să adnoteze jurnalul ținut de Tom cît timp lucrase pe Mesa, în care însemnase amănunte ale muncii de fiecare zi printre ruine, ca și starea vremii și orice lucru

ieşit din comun în rutina vieţii lor. Existau descrieri detaliate ale fiecărei unelte pe care o găsiseră, ale fiecărei bucăţi de pînză sau de ceramică, adeseori însoţite de vreo schiţă în creion, foarte sugestivă, a obiectului respectiv, precum şi de presupuneri referitoare la folosirea lui şi la genul de viaţă în cadrul căreia avusese de jucat vreun rol. Pentru St. Peter, această relatare simplă era foarte aproape de frumuseţea pură, datorită prostiilor pe care le evita, şi lucrurilor pe care nu le spunea.

Ar fi fost imposibil ca Tom să fie mai măsurat şi mai zgîrcit în folosirea cuvintelor, chiar dacă acestea ar fi costat o groază de bani. Adjectivele erau pur descriptive, se refereau la formă şi culoare şi erau folosite pentru a prezenta obiectele examinate, şi nu emoţiile tînărului explorator. Şi, totuşi, îndărătul acestei austerităţi simţeai imaginaţia aprinsă, ardoarea şi emoţia băiatului, ca şi vibraţia unui glas cînd vorbitorul încearcă din răsputeri să-şi ascundă emoţia folosind doar expresii convenţionale.

Cînd sosi ziua de 1 august, profesorul îşi dădu seama că irosise în mod agreabil aproape două luni de viaţă cu o sarcină care n-ar fi trebuit să-i ia mai mult de o săptămînă, maximum două. Dar, mai făcuse şi o mulţime de alte lucruri — ceea ce nu izbutise să facă niciodată pînă atunci.

St. Peter se amuzase întotdeauna pe seama oamenilor care vorbeau despre „visatul cu ochii deschişi" tot aşa cum rîdea şi de oamenii care-i mărturiseau cu toată naivitatea că au avut „o viziune". De cînd deschisese ochii în lume, mintea lui avusese întotdeauna o atitudine precisă. Cînd nu lucra,

sau nu se distra în mod activ, dormea. Nu cunoştea nici o perioadă crepusculară. Dar acum savura acest vagabondaj mintal de om pe jumătate treaz, de parcă ar fi fost un simţ nou, care se dezvoltă tîrziu, aşa cum îţi ies măselele de minte. Constata că e în stare să zacă ceasuri întregi pe limba de nisip de pe malul lacului, uitîndu-se la cei şapte pini nemişcaţi cum sorb razele soarelui. Seara, după cină, putea să şadă fără nici o treabă şi să se uite la stele, cu aceeaşi imobilitate. Cultiva o delăsare intelectuală cu totul nouă pentru el — şi se bucura de o nouă prietenie.

Tom Outland nu mai intrase a doua oară pe poarta grădinii (aşa cum îl visase adeseori profesorul!), dar venise un alt băiat: băiatul pe care îl lăsase profesorul în urma lui în Kansas, în Solomon Valley, cu foarte mulţi ani în urmă — Godfrey St. Peter, originalul nealterat.

În zilele acelea de demult, băiatul acesta şi cu el îşi puseseră în gînd să ducă împreună acelaşi gen de viaţă şi să împartă deopotrivă norocul şi ghinionul. N-o făcuseră însă pentru simplul motiv că nu erau egali. Tînărul St. Peter care plecase să-şi încerce norocul în Franţa avea o minte mult mai ageră decît geamănul său pe care-l lăsase în Solomon Valley. După ce fusese primit în familia Thierault, îşi amintise doar rareori de celălalt băiat, numai şi numai cînd îi era dor de casă. Iar după ce o cunoscuse pe Lillian Ornsley, St. Peter uitase pînă şi de existenţa băiatului aceluia.

Acum însă, cînd îi revenise în mod acut conştiinţa unei stări anterioare, profesorul simţea că

viața alături de acest băiat din Kansas, așa scurtă cum fusese, era de fapt cea mai reală viață pe care o trăise, și că toți anii intermediari avuseseră doar un caracter întîmplător, ceruți fiind de împrejurări exterioare. Cariera, soția, familia nu alcătuiau cîtuși de puțin viața lui, ci doar un lanț de evenimente care i se întîmplaseră. Toate astea n-aveau nimic de a face cu persoana lui, așa cum fusese ea inițial.

Bărbatul care era el acum, personalitatea pe care i-o cunoșteau prietenii, începuse să se plămădească în cursul adolescenței, în anii cînd, conștient sau inconștient, conjuga la nesfîrșit verbul „a iubi" – în societate sau în singurătate, cu oamenii, cu cărțile, cu cerul și cu întinderile nesfîrșite ale șesului, în însingurarea străzilor aglomerate ale orașelor. Cînd a cunoscut-o pe Lillian, acest bărbat tocmai ajungea la maturitate. De atunci și pînă acum, existența lui fusese alcătuită dintr-o serie întreagă de etape în care încerca să se agațe de ceva. Un lucru pe care-l apuca îl ducea la altul, un eveniment atrăgea alt eveniment, și tiparul vieții lui fusese opera acestui tip social secundar – tipul care iubește. Viața i-o modelaseră pedepsele și răspunderile pe care le atrage faptul de a fi și de a fi fost un om care iubește. Pentru că a existat Lillian, au trebuit să vină căsătoria și salariul. Pentru că a existat căsătoria, au trebuit să vină și copiii. Pentru că au existat copiii, și înflăcărarea sîngelui și a creierului, s-au născut și cărțile, așa cum se născuseră și fetele lui. Profesorul era convins că operele sale istorice nu erau întru nimic mai strîns legate de eul său original decît fiicele lui: și ele erau rezultatul unei mari tensiuni a virilității tinere.

Băiatul din Kansas care s-a întors în vara aceea la St. Peter era departe de a fi un cărturar. Era o ființă foarte primitivă. Nu-l interesau decît pămîntul, pădurile și apa. Oriunde exista soare, picături de ploaie și fulgi de zăpadă, oriunde înflorea și se ofilea viața, locurile erau aidoma pentru el. Nu era nici pe departe atît de cultivat cum trebuie să fi fost locuitorii de demult ai Orașului Suspendat descoperit de Tom – și totuși era grozav de înțelept. Părea să fie buricul pămîntului. Era la rădăcina tuturor lucrurilor: Dorința ce stă la temelia tuturor dorințelor, Adevărul pe care se întemeiază toate adevărurile.

Printre multe alte lucruri, părea să știe că are o fire solitară, și că așa trebuie să rămînă de-a pururi; nu se căsătorise niciodată, nu fusese niciodată tată. Era țărînă și în țărînă avea să se întoarcă. Cînd norișorii albi pluteau deasupra lacului, ca niște pînze de corăbii umflate de vînt, cînd cei șapte pini se înroșeau de ultimele raze ale soarelui, se simțea mulțumit și-și spunea doar atît: „Așa e bine". De cîte ori dădea peste vreo rădăcină întortocheată astupînd o cărare, spunea: „Asta este." Cînd frunzele arțarilor înșirați de-a lungul străzii se îngălbeneau, și ajungeau moi și mătăsoase la pipăit – ca pielea fețelor bătrîne – spunea: „Da, așa-i. Le-a sosit vremea." Toate aceste fapte pe care le recunoștea îi umpleau inima de un fel de plăcere tristă.

Cînd nu le recunoştea în tăcere, îşi aducea la suprafaţă amintiri neînsemnate, de mult uitate, din prima copilărie — despre maică-sa, taică-său, bunicu-său. Acest bunic al lui, bătrînul Napoleon Godfrey, avea obiceiul să umble de colo pînă colo dus pe gînduri, într-o veşnică meditaţie profundă, iar uneori mai şi rîdea de unul singur. Cînd şi cînd, la mesele de familie, bătrînul încerca să se mai trezească la realitate, mai ales din politeţe, şi punea cîte o întrebare amabilă: mai întotdeauna era absurdă şi nu arareori se întîmpla s-o mai fi pus şi cu o zi înainte. Băieţii făceau un haz nebun şi se întrebau ce probleme importante îl cufundau într-o meditaţie atît de profundă, făcîndu-l să spună asemenea prostii despre nişte lucruri ce se petreceau chiar sub ochii lui. Lui St. Peter i se părea că acum începe să înţeleagă la ce se gîndea pe vremuri bunicul lui, cu toate că el însuşi n-avea acum decît cincizeci şi doi de ani, pe cînd bătrînul Napoleon trecuse pe atunci de optzeci. La urmă de tot îi rămîn omului doar cîţiva ani în care să-şi poată trece în revistă viaţa, şi profesorul se gîndea că se prea poate să se afle la fel de aproape de capătul drumului cum fusese şi bunicul lui în vremea de care-şi amintea acum.

Fireşte, profesorul ştia că adolescenţa altoieşte o fiinţă nouă pe cea iniţială, şi că alcătuirea vieţii unui om e în mare măsură determinată de reuşita sau nereuşita sudurii dintre fiinţa sa iniţială şi caracterul modificat de revelaţia erotică.

Ceea ce nu ştiuse el era faptul că, la un moment dat, omul poate reveni la caracterul său primar, fără modificările aduse ulterior de ţelurile, activităţile, pasiunile şi experienţele vieţii; neatins

chiar şi de gusturile şi ocupaţiile intelectuale care au fost destul de puternice ca să-l facă să se distingă de semenii lui şi să-şi cucerească o faimă în lume — după cum se zice. Poate că această revenire nu se produce prea adesea, dar St. Peter ştia că lui i s-a întîmplat, şi bănuia că un fenomen similar îl cunoscuse şi bunicul lui. Nu-şi regreta viaţa, dar era indiferent faţă de ea. I se părea că e viaţa altcuiva.

Împreună cu alte stări sufleteşti, survenite odată cu recunoaşterea băiatului Godfrey, apăru şi convingerea (nu-i văzuse şi nu-i sesizase apropierea, se trezise brusc cu ea) că se apropie de sfîrşitul vieţii. Convingerea asta se instală atît de calm, fără nici un pic de zarvă, i se păru atît de banală, încît nu se prea gîndi la ea.

Dar într-o bună zi, cînd îşi dădu seama că, în tot cursul pregătirilor sale pentru semestrul de toamnă, nu crezuse niciodată că va mai fi în viaţă la începerea lui, i se păru că n-ar fi rău să se ducă să consulte un doctor.

III

MEDICUL FAMILIEI ştia totul despre profesorul St. Peter. În plus, fiind vară, nu era prea ocupat cu clientela. Îi consacră deci profesorului mai multe dimineţi şi-i făcu analize şi probe dintre cele mai complicate. În cele din urmă, bineînţeles, îi spuse lui St. Peter că n-are absolut nimic.

— Dar spune-mi, te rog, ce te-a făcut să vii la mine? Ai avut vreo durere, te-a supărat ceva?

— Nimic. Pur şi simplu, mă simt obosit tot timpul.

Doctorul Dudley ridică din umeri:

— Parcă eu nu? De dormit, dormi bine?

— Cam prea mult.

— Mănînci bine?

— Foarte bine, din toate punctele de vedere: îmi gătesc singur.

— Întotdeauna ai fost un gurmand şi n-ai avut nici o supărare la tubul digestiv! De ce nu mă inviţi şi pe mine la masă într-o seară? Ţi-a mai rămas ceva din vinul de Xeres?

— Cam puţin. Consum din belşug.

— Nici nu mă miră! Dar de ce ţi s-a părut că e ceva în neregulă cu tine? Te lasă memoria?

— Nu, mă lasă doar energia. N-am chef de nimic. Chiar şi la tine am venit doar dintr-un fel de obligaţie, împins de conştiinţa datoriei.

— Dar călătoriile?

— Mi-e scîrbă numai cînd mă gîndesc la ele. După cum îţi spuneam, îmi place să stau fără să fac nimic.

— Păi, n-ai decît să stai fără să faci nimic! Din punct de vedere medical, eşti perfect sănătos. Drept care, ascultă de îndemnul inimii!

St. Peter se întoarse acasă foarte mulţumit. De fapt, nu-i pomenise doctorului Dudley adevăratul motiv pentru care îi ceruse consultaţia. E greu să vorbeşti de asemenea lucruri. Sentimentul că se apropie de sfîrşitul vieţii era doar o convingere instinctivă, ca aceea pe care o ai cînd te trezeşti pe întuneric şi totuşi ştii din capul

locului că e aproape dimineaţă; sau aşa cum te plimbi în mijlocul naturii şi deodată ştii că eşti în apropierea mării.

Scrisorile din Franţa veneau săptămînal. Îi scria cînd Lillian, cînd Louie, aşa că ba unul ba celălalt îi trimitea cîte o scrisoare cu fiecare vapor. Louie îi spunea că, oriunde se duceau, mai ales dacă era o zi încîntătoare, îi cumpărau cîte un cadou. La Trouville, de exemplu, îi luaseră cîteva duzini de căşti de baie, din cauciuc vopsit în culori vii, aşa cum îi plăcea lui să poarte cînd înota. La Aix-les-Bains îi găsiseră la un magazin chinezesc un halat care-ţi lua ochii.

În sinea lui St. Peter se bucura de toate astea. Se bucura că ei erau acolo, şi că el era aici. Scrisorile lor generoase, pe care i le scriau cînd de fapt ar fi avut atîtea lucruri agreabile de făcut, meritau cu siguranţă să fie citite de mai multe ori. Le lua cu el pe malul lacului, ca să le recitească. După ce ieşea din apă, se întindea pe nisip şi le ţinea în mînă, dar într-un fel sau altul nu-şi lua niciodată ochii de la pinii proiectaţi în apa albastră, cu conurile de un galben copt din care curgea răşină, strînse ciorchine de parcă ar fi fost un stol de albine aurii la vremea roitului. De obicei îşi aducea acasă scrisorile fără să le fi recitit.

Ai lui îi scriau neîncetat despre planurile pentru vara viitoare, cînd, neapărat, aveau să-l ia cu ei. Vara viitoare? Profesorul stătea şi se întreba... Uneori se gîndea că i-ar face plăcere să se oprească din nou cu maşina în faţa catedralei Notre Dame din Paris şi s-o vadă cum se înalţă acolo ca Stînca Veacurilor, generaţiile mai plăpînde sfărîmîndu-se de baza ei. N-o mai văzuse de la război.

Dar dacă ar fi să se ducă undeva în cursul verii viitoare, îl bătea gîndul să meargă din nou în țara lui Outland, pentru a vedea razele soarelui frîngîndu-se la răsărit pe piscurile sculptate și prin trecătorile de netrecut ale munților, să privească îndelung acele priveliști îndepărtate, aspre, nedomolite, atît de scumpe inimii unui american. De fapt, scumpe tuturor inimilor, probabil — sau cel puțin atrăgătoare. Altfel, de ce bunicul bunicului lui, care străbătuse distanțe atît de mari de-a curmezișul Europei și pînă în inima Rusiei cu *la Grande Armée*, de ce-ar mai fi venit el pînă în sălbăticiunile Canadei ca să uite amărăciunea înfrîngerii împăratului?

IV

ANUL UNIVERSITAR începu și profesorul se ducea acum la cursuri, în loc să se mai ducă pe lac. Presupunea că-și îndeplinește obligațiile; asistenții nu se plîngeau de nimic, iar studenții păreau plini de interes. Constată, cu toate acestea, că nu mai are chef să-și dea osteneala de a învăța numele celor cîtorva sute de studenți noi. Nu merita efortul. Simțea că relațiile lui cu ei vor avea o durată scurtă.

McGregorii se întoarseră din vacanța petrecută în Oregon, și Scott făcu mult haz cînd îl văzu pe profesor ancorat cu atîta încăpățînare în casa veche.

— Niciodată nu mi-a trecut prin cap, domnule profesor, că vă voi vedea ținînd două case. Curînd

o să se întoarcă și restul familiei, și va trebui să vă hotărîți unde aveți de gînd să stați.

— Ce să fac, dragă Scott? Nu pot să mă desprind din camera asta de lucru. Și cu asta, basta!

— Bine, atunci n-o părăsiți! La urma urmei, ce naiba? Aveți dreptul să țineți două case dacă aveți nevoie de ele.

Se întîlniseră pe stradă, în fața casei celei vechi. Profesorul urcă obosit scările și se întinse pe divan, refugiul său în fața oboselii din ce în ce mai copleșitoare. De fapt, nici nu-și dădea prea bine seama ce avea să facă cu casa. Nu izbutea să se convingă că va locui vreodată în casa nouă. Nu i se părea că locul lui ar fi acolo. Își aminti de cîteva versuri traduse din norvegiana veche, pe care le citise demult de tot, în una din puținele cărți ale mamei lui, o ediție din poetul Longfellow în două volumașe (editate de Ticknor și Fields), legate în albastru și auriu, care ședeau pe masa din salonaș:

'Nainte de-a veni pe lume
Ți-era clădită casa;
'N-ainte de-a te naște mama
Ți-era croit tiparul.

Stînd așa întins pe divan, aproape că se și vedea în casa aceea. Arcurile lăsate ale divanului aveau ceva din tapițeria falsă care se pune în sicrie. Ei, asta era doar maniera echivocă a americanilor de a trata lucrurile serioase, reflectă profesorul. Ce rost are să pretinzi că poți să faci acel ultim pat al omului să fie mai moale?

Își aducea aminte de o vreme cînd era mereu speriat de singurătatea morții, cînd i se părea insuportabil chiar și gîndul la moarte. Simțea că dacă soția lui ar putea fi așezată în același sicriu cu el, trupul lui nu ar putea fi atît de nesimțitor încît să nu primească alinare de la apropierea ei. Dar acum se gîndea cu adevărată recunoștință la singurătatea eternă; ca o eliberare de orice fel de obligație, de orice efort. Acesta era Adevărul.

Într-o dimineață, tocmai cînd St. Peter părăsea casa pentru a se duce la facultate, poștașul îi înmînă două scrisori – una de la Lillian, cealaltă de la Louie. Le puse în buzunar. Pipăindu-le, se tulbură. Erau suspect de subțiri – de parcă n-ar fi conținut nici un fel de bîrfe amuzante, ci ar fi anunțat hotărîri bruște. Porni în josul străzii, adulmecînd aerul dimineții răcorit de briza de pe lac și încercînd să-și învingă un sentiment de spaimă chinuitoare.

Toată dimineața cele două scrisori rămaseră în buzunarul de la piept. Cu toate că erau atît de ușoare, îi doborau umerii și-l oboseau vizibil. Și vremea se schimbase; pe la prînz căldura se făcuse apăsătoare, de parcă s-ar fi pregătit de furtună. Cînd își termină orele și se întoarse în camera lui de lucru, St. Peter n-avea deloc poftă de mîncare. Scoase din buzunar cele două scrisori, le deschise plicurile cu arătătorul, ca să termine odată cu povestea asta. Da, într-adevăr, toate planurile se schimbaseră datorită celei mai fericite perspective cu putință. Familia se grăbea să se întoarcă acasă, pentru a pregăti venirea pe lume a unui tînăr Marsellus. Aveau să se îmbarce pe nava *Berengaria* pe ziua de șaisprezece.

Lillian scrisese și un post scriptum, în care adăuga că, într-o altă scrisoare trimisă Augustei în aceeași zi, o ruga să vină la el să ia cheile de la casa nouă. Era persoana cea mai indicată să deschidă casa și să cheme pe cine trebuie pentru curățenie. Augusta avea să-i ia profesorului această povară de pe umeri, și cu siguranță că va face tot ce trebuie pentru a pune lucrurile în bună ordine.

Urmau să se îmbarce în ziua de șaisprezece, și azi era în șaptesprezece; așadar, se aflau în largul oceanului. *Berengaria* avea să-l străbată în cinci zile. Profesorul își luă pălăria și pardesiul cel mai ușor și coborî scările. Pe la jumătatea lor se opri brusc, reveni în camera de lucru și închise ușor ușa îndărătul lui. Se așeză, uitînd să-și scoată pardesiul, cu toate că după-amiaza era caldă și fața i se brobonise de sudoare. Rămase așa nemișcat, respirînd neregulat, cu mîna agățîndu-se de masa de scris. Își tot repeta în sinea lui că trebuie să existe vreo cale de a ieși din impas: omul care întotdeauna s-a străduit să facă față răspunderilor putea la urma urmei – cînd venea ceasul disperării – să evite întîlnirea cu propia lui familie.

Îi iubea pe toți din familie, ar fi făcut orice sacrificiu pentru ei, dar acum pur și simplu nu putea trăi împreună cu ei. Trebuia neapărat să rămînă singur. Izolarea îi era mai necesară decît îi fusese vreodată ceva, mai necesară chiar decît căsătoria în cursul tinereții sale pasionate. Nu mai putea trăi ca altădată cu familia lui – nici măcar cu Lillian. De fapt, cu Lillian mai puțin decît cu oricine! Caracterul ei era foarte dîrz și hotărît; era ca o suprafață dăltuită, un fel de

matrice, o formă pe care se bat metalele — numai că el nu mai putea să se lase bătut pentru a fi modelat. Dacă ar fi fost să ilustreze caracterul lui Lillian în stilul heraldic, ar apărea ca o mînă (o mînă frumoasă) ținînd mai multe săgeți aprinse — săgețile înflăcărate ale iubirii și urii ei violente, ale ambițiilor ei precise.

Cînd sînt loviți de o mare nenorocire, oamenii vor să rămînă singuri, își zise profesorul. Și au și dreptul. Iar nenorocirile care se petrec în sinea omului sînt cele mai cumplite. Cu siguranță că cel mai trist lucru de pe lume este stingerea dragostei — după ce ai trăit din plin aprinderea ei.

Pentru el stingerea dragostei părea să însemne ieșirea din cadrul tuturor relațiilor domestice și sociale, de fapt părăsirea locului său din cadrul familiei umane.

În după-amiaza aceea, St. Peter nu mai plecă de acasă. Nu mai ieși din camera de lucru. Rămase așezat la birou, cu capul plecat, trecîndu-și în revistă viața, încercînd să descopere unde a greșit, încercînd astfel să găsească o explicație pentru faptul că acum dorea să fugă de toate lucrurile la care altădată ținuse enorm.

Spre sfîrșitul după-amiezii, aerul din cameră era atît de greu și de apăsător, încît se ridică și se duse la fereastră. Văzu că se apropie o furtună. Dinspre lac vîntul aducea niște nori portocalii și vineții, iar pinii din fața lui, dincolo de laboratorul de fizică, erau mai negri decît chiparoșii și păreau strînși în ei, de parcă ar fi așteptat cu spaimă ceva. Începu să plouă și aerul se răci.

Rafalele de ploaie încetară peste vreo jumătate de oră, dar spre seară se stîrni un adevărat uragan. Profesorul se gîndi că vîntul o să-l apere: nici măcar Augusta n-o să se încumete să vină în seara asta. I se părea ciudat că se teme de Augusta, dar în momentul acela asta era realitatea: nu voia s-o vadă nici măcar pe ea. Așadar, măcar în seara asta se credea în siguranță. De fapt, nu era decît ora cinci după amiază, însă cerul se făcuse atît de negru, încît camera era întunecoasă și rece. Aprinse focul în sobă și se întinse pe divan. Flăcările alcătuiau un joc de pîlpîiri ce se desenau pe perete. Privi alene, fără țintă, la desenele în neîncetată schimbare. Deși nu se gîndise la somn, ațipi. O vreme dormi un somn adînc și liniștit. Apoi îl tulbură vîntul, a cărui violență crescuse. Începu să fie conștient de niște zgomote — lucruri care bufneau și se trînteau în jurul lui. Se răsuci pe spate și adormi încă și mai adînc.

Cînd se trezi în cele din urmă, în cameră era beznă și aerul era îmbîcsit de gaze. Îi era frig, se simțea înțepenit și amețit, și îi era și rău de la stomac. Își dădu seama că, în sfîrșit, a survenit acea coincidență de mult așteptată. Furtuna stinsese focul din sobă și închisese fereastra. Nu trebuia decît să se ridice și să deschidă fereastra. Dar ce-ar fi să nu se ridice...? Pînă cînd trebuia să i se ceară unui om să facă eforturi pentru a se feri de accidente? Ce ar stabili dreptul anglo-saxon într-un caz ca acesta? La urma urmei, nu ridicase mîna asupră-și pentru a-și face singur seama — trebuia oare s-o ridice în apărarea sa?

V

LA MIEZUL nopţii, profesorul era întins pe divanul din camera de lucru, înfăşurat în pături, cu o sticlă de apă fierbinte la picioare. Îşi dădu seama că e miezul nopţii pentru că auzi bătăile ceasului de la biserica la care se ducea Augusta, dincolo de parc. Augusta, în persoană, se afla în cameră, înfăşurată într-un şal, aşezată pe vechiul ei scaun de la maşina de cusut, lîngă lampa cu gaz. Citea dintr-o cărticică religioasă care ajunsese ferfeniţă de atîta întrebuinţare, şi pe care o avea întotdeauna în geantă. După o vreme profesorul îi adresă cuvîntul:

— Cînd ai intrat, Augusta?

Augusta se ridică şi se apropie de el:

— Vă simţiţi mai bine, domnule profesor?

— Da, mă simt chiar foarte bine, mulţumesc. Dar cum se face că ai venit?

— Din păcate, n-am venit destul de devreme, domnule profesor, zise ea cu gravitate şi cu o undă de reproş în glas. Niciodată n-aţi vrut să luaţi măsurile de siguranţă de care vă ziceam în privinţa sobei aceleia vechi, şi era cît pe-aci să vă asfixieze. Am sosit tocmai la ţanc ca să vă scot afară.

— Chiar m-ai scos afară? De-adevăratelea? Unde?

— Pe hol. Am venit în timpul furtunii ca să vă cer cheile de la casa nouă — am primit scrisoarea doamnei St. Peter abia astă-seară, cînd m-am întors de la lucru, şi imediat m-am grăbit încoace. De cum am deschis uşa de jos, am simţit mirosul de gaze şi mi-am dat seama că soba şi-a făcut iarăşi de cap. Am crezut că aţi plecat şi că aţi uitat s-o stingeţi. Dar cînd am ajuns la etaj, am auzit căzînd ceva, sus la mansardă, şi mi-a fulgerat prin minte gîndul că sînteţi acolo şi că v-au ameţit gazele. Am alergat şi am deschis cele două ferestre din capul scărilor şi v-am tîrît afară în bătaia vîntului. Eraţi jos pe duşumea. Augusta coborî glasul: Aici, înăuntru, era ceva îngrozitor.

— Dar parcă-mi amintesc că l-am auzit pe Dudley pe-aici.

— Da, după ce am închis gazele şi am deschis toate ferestrele, m-am dus la vecini şi am telefonat după doctorul Dudley. M-am gîndit că ar fi mai bine să nu-i spun care-i necazul, dar l-am rugat să vină fără întîrziere fiindcă vi s-a făcut rău. Dumneavoastră v-aţi revenit curînd, dar eraţi ameţit tare.

Augusta îi povesti apoi mai repede toate cele întîmplate. Se vedea bine că era tare stînjenită din cauza sobei şi a situaţiei în care-l găsise pe profesor. Era un accident foarte urît, şi nu voia ca vecinii să afle adevărul.

— Vai, Augusta, dar ai dovedit o prezenţă de spirit extraordinară! Şi înseamnă că eşti grozav de voinică. Zici că m-ai găsit pe duşumea? Eu ştiam că mă culcasem pe divan. Îmi aduc aminte însă că m-am trezit la un moment dat şi că am simţit mirosul de gaze.

— Eraţi ameţit rău, dar cu siguranţă că v-aţi sculat şi aţi încercat să ajungeţi la uşă înainte de a vă doborî gazele. Tocmai urcasem la etaj,

cînd v-am auzit căzînd. Nu-mi aduc aminte să mai fi auzit în viața mea o asemenea căzătură, dar într-un moment am înțeles despre ce e vorba.

— Îmi pare foarte rău că ți-am tras o asemenea sperietură. Sper că gazele nu ți-au dat dureri de cap?

— Totul e bine cînd se sfîrșește cu bine, după cum se zice. Dar mă tem că n-ar trebui să vorbiți, domnule profesor. Mai puteți dormi un pic? Pot să rămîn cu dumneavoastră pînă dimineața, dacă doriți.

— Ți-aș fi foarte recunoscător dacă ai accepta să rămîi aici peste noapte, Augusta. Ar fi o mare mîngîiere pentru mine. Mă simt tare însingurat — pentru prima dată după luni și luni de zile.

— Asta pentru că vi se întoarce familia. Bine, domnule profesor, rămîn.

— Bănuiesc că faci lucrul ăsta de multe ori — să stai de gardă la căpătîiul unuia sau al altuia, nu?

— Mde, dacă se întîmplă să cos sau să repar lenjeria într-o casă unde e cineva bolnav, uneori mă mai roagă să le fac și asemenea servicii.

Augusta se așeză lîngă masă și reîncepu să citească din cărticica religioasă. Întins pe divan, profesorul se uita la ea printre pleoapele întredeschise: vedea în ea toată umanitatea, de parcă ar fi privit-o întîia oară după o îndelungată absență din lumea bărbaților și femeilor. Dacă s-ar fi gîndit mai înainte la Augusta, s-ar fi ridicat mai devreme de pe divan. Imaginea ei i-ar fi sugerat imediat ce acțiune trebuia îndeplinită.

Profesorul reflectă că întotdeauna Augusta avusese o influență binefăcătoare, de natură a

corecta răul. Cînd lucra pentru ei ca lenjereasă lua micul dejun în casa lor — așa era aranjamentul. Venea devreme, uneori direct de la biserică, și se așeza la masă împreună cu profesorul, înainte de a se scula ceilalți din familie. Foarte adesea făcea cîte o observație înțeleaptă sau un comentariu discret, care-i oferea profesorului o bază bună de pornire în ziua respectivă. Augusta nu se temea cîtuși de puțin să spună adevăruri copleșitoare și uneori chiar sinistre, și chiar dacă profesorul tresărea la auzul lor, pleca de acasă cu sentimentul că i-au făcut bine, că n-ar strica să audă mai des asemenea observații.

Augusta era ca gustul amar la buruienile de leac; era acea latură neînflorită a vieții de care profesorul fugise întotdeauna — și totuși, cînd fusese silit să dea piept cu ea, constatase că nu e chiar atît de respingătoare. Uneori Augusta îi telefona doamnei St. Peter că trebuia să-și amîne sosirea cu o zi, pentru că murise cineva în familia la care tocmai lucra și că „e nevoie de ea acolo". Cînd îl întîlnea pe profesor a doua zi la micul dejun, Augusta avea înfățișarea doar un pic mai gravă decît de obicei. În timp ce mînca un mic dejun substanțial, răspundea la întrebările lui politicoase despre boala sau înmormîntarea respectivă, cu toată solemnitatea necesară, iar apoi schimba repede subiectul, pentru a nu prelungi nota funebră.

Profesorul spunea de multe ori că nu-l supără s-o audă pe Augusta anunțînd aceste morți, care păreau să fie destul de frecvente în cercul ei, deoarece felul ei de a vorbi despre ele părea să

facă moartea mai puțin neplăcută. Ea nu avea nimic din sentimentalismul izvorît din teama de moarte. Vorbea despre moarte exact la fel cum vorbea despre o iarnă grea, sau despre o primăvară ploioasă, sau despre oricare alt lucru trist din natură.

Acum, cînd stătea întins, comod, relaxat, înfășurat la căldură în pături, dar fără chef de somn, profesorului îi trecu prin minte că în momentul acela prefera s-o aibă pe Augusta în preajma lui, mai degrabă decît pe oricine altcineva. Nu încăpea îndoială că era o femeie cu scaun la cap și cu picioarele pe pămînt, și – în ciuda aerului ei simplu, practic și cam aspru – era bună și loială. Ba chiar, profesorul avu un sentiment de obligație față de ea – instinctiv, greu de definit, dar real. Și dacă recunoșteai că un lucru era real, era de ajuns – cel puțin în momentul de față.

Fiind foarte cinstit cu sine însuși, nu simțea nici un fel de obligație față de familia lui. Lillian profitase de cei mai buni ani ai vieții lui – cam vreo treizeci; și fuseseră ani plini de bucurii, nimic nu mai putea schimba acest lucru. Dar anii aceia trecuseră. Fiicele lui nu aveau prea multă nevoie de el. Cînd era prost dispusă, e drept, Kitty venea întotdeauna la el. Dar Rosamond, cu prilejul expediției la Chicago pentru cumpărături, îi arătase cît de chinuitoare pot fi relațiile dintre tată și fiică. Mai rămînea Augusta, totuși: o lume plină de Auguste, cu care ți se deschideau în față mereu alte perspective.

În tot cursul după-amiezii șezuse acolo, la masa la care citea acuma Augusta, și meditase la

toată existența lui, încercînd să descopere unde și în ce fel greșise. Poate că greșeala consta doar în modul de a vedea lucrurile. Nu învățase niciodată să trăiască fără bucurii. Și totuși, va trebui să învețe și această artă, exact așa cum – într-o țară în care se instaurase prohibiția alcoolului – trebuia să se deprindă să trăiască fără vin. Teoretic știa că viața este posibilă, că poate fi chiar și plăcută fără bucurii, ca și fără suferințe pătimașe. Dar niciodată nu-i trecuse prin minte că va ajunge să trăiască astfel.

Măcar că toată vara fusese deprimat, nu-l mințise pe doctorul Dudley cînd îi spusese că n-a fost melancolic. Nu-i trecuse prin cap gîndul sinuciderii, cum nu-i trecuse nici gîndul unei delapidări. Întotdeauna socotise sinuciderea ca o faptă gravă din punct de vedere social – afară doar de cazul cînd survenea în vremuri foarte proaste, și deci devenea o formă de protest. Și totuși, confruntat fiind cu pericolul morții prin accident, nu avusese voința de a se opune, de a rezista, ci lăsase întîmplarea să-și urmeze cursul, așa cum i se întîmplase de atîtea și atîtea ori. Nu-și amintea să fi sărit de pe divan, cu toate că-și amintea de o criză, un moment de strangulare acută, chinuitoare.

Eliberarea aceea temporară de acuitatea conștiinței părea să fi avut un efect bun asupra lui. Lăsase să-i scape ceva – și acel ceva dispăruse: ceva foarte prețios, la care probabil n-ar fi renunțat de bunăvoie dacă ar fi fost pe deplin conștient.

Avea îndoieli că ai lui își vor da vreodată seama că nu mai este același om de la care își luaseră

rămas bun cînd plecaseră în călătorie; aveau să fie prea preocupați și prea încîntați de treburile lor. Dacă apatia lui îi afecta cumva, nu putea să-i afecteze atît de tare ca pe el. Cel puțin, simțea acum că este cu picioarele pe pămînt. Socotea că știe ce are de făcut și că poate înfrunta senin și curajos atît transatlanticul *Berengaria*, cît și viitorul.

CUPRINS

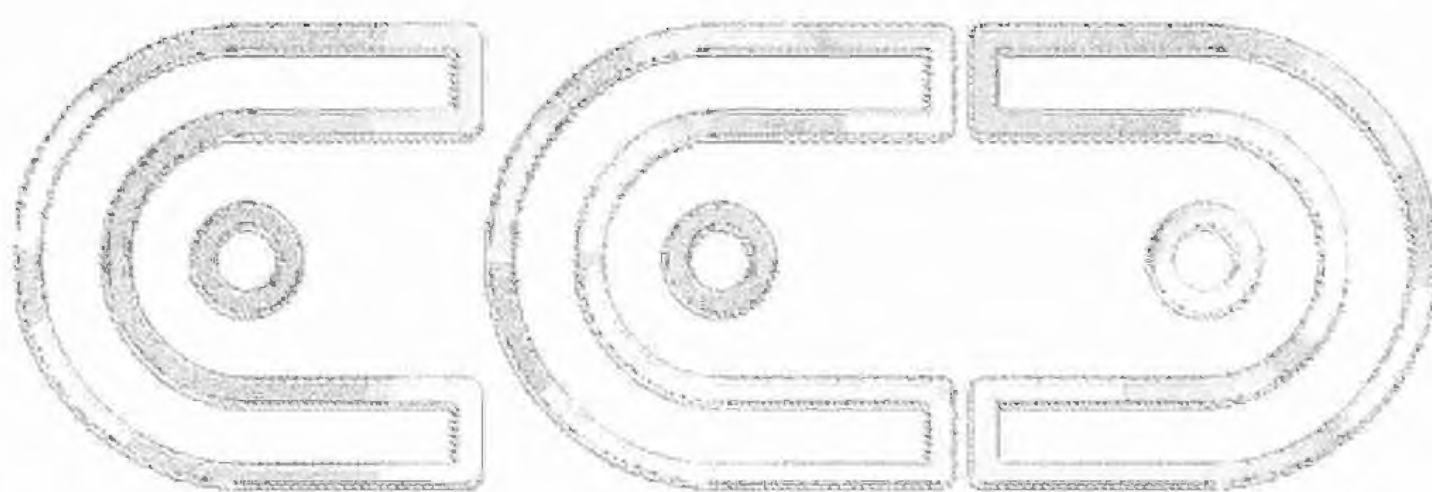
Lector : MARIA VONGHIZAS
Tehnoredactor : V.E. UNGUREANU

Bun de tipar : 27.12.1982
Coli tipar 18,50.

Comanda nr. 20 402
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
București — Piața Scînteii nr. 1,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

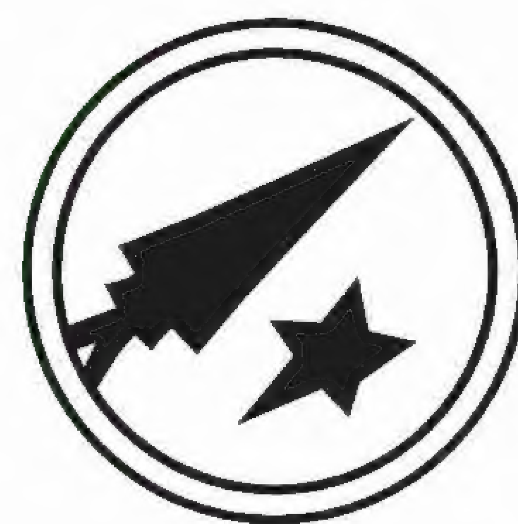

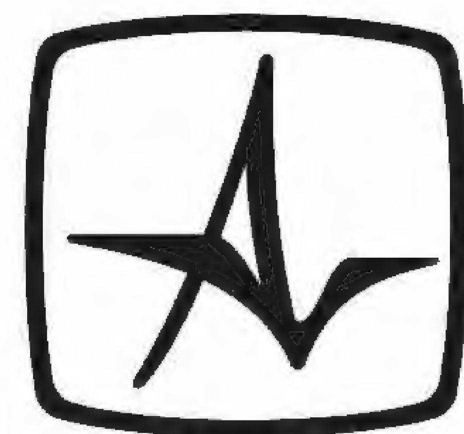
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

